

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

ENICOV VADIM

**ELEMENTE DE TEORIE
A SECURITĂȚII JURIDICE
A PERSOANEI**

Chișinău 2018

Vadim ENICOV

Director al Instituției private pentru integritate financiară Integral

Membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei

Născut la 30 mai 1975, Strășeni, Republica Moldova.

Studii:

- 2014/18** Doctorand la Școala Doctorală „Științe Juridice, Politice și Sociologice”, Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, cu Tema: „Securitatea juridică a persoanei în Republica Moldova: dimensiuni constituționale și comunitare”
Conducător științific: dr. habilitat, profesor, Gheorghe COSTACHI
- 2009/11** Master în științe economice, Universitatea de Stat din Moldova
- 1992/97** Licențiat în drept la Universitatea de Stat din Moldova
- 1982/92** Liceul teoretic român-francez „Gheorghe Asachi”, Chișinău

Activitate profesională:

- 2018/prez.** Director al Instituției private pentru integritate financiară Integral
- 2016/prez.** Membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei
- 2012/prez.** Consilier juridic al Companiei de consultanță LegalConsult.md
- 2003/12** Secretar executiv al Autorității de Integritate al funcționarilor publici
- 2002/12** Consultant principal al Serviciului Consiliului Suprem de Securitate
- 1997/02** Procuror superior de secție al Procuraturii municipiului Chișinău

Activitate științifică și de cercetare:

- Din 2014** Autor și coautor la 14 articole științifice în publicații de specialitate
- Din 2006** Expert cercetător în 7 proiecte de amploare cu finanțare internațională
- Din 2002** Raportor, vorbitor, formator la multiple seminare și conferințe naționale și internaționale în domeniul integrității, securității juridice și drepturilor omului; expert al Institutului de Politici Publice; formator național și expert legal al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa.

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE

ENICOV VADIM

**ELEMENTE DE TEORIE
A SECURITĂȚII JURIDICE
A PERSOANEI**

Chișinău • 2018

CZU 340.111.5+351.86=135.1=161.1

E 58

Recomandată pentru publicare de Consiliul Științific
al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

AUTOR:

ENICOV Vadim, *Director al Instituției Private pentru Integritate Financiară Integral; Membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei*

CONDUCĂTOR ȘI REDACTOR ȘTIINȚIFIC:

COSTACHI GHEORGHE, *doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Enicov, Vadim.

Elemente de teorie a securității juridice a persoanei / Enicov Vadim; conducător și red. șt.: Costachi Gheorghe ; Inst. de Cercet. Juridice, Politice și Sociologice – Chișinău: S. n., 2018 (Tipogr. "Print-Caro"). – 264 p.: tab.

Text paral.: lb. rom., rusă. – Bibliogr.: p. 247-263 (134 tit.). – Referințe bibliogr. în subsol. – 100 ex.

ISBN 978-9975-56-573-8.

340.111.5+351.86=135.1=161.1

E 58

Cuprins

CUVÎNT INTRODUCATIV	5
Reflecții asupra semnificațiilor securității ca fenomen social	7
Безопасность как социальное явление	29
Cadrul legal al politicii de securitate a Republicii Moldova	45
Национальная безопасность и государственная безопасность: сущность и соотношение понятий	57
Securitatea persoanei ca element component al securității naționale	77
Безопасность человека в системе национальной безопасности	95
Securitatea constituțională - dimensiune distinctă a securității naționale	115
Dreptul persoanei la securitate	129
Безопасность личности и право человека на безопасность как конституционно-правовые категории	145
Reflecții asupra securității constituționale a persoanei	163

Securitatea juridică - element al securității persoanei în statul de drept	181
Accesibilitatea și previzibilitatea legii – factori de asigurare a securității juridice a persoanei	199
Garantarea securității juridice a persoanei în sistemul de drept al Republicii Moldova	211
Jurisprudența unor instanțe internaționale și naționale în apărarea securității juridice	231
<i>Bibliografie</i>	247

Cuvînt introductiv

Activitatea unui cercetător științific capătă valoare atunci cînd este cunoscută de public, calitatea acesteia este apreciată atunci cînd devine utilă celor care fac cunoștință cu ea.

Salut apariția lucrării de față din ambele perspective, atît ca un act de popularizare a rezultatelor științifice obținute de unul din cei mai buni doctoranzi pe care am avut și am onoarea să-i ghidez în laborioasa activitate de cercetare științifică, cît și din convingerea absolută de utilitatea studiilor pe care le cuprinde, întrucît problematica abordată este una inedită, actuală și de o deosebită valoare teoretică și practică.

Investigarea teoretică a problemei securității juridice a persoanei, aflată deja la etapa finală de realizare în cadrul proiectului tezei de doctorat al autorului („Securitatea juridică a persoanei în Republica Moldova: dimensiuni constituționale și comunitare”), reprezintă o noutate pentru arealul nostru științific. Acest fapt denotă nu doar abilitățile deosebite ale autorului, originalitatea raționamentului său, dar și o mare responsabilitate de a sta la originile unei teorii menite să aducă un plus de valoare doctrinei juridice autohtone.

Cu siguranță, cele analizate, constatate și argumentate în filele lucrării marchează o contribuție inedită a

autorului la dezvoltarea teoriei juridice, în general, și a teoriei securității juridice, în special. Soluțiile propuse vin să optimizeze cadrul juridic în materie, moment extrem de necesar pentru Republica Moldova la etapa contemporană. În acest sens, drept factori determinanți au servit nu doar calitățile inedite de cercetător, perseverența și responsabilitatea autorului, dar și bogata experiență practică a acestuia în calitate de expert în cadrul Institutului de Politici Publici.

Fiind convins că studiile adunate cu grijă în această culegere vor suscita un viu interes în mediul academic, o apreciere pe măsură și o critică constructivă, țin să asigur cititorul că a deschis o lucrare inedită, pe care neapărat o va închide cu profit. Iată de ce, cu deosebit respect și recunoștință, țin să adresez cele mai sincere urări de bine autorului, dorindu-i noi rezultate remarcabile pe tărîmul științei.

COSTACHI GHEORGHE,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

**Reflecții asupra
semnificațiilor securității
ca fenomen social**

Vadim ENICOV

**ELEMENTE DE TEORIE
A SECURITĂȚII JURIDICE
A PERSOANEI**

Aprobat spre tipar: Formatul hîrtiei
Hîrtie ofset. Tipar ofset. Tirajul ____ ex.
Coli de tipar: 16,5 Comanda nr. ____

SRL "PRINT-CARO"
Str. Mircești 22/2, tel. 0-22-93-16-53

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 169 din 21.12.2017
Revista este inclusă în baza științifică
internațională Index Copernicus International
(Republica Polonă)

Tipul C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de
Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie
Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al
Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel
Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu”
(Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru
Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei”
(Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 9(321) 2018

Redactor-șef L. Arsene,
dr. h. c. mult.

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, profesor universitar
(Constanța, România); T. Barzo, doctor hab. în drept,
profesor, (Miskolc, Ungaria); Gh. Costachi, doctor hab.
în drept, profesor univ.; V. Cușnir, doctor hab. în drept,
profesor univ.; D. Garadjajev, doctor în drept, profesor,
Judecător la Curtea Constituțională (Bacu, Azerba-
idjan); E. Haritonov, doctor hab., profesor, membru
cor. al AND (Odesa, Ucraina); E. Ișcenco, doctor hab.
în drept, profesor (Moscova, FR); T. Kolomoieț, doctor
hab. în drept, profesor (Zaporojie, Ucraina); J. Kovac,
doctor hab. în drept, profesor, Universitatea Paneu-
ropeană (Bratislava, Slovenia); A. Lonciacov, doctor
hab. în drept, profesor (Habarovsk, FR); V. Strato-
nov, doctor hab. în drept, profesor (Herson, Ucraina);
V. Șepitico, doctor hab. în drept, profesor, membru cor.
al AND (Harcov, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790;
022-234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru

Index: RM 77030

© Legea și viața
Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

Costachi GHEORGHE. Principiile funda-
mentale ale dreptului – garanții ale securității
juridice în statul de drept..... 4

Artur AIRAPETEAN, Marina CORGOJA.
Compensarea cheltuielilor judiciare suporta-
te de stat pentru instrumentarea cauzelor pe-
nale – corelarea normelor de drept procesual
și practica judiciară 12

Angelina TĂLĂMBUȚĂ. Particularitățile
contractului de antrepriză în construcții..... 18

Vlada CALMÎC. Revocarea contractului de
vânzare la distanță..... 22

Sanda ȚONCU. Condițiile și procedura de
inițiere a judecării cauzei pe baza probelor
administrative în faza de urmărire penală. 28

Vadim ENICOV. Jurisprudența unor instanțe
internaționale și naționale în apărarea
securității juridice..... 34

Igor SOROCEANU. Reflecții științifice pri-
vind emigrația și imigrația în Republica Mol-
dova..... 39

Natalia SCIUCHINA. The constitutional ri-
ght to health protection and medical care: the
problem of implementation..... 45

Александр СОСНА. Увольнение по
инициативе работодателя по основаниям,
не зависящим от виновного поведения
работника 51

Александр БУРИАН. Рецензия на
монографию Н.В. Щукиной «Социальные
права человека и гражданина в Республике
Молдова, Кишинэу, 2018 57

CZU: 341.64:340.13

JURISPRUDENȚA UNOR INSTANȚE INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE ÎN APĂRAREA SECURITĂȚII JURIDICE

Vadim ENICOV,

Doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

REZUMAT

Acest studiu analizează jurisprudența unor instanțe internaționale și naționale cu privire la apărarea securității juridice a persoanei, care reprezintă un principiu fundamental al statutului de drept și al protecției drepturilor omului. În sensul protejării drepturilor omului sunt esențiale exigențele de: previzibilitatea legii, accesibilitatea legii, neretroactivitatea legii și interpretarea unitară a legii. Alinierea acestor condiții este sine qua non pentru legislația de calitate și aplicarea ei corectă, fiind indispensabile respectării drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: stat de drept, securitate juridică, drepturile omului, previzibilitatea legii, accesibilitatea legii, neretroactivitatea legii, interpretarea unitară a legii

JURISPRUDENCE OF SOME INTERNATIONAL AND NATIONAL COURTS IN PROTECTION OF THE LEGAL CERTAINTY

Vadim ENICOV,

Research doctorate, Institute for Legal and Political Research of The Academy of Sciences of Moldova

SUMMARY

This study analyzes the jurisprudence of some international and national courts in protection of the legal certainty of the person, which is a fundamental principle of the rule of law state and the protection of human rights. To protect human rights, the following conditions are essential: predictability of the law, accessibility of the law, non-retroactivity of the law and unitary interpretation of the law. The harmonization of these conditions is the prerequisite for quality legislation and its correct application, as it is essential for the respect of human rights.

Keywords: rule of law, legal certainty, human rights, predictability of the law, accessibility law, retroactivity of the law, uniform interpretation of the law

Introducere. Statul de drept există în condițiile respectării normelor sale legale care sunt alinate la standardele internaționale recunoscute. Una dintre preocupările actuale cele mai importante ale comunității internaționale este respectarea Drepturilor omului. Totodată, această preocupare este comparabilă ca importanță cu o altă care este Securitatea. Nu poate fi drept la viață fără securitate personală sau drept la proprietate fără securitate comunitară; nu poate fi drept la muncă fără securitate politică sau drept la sănătate fără securitate alimentară etc. Securitatea juridică este un principiu relativ nou în jurisprudența internațională și reflectă în deplină măsură legătura necesară între Drepturile omului și Securitate. În această lucrare ne-am propus să identificăm factorii care influențează conținutul securității juridice la etapa actuală. Sinergia între Drepturile omu-

lui și Securitate o exprimă foarte bine proclamația din **Declarația franceză a Drepturilor Omului și Cetățeanului** din 1789 (Declarația franceză) că: Libertatea constă în puterea de a face totul ce nu dăunează altora [1, p. 1]. *In senso lato*, securitatea juridică reprezintă exercitarea drepturilor omului în stare de siguranță legală.

Declarația franceză își păstrează actualitatea ca parte integrantă în Blocul constituțional al Republicii Franceze a V-a. Aceasta a contribuit esențial la apariția principiului securității juridice, deoarece conține, printre altele, norme juridice cu privire la:

- Egalitatea oamenilor în drepturi în articolul 1;
- Dreptul la un proces legal în articolul 7;
- Principiul neretroactivității legii penale în articolul 8 [1, p. 2].

Convenția Europeană a Drepturilor Omului (Convenția)

a fost semnată la 04 noiembrie 1950, la Roma, formând temelia jurisprudenței europene. La scrierea textului acesteia a fost luată în considerare Declarația Universală a Drepturilor Omului [2, p. 1]. Printre noutățile introduse de Convenție față de Declarația franceză a fost desfășurarea mai multor noțiuni printre care noțiunile de legalitate, egalitate și dreptul la siguranță. Deși nu a fost formulat expres, vom argumenta mai jos că principiul securității juridice s-a conturat definitiv în jurisprudența instanțelor judecătorești de apărare a drepturilor în jurul acestor norme din Convenție:

❖ Articol 5: Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță;

❖ Articol 6: Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil;

❖ Articol 7: Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul

săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional [2, p. 2].

Așa, normele privind siguranța, procesul echitabil și neretroactivitatea legii, dezvoltarea cărora am văzut în actele fundamentale citate mai sus, au dus la formularea în jurisprudență a Principiului Securității Juridice. Astfel, după cum am menționat, principiul securității juridice s-a conturat prin contopirea a două domenii primordiale: Respectarea drepturilor omului și Asigurarea securității. Or, cu o structură complexă, principiul securității juridice s-a format din înțelegerea că omul trebuie protejat contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze [3, p. 10]. Ulterior, mai multe norme juridice au primit dezvoltare, fiind aduse explicații și contribuind la definirea regulilor de aplicare a Convenției Europene a Drepturilor Omului. În a doua jumătate al secolului XX-lea, principiul securității juridice a devenit una dintre noutățile jurisprudenței internaționale.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Pentru prima dată principiul certitudinii sau securității juridice a fost menționat în Hotărârea din 06 aprilie 1962 a Curții de Justiție a Uniunii Economice Europene, în cauza **Uitdenbogerd v. Robert Bosch**. În această hotărâre, Curtea a statuat că “sunt inadmisibile situațiile în care anumite reglementări sunt revocate cu efect retroactiv, dacă aceasta duce la nulitatea unor acorduri. Acest fapt ar fi contrar principiului general al certitudinii juridice – principiu de drept care trebuie respectat.”[4, p. 5] Astfel, inițial, principiul certitudinii juridice a fost aplicat cu referire la neadmiterea retroactivității normelor juridice. Ulterior, principiul securității juridice a fost pus în aplicare de Curtea Europeană

a Drepturilor Omului. La 13 iunie 1979 Curtea s-a pronunțat în cauza **Marckz v. Belgia**, în care a menționat că, principiul securității juridice, în mod necesar inerent Convenției și dreptului comunitar, lipsește statul membru de posibilitatea să pună în discuție acte sau situații juridice anterioare pronunțării vreunei hotărâri. Unele state contractante care au o instanță Constituțională aplică soluția similară: dreptul lor public intern limitează efectul retroactiv al legilor și le anulează prin deciziile acestei instanțe [5, p. 3].

În Hotărârea din 2 noiembrie 2010, în cauza **Ștefănică v. România**, Curtea a motivat că cauza se referă la o problemă legală ce îi afectează pe foștii angajați ai unei bănci care au făcut parte din același proces de concediere colectivă. Aceasta acceptă faptul că miza problemei legale nu era un subiect de interes general pentru întreaga societate, dar a afectat o categorie bine definită de persoane. Aceasta consideră că reclamantii, ca oricare alt cetățean, aveau dreptul la un proces echitabil pentru stabilirea pretențiilor lor civile, iar dreptul la un proces echitabil include dreptul la securitatea raporturilor juridice. În acest sens, Curtea reamintește jurisprudența sa, potrivit căreia principiul securității raporturilor juridice decurge din Convenție și constituie unul dintre elementele de bază ale statului de drept. Totuși, atunci când există divergențe cu privire la aplicarea unor dispoziții legale în esență similare în cazul persoanelor aflate în grupuri aproape identice, apare o problemă în privința securității raporturilor juridice. Aceasta a fost situația și în această cauză. În concluzie, Curtea a declarat admisibil capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție (Dreptul la un proces echitabil) în ceea ce privește insecuritatea raporturilor juridice și a hotărât că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție în

ceea ce privește încălcarea principiului securității raporturilor juridice. Totodată, Curtea a concluzionat că, în absența unui remediu care să rezolve aceste divergențe, soluționarea diferită a cererilor prezentate de mai multe persoane aflate în situații similare conduce la o stare de incertitudine, care trebuie să fi diminuat încrederea publicului în actul de justiție, această încredere fiind cu certitudine o componentă esențială a statului de drept. Incertitudinea juridică în cauză i-a privat pe reclamantii de un proces echitabil [6, p. 7]. Articolul 6 din Convenție stabilește un șir de cerințe precise față de „procesul echitabil” și acestea se încadrează în principiul mai general de securitate juridică.

În cauza **Medvedyev și alții v. Franța** (29/03/2010) Curtea subliniază că, în cazul privării de libertate, este deosebit de important să se respecte principiul general al securității juridice. Prin urmare, este esențială condițiile pentru privarea de libertate în conformitate cu legislația internă și / sau dreptul internațional sunt clar definite și că legea însăși să fie previzibilă în aplicare, astfel încât să umple standardul de „legalitate” stabilit de Convenție, care impune că toate legile să fie suficient de precise pentru a evita orice risc de arbitrar și pentru a permite cetățeanului să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cazului, consecințele unui anumit act. De asemenea, nu se poate argumenta că dreptul statului satisface principiului general al securității juridice, dacă nu îndeplinește condiția previzibilității și accesibilității necesare pentru a îndeplini standardele de legalitate. Mai mult decât atât, în cazul în care unele state vizează să codifice dreptul cutumiar, acestea trebuie să corespundă exigențelor Convenției. Numai o interpretare îngustă este conformă cu obiectul și scopul articolului 5 § 1 al Convenției (Dreptul la li-

bertate și la siguranță), iar Curtea concluzionează că în sensul acestui articol, lipsa bazei legale cu calificările necesare pentru a satisface principiul general al securității juridice duce la încălcarea dreptului [7, p. 27]. În această interpretare a Curții am văzut calitățile suplimentare ale securității juridice, anume a previzibilității legii și accesibilității legii, înaintând anumite cerințe clare față de adoptarea acestora. Totodată, Curtea menționează necesitatea aducerii legilor în concordanță cu aceste exigențe. Aceste argumente au la bază imperativul principiului încrederii legitime, care impune că legislația trebuie să fie clară și predictibilă, unitară și coerentă [8, p. 146].

Nu doar în materie penală Curtea aplică exigențele principiului de securitate juridică și de neretroactivitate. În cauza **Mocanu și alții v. Moldova** (26/06/2018), Curtea constată că părțile sunt de acord că există o privare de proprietate în sensul articolului 1§ 1 din Protocolul adițional nr.1 (Protecția proprietății). Curtea a reamintit că acest articol impune, în primul rând, că orice interferență din partea autorităților publice în exercitarea dreptului la protecția proprietății trebuie să fie legală. Ea a reiterat în continuare că practica de expropriere, de fapt, permite administrației publice să ocupe o proprietate și de a-i transforma ireversibil destinația, așa că este în cele din urmă de la sine patrimoniu public fără să fi existat nici un act formal și declarativ al transferului de proprietate. De asemenea, Curtea notează că instanțele moldovenești au aprobat practica de expropriere, de fapt, considerând că reclamanții au fost privați de proprietatea lor pentru o cauză de utilitate publică. Totuși, aceasta observă că, actul formal de transfer de proprietate a fost încheiat numai după trei ani de ocupare de către stat a terenului

în litigiu. Totodată, în ce privește alți reclamanți, constată că transferul de proprietate nu a fost înregistrat și că aceștia nu au primit nicio compensație sau teren în schimb. Prin urmare, Curtea consideră că situația reclamanților nu poate fi considerată “previzibilă” și nu satisface cerința “securității juridice”. Având în vedere aceste argumente, Curtea consideră că ingerința în dreptul de proprietate fără un act de transfer al dreptului nu este compatibilă cu principiul legalității și, prin urmare, a încălcat dreptul reclamanților la respectarea proprietății lor. În consecință, a avut loc o violare a articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție [9, pp. 6-7]. După cum vedem, interpretarea dată de Curte va schimba inevitabil modalitatea de exercitare a unor drepturi legate de proprietate, transferul dreptului de proprietate și protecția dreptului de proprietate.

Jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova: Curtea Constituțională a Republicii Moldova consecvent pune în aplicare interpretările și explicațiile date de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Competența o găsim în Titlul V din Constituție, articolul 134, conform căruia Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat [10, p. 26]. Reieșind din atribuțiile sale constituționale, Curtea Constituțională în repetate rânduri a interpretat acte normative reieșind din exigențele Principiului securității juridice. Pe de o parte, Curtea Constituțională a Republicii Moldova ia în considerare jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și participă activ prin aportul propriu la dezvoltarea practicii constituționale,

de altă parte această activitate contribuie neîncetat la perfecționarea teoriei constituționale și bazei legislative. Mai jos vom aduce câteva exemple în argumentarea acestei afirmații.

În Hotărârea nr. 29 din 06.11.2017 **pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 38 alin.(7) din Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995**, Curtea Constituțională a Republicii Moldova s-a referit la menținerea efectelor actelor Băncii Naționale a Moldovei (BNM) emise în procesul de lichidare a băncilor comerciale. Curtea a menționat că lichidarea unei bănci, care se află în situație de lichidare, are ca scop de a despăgubi prompt și sigur creditorii săi, precum și de a evita eventualele repercusiuni ale incapacității sale de plată asupra întregului sistem bancar al țării. În situația dată, legea stabilește expres că, dacă se constată că Banca Națională a dispus ilegal lichidarea băncii, acest proces a devenit deja ireversibil. În schimb, Banca Națională va fi pusă în situația să repare prejudiciul material integral, ceea ce înseamnă că în afară de sumele bănești propriu-zise este posibilă încasarea și a beneficiului ratat pentru toată perioada cât ar fi existat această bancă.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a reținut că, în situația în care sancțiunile aplicate de BNM constituie o situație consumată și un proces ireversibil, prevederile legale contestate, potrivit cărora declararea ilegală de către instanța de judecată a acțiunilor întreprinse de BNM nu afectează efectul actelor emise, au drept scop asigurarea securității raporturilor juridice în sistemul bancar. Curtea menționează că, în temeiul articolului 54 alin. (2) din Constituție (Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți), dreptul de a cere anularea pe cale judiciară a unui

act poate fi supus unor condiții în cazul în care urmărește un scop legitim, este necesar într-o societate democratică și este proporțional cu scopul urmărit. Curtea reține că articolul 54 alin. (3) din Constituție admite restrângerea garanțiilor constituționale consacrate de articolul 53 alin.(1) din Constituție (Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică). Ținând cont de considerentele menționate, Curtea reține că, în temeiul limitărilor admise de articolul 54 din Constituție, prevederile lit. a) alin.(7) al articolului 38 din Legea instituțiilor financiare nu sunt disproportionale în raport cu scopurile legitime de protecție a drepturilor creditorilor și garantare a administrării corespunzătoare a băncii. Pentru considerentele expuse, Curtea constată că prevederile supuse controlului constituționalității sunt conforme articolelor 20 (Accesul liber la justiție) și 53 alin. (1) (Citat mai sus) din Constituție[11, p. 4]. Astfel, Curtea Constituțională a dat o interpretare extinsă a principiului securității juridice în partea ce ține de neretroactivitatea actelor, exceptând cazurile de scop legitim, necesar și proporțional. Mai jos vom vedea că, pentru aplicarea corectă a principiului neretroactivității, tehnica legislativă este la fel de importantă. În studiile juridice de specialitate a fost menționat că, prima condiție ce asigură aplicabilitatea dreptului o constituie suficiența sa de definire [12, p. 268].

În Hotărârea nr.12 din 14.05.2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, Curtea constată că principiul legalității incriminării și a pedepsei penale presupune, prin definiție, că nicio faptă nu poate fi considerată ca infracțiune, dacă nu există o lege care să prevadă acest lucru (*nullum crimen sine lege*) și că nu poate fi aplicată nicio pedeapsă, dacă nu este pre-

văzută de lege (*nulla poena sine lege*) (Aplicarea acelorași principii le-am văzut și în jurisprudența CEDO). Legalitatea incriminării și a pedepsei reprezintă principala garanție a securității juridice a persoanei în materie penală. Principiul în discuție are consecințe atât în activitatea de elaborare a normelor penale, cât și în procesul aplicării acestora. Altfel spus, el se adresează deopotrivă legislatorului și judecătorului. În activitatea legislativă, principiul legalității incriminării și a pedepsei intervine atât sub aspect material, cât și sub aspect formal. Sub aspect material, acest principiu îi impune legislatorului două obligații fundamentale: 1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și pedepsele aferente; și 2) să redacteze textul legal cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată realiza care sunt acțiunile sau inacțiunile care intră sub incidența lui. Aspectul formal se referă la obligația adoptării normelor penale ca legi organice, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție (Categorii de legi). Pe de altă parte, principiul analizat le impune subiectelor dotate cu competența aplicării legii penale două obligații esențiale: interpretarea strictă a legii penale și interzicerea analogiei, adică să nu aplice legea dincolo de conținutul acesteia, și, respectiv, interzicerea aplicării retroactive a legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile.

Așadar, infracțiunea și pedeapsa trebuie să fie prevăzute de lege. Expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, aceasta trebuie să fie – așa cum afirmă constant Curtea Europeană a Drepturilor Omului – accesibilă și previzibilă. De altfel, Curtea Constituțională notează că și articolul 23 alin. (2) din Constituție (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle)

implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret. Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție (Intrarea în vigoare a legii), legea publicându-se în Monitorul Oficial. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme. Prin urmare, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a concluzionat că, articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal este susceptibil de interpretare extensivă defavorabilă făptuitorului. Iar, așa cum reiterează Curtea Europeană, interpretarea extensivă defavorabilă constituie o încălcare a articolului 7 din Convenția Europeană (Nicio pedeapsă fără lege). Rezumând cele enunțate, Curtea Constituțională a conchis că prevederile articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal sunt formulate într-o manieră imprecisă și neclară și le conferă autorităților, care le aplică, o marjă largă de discreție. Prin urmare, ele nu îndeplinesc standardul calității legii penale, fiind contrare articolelor 1 alin. (3) (Stat de drept) și 22 (Neretroactivitatea legii), coroborate cu articolul 23 alin. (2) (Citat mai sus) din Constituție[13, p. 3].

În concluzie, vom menționa că, atât știința dreptului, cât și jurisprudența sunt în dezvoltare și

perfecționare permanentă, completându-se una pe alta și contribuind prin noile idei și interpretări logice care reies din relațiile juridice în societate. Conținutul principii securității juridice la etapa actuală este influențat de relațiile juridice în dezvoltare din societate, jurisprudența instanțelor abilitate și interpretarea dată de acestea. Sarcina de interpretare este deloc facilă, fiind afirmat în literatura de specialitate că, elaborarea legilor nu este numai o artă, ci este, în egală măsură, o știință sau mai exact o tehnică și, în plus, o tehnică dificilă [14, p. 476]. Prin respectarea Principiului securității juridice, instanțele judecătorești contribuie substanțial la îmbunătățirea cadrului legislativ și o mai bună înțelegere a modalităților exacte de aplicare a legilor.

Referințe bibliografice

1. Assemblée nationale, «Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen» 26/08/1789. [En ligne]. <https://www.conseil-constitutionnel.fr/node/3850/pdf> [Accès le 06/08/2018].
2. Consiliul Europei, „Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale” 04/11/1950 https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf [Accesat 06/08/2018].
3. Lucien François, «Le problème de la sécurité juridique,» chez La sécurité juridique, Liège, Jeune Barreau de Liège, 1993.
4. Curtea de Justiție a Uniunii Europene, „Hotărâre în cauza nr. 13/61 Uitdenbogerd vs Robert Bosch” 06/04/1962. [Interactiv]. <http://www.ier.ro/sites/default/files/traduceri/61961J0013.pdf> [Accesat 06/08/2018].
5. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „Decizie din 13/06/1979 în Cauza nr.6833/74 Marckx vs. Belgia” [Interactiv]. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%7B%22CASE%20OF%20MARCKX%20v.%20BELGIUM%22%22%7D%22documentcollectionid%22:%7B%22GRANDCHAMBER%22%22%7D%22itemid%22:%7B%22001-57534%22%7D%7D> [Accesat 06/08/2018].
6. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „Hotărârea din 02/11/2010 în cauza nr. 38.155/02 Ștefănică și alții împotriva României” [Interactiv]. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%7B%22C5%9Etef%C4%83nic%C4%83%20%C5%9F.a.%20c.%20Rom%C3%A2nia%22%7D%22documentcollectionid%22:%7B%22GRANDCHAMBER%22%22%7D%22itemid%22:%7B%22001-122613%22%7D%7D> [Accesat 06/08/2018].
7. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „Hotărârea din 29/03/2010 în cauza nr. 3394/03 Medvedyev v. Franța” [Interactiv]. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%7B%22AFFAIRE%20MEDVEDYEV%20ET%20AUTRES%20c.%20FRANCE%22%22%7D%22documentcollectionid%22:%7B%22GRANDCHAMBER%22%22%7D%22itemid%22:%7B%22001-97988%22%7D%7D> [Accesat 05/08/2018].
8. Hartley TC, The foundations of European Community law, Oxford: Oxford University Press, 2007.
9. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „Hotărârea din 26/06/2018 în cauza nr. 8141/07 Mocanu și alții v. Republica Moldova” [Interactiv]. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-184426%22%7D%7D> [Accesat 01/08/2018].
10. Parlamentul Republicii Moldova, „Constituția Republicii Moldova” 29/07/1994. [Interactiv]. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363979> [Accesat 29/07/2018].
11. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, „Hotărârea nr. 29 din 06/11/2017 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 38 alin.(7) din Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995” [Interactiv]. <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=636&l=ro> [Accesat 01/08/2018].
12. Jean Dabin, Theorie Générale du Droit, Paris: Dalloz, 1969.
13. Curtea Constituțională a Republicii Moldova, „Hotărârea nr.12 din 14/05/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal” [Interactiv]. <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=659&l=ro> [Accesat 01/08/2018].
14. Jean-Claude Piris, «Union européenne: comment rédiger une législation de qualité dans 20 langues et pour 25 Etats membres» Revue du droit public, n° 12, 2005.

Chișinău; Membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei
Contact: +37379444301
v.enicov@gmail.com

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR:

Vadim ENICOV,
Research doctorate, Institute for Legal and Political Research of the Academy of Sciences of Moldova; Expert in the Institute for Public Policies; Member of the Supervisory Board of the National Bank of Moldova
Contact: +37379444301
v.enicov@gmail.com

INFORMAȚIE DESPRE AUTOR:

Vadim ENICOV,
Doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei; Expert în Institutul de Politici Publice,

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 6
1 din 30.04.2009

Categoria C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă
de Justiție, Ministerul Afacerilor Interne, Institutul
de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul
de cercetări Juridice și Politice al Academiei de
Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a
MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul),
Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret”
(Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași),
Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991
Nr. 8 (284) 2015

Redactor-șef L. Arsene

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, prof. univ. (Constanța,
România); A. Armeanic, doctor în drept, conf. univ.;
V. Balmuș, doctor în drept; C. Bocancea, doctor în
drept, prof. univ. (Iași, România); V. Bujor, doctor
în drept, prof. univ.; A. Burian, doctor habilitat în
drept; T. Capșa, doctor în drept; Gh. Costachi, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; I. Floander, doctor în
drept (Constanța, România); M. Gheorghită, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; Gh. Gladchi, doctor
habilitat în drept; V. Guțuleac, doctor în drept,
prof. univ.; V. Florea, doctor în drept, prof. univ.;
V. Moraru, doctor în drept, prof. univ.; V. Naumov,
redactor-șef adjunct; V. Popa, doctor habilitat în drept,
prof. univ.; V. Stratonov, doctor în drept, prof. univ.
(Herson, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790; mob. 067431762;
022-234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru
Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasviata.in.ua

SUMAR

Gheorghe COSTACHI, Andrei MUNTEANU. Eficiența și legitimitatea puterii de stat.....	4
Mihai STĂVILĂ. Efectele stărilor modificatoare (de agravare și/sau de atenuare) în procesul dife- rențierii și individualizării pedepsei penale	10
Viorel ALBU. Controlul parlamentar: concept, forme și importanță	15
Costin MĂNESCU. Răspunderea juridică pentru evaziune fiscală în Republica Moldova	23
Ina BOSTAN. Noțiunea, conținutul și clasificarea sancțiunilor juridice	33
Gheorghe CIOCÎRLAN. Abordări științifice oc- cidentale privind instituția cetățeniei	37
Vadim ENICOV. Reflecții asupra semnificațiilor securității ca fenomen social	44
Igor CRISTAL. Examinarea sau executarea adre- selor curții constituționale?.....	50
Valeriu KUCIUK. Abuz de drept și raportările societăților pe acțiuni	55

REFLECȚII ASUPRA SEMNIFICAȚIILOR SECURITĂȚII CA FENOMEN SOCIAL

Vadim ENICOV,

expert, Institutul de Politici Publice,
doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

SUMMARY

The purpose of this article is to reveal the social essence of security and identification hypostasis in which it manifests itself: as need, interest, a sense, purpose and result of specialized activities, value, social function, relation, process, system, a branch of science, an art form.

Keywords: security, social function, social phenomenon

PEZIOME

Целью данной статьи является раскрытие социальной сущности безопасности и выявление ипостасий в котором оно проявляется как потребность, интерес, ощущение, цель и результат специализированной деятельности, ценность, социальная функция, отношение, процесс, система, отрасль науки, вид искусства.

Ключевые слова: безопасность, социальная функция, социальное явление

Introducere. Securitatea oamenilor, protecția lor față de diferite pericole și amenințări preocupă omul ca ființă rațională (*homo sapiens*) de la începutul existenței sale. La fazele incipiente ale funcționării și dezvoltării comunității umane, securitatea acesteia se reducea în principal la protecția față de influența fenomenelor naturale, la capacitatea omului de a-și asigura existența sa. Ulterior, în funcție de instituționalizarea relațiilor sociale, a devenit necesară protecția oamenilor nu doar față de pericolele și amenințările naturale, dar și față de cele generate de către omul însuși. Respectiv, o condiție a securității societății umane a devenit nu doar prevenirea și combaterea pericolelor și amenințărilor generate de „forțele naturii și diferite accidente”, ci și de „voința rea a oamenilor” [1].

Viața oamenilor în toate timpurile a fost amenințată de pericole. Chiar din momentul nașterii, existența și bunăstarea omului sînt amenințate de foame, maladii, animale sălbatice, dezastre naturale, catastrofe cu caracter tehnogen etc. Dar cel mai mare pericol pentru oameni întotdeauna a fost și rămîne a fi omul însuși, condus de invidie, lăcomie, ură, agresivitate și alte pasiuni și motive negative de conduită, care generează la rîndul lor

război, conflicte, omoruri, furturi și alte infracțiuni și acte inumane [2].

Prin urmare, necesitatea securității este unul din mecanismele motivaționale de bază ale vieții și activității omului, precum și al oricărei ființe umane [3]. Din momentul apariției omenirii, securitatea a devenit necesitatea primordială a individului [4] și a societății.

Abordarea contemporană a securității ca mijloc de protecție a intereselor oamenilor și societății are vechi rădăcini istorice. În *Dicționarul enciclopedic rus*, editat la finele sec. al XIX-lea, este indicat că: „Securitatea personală și patrimonială constituie cea mai importantă garanție a dezvoltării umane. Lipsa securității persoanei și a proprietății este egală cu absența oricărei legături dintre eforturile umane și atingerea scopurilor pentru care se depun aceste eforturi (...)” [5].

Altfel spus, fără asigurarea securității orice activitate umană este lipsită de sens. Iată de ce, spre deosebire de alte domenii ale cunoașterii, studierea problemei securității contribuie în cea mai mare măsură la interpretarea societății ca un organism unitar și indivizibil. Aname această circumstanță explică, pe de o parte, enorma complexitate a cunoașterii în detalii a problemei ce ține de asigurarea securității și insuficienta elaborare a multor as-

pecte teoretice și practice legate de această asigurare, iar, pe de altă parte, trezește un interes deosebit față de problemele securității din partea majorității ramurilor științei, mai ales din partea științelor sociale [6].

Prin urmare, în prezent, o importanță deosebită o are formarea științifică a noțiunii de *securitate*. Mai mult, în decursul ultimelor decenii, s-a schimbat radical situația globală în ceea ce privește atitudinea față de securitate în totalitatea înțelesurilor pe care le cuprinde ea. Pericolele vechi au dispărut sau sînt pe cale de dispariție, iar locul lor îl ocupă altele noi, uneori mult mai amenințătoare. În virtutea acestor transformări se impune o nouă conștientizare și o altă abordare a noțiunii de securitate [7].

Ținînd cont de cele enunțate, în studiul de față ne propunem să dezvoltăm esența socială a securității ca fenomen și să elucidăm ipostazele de manifestare a acesteia ca: necesitate, interes, senzație, scop și rezultat al activității specializate, valoare, funcție socială, relație, proces, sistem, ramură a științei și artă.

Rezultate obținute și discuții. Conștientizarea de către societate a necesității vitale a securității sale și asigurarea unui nivel satisfăcător al acesteia au constituit practic

pe parcursul întregii istorii a civilizației umane niște stimuli pentru manifestarea unui interes deosebit al oamenilor față de acest fenomen, pentru studierea multilaterală și înțelegerea acestuia. Primele idei despre securitate se reduceau, în principal, la înțelegerea acesteia ca o asemenea stare a mediului înconjurător al omului în care lipsesc pericolele, adică condițiile și factorii ce ar amenința indivizii sau comunitățile la nivel de familie, populație, stat. În continuare, odată cu declanșarea progresului științifico-tehnic, în procesul de formare și consolidare a statelor naționale ideile teoretice despre securitate s-au îmbogățit și s-au dezvoltat continuu, iar aprecierea acesteia ca fenomen permanent a fost corectată și concretizată, fiind formate noi paradigme ale securității și asigurării acesteia [8].

Referitor la originile termenului de *securitate*, se consideră că acesta provine de la cuvintele latine „*securitatis*” și „*securitas*”. Dincolo de această certitudine privind originile conceptului, se ridică o serie de întrebări legate de ceea ce înțelegem prin acest concept, devenit unul central în relațiile contemporane și, în special, în teoria relațiilor internaționale. În viziunea cercetătoarei române N. Lașan, pornind de la faptul că problemele de securitate sînt unele din cele mai vechi probleme care există în lume, se poate afirma cu certitudine că definiția acestui concept a depins și depinde nu doar de epoca analizată, ci și de actorii considerați a fi importanți, și mai important de persoana care emite această definiție [9]. De altfel, se poate afirma că „securitatea, la fel ca și alte concepte din științele sociale, nu acceptă o definiție neutră” [10]. Respectiv, N. Lașan subliniază că demersul definirii conceptului de „securitate” este unul cu atât mai dificil în zilele noastre, avînd în vedere numeroasele dimensiuni ale securității și diversificatele perico-

le și amenințări la adresa securității din lumea contemporană [11].

În viziunea autorului A. Rusnac, această noțiune trebuie, în primul rînd, să reflecte esența fenomenului dat, iar, în al doilea rînd, să-l denumească corect, evidențiind cele mai esențiale elemente ale conținutului acestuia – atât metodologice, cît și ale activității practice [12]. Punctele de vedere expuse în literatura de specialitate indică existența unei mari dispersări a opiniilor, absența unei fundamentări metodologice finite a fenomenului de securitate.

După cum am enunțat mai sus, literalmente, securitatea este înțeleasă ca “lipsă a pericolului”, accepțiune privită ca una îngustă. Potrivit cercetătorului rus B.M. Родачин, în practică, semnificația dată are un caracter relativ, întrucît în viața reală destul de rar pot fi întîlnite situații cu o lipsă totală de pericole sau amenințări [13]. Respectiv, cu mult mai reală este accepțiunea extensivă a termenului, care derivă din interacțiunea indivizilor și a obiectelor sociale cu diferite împrejurări și factori ce au o influență negativă și distructivă asupra acestora. Prevenirea, reducerea, neutralizarea acestor influențe ce prejudiciază existența, bunăstarea, activitatea oamenilor și funcționarea obiectelor sociale, precum și menținerea nivelului de viață și un nivel nu mai mic decît cel critic reprezintă *securitatea* în accepțiunea sa largă [14].

Studiile teoretice asupra problemelor securității realizate în decursul istoriei denotă faptul că securitatea reprezintă un fenomen deosebit de larg. În condițiile contemporane, în literatură securitatea este caracterizată nu doar ca lipsa pericolelor ce amenință individul, societatea, statul, dar și ca o existență a condițiilor pentru o viață decentă a oamenilor, satisfacerea și realizarea necesităților și intereselor acestora, ca o stare stabilă a societății, dezvoltarea progresivă și durabilă în sistemul relațiilor inter-

naționale [15]. Ea este privită și ca o capacitate a societății de a-și păstra integritatea, autonomia și durabilitatea relativă, posibilitatea de a se dezvolta, precum și ca formă de activitate – un sistem de măsuri orientate spre prevenirea pericolului [16].

În același context, savanții subliniază că, din punctul de vedere al structurii și al manifestărilor, securitatea este un fenomen social complex, ce reflectă interesele contradictorii în relațiile diferitor subiecți sociali. Adeseori unii dintre ei tind a-și asigura securitatea din contul altora sau nu iau în considerație interesele de securitate ale altor oameni, grupuri, populații, gîndesc cu ajutorul categoriilor învechite și valorilor egoiste, ignorînd legitatea de bază conform căreia securitatea în epoca globalizării este indivizibilă. De aici, problematica securității este fundamentată de poziții subiective, aprecieri echivoce, raționamente fragmentare. Din considerentul dat, în plan metodologic, este important a avea o reprezentare integră a securității ca fenomen social [17].

Pe aceeași linie de gîndire se plasează și cercetătorii autohtoni, care menționează că securitatea nu înseamnă lipsa pericolului, mai degrabă protecția de pericol, ea reprezentînd una din condițiile autodezvoltării persoanei, a diverselor comunități umane, a omenirii în ansamblu. În baza generalizării părerilor mai multor autori, se conchide că drept obiect al securității este starea de protecție a persoanei, a societății și a statului în ansamblu, iar sarcinile securității sînt de a forma condiții necesare pentru a asigura dezvoltarea stabilă și progresivă a relațiilor dintre state [18], precum și în cadrul statului.

De aici reiese că securitatea nu este de ordinul absolutului, ea căpătînd nuanță semantică doar cu referință la obiecte concrete sau la anumite domenii de activitate umană și ale lumii înconjurătoare [19].

Este de menționat că, în ultimul timp, a devenit uzuală următoarea definiție a noțiunii de securitate: ”capacitatea de protecție a societății, persoanei, statului de pericole și amenințări”. Această definiție, în viziunea lui A. Rusnac, îngustează sensul securității prin utilizarea termenului „protecție”, ceea ce înseamnă de fapt separarea acțiunii de apărare de actul agresiunii. Protecția înseamnă a apăra, a ocroti, a păzi anumite ființe sau lucruri. Respectiv, în cazul dat, potrivit cercetătorului, se minimalizează sau dispar complet principalele proprietăți și funcții ale securității – acțiunile preventive de asigurare a securității: diminuarea, atenuarea, înlăturarea și anticiparea pericolelor și a amenințărilor [20].

O analiză generală a determinativelor atribuite fenomenului de securitate, din diverse puncte de vedere, i-a permis cercetătorului să scoată în evidență elementele de bază pe care le conțin majoritatea definițiilor [21]:

- în primul rând, majoritatea autorilor înțeleg prin securitate starea potențialei victime, adică a obiectului pericolului;

- în al doilea rând, foarte frecvent, prin securitate se subînțelege capacitatea obiectului, fenomenului, procesului de a-și menține esența și caracteristicile definitorii în condițiile unei influențe distructive venite din afară, sau care se produce chiar în cadrul obiectului, fenomenului, procesului;

- în al treilea rând, securitatea este o categorie sistemică, ea constituind proprietatea sistemului fundamentat pe principiile stabilității, autoreglării și integrității. Securitatea are sarcina să apere fiecare dintre aceste însușiri fundamentale ale sistemului, deoarece acțiunea distructivă asupra oricărei dintre aceste proprietăți va conduce la pieirea întregului sistem;

- în al patrulea rând, securitatea este apreciată drept condiție (garanție) de bază pentru activitatea vitală

a persoanei, societății, statului, fapt ce le permite acestora să-și mențină și să-și sporească valorile materiale și spirituale;

- în al cincilea rând, securitatea, în formula sa absolută, înseamnă absența pericolelor și amenințărilor asupra sferei materiale și spirituale ale activității umane;

- în al șaselea rând, pivotul tuturor noțiunilor utilizate îl constituie amenințarea ca indiciu real al pericolului. Mai mult, în contextul dat amenințarea capătă calitatea caracteristicii esențiale.

Analizând toate aceste abordări, cercetătorul deduce că esența securității o constituie pericolul și acțiunile de combatere a lui [22]. În același timp, el subliniază pe bună dreptate că securitatea nu înseamnă atât lipsa pericolului, cât, mai curînd, protecția față de pericol. Totodată, în viziunea sa, obiect al securității este starea de protecție a persoanei, societății, statului, starea de protecție a intereselor vitale, starea de protecție a intereselor naționale, starea sistemului în raport cu acțiunile distructive etc.

Generalizînd, autorul conchide că obiectul securității îl constituie relațiile din societate, modul de trai al poporului, elementele ce exprimă esența civilizației în perioade istorice concrete. În acest caz, termenul *protecție* capătă un sens extrem de îngust, care nu reprezintă în deplină măsură necesitățile modului de viață. Doar protecția nu este suficientă. Mult mai important este să nu se admită formarea unor condiții în care relațiile sociale, modul de viață ar necesita protecție. Altfel spus, sarcinile securității depășesc cu mult limitele necesității de apărare a stării concrete a modului de viață și constau, în primul rând, în formarea condițiilor ce ar asigura dezvoltarea stabilă și progresivă a relațiilor sociale, menținerea, îmbunătățirea și îmbogățirea modului de viață, adică a capacității de protecție a stării calitative a acelor relații sociale ce asigură dezvoltarea

progresivă a persoanei, societății și statului [23].

Aceeași idee este promovată și de către R. Nichifor, care susține că securitatea reprezintă în sine o necesitate fundamentală a ființei umane. Iată de ce majoritatea caută să obțină securitatea prin toate mijloacele posibile. Securitatea individului nu este doar o absență a riscurilor și amenințărilor la adresa integrității sale. Aceasta reprezintă o stare în care pericolele și condițiile care pot favoriza dezvoltarea lor sînt monitorizate, presupunînd controlul pericolelor, și nu absența lor totală, antrenînd cu sine o stare de liniște și siguranță [24].

Așadar, securitatea nu există ca ceva de la sine, izolat de vitalitatea umană. Ea este strîns legată de toate aspectele funcționării societății, avînd două sarcini de bază – autoconservarea și dezvoltarea [25]. Prin *autoconservare* se are în vedere localizarea și neutralizarea riscurilor și amenințărilor ce pun în pericol siguranța populației, iar *dezvoltarea* presupune sporirea posibilităților și resurselor umane ale societății în diverse sfere ale vieții. Una dintre cele mai importante particularități ale sferei sociale o constituie interacțiunea dezvoltării și securității, acestea fiind două fațete ale procesului general vital al societății [26].

În context, vom enunța și ipotezele securității, identificate în literatura de specialitate. Astfel, în opinia lui A. Rusnac, securitatea este [27]:

- apărarea și asigurarea garantată prin mijloace constituționale, legislative și practice a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului împotriva amenințărilor interne și externe;

- o știință ce necesită a fi studiată și dezvoltată;

- o artă ce trebuie să fie însușită;

- o cultură ce necesită a fi cultivată;

- o muncă cotidiană grea, de

rutină, dar extrem de importantă.

Dincolo de aceste momente, în doctrina rusă, securității îi mai sînt atribuite cîteva semnificații [28] în postura sa de fenomen social (la care ne vom opri succint în cele ce urmează):

- securitatea ca necesitate și interese;
- securitatea ca senzație și valoare;
- securitatea ca relație socială;
- securitatea ca rezultat și proces;
- securitatea ca funcție socială;
- securitatea ca sistem;
- securitatea ca știință și artă.

Securitatea ca necesitate și interese. Mai întîi de toate, oamenii simt necesitatea unor asemenea condiții de existență, în care viața lor, proprietatea, bunăstarea nu sînt amenințate de factori distructivi. Această necesitate are un caracter obiectiv, deoarece oamenii sînt vulnerabili, independent de constituția fizică, nivelul de bogăție sau putere, alte resurse. Necesitatea de securitate se manifestă atît la nivel individual, cît și colectiv (de grup), la nivel social.

În context, trebuie subliniat că spre deosebire de alte necesități, necesitatea de securitate este imposibil de a fi satisfăcută deplin. Ea este prezentă permanent și reclamă o atenție permanentă, deoarece în diferite situații pe om îl paște diverse pericole [29].

Conștientizarea subiectivă a necesității își găsește exprimarea sub forma *interesului*, care stimulează și orientează activitatea oamenilor. Interesele pot fi diferite, reflectînd diferite necesități, inclusiv necesitatea de securitate, atribuită la categoria necesităților fundamentale, primordiale ale oamenilor și societăților umane.

Pe lîngă interesele imediate de securitate (ale persoanei, societății și statului), corelate cu existența diferitor amenințări la adresa existenței și supraviețuirii acestor subiecte, mai există și interese vitale

ale indivizilor, societăților, națiunilor, popoarelor lezate/prejudiciate de alți subiecți și care de asemenea necesită protecție. Invulnerabilitatea și realizarea acestor interese asigură condițiile necesare pentru o existență deplină și o dezvoltare cu succes a indivizilor și subiecților sociali. Un grup distinct este constituit din interesele de asigurare a securității ce revin forțelor și organelor specializate, cu funcții corespunzătoare, precum și mijloacelor și măsurilor de asigurare a securității [30].

Securitatea ca sentiment și valoare. În general, oamenii își pot sesiza securitatea sau insecuritatea lor în baza unor semnale alarmante și percepții ale organelor, reacțiilor instinctive ale organismului, intuiției, adică securitatea (insecuritatea) în acest caz are semnificația reprezentării subiective a indivizilor despre absența (sau prezența) pericolelor pentru existența lor. Ea permite corectarea conduitei în vederea evitării pericolelor. Ce e drept, uneori senzația securității poate fi înșelătoare și să nu reflecte starea reală a lucrurilor. Este vorba de faptul că nu toate pericolele influențează nemijlocit organele de percepție ale omului, mai ales pericolele parvenite de la alte persoane care își ascund, își maschează adevăratele intenții. Cu toate acestea, sentimentele nu trebuie neglijate [31].

Posibilitatea de a trăi și de a nu fi supus diferitor riscuri și pericole este apreciată destul de înalt în societatea umană. Aceasta înseamnă că securitatea capătă forma unei valori interne și se realizează în conștiința individuală și în cea socială. Important e că această valoare are un caracter universal și este recunoscută ca fundamentală de toți oamenii, indiferent de rasă, naționalitate, sex, vîrstă sau stare socială.

În condiții de pace, bunăstare, de viață liniștită, valoarea securității trece pe planul doi și nu este ac-

tualizată. În schimb, în condiții de revolte sociale, dezastre, războaie, acte de terorism, valoarea acesteia sporește, securitatea devenind cea mai revendicată de oameni și de societate [32]. Unul dintre cele mai relevante exemple în acest sens sunt evenimentele din 11 septembrie 2001, care practic au bulversat conștiința socială în Statele Unite ale Americii. Respectiv, pentru americani valoarea securității – personale și naționale – a devenit mai înaltă decît valoarea libertății, care pînă la acel moment era considerată superioară [33].

În calitatea sa de valoare fundamentală și drept al omului, pentru prima dată securitatea a fost abordată în lumea occidentală în perioada revoluțiilor. Cele mai importante acte juridice care au marcat victoria burgheziei în societatea occidentală au consacrat direct securitatea ca unul din drepturile naturale inalienabile ale omului. Astfel, în *Bilul drepturilor* din 1689, adoptat în Anglia, în *Declarația americană a independenței* din 1776 și în *Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului* din 1789, într-o formă directă sau indirectă, securitatea era privită ca un drept natural al omului, de rînd cu libertatea, proprietatea și rezistența la opresiune [34].

Securitatea ca relație socială. Destul de răspîndită este semnificația securității ca un tip distinct de relație socială, caracterizată prin încredere reciprocă, lipsa tendințelor agresive și a intențiilor malițioase la părțile acesteia. În vederea stabilirii unor relații de securitate, garantarea nelezării acestora, între oameni, popoare, state se stabilesc norme și principii pentru relații de securitate, sînt încheiate acorduri de pace, de neagresiune, de securitate colectivă.

Relațiile de securitate pot să exprime cerințe ale oamenilor de asigurare a securității diferitor obiecte aflate în proprietate, fie cu caracter militar, statal sau de altă natură.

Trebuie luat în considerație faptul că oamenilor le este proprie exaltarea propriei securități, obținerea acesteia din contul securității altor oameni sau chiar popoare.

În condițiile globalizării continue, interdependenței statelor și a popoarelor, deținerii unor arsenale semnificative de arme de distrugere în masă, securitatea în sistemul relațiilor sociale devine indivizibilă. Tot mai actual devine principiul egalității securității în relațiile tuturor membrilor societății și ale societății internaționale. Din aceste considerente, oamenii sînt chemați să-și abțină instinctele, să-și limiteze tendințele egoiste și ostile, să respecte normele de conviețuire pașnică [35].

Securitatea ca rezultat și proces. De obicei, securitatea este asociată cu starea de protecție a intereselor vitale ale individului, societății și statului sau cu rezultatul securității. Chiar dacă este important, totuși trebuie ținut cont de faptul că el este doar o „cunună” a unui proces complex de asigurare a securității, a realizării continue a sarcinii de menținere a parametrilor normali de activitate și existență a obiectului, anticipare și reacție la diferite amenințări. În contextul abordării procesuale a securității, pot fi evidențiate condiții, algoritmi și etape flexibile de realizare a măsurilor de securitate [36]. Cel mai important însă este de a conștientiza că securitatea este o sarcină ce se realizează încontinuu, întotdeauna și în orice condiții [37].

Securitatea ca funcție socială. În raport cu statul și autoritățile acestuia, securitatea se manifestă ca o funcție sau o competență corespunzătoare, ca drepturi și obligații de a realiza acțiuni și măsuri speciale orientate spre protecția membrilor societății, proprietății acestora, a obiectelor naturale și sociale față de diferite pericole.

În condițiile contemporane, „principalul subiect responsabil de asigurarea securității este sta-

tu, care exercită diferite funcții în domeniu prin intermediul autorităților legislative, executive și judecătorești” [38].

Securitatea ca sistem. Activitatea de asigurare a securității, de prevenire a pericolelor ce amenință diferite obiecte sociale presupune crearea unui sistem organizațional complex. Din perspectiva acestei abordări, noțiunea de „securitate” poate fi privită ca o activitate organizată sistemic de prevenire, înlăturare și lichidare a amenințărilor interne și externe în adresa diferitor obiecte sociale [39].

Referitor la societatea noastră, sistemul securității este constituit din organele puterii legislative, executive și judecătorești, organizațiile statale, obștești și alte asociații, cetățenii care participă la asigurarea securității în corespundere cu legea, precum și legislația care reglementează relațiile din sfera asigurării securității. Drept exemplu în acest sens servește *Legea securității statului* [40], care în art. 13 alin. (1) prevede sistemul organelor securității statului, care se constituie din: Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, precum și din instituțiile de învățămînt și alte instituții și organizații nemilitarizate ale organelor securității statului.

Sisteme de securitate sînt create și în cadrul diferitor organizații, întreprinderi sau firme. Astfel, sistemul de securitate al firmei reprezintă „totalitatea organizată a structurilor, mijloacelor, metodelor și măsurilor speciale care asigură securitatea activității de antreprenariat față de amenințările interne și externe” [41].

Securitatea ca știință și artă. Existența unui interes permanent față de securitatea societății, complexitatea problemelor ce însoțesc procesul asigurării securității diferitor obiecte sociale au determi-

at conturarea și dezvoltarea unei adevărate ramuri a științei, axate pe securitate în ansamblul său, precum și pe diferite forme de manifestare ale acesteia. Respectiv, există o teorie generală a securității și mai multe teorii strîns legate de aceasta, precum: teoria securității internaționale, teoria securității naționale, teoria securității de stat, teoria securității militare, teoria securității economice, teoria securității informaționale, teoria securității ecologice etc.

Formarea securității ca activitate profesională de sine stătătoare de protecție și apărare a diferitor obiecte este strîns legată de necesitatea perfecționării acesteia pînă la un nivel înalt de profesionalism și promovarea unor soluții nestandardizate, abordări creative, toate conținînd o adevărată artă de asigurare a securității. O asemenea artă nu stă în puterea oricui, nici chiar a specialiștilor. Ea necesită talent și un nivel înalt de pregătire profesională [42].

Concluzii. În baza celor enunțate, ne raliem și noi opiniei cercetătorilor care subliniază rolul social deosebit al securității. În contextul organizării sociale și a relațiilor interumane, securitatea are un rol esențial. Acesta este evaluat pornind de la faptul că în general condițiile de insecuritate afectează productivitatea muncii, distrag atenția și eforturile oamenilor care sînt nevoiți să-și consume forța, resursele și mijloacele pentru a rezista și a lupta cu pericolele care-i amenință. Nu întîmplător Sh. Montesque (1689-1755), în lucrarea sa fundamentală *Despre spiritul legilor* (1748), a subliniat că „securitatea este prima formă a libertății”. Securitatea creează astfel condițiile și premisele necesare pentru o activitate constructivă a oamenilor, sporirea bunăstării lor și mărirea avutului public. Desigur, cheltuielile pe care le implică asigurarea securității ocupă o parte substanțială din bugetul statului, a corporațiilor

ilor sau a persoanelor private, dar e de la sine înțeles că ele se justifică, fiind absolut necesare [43].

Așadar, securitatea reprezintă un fenomen social complex, care se manifestă în viața socială în diferite ipostaze ca: necesitate, interes, senzație, scop și rezultat al unei activități specializate, valoare, funcție socială, relație, proces, sistem, ramură a științei și artă. Din punctul nostru de vedere [44], toate aceste ipostaze trebuie luate în considerație de către subiecții competenți în cadrul procesului complex de asigurare a securității persoanei, societății și a statului.

Referințe bibliografice

1. Сацута А.А. Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11), с. 36.
2. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012, с. 88-89.
3. Еников В. Безопасность как социальное явление. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, с. 31.
4. Rusnac A. Aspecte ale teoriei securității. Chișinău: Fundația „Draghiștea”, 2005, p. 13.
5. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Энциклопедический словарь. Т. III (5). Санкт-Петербург, 1891, с. 304.
6. Rusnac A. Op. cit., p. 12-13.
7. Ibidem, p. 8.
8. Сацута А.А. Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11), с. 36.
9. Lașan N. Securitatea: concepte în societatea contemporană. În: Revista de Administrație Publică și Politici Sociale. An. II, nr. 4(5), 2010, p. 40.
10. Smith St. The Concept of Security in a Globalized World, paper presented at the Otago University Conference, June 2002, Otago. 18 p. http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/7/0/8/7/7_pages70878/p70878-1.php.
11. Lașan N. Op. cit., p. 40.
12. Rusnac A. Op. cit., p. 15.
13. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012, с. 90.
14. Ibidem.
15. Возженников А.В. Национальная безопасность России: методология исследования и политика обеспечения. Москва: Из-во РАГС, 2002, с. 87.
16. Сацута А.А. Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11), с. 37.
17. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012, с. 90.
18. Nichifor R. Unele aspecte asupra noțiunii de securitate. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, nr. 3 (154), p. 77.
19. Rusnac A. Aspecte ale teoriei securității. Chișinău: Fundația „Draghiștea”, 2005, p. 9.
20. Ibidem, p. 15.
21. Ibidem, p. 15-16.
22. Ibidem, p. 16.
23. Ibidem, p. 17-18.
24. Nichifor R. Op. cit., p. 79.
25. Rusnac A. Op. cit., p. 9.
26. Nichifor R. Op. cit., p. 76.
27. Rusnac A. Op. cit., p. 13.
28. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012, с. 90.
29. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление, с. 30.
30. Ibidem, с. 90.
31. Ibidem.
32. Чмыхало А. Ю. Социальная безопасность: Учебное пособие. Томск: Изд-во ТПУ, 2007, с. 8.
33. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление, с. 92.
34. Чмыхало А. Ю. Социальная безопасность, с. 4.
35. Ibidem, с. 8.
36. Ibidem.
37. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление, с. 93.
38. Дзлиев М.И., Иззатдуст Э.С. Национальная безопасность и насилие (гуманитарные аспекты национальной безопасности). В: Вестник Омского университета. Серия «Право», 2011, № 3 (28), p. 50.
39. Чмыхало А. Ю. Социальная безопасность, с. 6.
40. Закон о государственной безопасности, nr. 618 от 31.10.1995. В: Monitorul Oficial № 10-11 от 13.02.1997.
41. Пучков С.И., Кузнецов С.А. Управление системой безопасности фирмы: практическое руководство к действию. Москва, 2001, с. 19-20; Ващекин Н.П., Дзлиев М.И., Урсул А.Д. Безопасность предпринимательской деятельности. Москва, 2002, с. 237.
42. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление, с. 94.
43. Ibidem, с. 30.
44. Еников В. Безопасность как социальное явление. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, с. 36.

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 61 din 30.04.2009

Categoria C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Ministerul Afacerilor Interne, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991
Nr. 3 (291) 2016

Redactor-șef L. Arsene

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, prof. univ. (Constanța, România); A. Armeanic, doctor în drept, conf. univ.; V. Balmuș, doctor în drept; C. Bocancea, doctor în drept, prof. univ. (Iași, România); V. Bujor, doctor în drept, prof. univ.; A. Burian, doctor habilitat în drept; Gh. Costachi, doctor habilitat în drept, prof. univ.; I. Floander, doctor în drept (Constanța, România); M. Gheorghică, doctor habilitat în drept, prof. univ.; Gh. Gladchi, doctor habilitat în drept; V. Guțuleac, doctor în drept, prof. univ.; V. Florea, doctor în drept, prof. univ.; V. Moraru, doctor în drept, prof. univ.; V. Naumov, redactor-șef adjunct; V. Popa, doctor habilitat în drept, prof. univ.; V. Stratonov, doctor în drept, prof. univ. (Herson, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790;
022-234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru
Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

V. CĂRARE. Data actului oficial.....	4
V. PUȘCAȘ, V. KUCIUK. Inițiativa populară de revizuire a constituției are suport legal și constituțional.....	10
B. СОСНА, А. СОСНА, Ю. ЗДОПОВ. Исполнение обязательств и ответственность за неисполнение обязательств.....	18
H. СЛУТУ, Р. ЦУРКАН. Способы обеспечения исполнения обязательств и ответственность за неисполнение обязательств.....	26
T. КАПША. Коллективные соглашения – важное средство защиты трудовых прав и законных интересов работников в условиях кризисных явлений	31
H. КРИСТЕВА. Профессионализм местных выборных лиц как залог эффективной деятельности местной власти.....	36
A. CUCULESCU. Democrația – principiu intrinsec instituirii organelor puterii în stat	41
V. ENICOV. Securitatea juridică – element al securității persoanei în statul de drept	46
V. SÎRGHII. Procedura de declarare a valorii în vamă la mărfurile importate și actele de procedură vamală.....	51
Gh. COSTACHI, P. ȚURCANU. Recenzie la studiul „Sînt un simplu cetățean & Prin știință și credință spre adevăr”, Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Institutul de Creație Legislativă „Lex Scripta”, 2015, 964 p. Autor: Mihai Corj, doctor în drept, conferențiar universitar, decan al Facultății de Drept a Institutului Nistean de Economie și Drept, președinte al Institutului de Creație Legislativă „Lex Scripta”	56

6. Dicționarul explicativ al limbii române [online]. <http://dexonline.ro/definitie/democra%C8%9Bie>.

7. Ionescu C. Instituții politice și drept constituțional. București: România de Măine, 1999, 356 p.

8. Ionescu C. Principii fundamentale ale democrației constituționale. Vol. I. București: Lumina Lex, 1997, 248 p.

9. Măgureanu V. Studii de sociologie politică. București: Albatros, 1997, 416 p.

10. Muraru I., Tănăsescu E. S. Drept constituțional și instituții politice. Ediția a 13-a, vol. II. București: C. H. Beck, 2009, 290 p.

11. Uglean Gh. Drept constituțional și instituții politice. București: România de Măine, 2005, 344 p.

SECURITATEA JURIDICĂ – ELEMENT AL SECURITĂȚII PERSOANEI ÎN STATUL DE DREPT

Vadim ENICOV,

expert, Institutul de Politici Publice, doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

SUMMARY

The article includes some reflections on the issue of legal security seen as a fundamental principle in a rule of law, an important element of personal security, which includes the following exigencies: non retroactivity of the law, the availability and predictability of the law, the uniform interpretation of law. It is noted that compliance with these coordinates is a sine qua non for a good legislation and quality of its application, all oriented towards ensuring the stability of social relations within the state.

Keywords: rule of law, legal security, principle, law, non retroactivity of the law, the availability and predictability of the law, the uniform interpretation of law

REZUMAT

Articolul abordează problema securității juridice văzute ca un principiu fundamental într-un stat de drept, ca un element important al securității persoanei, care presupune următoarele exigențe: neretroactivitatea legii, accesibilitatea și previzibilitatea legii, interpretarea unitară a legii. Se subliniază că respectarea acestor coordonate constituie o condiție sine qua non pentru o legislație de calitate și o aplicare de calitate a acesteia, toate orientate spre asigurarea stabilității raporturilor sociale în cadrul statului.

Cuvinte-cheie: stat de drept, securitate juridică, principiu, lege, neretroactivitatea legii, accesibilitatea și previzibilitatea legii, interpretarea unitară a legii

Introducere. Orice persoană fizică ori juridică are nevoie și este deopotrivă interesată atât de protejarea drepturilor pe care le are la un moment dat, cât și de protejarea drepturilor pe care le va dobândi, eventual, în viitor, iar dreptul, prin normele sale, are sarcina de a asigura această dublă protecție. Altfel spus, fiecare persoană are nevoie de securitate, iar nevoia de securitate este „motorul central” al vieții noastre juridice și sociale [10, p. 63].

Ideea de securitate este foarte importantă pentru viața socială și juridică, întrucât fără ea stabilitatea, consolidarea și dezvoltarea raporturilor sociale, economice, juridice etc. ar fi cu neputință, iar în loc de ordine și pace socială ar fi dezordine, anarhie și conflicte sociale, ceea ce ar duce la descompunerea oricărei societăți [17, p. 110]. Chiar dacă ideea în cauză este una

proprie tuturor timpurilor, deosebit de stringentă ea a devenit anume în prezent, când procesul de dezvoltare a societății contemporane este tot mai mult dominat de ideea statului de drept.

Caracterul stringent al ideii de securitate a persoanei, în contextul statului de drept contemporan, reclamă cu necesitate abordarea detaliată a tuturor aspectelor implicite ale acesteia. Unul dintre acestea este securitatea juridică, care constituie fundamentul securității persoanei într-un stat de drept. Pornind de la aceste adevăruri, în articolul de față ne propunem o abordare succintă a esenței, conținutului și semnificației securității juridice ca factor important al stabilității sociale și element indispensabil securității persoanei.

Totodată, ținem să subliniem că chiar dacă ideea securității juridice se conturează definitiv în zilele

noastre (mai ales prin intermediul jurisprudenței instanțelor europene), germeii ei pot fi atestați în reflecțiile unor gânditori ai secolului trecut (și nu numai), ceea ce denotă odată în plus necesitatea dezvoltării ei și implementării în domeniul relațiilor sociale contemporane.

Rezultate obținute și discuții.

„Rolul major al dreptului pentru societate nu poate fi realizat dacă nu este siguranța necesară” – este o afirmație expusă încă la începutul secolului trecut, de un mare savant român, dar care a rămas actuală și în zilele noastre. Din aceste considerente, vom cita în continuare și alte câteva reflecții ale savantului amintit, considerându-le deosebit de actuale și relevante pentru situația tinerelor democrații.

Astfel, potrivit lui A. Rădulescu [20, p. 39] (citată de M. Nicolae [17, p. 100-102]), nu este suficient ca dreptul să fie recunoscut, ci trebuie să fie prevăzut în primul rând cu anumite sancțiuni. Lipsit de acestea, dreptul rămâne o simplă enumerare de principii pe care oamenii le respectă sau nu, după bunul lor plac. Constrângerea sub feluritele ei forme este, după cum se știe, unul dintre elementele esențiale ale dreptului și e absolut necesară pentru îndeplinirea misiunii lui.

Dreptul trebuie să aibă mijloacele potrivite pentru realizarea sa; înfăptuit prea târziu sau cu mari greutate, dacă nu chiar deloc, dreptul își pierde valoarea și încrederea ce trebuie să o inspire. Dar mai presus de orice, subliniază marele savant, trebuie să existe siguranța că dreptul nu poate fi schimbat oricum și, în special, nu poate fi răpit. Toate acestea înseamnă că dreptul trebuie asigurat, garantat, trebuie să i se dea deplina siguranță. Ceea ce dă valoare și utilitate normelor juridice este tocmai această siguranță. Oriunde lipsește sau a lipsit siguranța, dreptul n-a putut să-și dea toate roadele binefăcătoare. „Pot avea cele mai mari și mai frumoase drepturi; dacă n-am

siguranța că mă pot folosi de ele și că nu-mi pot fi răpite, ele nu reprezintă nimic”, conchide savantul. Însemnătatea siguranței iese și mai bine în evidență dacă ne vom gândi la neajunsurile produse de lipsa ei, care pot fi observate pretutindeni [20, p. 39-42].

Principala cauză de nesiguranță a dreptului, potrivit marelui savant român, este modul defectuos al organizării sociale, care se manifestă prin [20, p. 45-53]:

- legi rău alcătuite, neclare și imprecise, pe de o parte, și obiceiuri (cutume) îndoielnice sau insuficient cristalizate; schimbările dese ale dreptului, care măresc nesiguranța;

- lipsa de sancțiuni energice, fie că acestea nu sînt deloc prevăzute, fie că nu se aplică;

- dificultățile de valorificare, de realizare a dreptului: „Ce înseamnă dreptul pe care-l obții prin 10 ani de judecăți? Ce încredere mai ai cînd pierzi dreptul pentru că n-ai făcut o alegere de domiciliu ori a greșit avocatul sau funcționarul instanței cine știe ce formalitate? Ce îndemn poți avea să-ți reclami și să-ți aperi dreptul, cînd știi că te costă mulți bani, cînd ai destule riscuri și cînd ai mai aflat că la urmă nu poți executa?” – iată doar câteva dintre întrebările retorice pe care le pune savantul.

- neglijența, dezinteresul și abuzurile funcționarilor publici;

- practicile ilegale ale puterii executive (regulamente, decrete, decizii și hotărîri luate *contra legem*);

- disfuncționalitățile puterii judecătorești: „Organizarea magistraturii nu întotdeauna cea mai reușită, interpretări greșite, uneori prea largi, alteori prea înguste, blîndețe ori asprime în sancțiuni și îndeosebi variațiile în jurisprudență etc.” [20, p. 48];

- abuzurile și practicile neconstituționale ale puterii legiuitoare, precum: „modificarea frecventă a legilor fără a se ține cont de drep-

turile cetățenilor. Sistemul este cu atît mai amenințător, cu cît o sumă de drepturi consacrate în Constituție sînt lăsate să fie reglementate de legiuitorul ordinar, de pildă libertatea individuală, inviolabilitatea domiciliului etc. În același timp, legiuitorul compromite siguranța cînd nesocotește autoritatea lucrului judecat sau principiul neretroactivității legii. Un legiuitor conștient de rolul dreptului în lume nu trebuie să se folosească niciodată de acest procedeu, indiferent de poziția doctrinei și a jurisprudenței. (...) Legiuitorul comite o greșală și mai mare cînd nu respectă pactul fundamental și face *legi neconstituționale* (...). Cînd însăși o putere a statului, puterea legiuitoare, menită să garanteze și să apere dreptul cuprins în legea legilor, îl vatămă, ce siguranță există pentru drept?” – se întreabă savantul. „Orice motive ar avea un legiuitor, nu trebuie să-și permită a nesocoti Constituția, garanția supremă a drepturilor. Legiuitorul care înfrînge această regulă probează că n-are idee exactă despre drept și despre rolul lui pentru bunul mers al societății” [20, p. 50];

- abuzul puterii constituante: „Se întîmplă uneori ca puterea constituantă să lovească și mai grav în siguranța dreptului. După o părere foarte răspîndită, această putere nu are limite; ea poate face orice, ea poate statua oricum pentru alcătuirea unei noi Constituții; poate schimba forma de guvernămînt, poate introduce în patrimoniul statului bunuri particulare, pe care le declară ca bunuri ale sale, fără despăgubiri. Constituanta poate desființa orice drepturi, poate introduce altele, poate desființa, de ex., inamovibilitatea magistraturii sau libertatea presei, a întrunirilor, poate să dea efect retroactiv legilor etc. Temeiul acestei atotputernicii stă în aceea că este voința națiunii, în forma cea mai înaltă; și dacă națiunea vrea așa, cum ar putea fi oprită să-și dea organizarea pe care

o consideră mai potrivită? Atunci, ce mai rămîne din așa-zisa siguranță și garantare a dreptului?! (...) În lumea civilizată, și mai ales într-un stat de drept, deasupra tuturor înfăptuirilor juridice, deasupra tuturor constituțiilor există un drept, o dreptate, care trebuie materializată în dreptul pozitiv, dar nu încălcată. Oricît am respecta voința națiunii, nu putem admite să răpească dreptul cuiva, fără un echivalent. Însuși constituantul trebuie să aibă o limită în respectul datorat acestei concepții despre Drept” [20, p. 51].

În ceea ce privește mijloacele generale prin care poate fi înlăturată nesiguranța dreptului, după A. Rădulescu, acestea ar fi, în principal, următoarele [20, p. 53-54]:

- recunoașterea și precizarea dreptului prin legi și în genere prin norme scrise, clare și înțelese ușor; texte cît mai puțin susceptibile de discuții și controverse;

- modificări cît mai rare; sancțiuni energice pentru aplicare; mijloace de realizare a dreptului simple, operative și puțin costisitoare, cu înlăturarea rutinei și simplificarea formalităților;

- organe de interpretare, de aplicare și executare cît mai pregătite; jurisprudență mai puțin variabilă; măsuri eficiente pentru înfrîngerea abuzurilor;

- contencios administrativ bine organizat și cu o competență cît mai largă, încît cetățeanul, pentru orice abuz, să se poată adresa justiției cu cheltuială puțină;

- precizări în Constituție asupra unor materii în care puterea legiuitoare este pornită a nesocoti drepturile; procedură cît mai lesnicioasă pentru anularea legilor și măsurilor neconstituționale;

- părăsirea ideii despre atotputernicia Constituantului;

- schimbarea mentalității publice a guvernanților și guvernaților, în sensul încrederii în dreptate, respectării dreptului și lupei pentru triumful lor.

Iată doar cîteva din reflecții-

le renumitului savant, care vin să accentueze nu doar rolul deosebit al dreptului în societate, ci și pericolele care amenință misiunea acestuia și măsurile care eventuale-ar aplana. În prezent, într-o altă formulă s-a impus un concept și un principiu „fundamental” în materie – *principiul securității juridice* (sau *principiul stabilității raporturilor juridice*) [7, p. 4].

Este important de reconfirmat în acest sens că securitatea raporturilor juridice presupune înainte de toate *stabilitatea dreptului*. Instabilitatea dreptului, dese schimbări ale elementelor sistemului juridic prin schimbări, modificări, completări și abrogări de norme juridice creează nesiguranță, lipsă de încredere în normele juridice și riscul aplicării neunitare a dispozițiilor legale. Regulile de drept tranzitoriu tind să asigure stabilitatea raporturilor juridice, însă aplicarea lor este de multe ori dificilă, în special în perioadele de tranziție și a reformelor legislative, care generează dese și complicate conflicte între legile succesive avînd același obiect de reglementare [17, p. 103].

Ideea de securitate, de stabilitate a raporturilor și valorilor sociale și de realizare efectivă a drepturilor și intereselor legitime ale fiecăruia este comună atît dreptului public (de ex., regulile de bază ale incriminării penale – *nullum crimen sine lege* și *nulla poena sine lege* – ori drepturile și libertățile publice recunoscute cetățenilor în raporturile lor cu puterea publică), cît și dreptului privat [17, p. 103]. Trebuie subliniat că în dreptul privat securitatea juridică are un rol dintre cele mai însemnate, fiind ideea directoare a tuturor instituțiilor juridice fundamentale ale acestuia.

Răspunzînd acestor nevoi, dreptul obiectiv intervine și reglementează nașterea, modificarea și stingerea raporturilor juridice într-o manieră complexă, încercînd să asigure concomitent drepturile subiective (mai ales civile) sub

un dublu aspect: pe de o parte, prevede conținutul lor juridic și mijloacele de apărare contra oricăror încălcări practic posibile ale acestora (adică statica drepturilor); pe de altă parte, prevede modurile de dobîndire (naștere, transmitere, constituire), modificare și stingere a acestor drepturi (adică dinamica drepturilor) [17, p. 111]. În mod corespunzător, în doctrina de specialitate se operează cu două concepte: securitatea juridică *statică*, ce asigură ocrotirea juridică a drepturilor civile actuale, și securitatea juridică *dinamică* – adică siguranța operațiunilor juridice viitoare, prin care se pot dobîndi astfel de drepturi [17, p. 111-112].

Dincolo de aceste particularități, trebuie de precizat că la ideea de securitate se atașează nu numai necesitatea stabilității dreptului, ci și rapiditatea procedurilor judiciare, precum și accesibilitatea lor efectivă. După cum s-a subliniat în literatura de specialitate, „un drept întîrziat în aplicarea sa este deja un drept lezat” [10, p. 66], astfel încît eficacitatea lui devine problematică.

În lumina celor expuse, în continuare ținem să aprofundăm înțelegerea esenței și conținutului principiului securității juridice. În acest sens, în unele lucrări de specialitate, *securitatea juridică* a fost definită ca „acel principiu care tinde să înlătore din ordinea juridică riscul de incertitudine generat de imprecizia sau instabilitatea dreptului” [2, p. 158].

În același timp, unii cercetători susțin că, *lato sensu*, prin *siguranța persoanei* se înțelege siguranța juridică a acesteia, siguranță garantată de către drept, precizîndu-se în acest sens că „siguranța persoanei este un principiu care, la rîndul său, este aproape rațiunea de a fi a dreptului însuși” [14, p. 178] sau că „securitatea juridică este calitatea unei ordini de drept ce garantează individului lizibilitate și încredere în ceea ce constituie dreptul la un

moment dat și care, după toate probabilitățile, va fi dreptul și în viitor” [3, p. 162-163].

În doctrina franceză se concretizează că securitatea juridică trebuie să protejeze persoana „de pericolul care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze” [12, p. 10] și are un conținut complex, în sensul că ea comportă două mari categorii de reguli: pe de o parte, cele care vizează calitatea dreptului, pe de altă parte, cele care privesc asigurarea stabilității situațiilor juridice (respectiv neretroactivitatea legii și previzibilitatea acesteia și a acțiunilor statului, numită și „principiul încrederii legitime în continuitatea acțiunilor statale”) [16, p. 6]. Din această perspectivă, s-a arătat că *axa formală* a securității juridice o reprezintă calitatea legii, în timp ce *axa temporală* o reprezintă previzibilitatea legii [18, p. 5].

Vorbind despre **calitatea legii**, specialiștii precizează că „legea este făcută pentru a impune, a interzice, a sancționa. Ea nu este făcută pentru a flecări, a crea iluzii, a provoca ambiguități și decepții. Legea trebuie să fie deci normativă: legea nenormativă diminuează regula necesară, inducând un dubiu asupra efectului real al dispozițiilor sale. (...) Pentru a ști ce prevede legea, nu este suficient ca ea să fie accesibilă în sens material. Mai trebuie ca norma să fie și inteligibilă, calitate ce implică lizibilitatea, adică atât claritatea și precizia enunțurilor, cât și coerența lor”. Din această perspectivă, se poate susține că inflația legislativă, instabilitatea normativă, nerespectarea cerințelor de tehnică și procedură legislativă, la care se adaugă și incertitudinea care planează asupra condițiilor de aplicare, creează o insecuritate juridică dificil de suportat pentru omul obișnuit, confruntat cu aplicarea dreptului, punându-l în dificultate chiar și pe

specialistul în drept [11, p. 103].

Analizând și sintetizând mai multe reflecții expuse în literatura de specialitate, cercetătoarea R. Duminică subliniază că, din perspectiva elaborării legii, în esență principiul securității juridice înglobează următoarele aspecte: *neretroactivitatea legii*, *accesibilitatea și previzibilitatea legii*, *interpretarea unitară a legii*, coordonate a căror respectare constituie o condiție sine qua non pentru o legislație de calitate [11, p. 107] și o aplicare de calitate a acesteia.

Neretroactivitatea legii, ca element al securității juridice a fost ridicat la rangul de principiu constituțional (art. 22 din Constituția Republicii Moldova [4]) în majoritatea statelor democratice, devenind astfel obligatoriu nu doar pentru judecătorul care aplică legea, ci și pentru legiuitor, care este ținut deopotrivă să-l respecte în procesul de legiferare. Astfel, neretroactivitatea legii constituie în prezent o garanție fundamentală a drepturilor constituționale [6, p. 139].

Cercetătorii autohtoni menționează în contextul dat că principiul neretroactivității legii răspunde preocupării de securitate juridică, fiind o garanție pentru situațiile juridice legal create și consolidate sub imperiul legii vechi. Neretroactivitatea reprezintă deci un factor de ordine și de securitate juridică, protejând drepturile subiective împotriva intervenției legiuitorului și împiedicând repunerea în discuție a drepturilor dobândite și a actelor vechi încheiate sub imperiul legii vechi [1, p. 458; 5, p. 110]. Mai mult, și Curtea Constituțională a Republicii Moldova a confirmat semnificația deosebită a principiului în cauză, subliniind: „Principiul neretroactivității legii urmărește protejarea libertăților, contribuie la adâncirea securității juridice și a certitudinii în raporturile interumane” [15].

Accesibilitatea și previzibilitatea legii. Accesibilitatea legii

privește, în principal, aducerea la cunoștință publică a acesteia, realizată în principal prin publicarea actelor normative. După cum se știe, pentru ca o lege *lato sensu* să producă efecte juridice, trebuie să fie cunoscută de destinatarul său; efectele legii se produc, prin urmare, după aducerea ei la cunoștința publică și după intrarea ei în vigoare [19, p. 13].

Într-o altă opinie, accesibilitatea și previzibilitatea legii presupun atât caracterul public al normei ca pe un element intrinsec al juridicității sale, claritatea conținutului ei, care să-i confere inteligibilitate, nu doar pentru specialistul în drept, ci și pentru orice persoană cu inteligență medie, cât și caracterul previzibil al revizuirilor normative. Aceste două concepte se află într-o relație de interdependență, afirmându-se în acest sens că „accesibilitatea este condiția imanentă a previzibilității: pentru a prevedea, trebuie mai întâi să ai acces la suficiente și comprehensibile informații pertinente” [9, p. 53].

Există însă și o altă semnificație a noțiunii de accesibilitate, asociată exigenței previzibilității legii, și anume aceea care privește modul de receptare a conținutului actelor normative de către corpul social, în sensul de înțelegere a acestora. Norma juridică trebuie să fie clară, inteligibilă, încât cei cărora li se adresează nu doar să fie informați în avans asupra consecințelor actelor și faptelor lor, ci și să înțeleagă consecințele legale ale acestora. În caz contrar, principiul *nemo censetur ignorare legem* nu ar mai putea fi aplicat, ceea ce ar avea grave consecințe asupra securității raporturilor sociale, a existenței societății în general [19, p. 13].

În esență, principiul securității juridice presupune ca dreptul să fie *previzibil* și ca soluțiile juridice să rămână relativ stabile, cerință ridicată chiar la rangul de principiu (principiul previzibilității sau al predictibilității normelor juridice),

de natură să confere coerență sistemului normativ [21, p. 111].

Interpretarea unitară a legii constituie o altă exigență a principiului securității juridice și chiar dacă, în aparență, acest element al său aduce în prim-plan rolul instanțelor judecătorești, în realitate exigența vizează tot activitatea legislativă, deoarece de modul în care sînt elaborate, corelate, sistematizate actele legislative depinde caracterul unitar al interpretării lor [19, p. 12-13].

Prin urmare, elementele pe care se bazează principiul securității juridice sînt *certitudinea*, *predictibilitatea dreptului*, necesare mai ales pentru a menține încrederea legitimă a cetățenilor în activitatea instanțelor [7, p. 8]. Important e că certitudinea și predictibilitatea dreptului privește atît legea, cît și jurisprudența [8, p. 14]. Din perspectiva dată, se poate susține că securitatea juridică este parte intrinsecă a securității sociale, componentă care denotă raporturile constructive dintre cetățean și puterile legislative și judecătorească ale statului [13, p. 187].

Concluzie. În cadrul statului de drept, respectarea principiului securității juridice trebuie să reprezinte o prioritate, atît sub aspectul asigurării calității legii, cît și al interpretării uniforme a acesteia de către autoritățile statului, rolul principal în acest sens revenind autorității legislative și puterii judecătorești.

Referințe bibliografice

1. Avornic Gh. Teoria generală a statului și dreptului: Tratat. vol. I. Chișinău, 2009.
2. Brad I. Revocarea actelor administrative. București: Universul Juridic, 2009.
3. Calmes S. Du principe de protection de la confiance légitime en droits allemand, communautaire et français. Thèse. Paris: Dalloz, 2001.
4. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994 (cu modificări și completări pînă în 14.07.2006).
5. Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Arc, 2012.
6. Constituția României. Comentariu pe articole. Coordonatori I. Muraru, E.S. Tănăsescu. București: C.H. Beck, 2008.
7. Costachi Gh., Iacob I. Reflecții asupra securității juridice în statul de drept. În: Legea și Viața, 2015, nr. 5, p. 4-9.
8. Danileț C. Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova: Evaluare și propuneri. Strategia de reformare a sectorului justiției. Chișinău: S. n., 2014 (Tipografia-Sirius), 56 p.
9. Deleanu I. Accesibilitatea și previzibilitatea legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a României. În: Dreptul, 2011, nr. 8.
10. Demogue R. Les notions fondamentales du droit privé. Essai critique. Paris: Librairie Nouvelle de Droit et de Jurisprudence A. Rousseau, 1991. 681 p.
11. Duminică R. Criza legii contemporane. București: C.H. Beck, 2014. 162 p.
12. François L. Le problème de la sécurité juridique. In: La sécurité juridique. Liège: Jeune Barreau de Liège, 1993.
13. Frolu S. Securitatea juridică în paradigma securității naționale. Considerații și determinări conceptuale. În: Echilibrul de putere și mediul de securitate. Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională din 17-18 noiembrie 2011. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2011, p. 185-198.
14. Fromont M. Le principe de sécurité juridique. În: AJDA, L'actualité juridique. Droit administratif, nr. special. Paris: Dalloz, 1996.
15. Hotărîrea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității art. II alin. (2) din Legea nr. 186-XVI din 29 iunie 2006 “Pentru modificarea și completarea Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice” și art. 12 alin. (8) din Legea nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 în redacția Legii nr. 186-XVI din 29 iunie 2006, nr. 16 din 12.06.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 86-89/14 din 22.06.2007
16. Lambert P. Le principe général de la sécurité juridique et les validations législatives. In: Sécurité juridique et fiscalité. Bruxelles: Bruylant, 2003.
17. Marian N. Tratat de publicitate imobiliară. Introducere în publicitatea imobiliară. Vol. I. București: Universul Juridic, 2006. 500 p.
18. Popescu S., Țăndăreanu V. Securitatea juridică și complexitatea dreptului în atenția Consiliului de Stat francez. În: Buletin de informare legislativă, 2007, nr. 1, p. 3-6
19. Predescu I., Safta M. Principiul securității juridice, fundament al statului de drept. Repere jurisprudențiale. În: Buletinul Curții Constituționale, 2009, nr. 1. [resursă electronică]: <http://193.226.121.81/publications/buletin/8/predescu.pdf>.
20. Rădulescu A. Siguranța dreptului. București: Curierul Judiciar, 1932.
21. Trăilescu A.A. Predictibilitatea normelor și stabilitatea raporturilor juridice – componente ale legalității actelor administrative. În: Curentul Juridic, nr. 1/2011, p. 106-117.

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 6
1 din 30.04.2009

Categoria C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă
de Justiție, Ministerul Afacerilor Interne, Institutul
de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul
de cercetări Juridice și Politice al Academiei de
Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a
MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul),
Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret”
(Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași),
Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991
Nr. 2 (278) 2015

Redactor-șef L. Arsene

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, prof. univ. (Constanța,
România); A. Armeanic, doctor în drept, conf. univ.;
V. Balmuș, doctor în drept; C. Bocancea, doctor în
drept, prof. univ. (Iași, România); V. Bujor, doctor
în drept, prof. univ.; A. Burian, doctor habilitat în
drept; T. Capșa, doctor în drept; Gh. Costachi, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; I. Floander, doctor în
drept (Constanța, România); M. Gheorghită, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; Gh. Gladchi, doctor
habilitat în drept; V. Guțuleac, doctor în drept,
prof. univ.; V. Florea, doctor în drept, prof. univ.;
V. Moraru, doctor în drept, prof. univ.; V. Naumov,
redactor-șef adjunct; V. Popa, doctor habilitat în drept,
prof. univ.; V. Stratonov, doctor în drept, prof. univ.
(Herson, Ucraina).

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790; mob. 067431762;
022-234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru
Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasviata.in.ua

SUMAR

- Gh. COSTACHI, V. ALBU. Reflecții asupra
culturii juridice în activitatea legislativă..... 4
- L. ROTARU-MASLO. Dreptul aplicabil con-
tractului de vânzare internațională..... 7
- E. BUGUȚA, A. ȚURCAN. Mecanismul și
condițiile realizării dreptului la acțiune civilă
de către minori-victime într-un proces penal 13
- V. ENICOV. Securitatea persoanei ca element
component al securității naționale 18
- N. CIOBANU. Principiul autonomiei de vo-
ință – fundament al determinării legii aplica-
bile contractului comercial internațional 23
- Al. PRISAC. Stingerea obligațiilor prin com-
pensare și confuziune în procedura insolvabi-
lității 26
- C. UNGUREANU. Raportul *putere politică* –
opozitie și rolul ONG-urilor în cadrul acestuia 30
- И. Бандурка. Понятие ребенка в нацио-
нальном законодательстве и международно- 36
правовых документах .....
- Е. Бахуринская. Уголовная ответствен-
ность за преступления против безопасно-
сти труда по законодательству Украины и 41
других стран .....
- Ю. БЕЛЕНКОВА. К вопросу о сотру-
дничестве Украинской ССР с ЮНЕСКО в
становлении институтов международного 46
гуманитарного права.....
- Р. БЕЛЯКОВ. Профилактика правонару-
шений в сфере телекоммуникаций, как от-
дельное направление деятельности управ-
ления борьбы с киберпреступностью МВД 48
Украины .....

și abuzului de putere, recomandare a celui de-al 7-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, Milano, 26.08–06.09.1985. În Handbook on Justice for victims, Center for International Crime Prevention, New York, 1999.

12. Theodor Mrejeru. Drept procesual penal. București: Editura SYLVI, 2001.

13. Vasile Păvăleanu. Drept procesual penal. Partea generală. Suceava: Editura LUMINA Lex, 2001.

14. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. Drept procesual penal. Chișinău, 2009.

15. Ion Neagu. Tratat de procedură penală. București: Editura PRO, 1997.

SECURITATEA PERSOANEI CA ELEMENT COMPONENT AL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Vadim ENICOV,
expert, Institutul de Politici Publice

SUMMARY

The purpose of this paper is to study human security in the system of national security of the Republic of Moldova, on the basis of the international concept of human security and the National Security Strategy of the Republic of Moldova.

Keywords: security, national security, human security, state, society, personality

REZUMAT

Scopul acestui articol este de a studia securitatea persoanei în sistemul securității naționale al Republicii Moldova în baza concepției internaționale de securitate umană și Strategiei naționale de securitate a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate națională, securitate umană, stat, societate, personalitate

Introducere. Sfirșitul secolului al XX-lea a fost marcat practic în toată lumea de un interes sporit față de problema securității. Au fost studiate diferite aspecte ale acesteia, fiind elaborate noi concepții. O particularitate distinctă a abordării contemporane a problemei cercetate constă în recunoașterea priorității intereselor omului în contextul problematicei securității. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că subaprecierea tradițională a omului și neglijarea valorii vieții umane au condiționat abordarea constantă a securității mai ales sub aspectul securității naționale (statale). Problemele nemijlocite ale omului au fost privite adeseori în contextul securității sociale, în timp ce aceasta nu întotdeauna este plasată la locul potrivit în sistemul securității naționale. O asemenea abordare, potrivit cercetătorilor, reflectă un model de dezvoltare a societății în care omul este doar un mijloc al prosperării economice, și nu scopul acesteia [7, p. 135].

Astfel, în doctrina contemporană tot mai mult se evidențiază ideea că respectarea echilibrului celor mai vitale interese ale omului în societate este unul dintre principiile fundamentale ale asigurării securității statului [14, p. 39].

Totodată, componente impor-

tante ale calității vieții este considerată libertatea și protecția omului față de diferite pericole și amenințări, reducerea vulnerabilității sale față de riscurile contemporane. În acest context, concepția contemporană a dezvoltării umane determină securitatea persoanei ca o posibilitate de a folosi dreptul de a alege în condiții de libertate și securitate, precum și încrederea totală că aceste posibilități se vor menține și pentru viitor [7, p. 135-136].

În prezent, Republica Moldova se dezvoltă potrivit standardelor recunoscute la nivel internațional, inclusiv în materia drepturilor omului. Totuși, în pofida consacării la nivel constituțional și legislativ a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și a altor valori democratice, lipsește o concepție clară a securității persoanei, care să prevadă protecția omului față de diferite amenințări și pericole, prin aceasta garantându-se dezvoltarea liberă și durabilă [12, p. 8].

Scopul studiului constă în analiza comparativă a securității persoanei în cadrul sistemului de securitate al Republicii Moldova, în baza concepției internaționale a securității umane și Strategiei securității naționale a Republicii Moldova.

Rezultate obținute și discu-

fi. În ansamblul său, securitatea națională este un sistem destul de complex și multifuncțional, care reflectă interacțiunea și dependența strânsă dintre securitatea persoanei și cea a societății la toate nivelele – de la cel internațional pînă la nivelul regional sau local [16, p. 261].

Cercetătoarea E. V. Efanova consideră că nucleul intereselor naționale într-o societate democratică trebuie să fie necesitățile oricărei persoane, întrucît doar garantarea acestora poate să confere statului și societății o reală stabilitate și securitate. Protecția regimului constituțional, a suveranității și integrității teritoriale, asigurarea stabilității politice, economice și sociale, respectarea necondiționată a legii și menținerea ordinii de drept, dezvoltarea colaborării internaționale constituie, în esența lor, doar modalități și mijloace de asigurare a celui mai important și vital interes al statului – dezvoltarea multilaterală a persoanei [10, p. 151].

Academicianul A.O. Kolobov definește securitatea persoanei ca viața persoanei liberă de orice pericol și calitatea acesteia, însoțită de crearea condițiilor pentru dezvoltarea liberă, realizarea drepturilor sale și a posibilităților de a participa la viața socială (la nivelurile național și global) [6, p. 109].

Prin esența sa, concepția securității persoanei se distinge de concepțiile tradiționale ale securității, în care obiect principal al analizei erau statele. Respectiv, deja cetățenii și posibilitățile sociale și economice ale acestora devin obiectul principal în sfera securității. În acest sens se susține că „securitatea persoanei vizează posibilitatea protecției oamenilor în aceeași măsură în care sînt protejate statele” [1, p. 6].

Cercetătorii străini consideră că securitatea persoanei poate fi privită sub un dublu aspect: *cantitativ*, ce ține de bunăstarea materială, și *calitativ* – legat de protecția demnității umane, care cuprinde autonomia individuală, controlul asupra

propriei vieți și participarea la viața societății. Eliberarea de asupra structurilor puterii (globale, naționale sau locale) constituie o condiție obligatorie pentru asigurarea securității persoanei [5, p. 162].

În esența sa, securitatea persoanei este o categorie ce reflectă un fenomen social complex, care se caracterizează printr-o legătură organică a omului aflat în pericol cu mediul social, cu societatea. Factorul social are o semnificație decisivă în mecanismul de survenire și anihilare a pericolului. Dat fiind faptul că omul este o ființă socială, interesele vitale ale acestuia și condițiile concrete de existență, inclusiv cele marcate de pericol, sînt determinate social. Amenințările care formează pericolul, de asemenea, sînt de natură socială (fie derivă din diferite surse sociale, fie sînt admise de către acestea). De aici deducem faptul că societatea trebuie să fie responsabilă de soarta omului plasat în situație de pericol, iar acesta, la rîndul său, are dreptul la asigurarea securității sale prin mijloace sociale [17, p. 144].

Potrivit cercetătorului M.D. Kurbatov, statul are un rol activ și obiectiv de asigurare a securității persoanei, de garantare a drepturilor și libertăților acesteia, adică statul își asumă o totalitate de obligații față de persoană. Relațiile dintre persoană și stat, persoană și societate se bazează pe unitatea drepturilor și obligațiilor reciproce ale acestora. Doar în asemenea condiții se realizează echilibrul dintre interesele persoanei, ale societății și ale statului, prin intermediul căruia este posibilă stabilitatea soluționării pașnice a conflictelor și problemelor apărute [13, p. 31].

Așadar, statul, în procesul exercitării funcțiilor sale, este obligat să asigure securitatea persoanei și a societății în ansamblu, să vegheze asupra respectării intereselor tuturor păturilor sociale cu ajutorul sistemului de drept [15, p. 312].

La nivel internațional, *Raportul*

dezvoltării umane al Organizației Națiunilor Unite din anul 1994 [9] a fost consacrat în exclusivitate securității umane. În acest raport, pentru prima dată au fost combinate concepția securității și cea a dezvoltării umane datorită legăturii strînse dintre acestea: prima se referă la extinderea libertății omului, iar a doua – la protecția libertăților vitale ale omului față de amenințări. Respectiv, s-a accentuat că securitatea necesită atenție față de toate riscurile dezvoltării omului [8, p. 80].

În raport s-a propus dezvoltarea ideii tratării extinctive a concepției securității persoanei, fiind identificate în conținutul acesteia doi factori interdependenți:

- „protecția față de evenimentele nedorite și dăunătoare ale vieții cotidiene” (cunoscută ca *libertatea de frică*);

- „protecția față de amenințările permanente ale foamei, maladiilor, infracțiunilor și asupririlor/represaliilor” (cunoscută ca *libertate de necesități*).

În același timp, au fost expuse șapte componente distincte ale securității persoanei [9]: *securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea ocrotirii sănătății, securitatea ecologică, securitatea personală, securitatea publică și culturală, securitatea politică* [4, p. 17].

În continuare vom dezvolta elementele enunțate ale securității persoanei, raportîndu-ne la Strategia securității naționale a Republicii Moldova.

1. Securitatea economică a persoanei este văzută ca starea de asigurare a persoanei cu un venit suficient pentru satisfacerea necesităților sale vitale (venitul minim garantat) [9]. La evaluarea factorilor ce amenință securitatea economică prioritari sînt indicii de șomaj – unul dintre principalii indicatori ai securității economice a omului. Respectiv, posibilitatea angajării în cîmpul muncii constituie o condiție

principală în prevenirea sărăciei și a consecințelor acesteia pentru om [11, p. 5].

Potrivit *Strategiei securității naționale a Republicii Moldova* [2] (în continuare – Strategia), „securitatea economică reprezintă o parte componentă indispensabilă a securității naționale. Astfel, acțiunile autorităților administrației publice centrale vor fi orientate spre crearea unor condiții interne și externe care să asigure independența economiei naționale, o creștere economică durabilă, **satisfacerea necesităților** statului și ale **cetățenilor**, **combaterea sărăciei**, competitivitatea pe piețele externe”. Din punctul nostru de vedere, legiuitorul destul de vag prezintă securitatea economică a persoanei, practic ignorând asemenea amenințări precum *șomajul și migrarea forțată* [12, p. 10].

2. Securitatea alimentară presupune accesibilitatea principalelor produse alimentare, altfel spus, cantitatea necesară și accesul liber la acestea, capacitatea populației de a le procura (accesibilitatea fizică și economică a produselor alimentare) [9]. Amenințările la adresa securității alimentare sînt evaluate în baza analizei următorilor indicatori: consumul zilnic de calorii în procente raportate la necesitățile minime, indicele producerii alimentelor pe cap de locuitor, coeficientul dependenței față de importul de produse alimentare [11, p. 5].

Potrivit Strategiei, „politica de stat va asigura deplina și eficienta gestionare a resurselor alimentare strategice. Credibilitatea, siguranța și calitatea produselor alimentare constituie criterii fundamentale cărora Republica Moldova li se va conforma, pentru a asigura protecția sănătății consumatorului și competitivitatea produselor alimentare pe piețele interne și cele externe. Securitatea alimentară internă va reprezenta una din prioritățile dezvoltării sectorului agroindustrial. Principiul «de la produse alimen-

tare sigure la un regim alimentar sănătos» va sta la baza dezvoltării politicilor și a planurilor de acțiuni, a elaborării și adoptării unui cadru normativ în domeniul calității, siguranței și al securității alimentare, precum și al protecției sănătății consumatorilor. În scopul protecției sănătății consumatorilor vor fi elaborate și implementate programe de monitorizare a amenințărilor din lanțul alimentar” [2].

În pofida recunoașterii unor importanți vectori ai securității alimentare, precum asigurarea calității produselor alimentare, protecția sănătății consumatorilor și a competitivității produselor alimentare pe piața internă și externă, totuși trebuie de subliniat că Strategia nu prevede un asemenea factor important precum este *puterea de cumpărare a populației* (accesul fizic și economic la alimente) [12, p. 10].

3. Securitatea ecologică fiind libertatea și protecția față de amenințările poluării mediului, în special, aceasta presupune beneficierea de aer curat și apă nepoluată; posibilitatea obținerii de alimente ecologic pure; posibilitatea de a trai în condiții care nu prezintă pericol ecologic pentru sănătate (locuință, condiții de muncă etc.); protecția față de catastrofe ecologice (accesibilitatea apei curate și a aerului curat, sistemul de utilizare a pămîntului care să mențină fertilitatea solului) [9]. Amenințările securității ecologice sînt determinate prin prisma nivelului de poluare radioactivă sau chimică a mediului, a radiației geomagnetice și electromagnetice [11, p. 5].

În scopul asigurării securității ecologice în context transfrontalier, regional și internațional, Strategia prevede luarea următoarelor măsuri [2]:

- armonizarea legislației naționale din domeniul protecției mediului la Directivele Europene;
- monitorizarea și prevenirea proceselor geologice periculoase;
- monitorizarea și prognozarea

hazardurilor naturale periculoase;

- reducerea poluării componentelor de mediu ca rezultat al activității antropogene;
- asigurarea informării operative în cazul poluării accidentale a componentelor de mediu;
- reducerea și eliminarea impactului substanțelor chimice toxice asupra mediului și sănătății populației;
- remedierea terenurilor contaminate cu poluanți organici persistenți.

Presupunem că în acest domeniu este prevăzut cel mai complex sistem de măsuri de asigurare a securității ecologice. Cu toate acestea, însă, este eludată posibilitatea *recuperării prejudiciilor cauzate persoanei* prin acțiunea factorilor ecologici [12, p. 10].

4. Securitatea ocrotirii sănătății – protecția omului față de riscurile de îmbolnăvire, altfel spus, posibilitatea de a trăi într-un mediu sigur pentru sănătate, accesibilitatea serviciilor medicale (libertatea relativă față de îmbolnăviri și contaminări) [9]. Amenințările securității ocrotirii sănătății cuprind condițiile nefavorabile de viață: alimentație necorespunzătoare, condiții de muncă nocive, venituri mici și instabile, sărăcia și accesul redus la serviciile medicale efective. În același timp, principalele riscuri pentru sănătate sînt: poluarea mediului de viață (a solului, a apei potabile, a aerului atmosferic, poluarea radiologică și chimică a alimentelor), noile biotehnologii, mortalitatea maternă etc. [11, p. 6].

Pentru asigurarea securității sănătății persoanei, Strategia prevede [2]:

- *reducerea răspîndirii bolilor* (prin elaborarea și implementarea unor politici și programe naționale de profilaxie primară și secundară, inclusiv prin promovarea sănătății, prin informarea și modificarea comportamentelor de risc, prin extinderea vaccinării profilactice, prin mărirea potențialului de in-

tervenție pentru detectarea, localizarea și lichidarea focarelor epidemice, prin cooperare internațională în scopul protecției teritoriului țării de importul și de răspândirea bolilor transmisibile, prin implementarea Regulamentului Sanitar Internațional);

- *menținerea sănătății publice* (prin dezvoltarea capacităților de adaptare și de răspuns la un șir de factori ambientali și sociali, cum ar fi poluarea apei potabile, schimbarea climei, utilizarea substanțelor și a deșeurilor chimice toxice, și prin realizarea măsurilor de prevenire a bolilor condiționate de acești factori);

- *monitorizarea permanentă a răspândirii infecției HIV/SIDA, stabilizarea situației epidemice a tuberculozei.*

De această dată a fost trecut cu vederea o asemenea componentă importantă precum *asigurarea accesibilității serviciilor medicale efective.*

5. Securitatea personală presupune libertatea și protecția persoanei față de amenințările și violența fizică [9]. Amenințările securității personale cuprind accidente și catastrofe naturale și tehnogene; riscul accidentelor la locul de muncă, în transport, acasă; mortalitatea cauzată de accidentele rutiere; creșterea nivelului criminalității etc. În același timp, merită atenție asemenea amenințări precum violența din partea statului (tortura fizică, munca forțată în zone de pericol sporit pentru viață și sănătate etc.), violența asupra copiilor și femeilor, violența la locul de muncă, creșterea violenței psihice ca trăsături caracteristice ale dezvoltării contemporane, ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea persoanei [11, p. 6-7].

Potrivit Strategiei, pentru securitatea personală a omului sînt necesare măsuri de asigurare a „apărării vieții, sănătății, onoarei, demnității, drepturilor, libertăților, intereselor și averii cetățenilor de

atențate criminale, prevenirea și curmarea infracțiunilor, menținerea ordinii publice și securitatea publică, supravegherea de stat în domeniul protecției civile și al apărării împotriva incendiilor pe întreg teritoriul țării; reducerea fenomenului infracțional, a gradului de victimizare și de sporire a securității și a ordinii publice pentru asigurarea protecției cetățenilor, inviolabilității proprietății și a celorlalte valori patrimoniale și nepatrimoniale” [2].

6. Securitatea societală și culturală presupune siguranța pluralismului cultural al minorităților și protecția dezvoltării sociale față de tendințele distructive (păstrarea identității culturale) [9]. Amenințările la adresa securității societale și culturale generează distrugerea comunităților tradiționale, precum: familia, comunitatea, organizația, grupul etnic, tendințe distructive în dezvoltarea societății care nu pot fi evaluate exact, dar care pot genera consecințe catastrofale. În concret, asemenea amenințări pot fi: monopolizarea mijloacelor de informare în masă, manipularea conștiinței sociale, sporirea inegalității de șanse, depopularea, migrarea excesivă, răspândirea pseudocunoștințelor și valorilor, răspândirea narcomaniei etc. [11, p. 7-8].

Pentru asigurarea securității culturale și societale, Strategia prevede obligația statului „să garanteze drepturile reprezentanților minorităților etnice și ale diferitelor grupuri sociale minoritare; să sprijine informarea societății despre istoria și cultura țării, despre procesele politice, despre posibilitățile și drepturile participării la aceste procese, stimulînd astfel spiritul civic și implicarea civilă; să respecte în procesul integrării minorităților etnice în societate identitatea lor culturală și lingvistică; să promoveze în sistemul educațional însușirea limbii de stat a Republicii Moldova, a limbilor minorităților naționale, facilitînd astfel integra-

rea socială; să asigure respectarea dreptului cetățenilor Republicii Moldova la libertatea conștiinței și a religiei, să creeze condițiile necesare pentru funcționarea pe teritoriul țării a cultelor care respectă legislația națională. O atenție distinctă se acordă: combaterii tabagismului; consumului abuziv de alcool; tratamentului bolnavilor de alcoolism și de narcomanie; măsurilor de prevenire a proliferării narcoticelor etc.” [2].

7. Securitatea politică – posibilitatea de a trăi în societatea care recunoaște drepturile fundamentale ale omului (protecția acestora). Amenințările la adresa securității politice se caracterizează prin persecuții politice, tortură sistematică, rele tratamente, represiunea persoanelor și a grupurilor de către stat, controlul ideologiei și a informațiilor [11, p. 8].

În acest context, Strategia pune accentul doar pe stabilitatea politică, care presupune „necesitatea implementării normelor europene de dialog constructiv între formațiunile politice, în special între cele implicate în procesele electorale, în scopul depășirii blocajelor care ar putea genera instabilitate politică” [2]. Din punctul nostru de vedere, este destul de evident decalajul dintre securitatea politică a persoanei ca concept „internațional” și asigurarea stabilității politice ca direcție a politicii de securitate a Republicii Moldova.

Sub acest aspect, trebuie să precizăm că o componentă importantă a securității persoanei în Republica Moldova este obligația *respectării drepturilor și libertăților omului în contextul asigurării securității statului.* Astfel, potrivit art. 7 din *Legea securității statului* [3], respectarea și ocrotirea drepturilor și libertăților omului constituie una dintre îndatoririle principale ale statului, activitatea de asigurare a securității statului nu poate leza drepturile și libertățile legitime ale omului.

Respectiv, nu se admite:

- amestecul în viața familială și particulară;

- lezarea dreptului de proprietate privată;

- acțiuni ce atentează la onoarea și demnitatea omului, dacă acesta nu a săvârșit vreo faptă ce prezintă, conform legii, o amenințare la adresa securității statului;

- urmărirea pentru exprimarea liberă a opiniilor sale politice și religioase.

Statul asigură secretul scrisorilor, telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare. În același timp, persoana care consideră că drepturile și libertățile ei legitime au fost lezate sau exercitarea lor a fost limitată în mod neîntemeiat sau a fost încălcată procedura exercitării lor de către organul (persoana oficială) care a exercitat măsuri de asigurare a securității statului, are dreptul să se adreseze în organul securității statului ierarhic superior, la procuratură sau în instanța judecătorească în modul stabilit de legislație, autorități obligate să întreprindă măsuri în scopul restabilirii depline a drepturilor și libertăților lezate ale persoanei, cu repararea prejudiciului material și moral în conformitate cu legislația.

Concluzii. Putem conchide că în Republica Moldova nu există o concepție clară și completă a securității persoanei ca element component al securității naționale. Acest fapt influențează considerabil eficiența protecției persoanei față de diferiți factori negativi și pericole.

În condițiile actuale de edificare a statului de drept și dezvoltare a societății civile, este evidentă necesitatea elaborării unei asemenea concepții în corepsundere cu standardele internaționale în materie și asigurarea realizării efective a acesteia în viața societății.

Referințe bibliografice

1. Heinbecker P. Human Security. In: *Headlines* (Toronto: Canadian Institute of International Affairs), 1999, vol. 56, № 2.

2. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr. 153 din 15.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 170-175 din 14.10.2011.

3. Legea securității statului, nr. 618 din 31.10.1995. În: *Monitorul Oficial* nr. 10-11 din 13.02.1997.

4. *National Human Development Report*. Republic of Moldova, 1999.

5. Smith D. *The State of War and Peace Atlas*. London: Penguin, 1997.

6. *Безопасность личности, общества, государства*. Монография. Под общей ред. академика О.А. Колобова. Нижний Новгород: ИСИ ННГУ, 2008.

7. Биктимирова З. З. *Безопасность в концепции развития человека*. В: *Общественные науки и современность*, 2002, № 6.

8. Борисов Д. А. *Безопасность человека в современной теории и практике международных отношений*. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, 2011, № 343, с. 80.

9. Доклад о человеческом развитии за 1994 г. Программа развития ООН Канады. <http://hdr.undp.org/en/reports/>

10. Ефанова Е. В. *Национальная безопасность России: теоретические и терминологические аспекты*. В: *Вестник Волгоградского государственного университета*, сер. 4, Ист., 2010, № 1 (17).

11. Зеркалов Д. В. *Социальная безопасность и права человека*. Монография. Киев: Основа, 2012.

12. Костаки Г., Еников В. *Безопасность человека в системе национальной безопасности*. В: *Jurnal juridic național: teorie și practică*, 2014, № 4.

13. Курбатов М. Д. *Проблемы законодательного обеспечения национальной безопасности Российской Федерации*. М., 2003.

14. Мищериков А. А. *Безопасность и свобода личности в инфор-*

мационном обществе: анализ проблемы. В: *Теория и практика общественного развития*, 2011, № 1.

15. Нижник Н. С. *Национальная безопасность: концептуальные основания и феноменологическая характеристика*. СПб., 2002.

16. Стародубцева К. А. *Концепция национальной безопасности РФ как система ценностей*. В: *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*, 2007, № 44, том 18.

17. Терехова Н. Н. *Система обеспечения безопасности личности в общей структуре обеспечения национальной безопасности Российской Федерации*. В: *Вестник Удмуртского Университета*, 2012, вып. 1.

„JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL:
TEORIE ȘI PRACTICĂ” S.R.L.

Publicație științifico-practică de drept

„НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА” O.O.O.

Научно-практическое правовое издание

„NATIONAL LAW JOURNAL:
THEORY AND PRACTICE” L.L.C.

Scientific and practical Publication in law

Certificat de înregistrare nr. 1013600031111 din 30.09.2013
eliberat de Camera Înregistrării de Stat

ISSN 2345-1130

Revistă inclusă în Registrul Național al revistelor științifice de profil prin hotărârea comună nr. 158 din 26.10.2017 a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și a Consiliului Suprem pentru Acreditare și Atestare al AȘM.

Revista este inclusă în baza științifică internațională Index Copernicus International (Republica Polonă)

Tipul C

Журнал включен в Национальный реестр профильных научных журналов совместным решением № 158 от 26.10.2017 Высшего совета по науке и технологическому развитию и Высшего Совета по аккредитации и аттестации Академии наук Молдовы.

The magazine included in the national register of scientific magazines profile of joint decision nr. 158 of 26.10.2017 of the Supreme Council for Science and Technological Development and the Supreme Council for Accreditation and Attestation of Academy of Sciences of Moldova.

Fondatori:

Instituția Privată de Învățământ

**Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată
Întreprinderea cu capital străin «Demsta» S.R.L.**

Se editează din martie 2013

Nr. 5(33) 2018

Redactor-șef L. Arsene, dr. h. c. mult.

Redactor științific O. Bejan, doctor în drept

Colegiul de redacție:

G. Alecu, doctor în drept, prof. univ., (Constanța, România); P. Biriukov, doctor în științe juridice, profesor (Voronej, Federația Rusă); V. Bujor, doctor în drept, prof. univ.; G. Costachi, doctor habilitat în drept, prof. univ.; N. Egorova, doctor în științe juridice, profesor (Volgograd, Federația Rusă); I. Guceac, doctor habilitat în drept, prof. univ., membru corespondent al AȘM; V. Guțuleac, doctor în drept, prof. univ.; I. Iașenko, doctor în științe juridice, profesor, academician (Moscova, Federația Rusă); E. Haritonov, doctor în științe juridice, profesor, membru corespondent al AȘ din Ucraina (Odesa, Ucraina); V. Șepitko, doctor în științe juridice, profesor, membru corespondent al AȘ din Ucraina (Harkov, Ucraina).

Adresa redacției: Casa Presei, et. 5, of. 512,
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: 022-233790

E-mail: jurnaljuridic@mail.ru

Pagina Web: jurnaljuridic.md

SUMAR

Gheorghe COSTACHI, Vadim ENICOV. Garantarea securității juridice a persoanei în sistemul de drept al Republicii Moldova	4
Petru RAILEAN. Autoadministrarea judecătorească – pilonul de bază al independenței puterii judecătorești	10
Sergiu CARP. Conținutul dreptului la un proces echitabil și responsabilitatea asigurării acestuia	14
Octavian MARIAN. Garantarea și protecția drepturilor omului de către sistemul judiciar..	18
Александр КОНСТАНТЫЙ. К вопросу статуса Конституционного Суда Украины..	23
Tudor PÎNZARU. Interesul doctrinar autohton față de implicarea cetățeanului în procesul decizional	29
Yuriy MATAT. Subsidiary application of legal rules as a means to eliminate legislative lacunae	36
Igor SOROCEANU, Alexandru CICALA. Avortul: pro sau contra	42
Ольга ТАТАР. Правовые основы непоименованных договоров в образовательной сфере	45
Valentin CHIRIȚA, Sofia PILAT. Delimitarea vandalismului de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor	51
Grigore ARDELEAN. Aptitudini și incapacități speciale de a dobândi bunuri prin contract de donație	56
Dumitru BARBUȚA. Problematika investigării cauzelor de tortură, tratament inuman sau degradant	62
Octavian BEJAN. Unele tendințe molipsitoare ale omuciderilor din statele unite ale americii	66
Юрий ЛЕВЧЕНКО. Анализ некоторых аспектов детерминации незаконной вырубки леса в Украине.....	78
Ion SLISARENCO. Reevaluarea naturii obiectului juridic - generic al infracțiunilor/contravențiilor contra siguranței circulației transporturilor. <i>Partea I</i>	83
А. СОЧА, А. СЕКРИЕРУ. Увольнение за нарушение трудовой дисциплины	88
Mariana NISTOR. Impactul stereotipurilor de gen asupra procesului de reglementare juridică în câmpul muncii.....	94
Snizhana OSARCHUK. The reality of victims' reparations under Article 75 of Rome Statute.....	97
Olena CHERNEZHENKO. Instruments of participatory democracy in Ukraine and countries of the European union	102

Drept constituțional

CZU: 342.7:340(478)

GARANTAREA SECURITĂȚII JURIDICE A PERSOANEI ÎN SISTEMUL DE DREPT AL REPUBLICII MOLDOVA

Gheorghe COSTACHI,

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
cercetător științific principal al Institutului de Cercetări Juridice și Politice

Vadim ENICOV,

Doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

REZUMAT

Acest studiu și-a propus analiza bazei normative a Republicii Moldova care reglementează raporturile juridice relative securității juridice a persoanei. Acest principiu este fundamental pentru statul de drept și indispensabil respectării drepturilor omului. Dar, pe lângă declararea lui formală în actele constituționale, este imperativă garantarea principiului securității juridice în actele legislative și normative care vor avea aplicare practică. Aceste acte: constituționale, legislative și normative vor sta la baza hotărârilor și deciziilor judecătorești menite să apere sau să restabilească drepturile lezate ale persoanei.

Cuvinte-cheie: Stat de drept, securitate juridică, garantarea securității juridice, drepturile omului, acte constituționale, acte legislative, acte normative

ENSURING LEGAL CERTAINTY OF THE PERSON IN THE LEGAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Gheorghe COSTACHI,

Doctor habilitat of law, Professor, Chief Researcher of the Institute of Legal and Political Studies of the Academy of Sciences of Moldova

Vadim ENICOV,

Research doctorate

SUMMARY

This study aims to analyze the Republic of Moldova normative basis regulating the legal relations related to legal certainty of the person. This principle is fundamental to the state of law and indispensable to respect for human rights. But in addition to its formal declaration in constitutional acts, it is imperative to guarantee the principle of legal certainty in legislative and normative acts that will have practical application. These constitutional, legislative and normative acts will form the basis of judgments and court decisions designed to defend or to restore the injured rights of the persons.

Keywords: State of law, legal certainty, ensuring legal certainty, human rights, constitutional acts, legislative acts, normative acts

Introducere. Respectarea drepturilor omului începe de la recunoașterea și proclamarea lor. Acestor scopuri servesc așa acte ca Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau Constituția Republicii Moldova. Prevederile acestora constituie fundamentul apărării drepturilor omului. Dar pe acest fundament urmează de zidit edificiul măreț al legislației, actelor legislative și normative care vor reglementa raporturi juridice, vor declara și garanta norme, drepturi și obligații. Asemenea norme juridice sunt miriade și diverse, precum sunt miriade și diverse relațiile dintre oameni. În același plan, relațiile dintre oameni mereu se modifică, se transformă, apar noțiuni noi bazate pe realități nevăzute anterior. Acestor mișcări trebuie să

corespundă și legislația – baza normativă trebuie să fie în permanentă mișcare, fiind un organism viu care evoluează neîncetat. Doar așa tindem spre idealul asigurării drepturilor fiecărui om.

În rândul actelor fundamentale care proclamă principiile de bază ale securității juridice am numit **Convenția Europeană a Drepturilor Omului**. Aceasta în articolul 5 menționează că, orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția cazurilor strict determinate și potrivit căilor legale. În articolul 6 este stabilit că, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și

imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.[1, p. 7] Astfel, dreptul la siguranță și dreptul la un proces echitabil, bazat pe lege constituie baza principiului securității juridice.

În articolul 7 din Convenția numită, cu privire la interzicerea oricăror pedepse fără lege, este stipulat că, nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. Articolul 18 din Convenție, privind limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor stabilește că, restricțiile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți, nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute[1, p. 14]. Acestea la fel, sunt norme importante în asigurarea principiului legalității – legalitatea și neretroactivitatea.

Din normele citate putem vedea baza garantării exigențelor securității juridice. Iar, rolul primordial în această activitate revine statutului. În lucrarea sa, **Constituționalismul și statul de drept în Republica Moldova. Realități și perspective**, academicianul **Ion Guceac** menționează că, protecția drepturilor este una dintre activitățile de guvernare, care oferă persoanei o securitate juridică reală. O trăsătură specifică a acestei activități este existența mecanismelor legale puse atât la dispoziția statului, folosite de acesta pentru impactul pozitiv și reglementarea relațiilor sociale, precum și la dispoziția omului, garantând-i executarea reală a îndatoririi statului de a proteja drepturile omului în conformitate cu normele constituționale. Totodată, academicianul menționează că, în știința juridică „protecția drepturilor omului și cetățeanului” este interpretată în sens îngust și în sens larg. În sens îngust, protecția este înțeleasă ca tip de procedură, iar în sens larg, ca îndatorire constituțională a statului, activitățile sistematice ale organismelor de protecție a drepturilor omului etc. În aceeași lucrare este adusă afirmația cu care suntem de acord întru totul, precum că, problema protecției constituționale a omului, vieții și securității acestuia, inclusiv a proprietății sale, de diferite atentate criminale, a avut întotdeauna un caracter constant și fundamental. În lipsa unor soluții ale acestei probleme, nu poate fi vorba de o societate durabilă, precum nu poate fi vorba nici despre un stat obișnuit, nemaivorbind despre unul de drept[2, pp. 78-85].

Din motivele menționate, este imperativă implementarea în normele constituționale a normelor de protecție a drepturilor omului inițiate în acte

internaționale fundamentale. În sensul expus, un alt act fundamental cu norme referitoare la principiul securității juridice, destinate printre altele să asigure statul de drept, este **Constituția Republicii Moldova**. În articolul 1 este consfințit că, Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. Forma de guvernământ a statului este republica. Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Deja în articolul 4 din Constituție este făcută legătura între statul de drept și respectarea drepturilor omului: dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale[3, p. 4].

Ulterior, textul Constituției Republicii Moldova conține mai multe norme referitoare la exigențele principiului securității juridice. Astfel, în articolul 20, privind accesul liber la justiție, se menționează că, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție. O normă importantă cu privire la legalitate se conține în articolul 22, neretroactivitatea legii: nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.[3, p. 6] Mai jos vom vedea cum norma constituțională cu privire la neretroactivitate este implementată în normele altor acte legislative.

Articolul 23 din Constituție se referă la dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Este stipulat că, fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative. Articolul 25 privind libertatea individuală și siguranța persoanei, stabilește că, libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile[3, p. 9].

Rolul acestor prevederi constituționale nu este declarativ. Importanța normelor constituționale se reflectă la nivelul practic, în activitatea legislativă de zi cu zi. În lucrarea privitoare la unele proceduri de

creație legislativă, **Preeminența dreptului și securitatea juridică în procesul amendării codului cu privire la știință și inovare și a codului educației**, doctorul habilitat în drept, profesorul cercetător **Victor Balmuș** reamintește că, dacă „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate” [citad din Constituția Republicii Moldova, art. 1 alin. (3), art. 34 alin. (1)-(2)], iar „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngădit”, aceasta presupune că „Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal” [ibidem, art. 34 alin. (1)-(2)]. Scopul lucrării profesorului Balmuș este de a demonstra că, evoluția procesului de amendare a Codului cu privire la știință și inovare și a Codului educației a condiționat revenirea la problema respectării principiilor preeminenței dreptului și asigurării securității juridice în Republica Moldova. Autorul vine cu argumente care confirmă că principiile în cauză nu sunt respectate în continuare atât în procesul elaborării actelor legislative în cadrul Guvernului, Cancelariei de Stat, ministerelor și a altor autorități administrative centrale, cât și în procesul adoptării lor de către Parlament. [4, pp. 23-30] Iată de ce este imperativă garantarea securității juridice în normele de drept comun.

Din documentele citate, deducem clar ideile de promovare a statutului de drept, de respectare a drepturilor omului și implicit de garantare a securității juridice. Între altele, asigurarea securității persoanei prin promovarea statutului de drept și drepturilor omului este constant susținută de mai mulți savanți renumiți din Republica Moldova. În acest context vom menționa lucrarea doctorului habilitat în drept, profesor universitar, domnul **Gheorghe Costachi: Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului**. În acest studiu de amploare, profesorul Costachi menționează: devine clar că educația pentru drepturile omului implică procese, schimbări și competențe de lungă durată. Și, din acest motiv, atunci când vorbim de educația pentru drepturile omului vorbim de educație pentru viață și pe tot parcursul vieții – a dezvolta competențe la indivizi pentru drepturile omului și, deci, a promova o cultură a drepturilor omului, nu pot fi tratate doar ca materii școlare, este vorba de mult mai mult decât atât. Se poate susține că educația pentru drepturile omului poate să contribuie substanțial la asigurarea securității persoanei. Înțelegerea principiilor și drep-

turilor omului și cunoașterea mijloacelor de realizare și apărare a acestora dau posibilitate indivizilor de a-și valorifica oportunitățile, de a-și asigura existența și dezvoltarea fizică și spirituală, de a se implica în procesul de luare a deciziilor ce privesc viața lor, în procesul de soluționare a conflictelor și de menținere a păcii și a ordinii în comunitate, în baza respectării drepturilor omului. În fine, dat fiind faptul că, în mare parte, securitatea persoanei este orientată spre protecția drepturilor omului, prevenirea conflictelor și eliminarea cauzelor insecurității și vulnerabilității, orice strategie de asigurare a securității persoanei (care acum, cu regret, lipsește în Republica Moldova) trebuie să fie orientată în mod necesar și spre crearea unei culturi politice și juridice bazate pe drepturile omului (cultura drepturilor omului). În prezent, necesitatea și oportunitatea unei astfel de culturi, practic este de necontestat, întrucât constituie o premisă și o condiție-cheie pentru democratizarea societății, edificarea statului de drept și integrarea europeană a Republicii Moldova. [5, pp. 15-19]

Pentru implementarea eficientă a principiilor securității juridice, legiuitorul stabilește un șir de norme juridice menite să garanteze respectarea exigențelor constituționale. În special actul normativ care stabilește niște criterii clare spre a fi respectate pentru garantarea securității juridice este **Legea cu privire la actele normative**. În articolul 3 – principiile activității de legiferare, este stabilit că, la elaborarea unui act normativ se respectă următoarele principii: a) constituționalitatea; b) respectarea drepturilor și libertăților fundamentale; c) legalitatea și echilibrul între reglementările concurente; d) oportunitatea, coerența, consecutivitatea, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice; e) asigurarea transparenței, publicității și accesibilității; f) respectarea ierarhiei actelor normative. [6, p. 12] Cu referire la principiile de accesibilitate a actului normativ, este important de menționat și susținut ideile expuse de academicianul **Ion Guceac** în lucrarea: **Constituționalismul și statul de drept în Republica Moldova. Realități și perspective** în care autorul concluzionează că, cât privește individul, acesta percepe și interpretează ideea statului de drept, așa cum îi permite propria conștiință, cunoștințele acumulate, aptitudinile și abilitățile de care dispune. Din păcate, atitudinea societății față de drept variază de la nihilism juridic până la idealism, punând în seama dreptului speranțe înșelătoare. Cu toate acestea, este de datoria noastră să recunoaștem că niciunul dintre obiectivele majore, de primă necesitate, cu care se confruntă țara noastră, nu poate fi realizat fără asigurarea drepturilor și libertăților cetățenilor. [2, pp. 78-85]

Din aceste idei decurge obligația legiuitorului de a

stabili niște criterii clare pentru garantarea securității juridice în procesul de creare a actelor normative. Legea privind actele normative ne oferă următoarele componente ale principiului securității juridice. Previzibilitatea legii este asigurată prin norma care stabilește că, actul normativ trebuie să corespundă prevederilor Constituției Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, precum și legislației Uniunii Europene. Actul normativ trebuie să se integreze organic în cadrul normativ în vigoare, scop în care: a) proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune; b) proiectul actului normativ întocmit în temeiul unui act normativ de nivel superior nu poate depăși limitele competenței instituite prin actul de nivel superior și nici nu poate contraveni scopului, principiilor și dispozițiilor acestuia. Componentele principiului securității juridice de interpretare unitară a legii sunt desfășurate în articolul 41 care stabilește că elementele constitutive ale actului normativ trebuie să asigure expunerea consecutivă, ordonată și sistematizată a obiectului reglementării, precum și interpretarea și aplicarea corectă a actului normativ. Articolul 71 menționează că, interpretarea actelor normative se efectuează cu scopul clarificării sensului unui act normativ sau al unor dispoziții din acesta. Prin interpretare se oferă soluții juridice de aplicare a normei de drept în sensul exact al acesteia. De menționat că, interpretarea unitară a legii este unul dintre componentele de bază ale principiului securității juridice. În articolul 72 –actele de interpretare și autoritățile abilitate să interpreteze actele normative este explicat că: actele de interpretare oficială a Constituției Republicii Moldova și a legilor constituționale sunt adoptate de către Curtea Constituțională. Interpretarea oficială a legilor, altele decât cele menționate, se realizează exclusiv de către Parlament prin adoptarea legilor de interpretare. Interpretarea oficială a ordonanțelor Guvernului se realizează de către Guvern prin adoptarea de ordonanțe, în limita termenului de abilitare sau de către Parlament prin adoptarea legilor de interpretare, în afara acestuia. Actele de interpretare oficială a actelor normative, altele decât cele menționate, sunt adoptate, aprobate sau emise de autoritățile care au adoptat, au aprobat sau au emis actele supuse interpretării. Actul normativ se interpretează printr-un act normativ de aceeași categorie și forță juridică. Actul normativ de interpretare nu are efecte retroactive, cu excepția cazurilor când prin interpretarea normelor de sancționare se creează o situație mai favorabilă. Deci, în acest context, legiuitorul, în deplină concordanță cu

principiul securității juridice, ne oferă niște reguli clare de interpretare a actului normativ, dar și se referă la o altă componentă a principiului – cea de neretroactivitate a actului normativ. Mai jos vom desfășura ideea de admitere a retroactivității pentru cazurile când situația devine mai favorabilă. În aceeași ordine de idei, articolul 73 – acțiunea în timp a actului normativ, stabilește că, actul normativ se aplică fără limită de timp, dacă în textul acestuia nu este prevăzut altfel. Actul normativ sau unele dispoziții ale acestuia pot avea aplicare temporară. În acest caz, în actul normativ se indică termenul de aplicare ori evenimentul la survenirea căruia actul normativ sau unele dispoziții își încetează acțiunea. Actul normativ produce efecte doar cât este în vigoare și, de regulă, nu poate fi retroactiv sau ultra activ. Au efect retroactiv doar actele normative prin care se stabilesc sancțiuni mai blânde. Actele normative pot ultra activa, în mod excepțional, dacă acest lucru este prevăzut expres de noul act normativ.[6, pp. 41-73]

Din analiza prezentată concluzionăm rolul diriguitor al actelor fundamentale: Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Constituția Republicii Moldova. De aceeași importanță definitorie este și Legea privind actele normative care stabilește condițiile obligatorii de garantare a principiului securității juridice în sistemul de drept al Republicii Moldova. Mai jos vom încerca să demonstrăm respectarea acestor exigențe în actele legislative de specialitate și aplicative. Actele legislative codificate sunt un pilon de nădejde al normelor juridice sistematizate și implicit al asigurării exigențelor statului de drept, inclusiv al accesibilității actelor normative și interpretării unitare a legii. Diferite sunt legile codificate, precum sunt variate relațiile omenești. Clasificându-le după ramurile dreptului, cele mai cunoscute sunt Codul civil, Codul muncii, Codul familiei, Codul contravențional, Codul penal.

Un număr impunător de raporturi juridice reglementează **Codul civil**. Unele dintre normele sale sunt relative exigențelor principiului securității juridice. Așa, articolul 5 cu referire la analogia legii și analogia dreptului, indică că, în cazul nereglementării prin lege ori prin acord al părților și lipsei de uzanțe, raporturilor juridice li se aplică, dacă aceasta nu contravine esenței lor, norma legislației civile care reglementează raporturi similare (analogia legii). Dacă aplicarea analogiei legii este imposibilă, drepturile și obligațiile părților se determină în funcție de principiile generale și de sensul legislației civile (analogia dreptului). Nu se admite aplicarea prin analogie a normelor care limitează drepturile civile sau care stabilesc răspunderea civilă. Instanța de judecată nu este în drept să refuze înfăptuirea justiției în cauzele civile pe

motivul că norma juridică lipsește sau că este neclară (interpretarea unitară a legii).[7, p. 5]

Cu referire la următoarea componentă a principiului securității juridice, Codul civil stabilește în articolul 6 – acțiunea în timp a legii civile: legea civilă nu are caracter retroactiv. Legea civilă nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare. Legea nouă este aplicabilă situațiilor juridice în curs de realizare la data intrării sale în vigoare. De la data intrării în vigoare a legii noi, efectele legii vechi încetează, cu excepția cazurilor în care legea nouă prevede altfel. În cazul situațiilor juridice contractuale în curs de realizare la data intrării în vigoare a legii noi, legea veche va continua să guverneze natura și întinderea drepturilor și obligațiilor părților, precum și orice alte efecte contractuale, dacă legea nouă nu prevede altfel. Respectiv, în aceste situații dispozițiile legii noi se aplică modalităților de exercitare a drepturilor sau de executare a obligațiilor, precum și de înstrăinare, preluare, transformare sau stingere a acestora. De asemenea, dacă legea nouă nu prevede altfel, clauzele unui act juridic încheiat anterior intrării în vigoare a legii noi contrare dispozițiilor ei imperative sunt, de la această dată, lipsite de orice efect juridic.[7, p. 6]

Articolele citate din Codul civil demonstrează legăturile dintre normele constituționale fundamentale și normele juridice de drept comun. Aceste legături sunt foarte bine analizate în lucrarea: **Interdependența dintre jurisdicția constituțională și justiția de drept comun în domeniul asigurării legalității**, elaborată de doctorul în drept, conferențiar universitar, domnul **Alexandru Arseni**, în colaborare cu doctorandul Tatiana Dabija. Autorii, în concluzia finală a lucrării sale, afirmă cu certitudine faptul că relațiile de drept, actele curților constituționale au supremație față de actele organelor legislative și executive, deoarece curțile constituționale pot declara actele parlamentului, ale guvernului ca fiind contrare Constituției, prin urmare lipsite de forță juridică. Se subînțelege că aspectele referitoare la competență, procedură, organizare, precum și alte probleme ale activității curților constituționale sunt specifice fiecărei țări. Totuși, principiile fundamentale ale activității curților constituționale sunt aceleași. Printre acestea se numără și principiul supremației Constituției, asigurarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Principiul arătat este caracteristic și pentru activitatea Curții Constituționale a Republicii Moldova ce se conduce după valorile juridice ca: supremația dreptu-

lui, prioritatea drepturilor omului și cetățeanului față de societate și de stat, recunoașterea principiilor și a normelor de drept internațional unanim acceptate.[8, pp. 8-12]

În lucrarea sa, **Reflecții asupra securității juridice în statul de drept**, doctorul habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal în Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei **Gheorghe COSTACHI**, în colaborare cu doctorul în drept, conferențiar universitar interimar, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, **Irina IACUB**, ajung la concluzia că, asigurarea respectării principiului securității juridice pentru existența statului de drept trebuie să reprezinte o prioritate și implică acordarea unei importanțe cât mai mari calității legii. Ca atare, chiar dacă inflația legislativă și complexitatea legilor pot fi justificate prin factori istorici, sociologici, politici, economici, este necesar totuși un efort susținut de reducere a excesului normativ și de supunere a normelor edictate exigențelor securității juridice. Este vorba de un efort care îl privește în primul rând pe legiuitor, care trebuie să pornească de la diagnosticarea problemelor și identificarea remediilor adecvate. Primul pas constă în fundamentarea riguroasă a activității de legiferare pe principiile tehnicii legislative și în creșterea accesibilității și previzibilității normelor juridice. În același timp, o preocupare distinctă trebuie să rămână activitatea jurisdicțională și interpretarea uniformă a legii în activitatea acesteia, în vederea asigurării rolului puterii judecătorești de garant final al securității juridice a relațiilor sociale în statul de drept[9, pp. 4-9]. Anume aceste momente am subliniat și prin citarea normelor juridice de mai sus.

În concluzie, menționăm importanța definitorie a bazei legale: actelor constituționale, actelor legislative, actelor normative în garantarea principiului securității juridice. Analiza aprofundată a acestora permite perfecționarea cunoașterii științifice și elaborarea recomandărilor practice pentru implementarea cu succes a dezideratelor protecției drepturilor omului și garantării statului de drept. Anume aceste norme juridice vor sta la baza hotărârilor și deciziilor judecătorești legale menite să apere sau să restabilească drepturile lezate ale persoanei. Recomandăm cercetătorilor și practicienilor analiza sistemică a bazei legale anume sub aspectul respectării principiului securității juridice a persoanei. Acest procedeu va permite compararea normelor legale cu caracter similar în diferite acte legislative pentru a defini mai complet conținutul acestora, aplicarea lor exactă și corectă, dar și o posibilă modificare cu scopul perfecționării din partea legislatorului. Doar abordarea sistemică, în context cu teoria științifică și practica jurisprudențială

poate asigura mișcarea progresistă spre binele oamenilor și societății.

Bibliografie

1. Consiliul European, „Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale,” 04 11 1950. [Interactiv]. Available: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf. [Accesat 06 08 2018].
2. Guceac Ion, „Constituționalismul și statul de drept în Republica Moldova. Realități și perspective,” *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, nr. 3 (46), pp. 78-85, 2017.
3. Parlamentul Republicii Moldova, „Constituția Republicii Moldova,” 29 07 1994. [Interactiv]. Available: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363979>. [Accesat 29 07 2018].
4. Balmuş Victor, „Preeminența dreptului și securitatea juridică în procesul amendării Codului cu privire la știință și inovare și a Codului educației,” *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, nr. 3 (46), 2017.
5. Costachi Gheorghe, „Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului,” *Revista Națională de Drept*, nr. 1 (183), 2016.
6. Parlamentul Republicii Moldova, „Lege cu privire la actele normative nr.100 din 22.12.2017,” [Interactiv]. Available: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=373698>. [Accesat 23 09 2018].

7. Parlamentul Republicii Moldova, „Codul civil al Republicii Moldova nr.1107 din 06.06.2002,” [Interactiv]. Available: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=325085>. [Accesat 23 09 2018].

8. Arseni Alexandru, „Interdependența dintre jurisdicția constituțională și justiția de drept comun în domeniul asigurării legalității,” *Revista Națională de Drept*, nr. 3 (161), 2014.

9. Costachi Gheorghe, Iacob Irina, „Reflecții asupra securității juridice în statul de drept,” *Legea și Viața*, nr. 5 (281), pp. 4-9, 2015.

INFORMAȚIE DESPRE AUTOR:

Vadim ENICOV,
 Doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice
 al Academiei de Științe a Moldovei;
 Expert în Institutul de Politici Publice, Chișinău;
 Membru al Consiliului de supraveghere al Băncii
 Naționale a Moldovei
 Contact: +37379444301 v.enicov@gmail.com

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR:

Vadim ENICOV,
 Research doctorate, Institute for Legal and Political
 Research of the Academy of Sciences of Moldova;
 Expert in the Institute for Public Policies;
 Member of the Supervisory Board of the National
 Bank of Moldova
 Contact: +37379444301 v.enicov@gmail.com

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Agenția Proprietății Publice
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 169 din 21.12.2017
Revista este inclusă în baza științifică
internațională Index Copernicus International
(Republica Polonă)

Tipul C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 11 (335) 2019

Redactor-șef L. Arsene,
dr. h. c. mult.

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, profesor universitar (Constanța, România); T. Barzo, doctor hab. în drept, profesor, (Miskolc, Ungaria); V. Bujor, doctor în drept, prof. univ.; Gh. Costachi, doctor hab. în drept, profesor univ.; V. Cușnir, doctor hab. în drept, profesor univ.; D. Garadjaev, doctor în drept, profesor, Judecător la Curtea Constituțională (Bacu, Azerbaidjan); E. Haritonov, doctor hab., profesor, membru cor. al AND (Odesa, Ucraina); E. Ișcenco, doctor hab. în drept, profesor (Moscova, FR); T. Kolomoș, doctor hab. în drept, profesor (Zaporojie, Ucraina); J. Kovac, doctor hab. în drept, profesor, Universitatea Paneuropeană (Bratislava, Slovenia); A. Lonciacov, doctor hab. în drept, profesor (Habarovsk, FR); V. Stratonov, doctor hab. în drept, profesor (Herson, Ucraina); V. Șepitico, doctor hab. în drept, profesor, membru cor. al AND (Harcov, Ucraina).

Adresa redacției:
Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 022-233 790;
022-234 132 (contabilitatea)
E-mail: legea_zakon@mail.ru

Index: RM 77030

© Legea și viața
Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

- Gheorghe COSTACHI, Vadim ENICOV. Neretroactivitatea legii ca garanție de respectare a drepturilor omului 4
- Octavian MARIAN. Statutul persoanei în statul de drept: abordări conceptuale 9
- Vasile DOBÎNDA. Unele considerații privind coraportul răspunderii juridice cu răspunderea socială în Teoria generală a Dreptului.... 15
- Vladimir PUICA. Elemente de drept penal comparat privind infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu 19
- Ion FRUNZE. Considerații generale privind conflictele armate fără caracter internațional în lumina prevederilor statutului curții penale internaționale..... 24
- Andrei SMOCHINĂ, Maria GRĂU-PANȚUREAC. Repertoriul normativ privind consfințirea răspunderii pentru încălcarea normelor de drept electoral 31
- Vitalie MOSCALCIUC. Garanțiile procesual-civile ale reclamantului la examinarea cauzei în lipsa pârâtului 37
- Sergiu TUREȚCHI. Cooperările juridice internaționale în domeniul protecției mediului înconjurător 43
- Наталья ШЕЛЕНГА. К вопросу о принципах правового статуса личности 48
- Оксана МАЛЯРЧУК. Этапы развития концепции разделения властей: теоретико-правовой аспект и значение для развития современного государства 55

CZU: 342.7:340.131(478)

NERETROACTIVITATEA LEGII CA GARANȚIE DE RESPECTARE A DREPTURILOR OMULUI

Gheorghe COSTACHI,

doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal al Institutului
de Cercetări Juridice și Politice;

Vadim ENICOV,

membru în Consiliul de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei, Doctorand în Institutul de Cercetări
Juridice și Politice

Studiul de față examinează una dintre componentele principiului securității juridice – neretroactivitatea legii. Neretroactivitatea legii este un pilon al securității juridice consacrat în Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și Constituțiile majorității statelor lumii. Neretroactivitatea legii este fundamentală pentru statul de drept și indispensabilă respectării drepturilor omului. Teoria juridică cunoaște mai multe aspecte ale neretroactivității legii, inclusiv excepții și interpretări. Examinarea acestora în contextul legal este esențială pentru aplicarea corectă a normelor de drept.

Cuvinte-cheie: *Neretroactivitatea legii, stat de drept, securitate juridică, garantarea drepturilor omului, teoria juridică, context legal.*

NON-RETROACTIVITY OF LAW AS GUARANTEE FOR RESPECTING HUMAN RIGHTS

Gheorghe COSTACHI,

Doctor habilitat of law, Professor, Chief Researcher of the Institute of Legal and Political Studies of the Academy of
Sciences of Moldova;

Vadim ENICOV,

member of the Supervisory Board of the National Bank of Moldova, Research doctorate, Institute for Legal, Political and
Sociological Research

The present study examines one of the components of the principle of legal certainty – the non-retroactivity of law. The non-retroactivity of law is a pillar of legal certainty consecrated in the European Convention on Human Rights and the constitutions of most states of the world. The non-retroactivity of law is fundamental to the rule of law and indispensable to respect human rights. The legal theory knows several aspects of the non-retroactivity of law, including exceptions and interpretations. Examining them in the legal context is essential for the correct application of the rules of law.

Keywords: *Non-retroactivity of law, rule of law, legal certainty, guarantee of human rights, legal theory, legal context.*

Introducere. Multiplele aspecte ale principiului securității juridice au fost examinate minuțios de teoreticieni și practicieni pe parcursul timpului. Unul din pilonii de bază și, probabil, cel mai vechi este cel al neretroactivității legii. Normele cu privire la efectele și aplicarea legilor în genere, inițial, aveau următorul conținut: „Legea dispune numai pentru viitor; ea n-are putere retroactivă”, după modelul Codului civil francez din 1804, care în articolul 2 statuează că: „**La loi ne dispose que pour l’avenir; elle n’a point d’effet rétroactif.**”[1]. Practic de la norma juridică privind neretroactivitatea legii s-au dezvoltat celelalte componente ale securității juridice: previzibilitatea, accesibilitatea și

interpretarea unitară a legii. Toate elementele numite asigură aplicarea legală a legii și respectarea drepturilor omului. Într-un sens mai larg, acestea sunt caracteristicile noțiunii de legalitate. Ca regulă generală, legea nu se aplică pentru trecut. Totuși, ca orice regulă și aceasta are excepții aplicabile atât în dreptul penal, cât și în dreptul civil. O problemă jurisprudențială aparține retroactivității o reprezintă și interpretările. Normele legale nu persistă veșnic. Legislația este supusă unui proces permanent de perfecționare, adaptare și interpretare. Acestui proces contribuie relațiile sociale în dezvoltare, jurisprudența instanțelor judecătorești și cercetările teoretice doctrinale. Scopului de perfecționare

a legii relative drepturilor omului servește și prezentul studiu.

Reglementare. Normele juridice puse la baza reglementărilor constituționale ale multor state cu referire la retroactivitate se conțin în **Convenția Europeană a Drepturilor Omului**. Baza principiului legalității, indispensabil de principiul securității juridice este pusă în articolul 6 din Convenție: Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împo-

triva sa. Articolul 7 din Convenție statuează că, nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.[2, p. 7] Această normă se referă la retroactivitate și regula de neretroactivitate a normei care înrăutățește poziția persoanei supuse urmării. Deși, inițial, s-a referit la pedeapsa penală și poziția inculpatului, ulterior această regulă a cuprins alte domenii legale, fiind aplicabilă primordial dreptului civil.

În articolul 4 din **Constituția Republicii Moldova**, este indispensabilă legătura între dispozițiile constituționale și respectarea drepturilor omului: dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. Articolul 22 din Constituție concretizează: nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos[3, p. 6]. Jurisprudența Curții Constituționale este fermă în sensul unei interpretări riguroase și univoce a acestor prevederi constituționale, nelăsând loc la niciun fel de confuzii în privința modului și cadrului de aplicare a acestui text constituțional explicit. Mai jos vom vedea cum norma constituțională cu privire la neretroactivitate este implementată în normele altor acte legislative.

Codul penal introduce normele juridice penale de aplicare a principiului constituțional. Articolul 8 reglementează acțiunea legii penale în timp și instituie neretroactivitate legii penale: caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii faptei. Imediat articolul 10 cu privire la efectul retroactiv al legii penale stabilește excepția de la regulă menționând că, legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale. Iar norma care întărește regula generală se conține în alineatul doi: legea penală care înăsprește pedeapsa sau înrăutățește situația persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni nu are efect retroactiv. O desfășurare importantă a normelor retroactivității găsim în articolul 10¹Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive.[4, p. 10]. Deci, în dreptul penal regula generală de neretroactivitate a legii se aplică cu referire la înrăutățirea poziției și, din potrivă, legea nouă are efect retroactiv dacă îmbunătățește poziția persoanei inculcate. Aceste două părți ale aceleiași medalii reflectă conținutul drepturilor omului prin echitate și umanism.

Codul civil reglementează acțiunea în timp a legii civile în articolul 6. Legea civilă nu are caracter retroactiv. Legea civilă nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații ju-

ridice stinse sau în curs de realizare. Legea nouă este aplicabilă situațiilor juridice în curs de realizare la data intrării sale în vigoare. De la data intrării în vigoare a legii noi, efectele legii vechi încetează, cu excepția cazurilor în care legea nouă prevede altfel. În cazul situațiilor juridice contractuale în curs de realizare la data intrării în vigoare a legii noi, legea veche va continua să guverneze natura și întinderea drepturilor și obligațiilor părților, precum și orice alte efecte contractuale, dacă legea nouă nu prevede altfel. Respectiv, în aceste situații, dispozițiile legii noi se aplică modalităților de exercitare a drepturilor sau de executare a obligațiilor, precum și de înstrăinare, preluare, transformare sau distingere a acestora. De asemenea, dacă legea nouă nu prevede altfel, clauzele unui act juridic încheiat anterior intrării în vigoare a legii noi contrare dispozițiilor ei imperative sunt, de la această dată, lipsite de orice efect juridic[5, p. 6].

Astfel, reglementările juridice tratează diferite aspecte de retroactivitate a legii. Este definitorie stabilirea caracteristicilor temporale ale raporturilor juridice la care se referă norma: trecutul, prezentul sau viitorul. Totodată, trebuie determinate caracteristicile de stare ale raporturilor juridice: consumate, în execuție sau planificate. În dependență de rezultat este aplicabilitatea legii noi – retroactivă sau neretroactivă. Aspectele legale vor fi desfășurate mai jos prin cercetări teoretice.

Considerații doctrinale. În perioada revoluției franceze neretroactivitatea era considerată „o garanție fundamentală a libertății publice”, dar ulterior prin dezvoltare jurisprudențială și doctrinală, legiuitorul a stabilit că legea poate deroga de la acest principiu, dat fiind că în Franța principiul nu are putere constituțională[6, pp. 469-470]. Ulterior, dezvoltarea normelor retroactivității legilor a concordat permanent cu perspectivele apărării drepturilor omului.

În lucrarea „Constituționalismul și statul de drept în Republica Moldova. Realități și perspective”, **academicianul Ion Guceac** menționează că, protecția drepturilor este una dintre activitățile de guvernare, care oferă persoanei o securitate juridică reală. O trăsătură specifică a acestei activități este existența mecanismelor legale puse atât la dispoziția statului, folosite de acesta pentru impactul pozitiv și reglementarea relațiilor sociale, precum și la dispoziția omului, garantând-i executarea reală a îndatoririlor statului de a proteja drepturile omului în conformitate cu normele constituționale. Totodată, academicianul menționează că, în știința juridică „protecția drepturilor omului și cetățeanului” este interpretată în sens îngust și în sens larg. În sens îngust, protecția este înțeleasă ca tip de procedură, iar în sens larg, ca îndatorire constituțională a statului, activitățile sistematice ale organismelor de protecție a drepturilor omului etc. În lipsa unor soluții ale acestei probleme, nu poate fi vorba de o societate durabilă, precum nu poate fi vorba nici despre un stat obișnuit, nemaivorbind despre unul de drept[7, pp. 78-85].

Toți autorii admit că principiul neretroactivității legii este esențial pentru protecția drepturilor omului în fața legii. N-ar exista nicio siguranță pentru persoane dacă, atâta vreme cât o lege este în vigoare, iar ei s-au conformat prevederilor acesteia, s-ar putea repune în discuție, după abrogarea ei, actele încheiate conform dispozițiilor legale. Sau, în alți termeni, legea este un ordin al legiuitorului, iar un ordin nu poate fi valabil decât pentru viitor; nu se poate pretinde cetățenilor supunerea față de o lege pe care n-o puteau cunoaște întrucât încă nu exista.[8] Și, pentru a conchide, „dacă un individ care se supune ordinului legii ar putea să fie tulburat sub pretextul că o lege ulterioară a modificat termenii reglementării existente anterior, legea și-ar pierde orice putere,

pentru că nimeni n-ar mai putea nici măcar să execute ordinele legii de teama actelor care, deși făcute legitime, ar fi ulterior criticate de o lege nouă și necunoscută”[6, p. 468].

Nu trebuie să gândim, totuși, că în Franța și în orice altă țară în care retroactivitatea legii este lăsată la aprecierea legiuitorului, cu condiția ca ea să fie, de fiecare dată, expres și neîndoielnic prevăzută, renunțarea, prin voința legiuitorului, la neretroactivitate - întrucât aceasta nu are valoarea unui principiu constituțional - ar putea duce la practici legislative abuzive, ori măcar foarte frecvente. Este ceea ce a decis, formal, **Consiliul constituțional francez** în decizia 98-404 din 18 decembrie 1998 (publicată în Jurnalul oficial din 27.12.1998) în termeni pe care îi reproducem riguros: „Dacă, nu mai puțin, legiuitorul are facultatea de a adopta dispoziții fiscale retroactive, el nu poate să facă aceasta decât în considerarea unui motiv de interes legal suficient și sub rezerva de a nu lipsi de garanții legale exigențele constituționale.” În speță Consiliul constituțional a declarat, tocmai pentru acest motiv, contrară Constituției o dispoziție legală a legii care îi fusese supusă spre judecare[6, p. 470]. În deplină concordanță cu cele expuse, doctrina juridică, în ipoteza că în legislațiile unor state, ca și în legislația franceză, principiul neretroactivității nu este înscris în Constituție, ci doar în Codul civil, cu consecința că legiuitorul ordinar poate înlătura acest principiu prin adoptarea unei legi retroactive - a admis unanim că neretroactivitatea este regula, iar retroactivitatea excepția. Așa cum menționează și **profesorul cercetător Victor Balmuş**, după o analiză minuțioasă a legislației Republicii Moldova, actelor normative și recomandărilor Uniunii Europene, jurisprudenței Curții Constituționale, a Curții Europene pentru Drepturile Omului, doctrinei în domeniu, derogarea și excepția reprezintă procedee tehnice aplicate la elaborarea actului

legislativ (normativ) pentru a ajusta normele juridice ale acestuia la condițiile reale ale mediului social și a asigura echitatea și eficiența reglementării juridice, luând în considerare că, nu pot exista derogări de la principiul securității raporturilor juridice (art. 6 §1 al Convenției) decât doar dacă anumite motive substanțiale și imperioase o cer.[9, pp. 124-132]

Pentru înțelegerea profundă a conținutului normelor privind retroactivitatea legii, vom apela succint la reperele gândirii juridice de la începutul secolului XX: Cu privire la aplicarea legii în timp și la regula neretroactivității legilor, **profesorul Matei Cantacuzino** arăta că - în rezolvarea problemei privitoare la câmpul de aplicare a legilor în timp „trebuie să ținem seama de următoarele două principii: pe de-o parte, legea nouă trebuie să aibă preferință față de legea veche pentru îndoitul motiv că în mod teoretic ea realizează sau e menită să realizeze un progres social, o stare mai bună și pentru că trebuie în principiu să aibă o putere obligatorie obștească, uniformă pentru toți. Dar, de altă parte, siguranța raporturilor sociale și asentimentul de care legea trebuie să se bucure în simțul de dreptate al tuturor cer neapărat ca legea nouă să nu nimicească sau să nu modifice, fără un motiv grav de înaltă ordine obștească, acele stări de drepturi care, în momentul când legea nouă intră în vigoare, erau deja traduse în acte de voință și în raporturi, definiții încheiate și valabile după legea în momentul încheierii.”[10, p. 20] Vedem că, în perioada de la revoluția franceză până la legislația modernă, evoluția doctrinară s-a referit preponderent la beneficiul obștesc sau social. Totuși, elementele de progres sau îmbunătățire a situației erau prezente. În dezvoltare firească s-a ajuns la concluzia că nu poate fi beneficiu obștesc neglijând beneficiul individual, deci urmare conștientizării importanțelor evenimente din secolul XX au fost defini-

te normele obligatorii de respectare a drepturilor omului, printre care siguranța raporturilor juridice.

Profesorii C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu considerau că, deși „la prima vedere, problema neretroactivității pare foarte simplă: orice lege nouă reglementează, în principiu, numai actele și situațiile ivite din ziua punerii ei în vigoare; legea veche se aplică la toate actele și situațiile ivite înainte de abrogarea ei”, în practică însă, „problema este mult mai complicată”, făcând următoarele precizări: – doctrina clasică și-a axat criteriul în deosebirea dintre drepturile câștigate și simplele expectative. Când o lege lovește sau modifică drepturi deja câștigate, ea are un efect retroactiv; când lovește sau modifică numai simple expectative, ea nu are efect retroactiv. Prin urmare, o lege, care nu este retroactivă prin natura ei sau prin declarația legiuitorului, nu trebuie aplicată drepturilor deja câștigate în momentul punerii ei în vigoare, însă trebuie aplicată simplelor expectative. Dar ce se înțelege prin drepturi câștigate și prin simple expectative? În general, autorii definesc ca drepturi câștigate drepturile intrate definitiv în patrimoniul nostru și care nu ne mai pot fi răpite prin faptul nimănui, iar ca expectative, simpla speranță de a se folosi de un drept, care nu s-a realizat încă și a cărei realizare este eventuală. Jurisprudența a adoptat în marea ei majoritate acest criteriu clasic, bazat pe distincția dintre drepturi câștigate și simple expectative, iar doctrina modernă combate cu vigoare deosebirea clasică între drepturile câștigate și expectative, întrucât este foarte greu a deosebi în practică drepturile câștigate de simplele expectative; criteriul clasic nu este, deci, destul de clar și de bine definit[12, p. 42].

În ceea ce privește actele cu efecte viitoare și succesive, ale căror consecințe se petrec sub imperiul unei legi noi, alta decât legea în vigoare la momentul când actul

a fost încheiat, pentru a ști dacă putem aplica legea nouă acestor efecte fără a-i da un caracter retroactiv, „cel mai bun criteriu este acela propus de **cercetătorii Colin și Capitani**. După acești savanți trebuie să distingem între consecințele și efectele deja trecute, epuizate sau complet realizate ale unor acte sau situații anterioare și consecințele și efectele viitoare, adică nerealizate în momentul intrării în vigoare a noii legi, ale acelor acte sau situații anterioare. Conform regulii neretroactivității și nesupraviețuirii, în principiu, primele efecte rămân supuse legii vechi, sub care a fost făcut actul, pe când următoarele vor fi supuse legii noi, sub care se îndeplinesc.” Acești autori apreciau că legea nouă este prezumată a fi mai bună decât legea veche și, în consecință, legea nouă trebuie să reglementeze efectele care se produc în viitor ale unor acte sau situații juridice, chiar anterioare promulgării acesteia. Așadar, consecințele trebuie guvernate de legea nouă, pentru că ea se aplică pentru viitor, iar trecutul aparține legii vechi. De la principiul potrivit căruia legea nouă se aplică inclusiv consecințelor viitoare ale situațiilor sau raporturilor juridice chiar anterioare, există două excepții: contractele și legile suplative sau facultative[13, p. 51].

Profesorul Matei Cantacuzino considera că, pentru a răspunde la întrebarea care lege va cărmui efectele raportului încheiat, efecte care rămân a se produce în viitor – „formula general admisă recurge la criteriul drepturilor câștigate pe care legea nouă trebuie să le respecte”. Însă, singurul criteriu sigur se găsește „în noțiunea de raport, întrucât tăria și aplicația legilor de drept privat nu se manifestă decât cu privire la reglementarea raporturilor de la individ la individ. Sunt în domeniul dreptului privat drepturi care se nasc într-un subiect determinat în stare de puteri, de aptitudini, de facultăți opozabile oricui, adică asigurate de respectul tuturor și al

societății și care puteri, aptitudini, facultăți nu se traduc în raporturi determinate decât printr-un act juridic de voință a subiectului dreptului. Astfel este proprietatea [...], astfel sunt drepturile cuprinse în noțiunea de libertate [...], tot astfel sunt puterile derivând dintr-un anumit statut sau dintr-o anumită stare de capacitate, puteri care până când n-au fost exercitate printr-un act de voință nu dau loc la raporturi determinate. Toate aceste puteri pot să fie îngădite sau nimicite pentru viitor prin o lege posterioară nașterii dreptului de proprietate sau stării de libertate, sau de capacitate, fără ca legea care aduce modificări acestor puteri să aibă o putere retroactivă; dar raporturile în care se traduseseră aceste puteri printr-un act de voință al subiectului, anterior intrării în vigoare a legii noi, nu pot fi atinse prin această lege.”[10, p. 25]

În opinia aceluiași profesor, în ceea ce privește drepturile care nu se nasc decât în puterea unui raport determinat, prealabil încheiat, cum sunt drepturile născute din contract, regula neretroactivității „duce neapărat la rezultatul că în principiu efectele viitoare ale contractului, astfel cum ele sunt determinate prin voința comună a părților contractante, se vor realiza potrivit acestei voințe în limitele îngădite de legea în vigoare la momentul când contractul s-a încheiat, fără ca o lege ulterioară să poată avea vreo influență asupra efectelor care mai rămân a se produce în puterea contractului. Totuși această aplicație a normei nu e exactă decât în privința acelor dispoziții legale care sunt interpretative a voinței părților, adică a acelor care determină efectele pe care contractul trebuie să le producă după natura lui și în privința cărora voința părților s-a referit în mod tacit la legea în vigoare în momentul contractării. Când însă o lege ulterioară modifică efectele viitoare ale unei specii de contract sau le exclude pentru satisfacerea unui interes de ordine publică, atunci

dispoziția ce modifică sau prohibitivă a legii ulterioare se aplică și la efectele nerealizate ale contractului anterior încheiat, pentru motivul că ordinea publică, astfel cum legiuitorul o stabilește, trebuie prin esența ei să aibă un caracter de unitate și de uniformă obligativitate pentru toți și că împotriva legii obștești nu poate prevala legea privată a contractului.”[10, p. 37].

Referind-se la redactarea normei de retroactivitate a legii, **profesorul Istrate Micescu** apreciază că, „două dispoziții acumulate, condensate: una, care se referă la domeniul de aplicare a legii pentru viitor și fixează în timp crâmpeliul de durată asupra căruia legea are vigoare; a doua se referă la trecut și-l exceptează de la punerea în vigoare a unei legi, sustrăgându-l de la autoritatea ei. Acolo însă unde se naște dificultatea este când un eveniment are loc fără a-și epuiza, în însăși clipa apariției lui, toate consecințele. Când suntem în prezenta unor manifestări continue, de oarecare durată, a unui eveniment juridic, durata prelungirii manifestării în timp poate să cadă peste momentul schimbării unei legi. Evenimentele desfășurându-se în timp, au un crâmpeliu din existența lor sub imperiul unei legi anterioare și un alt crâmpeliu sub imperiul unei legi viitoare.” În aceste condiții, profesorul utilizează distincția dintre drepturile câștigate și simplele expectative, arătând că „drepturile câștigate nu pot fi modificate de o lege ulterioară, întrucât ele, luându-și ființa valabilă sub imperiul legii anterioare și legea ulterioară neputând să aibă efect retroactiv, ar urma –dacă asemenea drept ar fi tangibil prin punerea în vigoare a unei legi noi –ca legea nouă să aibă putere retroactivă, ceea ce interzice norma retroactivității. Nu sunt decât două categorii de excepții, în care doctrina a văzut, după distincția între drepturile câștigate și simplele expectative, drepturi câștigate: situațiile contractuale și dispozițiile supletive ale legii vechi.” În general,

toate legile se aplică numai pentru viitor, însă, afirma același profesor, există legi, „care, prin starea lor, au putere retroactivă: legile de ordine publică și legile interpretative.”[14, p. 79]. După cum menționează **profesorul Gheorghe Costachi** în lucrarea sa „Principiile fundamentale ale dreptului – garanții ale securității juridice în statul de drept”, legitățile sociale caracteristice doar dreptului se întrunesc în conținutul unei categorii de principii denumite special-juridice. Ele reflectă particularitățile reglementării juridice, determină distincția de alți regulatori sociali și, de aceea, sunt determinate a fi principii ale reglementării juridice. La categoria acestora sunt atribuite: principiul libertății, egalității juridice, răspunderii pentru vinovăție, unității între drepturile și obligațiile juridice, unității între dreptul obiectiv și dreptul subiectiv, principiul garantării de stat etc. Deosebit de important în acest caz este că principiile general-sociale și cele special-juridice pot fi eficiente doar fiind aplicate corelativ[15, pp. 4-11]. Iată de ce insistăm asupra privirii în ansamblu a tuturor elementelor securității juridice, neretroactivitatea legii fiind unul din pilonii acesteia.

În concluzie, retroactivitatea legii, or regula de neretroactivitate a legii se bazează, în primul rând, pe dezideratul asigurării drepturilor omului și siguranța raporturilor juridice. La aplicarea acesteia vom lua seama de criteriul temporal – raport juridic trecut, prezent sau viitor, precum și criteriul de stare al raportului juridic – consumat, în execuție sau planificat. Retroactivitatea legii nu poate fi aplicată pentru înrăutățirea situației individului, dar poate fi aplicată pentru îmbunătățire. Totuși, legiuitorul va evita asemenea ingerințe, păstrând regula neretroactivității. În această afirmație ne conducem de alte elemente ale securității juridice: previzibilitatea, accesibilitatea și interpretarea unitară a legii. Or, legea retro-

activă apriori nu poate fi previzibilă, din simplul motiv că nu a existat la momentul apariției raportului juridic. În același rând, o lege retroactivă va afecta substanțial regulile de accesibilitate și interpretare unitară a legii sub aspectul inexistenței sale la etapa planificării actului juridic și asumării eventualelor consecințe. Doar privite și aplicate în complex elementele numite servesc siguranța raporturilor juridice.

Bibliografie

1. Code civil des Français, 1804, «Wikisource la bibliothèque libre.» [En ligne]: https://fr.wikisource.org/wiki/Code_civil_des_Français_1804 . [Accès le 18 11 2018].
2. Consiliul Europei, „Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale,” 04 11 1950. [Interactiv]: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf. [Accesat 06 08 2018].
3. Parlamentul Republicii Moldova, „Constituția Republicii Moldova,” 29 07 1994. [Interactiv]: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363979>. [Accesat 29 07 2018].
4. Parlamentul Republicii Moldova, „Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002,” [Interactiv]: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=331268>. [Accesat 23 09 2018].
5. Parlamentul Republicii Moldova, „Codul civil al Republicii Moldova nr.1107 din 06.06.2002,” [Interactiv]: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=325085> . [Accesat 23 09 2018].
6. François Terré, Introduction générale au droit, 5e édition, Paris: Dalloz, 2000.
7. Guceac Ion, „Constituționalismul și statul de drept în Republica Moldova. Realități și perspective,” *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademios”*, nr. 3 (46), pp. 78-85, 2017.
8. Lucian Stângu, „Neretroactivitatea legii în statul de drept,” *Studii de drept românesc*, vol. 21, nr. 4, pp. 319-322, 2009.
9. Balmuş Victor, „Derogarea și excepția în doctrină și în legislația națională,” *Revista de Știință, Inovare, Cul-*

Международный научно-практический
правовой журнал
„ЗАКОН И ЖИЗНЬ”

Издание аккредитовано Высшим советом
по науке и технологическому развитию
АН Молдовы.

Решение №61 от 30.04.09

Категория «С»

ISSN 1810-3081

Учредитель: Министерство
юстиции Республики Молдова

Соучредители:

Конституционный суд, Высшая судебная палата,
Министерство внутренних дел, Институт юриди-
ческих и политехнических исследований АН РМ,
Академия МВД «Штефан чел Маре», Славянский
университет, Институт прикладной криминологии
и уголовного права, Балтийская Международная
Академия, НИИ прав человека НАН Азербайджана,
Запорожский национальный университет.

Издается с января 1991 г.

№ 11 (274) 2014 г.

Главный редактор
Л. АРСЕНЕ

Редакционная коллегия

Намик Гасан оглу Алиев, доктор хабилитат
права, профессор (Баку), В. Бужор, доктор права,
А. Буриан, доктор хабилитат права, М. Георгицэ,
доктор хабилитат права, профессор, В. Гуцуляк,
доктор права, профессор, Е. Ищенко, доктор
юридических наук, профессор (Москва), И. Кайряк,
доктор права, Н. Карпов, доктор юридических наук,
профессор (Киев), Г. Костаки, доктор хабилитат
права, профессор, Т. Коломоец, доктор юридических
наук, профессор, заслуженный юрист Украины,
(Запорожье), А. Лончаков, доктор юридических
наук, профессор (Хабаровск), В. Наумов, зам.
главного редактора, Б. Сосна, доктор права, и.о.
профессора, В. Флоря, доктор права, Е. Харитонов,
доктор юридических наук, профессор, член кор.
НАПрН Украины, Заслуженный деятель науки и
техники Украины (Одесса), В. Шепитько, доктор
юридических наук, профессор, академик НАПН
Украины (Харьков).

Адрес редакции:

2012. Кишинэу, ул. Пушкина, 22

Дом печати,

телефон для справок: 373 22 23 37 90.

© Перепечатка материалов только с разрешения
издателя

E-mail: legea_zakon@mail.ru

web страницы: www.legeazakon.md

www.legeasiviata.in.ua

СОДЕРЖАНИЕ

Г. ФЁДОРОВ, В.ТРАВИН. К вопросу о клас- сификации правоприменительных актов	4
Г. КОСТАКИ. Конституционно-правовое обе- спечение построения правового государства и защиты прав человека	9
Б. СОСНА. Правовое регулирование процеду- ры банкротства предприятий	13
А. СОСНА. Принципы гендерного равенства в Молдове и их защита	20
А. БОРШЕВСКИЙ. Законодательство рос- сийской империи по отношению к еврейскому населению Бессарабии (1812 – 1914 гг.).....	24
В. ЕНИКОВ. Безопасность как социальное яв- ление.....	31
А. CERCHEZ. Cercetări științifice în domeniul formelor răspunderii juridice	36
Н. ГАЧАЕВА. Свобода волеизъявления сторон при заключении индивидуального трудового договора	40
С. ПИЕВ. Особенности досудебного рассле- дования в отношении несовершеннолетнего подозреваемого в соответствии с уголовным процессуальным законодательством Украины	45
В. IONAȘCU. Caracterizarea laturii obiective a infracțiunii de violență în familie.....	51

Компьютерный набор. Формат 60x84 1/8. Печать офсетная

Усл. п.л. 11,75. Тираж 350.

Подписано в печать 4.11.2014.

Отпечатано SRL „Cetatea de Sus”, г. Кишинэу

21. Бессарабские областные ведомости. 1870. 15 августа.

22. Городовое положение 1870 г. // Орлов А. С., Георгиев В. А., Георгиева Н. Г., Сивохина Т. А. Хрестоматия по истории России. С древнейших времён до наших дней. М., 1999. С. 300-301.

23. Положение о губернских и уездных земских учреждениях 1864 г. // Хрестоматия по истории государства и права России / Сост. Ю. П. Титов. М., 1997. С. 262-263.

24. Кустрябова С. Ф., Боршевский А. П., Захария С. К. Местное управление и административно-территориальное устройство Молдовы с древних времен до наших дней. Комрат, 2002. С. 16.

25. Положение об уездных и губернских земских учреждениях 1890 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собр. III. Т. X. Отделение 1-е. СПб., 1893. Ст. 6927. С. 493-501.

26. Боршевский А. Права еврейского населения Бессарабии, МССР и Республики Молдова в XX веке // Сборник научных трудов Института иудаики. Выпуск I. Кишинев, 2011. С. 76.

27. Городовое положение 1892 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собр. 3-е. СПб., 1895. Т. 12 (отд. 1). Статья 8708. С. 430-456.

28. Мыш М. И. Руководство к русскому законодательству о евреях. СПб., 1898. С. 401.

29. Мадиевский С. Указ. соч. С. 24.

30. Кандель Ф. Очерки времён и событий. Из истории российских евреев (часть третья: 1882 – 1920 годы). Иерусалим, 1994. С. 56.

31. Энгель В. Курс лекций по истории евреев в России. Тема 8. Период реакции в царствование Александра III. Погромы. Истоки еврейских национальных движений. <http://jhistory.nfurman.com>

32. Кандель Ф. Очерки времён и событий. Из истории российских евреев (часть третья: 1882 – 1920 годы)... С. 69.

33. Там же. С. 70.

БЕЗОПАСНОСТЬ КАК СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ

В. ЕНИКОВ,
эксперт, Institutul de Politici Publice

SUMMARY

The purpose of this article is to reveal the social essence of security and identification hypostasis in which it manifests itself: as need, interest, a sense, purpose and result of specialized activities, value, social function, relation, process, system, a branch of science, an art form.

Keywords: security, social function, social phenomenon.

***

Целью данной статьи является раскрытие социальной сущности безопасности и выявление ипостасей, в которых она проявляется: как потребность, интерес, ощущение, цель и результат специализированной деятельности, ценность, социальная функция, отношение, процесс, система, отрасль науки, вид искусства.

Ключевые слова: безопасность, социальная функция, социальное явление.

Введение. Безопасность людей, их защищенность от различных опасностей и угроз волнуют человека как существо разумное (homo sapiens) с первых лет его жизнедеятельности. На ранних стадиях функционирования и развития человеческого сообщества его безопасность сводилась главным образом к защите от опасного воздействия природных явлений, к способности человека обеспечивать свое существование. В последующем по мере институализации общественных отношений потребовалась защита людей не только от естественных опасностей и угроз, но и от опасностей и угроз, создаваемых самим человеком. Необходимым условием безопасности человеческого общества стали не только предупреждение и пресечение опасностей и угроз, исходящих от «сил природы и различных несчастных случаев», но и от «злой воли людей» [7, с. 36].

Жизнь людей во все времена была небезопасна. С момента рождения человека подстерегают многочисленные опасности его существованию и благополучию: голод, болезни, хищные животные, природные стихии, техногенные катастрофы. Но самой большой опасностью для людей всегда был и остается сам человек, движимый завистью, корыстью, ненавистью, агрессивностью и

другими негативными страстями и мотивами поведения, порождающими войны, убийства, хищения, другие преступления, асоциальные и антигуманные действия [5, с. 88-89].

Соответственно, потребность в безопасности принадлежит к числу базисных мотивационных механизмов человеческой жизнедеятельности, как у любых других живых существ.

Целью данной статьи яв-

ляется раскрытие социальной сущности безопасности и выявление ипостасий, в которых она проявляется: как потребность, интерес, ощущение, цель и результат специализированной деятельности, ценность, социальная функция, отношение, процесс, система, отрасль науки, вид искусства.

Изложение основного материала исследования. Осознание социумом жизненной необходимости своей безопасности, обеспечения ее достаточного уровня являлось на протяжении практически всей истории человеческой цивилизации стимулом особого интереса людей к этому явлению, его всестороннему изучению и осмыслению. Первые представления о безопасности сводились главным образом к пониманию ее как такого состояния окружающей человека среды, когда в ней отсутствуют опасности, т. е. условия и факторы, угрожающие индивидам или их сообществам в форме семьи, населения, государства. В дальнейшем, с началом бурного научно-технического прогресса, в процессе становления и укрепления национальных государств теоретические представления о безопасности обогащались и развивались, ее оценки как явления постоянно корректировались и уточнялись, формировались новые парадигмы безопасности и ее обеспечения [7, с. 36].

Теоретические наработки по проблемам безопасности за многовековую историю человеческой цивилизации свидетельствуют о том, что безопасность представляет собой предельно широкое явление. В современных услови-

ях в зарубежной и отечественной науке безопасность характеризуется не только как отсутствие опасностей, угрожающих индивиду, обществу и государству, но и как наличие условий для достойной жизни людей, удовлетворения и реализации их потребностей и интересов, как стабильное состояние общества, его качественная определенность, устойчивое и прогрессивное развитие в системе международных отношений [2, с. 87]. Она рассматривается и как свойство социума сохранять свои целостность, относительную самостоятельность и устойчивость, способность к развитию, и как вид деятельности, система мер, направленных на предотвращение опасности [7, с. 37].

Безопасность – сложное социальное явление, многоплановое и многогранное в своих структурных составляющих и проявлениях, отражающее противоречивые интересы в отношениях различных социальных субъектов. Нередко одни из них стремятся обеспечить свою безопасность за счет других либо не считают с интересами безопасности иных людей, групп, народов. Мыслят устаревшими категориями и эгоистическими ценностями, игнорирующими ту основополагающую закономерность, что безопасность в эпоху нарастающей глобализации – неделима. Отсюда – обусловленность проблематики безопасности субъективными позициями, неоднозначными оценками, фрагментарными суждениями. В методологическом плане важно иметь целостное представление

о безопасности как социальном явлении [5, с. 90].

Буквально дословно безопасность означает отсутствие опасности. Подобное представление еще называют безопасностью в узком значении этого слова. В практическом плане такое значение имеет достаточно условный характер, поскольку в реальной жизни ситуации с полным отсутствием угроз встречаются довольно редко.

Более реалистичным является широкое значение безопасности, вытекающее из фактического взаимодействия индивидов и социальных объектов с многочисленными обстоятельствами и факторами, оказывающими на них негативное и деструктивное воздействие. Предотвращение, ослабление, нейтрализация этих воздействий, наносящих ущерб существованию, благополучию, нормальному функционированию людей, социальных объектов, а также поддержание их жизнедеятельности на уровне не ниже предельно допустимых (критических) значений и дает представление о безопасности в более широком плане. Вместе с тем существуют еще несколько смысловых значений безопасности как социального явления [5, с. 90]:

- безопасность как потребность и интерес;
- безопасность как ощущение и ценность;
- безопасность как социальное отношение;
- безопасность как результат и процесс;
- безопасность как социальная функция;

- безопасность как система;
- безопасность как наука и искусство.

Безопасность как потребность и интерес. Прежде всего люди испытывают нужду в таких условиях существования, когда их жизни, собственности, благополучию не угрожают какие-либо деструктивные факторы. Эта потребность имеет объективный характер, поскольку все люди уязвимы, независимо от их физических данных, степени богатства и власти, других ресурсов. Потребность в безопасности реализуется как на индивидуальном, так и на коллективном (групповом), общественном уровнях.

Следует подчеркнуть, что в отличие от многих других потребностей нужду в безопасности невозможно полностью удовлетворить. Она присутствует всегда и требует постоянного к себе внимания, поскольку в различных ситуациях нас подстерегают самые разные опасности [6, с. 30].

Субъективное осознание потребности находит выражение в форме интереса, стимулирующего и направляющего деятельность людей. Интересы многоплановые, многоуровневые и отражают различные потребности. В том числе потребность в безопасности, относящуюся к базисным, первоочередным потребностям людей и социальных общностей. Помимо непосредственных интересов безопасности (личности, общества, государства), сопряженных с наличием различных угроз выживанию и существованию

данных субъектов, существуют жизненно важные интересы индивидов, социальных общностей, народов, наций, ущемляемые противоположными им субъектами и нуждающиеся в защите. Их реализация и неуязвимость обеспечивает необходимые условия для полноценного существования и успешного развития индивидов и социальных субъектов. В особую группу выделяются интересы обеспечения безопасности, относящиеся к специализированным органам и силам, осуществляющим соответствующие функции, а также к применяемым средствам и мерам безопасности [5, с. 90].

Безопасность как ощущение и ценность. Людям свойственно ощущать свою безопасность или небезопасность на основе тревожных сигналов и восприятий органов чувств, инстинктивных реакций организма, интуиции, т.е. безопасность (небезопасность) в этом плане имеет значение субъективного представления индивидов об отсутствии (наличии) угроз своему существованию. Оно помогает корректировать линию своего поведения и избегать опасностей. Правда, ощущение безопасности может быть обманчивым и не отражать истинного положения вещей. Дело в том, что не все угрозы непосредственно действуют на органы чувств человека, особенно исходящие от других людей, скрывающих и маскирующих свои истинные намерения. Тем не менее не стоит пренебрегать своими ощущениями, игнорировать их.

Возможность жить, не под-

вергая себя различным рискам и опасностям, высоко ценится в человеческом обществе. Это означает, что безопасность приобретает форму внутренней ценности и реализует себя в индивидуальном и общественном сознании. Характерно, что эта ценность имеет универсальный характер и признается в качестве фундаментальной всеми людьми, вне зависимости от их расы, национальности, пола, возраста, социального положения.

В мирных условиях, в достатке, в размеренной и спокойной жизни ценность безопасности отходит на второй план и не актуализируется. Социальные потрясения, бедствия, войны, террористические акты обостряют ее значение, выводят в число наиболее востребованных людьми и обществом [8, с. 8]. Весьма характерно, что события 11 сентября 2001 г. буквально перевернули общественное сознание в США. И для американцев ценность безопасности – личной и национальной – оказалась выше ценности свободы, имевшей наивысший статус [5, с. 92].

Безопасность как основная ценность и право человека впервые стала рассматриваться в рамках западного мира в революционный период его истории. Важнейшие правовые акты, знаменовавшие политическую победу третьего сословия – торговых ремесленных слоев западного общества, прямо провозглашали безопасность одним из неотъемлемых естественных прав человека. В Билле о правах 1689 г.,

принятом в Англии, в американской Декларации независимости 1776 г. и во французской Декларации прав человека и гражданина 1789 г. прямо или косвенно безопасность рассматривалась в качестве естественного права человека наряду со свободой, ответственностью и сопротивлением угнетению [8, с. 4].

Безопасность как социальное отношение. Довольно распространенным является значение безопасности как определенного социального отношения, характеризуемого взаимным доверием, отсутствием у сторон агрессивных и злонамеренных устремлений. Чтобы закрепить отношения безопасности, гарантировать себя от их нарушения, между людьми, народами, государствами устанавливаются нормы и принципы безопасных взаимоотношений, заключаются договоры о мире, ненападении, коллективной безопасности.

Отношения безопасности могут иметь и субъект-объектный характер, т.е. выражать требования людей к безопасности различных объектов собственности, военного, государственного и иного назначения. Следует иметь в виду, что людям свойственно превозносить собственную безопасность, добиваться ее достижения за счет безопасности других людей и даже народов.

В условиях нарастающей глобализации, взаимозависимости государств и народов, наличия значительных арсеналов оружия массового поражения безопасность в системе социальных отношений становит-

ся неделимой. Все актуальнее становится принцип равенства безопасности в отношении всех членов общества и мирового сообщества. В силу этого люди призваны сдерживать свои инстинкты, ограничивать эгоистические и враждебные устремления, поддерживать правила мирного общежития [8, с. 8].

Безопасность как результат и процесс. Мы по привычке ассоциируем безопасность с защищенностью жизненно важных интересов личности, общества и государства или с результатом безопасности. Как он ни важен, все же следует помнить, что он является лишь венцом сложного процесса обеспечения безопасности, как непрерывно реализуемая задача, связанная с поддержанием оптимальных параметров жизнедеятельности объекта, предвосхищением и противодействием различным угрозам. В рамках процессуального подхода к безопасности выделяют меняющиеся условия, алгоритмы и стадии (этапы) реализации мер безопасности [8, с. 7]. Самое же важное, что следует твердо усвоить, это то, что безопасность – непрерывно реализуемая задача. Всегда, в любых условиях и обстоятельствах [5, с. 93].

Безопасность как социальная функция. Применительно к государству и его определенным органам безопасность проявляется в виде соответствующей функции или полномочий, прав и обязанностей осуществлять специальные действия и меры по защите членов общества, их собственности, природных и со-

циальных объектов от различных опасностей.

В современных условиях «основным субъектом обеспечения безопасности является государство, осуществляющее функции в этой области через органы законодательной, исполнительной и судебной властей» [3, с. 50].

Безопасность как система. Деятельность по обеспечению безопасности, противодействию угрозам в отношении многих социальных объектов предполагает создание сложной системной организации. В этой связи в рамках данного подхода понятие «безопасность» может рассматриваться как системно-организованная деятельность по предотвращению, устранению и ликвидации внешних и внутренних угроз по отношению к тем или иным социальным объектам [8, с. 6].

Применительно к нашему обществу, систему безопасности образуют органы законодательной, исполнительной и судебной властей, государственные, общественные и иные организации и объединения, граждане, принимающие участие в обеспечении безопасности в соответствии с законом, а также законодательство, регламентирующее отношения в сфере безопасности. В этом смысле примером может послужить *Закон Республики Молдова о государственной безопасности* [9], который предусматривает (ст. 13 ч. (1)) систему органов государственной безопасности, в которую входят: Служба информации и безопасности Республики Мол-

дова, Служба государственной охраны, Пограничная полиция, подведомственная Министерству внутренних дел, Таможенная служба, также учебные заведения и другие невоенизированные учреждения и организации органов государственной безопасности.

Системы безопасности создаются и в рамках отдельных организаций, предприятий, фирм. Система безопасности фирмы представляет собой, «организованную совокупность специальных структур, средств, методов и мероприятий, обеспечивающих безопасность предпринимательской деятельности от внутренних и внешних угроз» [4, с. 19-20; 1, с. 237].

Безопасность как наука и искусство. Существование устойчивого интереса к вопросам безопасности в обществе, усложнение проблем обеспечения безопасности различных социальных объектов обусловили становление и развитие специальной отрасли научных знаний, посвященной как безопасности в целом, так и различным ее видовым проявлениям. Соответственно, существует общая теория безопасности и взаимосвязанные с нею частные теории международной, национальной, государственной, военной, экономической, информационной, экологической и т.п. безопасности.

Выделение безопасности в самостоятельную и профессиональную деятельность по защите и охране различных объектов во многом сопряжено с необходимостью доведения ее до высо-

чайшего мастерства и применения в ней нестандартных решений, неординарных действий, творческих подходов, воплощаемых в искусстве обеспечения безопасности. Такое искусство по плечу не каждому человеку и даже специалисту. Оно требует одаренности и таланта, высокого уровня профессиональной подготовки [5, с. 94].

На основе вышеизложенного, исследователи подчеркивают особенную социальную роль безопасности. В общественной организации и человеческих отношениях безопасность имеет существенное значение. Ее роль определяется тем, что небезопасные условия не способствуют производительному труду и отвлекают от него людей, вынужденных расходовать свои силы, ресурсы и средства на борьбу с обращенными против них опасностями. Не случайно Ш.Монтескье (1689-1755) в своей фундаментальной работе «О духе законов» (1748 г.) заметил, что безопасность - первая форма свободы. Безопасность создает необходимые условия и предпосылки для созидательной деятельности людей, улучшения их благосостояния и увеличения общественного богатства. Конечно, расходы на безопасность составляют весомую долю в государственном бюджете, бюджетах корпораций и частных лиц, но они оправданны и необходимы [с. 30].

Таким образом, безопасность – сложное социальное явление, проявляющееся в общественной жизни в разных ипостасях: как потребность, интерес, ощу-

щение, цель и результат специализированной деятельности, ценность, социальная функция, отношение, процесс, система, отрасль науки, вид искусства. С нашей точки зрения, все эти ипостаси должны быть учтены в сложной деятельности государства при обеспечении безопасности личности, общества и государства.

Литература:

1. Ващекин Н.П., Дзлиев М.И., Урсул А.Д. Безопасность предпринимательской деятельности. М., 2002.
2. Возженников А.В. Национальная безопасность России: методология исследования и политика обеспечения. М.: Из-во РАГС, 2002.
3. Дзлиев М.И., Иззатдуст Э.С. Национальная безопасность и насилие (гуманитарные аспекты национальной безопасности). В: Вестник Омского университета. Серия «Право», 2011, № 3 (28).
4. Пучков С.И., Кузнецов С.А. Управление системой безопасности фирмы: практическое руководство к действию. М., 2001.
5. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. К.: Основа, 2013.
6. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление. В: Право и безопасность, 2004, № 4 (13).
7. Сацута А.А. Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11).
8. Чмыхало А. Ю. Социальная безопасность: Учебное пособие. Томск: Изд-во ТПУ, 2007.
9. Закон о государственной безопасности, пр. 618 от 31.10.1995 13.02.1997. В: Monitorul Oficial Nr. 10-11 от 13.02.1997.

Международный научно-практический
правовой журнал
„ЗАКОН И ЖИЗНЬ”

Издание аккредитовано Высшим советом
по науке и технологическому развитию
АН Молдовы.

Решение №61 от 30.04.09

Категория «С»

ISSN 1810-3081

Учредитель: Министерство
юстиции Республики Молдова

Соучредители:

Конституционный суд, Высшая судебная палата,
Министерство внутренних дел, Институт юриди-
ческих и политехнических исследований АН РМ,
Академия МВД «Штефан чел Маре», Славянский
университет, Институт прикладной криминологии
и уголовного права, Балтийская Международная
Академия, НИИ прав человека НАН Азербайджана,
Запорожский национальный университет.

Издается с января 1991 г.

№ 3 (277) 2015 г.

Главный редактор

Л. АРСЕНЕ

Редакционная коллегия

Намик Гасан оглу Алиев, доктор хабилитат
права, профессор (Баку), В. Бужор, доктор права,
А. Буриан, доктор хабилитат права, М. Георгицэ,
доктор хабилитат права, профессор, В. Гуцуляк,
доктор права, профессор, Е. Ищенко, доктор
юридических наук, профессор (Москва), И. Кайряк,
доктор права, Н. Карпов, доктор юридических наук,
профессор (Киев), Г. Костаки, доктор хабилитат
права, профессор, Т. Коломоец, доктор юридических
наук, профессор, заслуженный юрист Украины,
(Запорожье), А. Лончаков, доктор юридических наук,
профессор (Хабаровск), В. Наумов, зам. главного
редактора, Б. Сосна, доктор права, и.о. профессора,
В. Флоря, доктор права, Ю. Фрунзэ, доктор права,
Е. Харитонов, доктор юридических наук, профессор,
член кор. НАПрН Украины, Заслуженный деятель
науки и техники Украины (Одесса), В. Шепитько,
доктор юридических наук, профессор, академик
НАПрН Украины (Харьков).

Адрес редакции:

2012. Кишинэу, ул. Пушкина, 22

Дом печати,

телефон для справок: 373 22 23 37 90.

© Перепечатка материалов только с разрешения
издателя

E-mail: legea_zakon@mail.ru

web страницы: www.legeazakon.md

www.legeasiviata.in.ua

СОДЕРЖАНИЕ

Г. КОСТАКИ, В. ЕНИКОВ. Безопасность личности и право человека на безопасность как конституционно-правовые категории.....	4
Г. ФЕДОРОВ. Соотношение государства и права.....	9
Т. КАПША. Особенности оплаты нерабочих праздничных дней: социально-правовые аспекты.....	15
А. СОСНА, И. АРСЕНИ. Личные неимущественные права и обязанности супругов в Республике Молдова.....	24
И. ЯКУБ. Сущность и значение воспитательной функции права.....	31
I. DADU. Traficul de persoane ca fenomen criminal ce atentează la ordinea de drept în Republica Moldova.....	35
T. NOVAC. Justiția și magistratul: interacțiuni statutare.....	40
I. BÂCU. Instruirea continuă – premisă fundamentală pentru eficiența și profesionalismul agenților de securitate în spațiul european.....	44
I. COJOCARU. Noțiunea și trăsăturile caracteristice actului administrativ.....	47
AI. PRISAC. Certitudinea și lichiditatea creanțelor compensabile.....	51

Компьютерный набор. Формат 60x84 1/8. Печать офсетная

Усл. п.л. 11,75. Тираж 350.

Подписано в печать 3.03.2015.

Отпечатано SRL „Cetatea de Sus”, г. Кишинэу

БЕЗОПАСНОСТЬ ЛИЧНОСТИ И ПРАВО ЧЕЛОВЕКА НА БЕЗОПАСНОСТЬ КАК КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ КАТЕГОРИИ

Г. КОСТАКИ,

доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института Правовых и Политических Исследований Академии Наук Молдовы

В. ЕНИКОВ,

докторант, Институт Правовых и Политических Исследований Академии Наук Молдовы

SUMMARY

The purpose of this article is to analyze the concepts of “personal security” and “the right to security of person”, based on research, to understand their nature and significance as a constitutional and legal categories

Keyword: security, personal security, the right to security of person.

* * *

Целью данной статьи является анализ понятий «безопасности личности» и «право человека на безопасность» на основе научных исследований, для выяснения их сущности и значения как конституционно-правовые категории.

Ключевые слова: безопасность, безопасность личности, право человека на безопасность.

Введение. Проблема безопасности являлась ранее и является сейчас одной из самых жизненно важных задач, стоящих перед любым обществом, любым государством, ибо без ее решения не могут существовать ни государство, ни человек. До начала XX века безопасность рассматривали либо как сохранение государственного суверенитета, укрепление внешних границ (внешняя безопасность), либо как подавление внутренних врагов – преступников, смуты, оппозиции (внутренняя безопасность). Лишь в конце XIX - начале XX века отмечается активное стремление общественности (в лице политических партий и движений) к созданию безопасных условий жизни личности [5].

Таким образом, на сегодняшний день, в юридической литературе (разных стран) особенное внимание уделяется безопасности личности как составного элемента национальной и международной безопасности. Более того, многие исследователи обосновывают существование *права человека на безопасность* как неотъемлемый элемент его правового статуса. К сожалению,

молдавские исследователи мало внимания уделяют этой проблеме.

Целью данной статьи является анализ понятий «безопасности личности» и «право человека на безопасность» на основе научных исследований, для выяснения их сущности и значения как конституционно-правовые категории.

Изложение основного материала исследования. Безопасность – это такое явление, без которого не могут нормально развиваться ни личность, ни социальная организация, ни общество, ни экономика, ни, тем более, государство. Содержание понятия «безопасность» означает отсутствие опасностей или возможность надежной защиты от них. Опасность же рассматривается как наличие и действие различных факторов, которые являются дисфункциональными, дестабилизирующими жизнедеятельность человека, угрожающими развитию его личности [1, с. 26].

По мнению исследователей, обеспечение безопасности должно охватывать как защиту нормального состояния объекта от

воздействия факторов, угрожающих жизненно важным интересам, так и восстановление такого состояния. Нормальное состояние включает минимально необходимую совокупность условий функционирования объекта в соответствии с его предназначением и поставленными целями. Создание условий выше этого минимума не охватывается безопасностью, ибо в этом случае опасности нет, речь может идти об обычной жизнедеятельности объекта [12, с. 52].

Безопасность личности.

Природа безопасности личности состоит в том, что она одна из основных витальных потребностей человека, без удовлетворения которой индивид не может нормально существовать, действовать и развиваться в социуме. Именно эта потребность лежит в основе и безопасности различных социальных уровней (социальных групп, общностей, государства, общества в целом). Без должного экономического, организационного, психологического, правового обеспечения безопасности отдельного индивида от множества природных и социальных (в том числе имею-

щих юридический характер) опасностей, угроз и рисков, эффективность общественной, государственной и иных видов социальной безопасности в условиях современного миропорядка не может достичь надлежащего и соответствующего вызовам времени уровня [9, с. 12].

В целом безопасность оправданно считают ключевой социальной ценностью, без которой значимость других ценностей оказывается под вопросом. Какова, например, цена свободы, если отсутствуют гарантии безопасности личности, надо ли стремиться к благосостоянию, если собственность находится под постоянной угрозой?

С этой точки зрения мы поддерживаем мнение исследователей, которые считают, что безопасность можно рассматривать как основание устойчивого развития правовых отношений, обеспечивающих защищенность жизненно важных интересов личности, общества и государства, а также сохранение гражданского мира, политической и социальной стабильности в обществе [11, с. 2816].

В юридической литературе подчеркивается, что один из признаков правового государства является состояние безопасности личности, основанное на конституционной форме, на правовом ограничении произвола государственной власти. Так, с точки зрения А.И. Ардашева, безопасность личности относится к тем конституционным ценностям, которые позволяют интегрировать суверенитет государства, самодостаточное развитие российского общества и человека как высшую ценность [5, с. 5].

В то же время автор утверждает, что безопасность лич-

ности следует относить к конституционно-правовым категориям, так как она обладает всеми признаками и свойствами объектов конституционного регулирования. Соответственно, безопасность личности – многоплановое конституционно-правовое явление, которое проявляется в трёх основных составляющих [2, с. 11]:

- *безопасность личности как конституционная ценность,*

- *безопасность личности как конституционно-правовой институт и*

- *безопасность личности как конституционное право человека и гражданина.*

Развивая свою идею, автор подчеркивает, что важнейшие аспекты безопасности соприкасаются с базовыми конституционными ценностями, отражёнными в конституционных нормах. Большинство содержательных элементов категории «безопасность», прежде всего связанных с безопасностью государства, безопасностью общества, безопасностью личности входят в предмет конституционно-правового регулирования, вследствие чего, понятие «безопасность» следует отнести к категории конституционного права. Содержание безопасности пересекается, взаимодействует и дополняет важнейшие конституционные ценности и положения, прежде всего, связанные с полновластием народа, суверенитетом государства, обеспечением состояния человека как высшей ценности в обществе и государстве. Поэтому безопасность относится к категориям конституционного права, проявляя при этом интегрирующие начала в системе конституционных норм [2, с. 15-16].

В то же время и С.Д. Воробьев

утверждает, что безопасность – категория конституционная, нормативно-правовое содержание которой не ограничивается чисто публичной направленностью (на общество и государство). Как конституционная категория понятие безопасности призвано отражать состояние защищенности жизненно важных интересов личности, общества и государства на основе последовательного обеспечения их баланса [4, с. 98].

Важным представляется то, что безопасность личности получает свое воплощение путем конституционно-правового закрепления прав и свобод человека и гражданина [10, с. 21]. С этой точки зрения, считается, что безопасность личности как конституционно-правовая ценность призвана обеспечивать человека как социальную ценность в целом, гарантировать проявление его конституционных свойств посредством комплекса политико-правовых возможностей, направленных на предотвращение угроз и опасностей в процессе осуществления его основных прав и свобод. В то же время, содержание безопасности личности не ограничивается обязанностью государства по обеспечению важнейших конституционных прав и свобод граждан, связанных с жизнью, здоровьем и достоинством человека. Безопасность личности - это такая конституционная категория, которая является самостоятельной ценностью, объединяющей целый ряд конституционных ценностей [2, с. 17].

Рассматривая безопасность личности как конституционно-правовой институт, А.И. Ардашев подчеркивает, что в этом смысле понятие включает

международно-правовые принципы основных прав и свобод человека и гражданина, право человека на безопасность, и исторически сложившиеся национальные принципы безопасности человека и гражданина в государстве. Безопасность личности как конституционно-правовой институт носит комплексный характер, включает в себя нормы различных подотраслей и институтов конституционного права (основы конституционного строя, права и свободы человека и гражданина, систему и полномочия высших органов государственной власти), а также нормы других отраслей права (административного, уголовного, экологического, социального и др.), регулирующие отношения в сфере безопасности личности [2, с. 19].

Важно отметить в данном контексте, что некоторые исследователи считают необходимым разграничивать понятия «личная безопасность» и «безопасность личности».

Так, Е.С. Калина, проводя различие между понятиями «безопасность личности» и «личная безопасность», первое понятие относит к конституционно-правовой гарантии, а второе – к элементу административно-правового статуса гражданина как урегулированному нормами административного права состоянию защищенности прав, свобод и законных интересов личности от факторов и условий, создаваемых административными правонарушениями, вредоносными природными, техногенными и социальными явлениями действительности [6, с. 5].

С другой стороны, О.А. Колоткина подчеркивает, что понятие «личная безопасность»

характеризуется достаточно высокой степенью абстрактности, поскольку выражает собою обеспечение, прежде всего, и, главным образом, физической, психической, нравственной неприкосновенности человека как такового от различного рода опасностей, угроз и рисков. Что касается понятия «безопасность личности», то в его содержании отражаются обеспечение не только неприкосновенности биологической сущности конкретного индивида, но и обеспечение безопасности необходимого (соответствующего социальным реалиям) качества его жизни, создание условий для его развития как личности, а также создание действенных механизмов для осуществления его прав и свобод [8, с. 12]. С этой точки зрения считаем, что есть необходимые основания говорить о существовании права человека на безопасность.

Право человека на безопасность. Основные права и свободы человека и гражданина имеют главную конституционную цель – гарантировать личность во всех сферах её жизнедеятельности: частную жизнь и личную безопасность; участие в управлении государственными делами; включение её в социально-экономическую жизнь. Права и свободы призваны охранять, обеспечивать и защищать человека и гражданина посредством надления лица различными условиями и средствами, в том числе юридическими правами и возможностями. Их назначение состоит в первую очередь в том, чтобы защищать личность во всех её состояниях [3, с. 190].

В современной юридической науке можно выделить по крайней мере три подхода к осмыс-

лению сущности феномена *права на безопасность* в аспекте конституционно-правового регулирования статуса личности [4, с. 100].

Согласно одной точке зрения право на безопасность позиционируется как совершенно самостоятельное субъективное право, которое должно быть обозначено в конституции государства наравне с такими фундаментальными правами, как право на жизнь, право на свободу и личную неприкосновенность, право на неприкосновенность частной жизни [6, с. 9-10; 9, с. 109-114].

Второй подход предполагает понимание права на безопасность в более узком смысле: здесь оно интерпретируется в качестве одного из правомочий, вытекающих из более широкого по смыслу конституционного права и свободы.

Наконец, третий подход предполагает более комплексное осмысление феномена права на безопасность, при котором оно увязывается не с одним, а с несколькими конституционными правами и свободами [4, с. 100].

По мнению А.О. Колоткиной, юридическим выражением безопасности личности выступает *право личности на безопасность*, под которым понимают *правовую возможность личности как субъекта права сохранить свое состояние безопасной жизнедеятельности в форме обеспеченных и охраняемых государством притязаний на самостоятельную реализацию личностью своих жизненно важных потребностей и интересов различного характера*. Понимаемое таким образом право личности на безопасность является субстанциональной характеристикой юридической безопасности

человека. Понятие права личности на безопасность значительно более содержательное, поскольку оно аккумулирует в себе и иные разновидности прав человека на безопасность в самых различных сферах общественных отношений, а не только в юридической [8, с. 12-13].

Понятие права личности на безопасность имеет *двойственную правовую природу*. С одной стороны, оно есть субъективное право, характеризующее элемент содержания общерегулятивных правоотношений, возникающих в связи и по поводу обеспечения безопасности каждого индивида как субъекта права. Под таким углом зрения право личности на безопасность как юридическая категория, имея самостоятельное значение, естественным и самым тесным образом коррелирует с другими правовыми категориями и понятиями («правовое регулирование», «правоотношения», «юридическая ответственность», «механизм государства», «правотворчество», «правоохрана» и др.).

С другой стороны, право личности на безопасность, будучи органично связанное с такими общепризнанными фундаментальными правами и свободами, как право на жизнь, право на свободу и личную неприкосновенность, иными абсолютными и относительными правами и свободами, фактически «присутствует» в каждом из этих прав, акцентируя внимание на определенную степень возможности реализации личностью тех или иных своих прав и свобод. Тем самым есть все основания для утверждения, что право личности на безопасность является одним из основных, цементирующих элементов всей совре-

менной системы прав и свобод человека, а значит, и правовой системы в целом [8, с. 14].

С точки зрения А.И. Ардашева содержание и характеристика безопасности личности как конституционного права обуславливается следующим [2, с. 23]:

1) права и свободы в рамках правового статуса субъекта правового общения включают не только основные (конституционные) права, но и весь комплекс прав, вытекающих из других внутрисубъективных узаконений, а также из тех международно-правовых документов, которые получили государственное признание и одобрение;

2) исходными посылами служат нормы Конституции, в соответствии с которой человек, его права и свободы являются высшей социальной ценностью, признание, соблюдение и защита прав человека является прямой обязанностью государства, права и свободы являются непосредственно действующими, определяют смысл, содержание, применение законов, деятельность законодательной и исполнительной власти, местного самоуправления и обеспечиваются правосудием;

3) безопасность личности является нематериальным благом и общечеловеческой ценностью. Она порождает соответствующее право, составляющее одно из естественных прав человека, статус которого подтверждается закреплением в международно-правовых актах;

4) право на безопасность личности ближе всего по природе к личным неотчуждаемым правам (право на жизнь, достоинство личности, личная неприкосновенность). Без наличия права на безопасность невозможно рассу-

ждать о реальности осуществления названных прав. Оно возникает одновременно с появлением на свет личности;

5) право на безопасность личности выходит за содержание личных прав: а) оно теснейшим образом связано с безопасностью государства и общества, выходит на реализацию коллективных прав социальных сообществ; б) безопасность личности выходит за рамки личной физической безопасности. Это право наполняется потребностями в обеспечении безопасности экологической, нравственной среды, социальных условий осуществления человеком своей биосоциальной природы [2, с. 23].

Авторы считают, что право личности на безопасность следует рассматривать как основное фундаментальное право человека и гражданина. Оно выполняет в ряду конституционных прав роль «сквозного» права-гарантии, поскольку «пронизывает» все основные (конституционные) права и защищает безопасность человека и гражданина и, тем самым, создает необходимые условия для реализации всех основных прав [2, с. 12].

В то же время, авторы подчеркивают, что конституционному праву на безопасность личности корреспондируют конституционные обязанности по обеспечению этого права: конституционные обязанности личности, конституционные обязанности социальных общностей и институтов гражданского общества, а также конституционная обязанность государства. Конституционная обязанность государства по обеспечению безопасности личности обуславливает целую систему конституционных гарантий, в центре которых на-

ходится деятельность самого государства как института, его органов. Государство является основным обеспечителем такого комплексного права как право на безопасность личности. Одним из важных принципов обеспечения безопасности личности является взаимная ответственность (обязательства) личности, гражданского общества и государства [2, с. 24].

Реализация права личности на безопасность обеспечивается посредством создания и функционирования множества социально-правовых механизмов. Среди этих механизмов объективно ведущую роль играют юридические механизмы, прежде всего, и, главным образом, правотворческий и правоохранительный [8, с. 14]. Под обеспечением права личности на безопасность понимается создание определенных благоприятных условий для его реализации (наличие политических, экономических, правовых, организационных и др. гарантий - проведение единой государственной политики в сфере обеспечения безопасности личности, мониторинг угроз жизненно важным интересам личности, гарантирование материальной помощи человеку, оказавшемуся в опасном состоянии, создание действенных механизмов управления рисками и др.), а также возможность использования мер охраны и защиты этого права. Таким образом, обеспечение права личности на безопасность включает в себя меры охраны и защиты этого права, а также средства его гарантирования [8, с. 15].

Выводы. В заключение подчеркнем, что на сегодняшний день существуют необходимые основания признания (на консти-

туционном и законодательном уровне) права человека на безопасность как самостоятельного в системе общепризнанных мировым сообществом прав и свобод человека. Но прежде чем его официально признать необходимо досконально исследовать как специфический межотраслевой правовой институт.

Литература:

1. Алисов Е.А. *Аксиологические ориентиры православия в обеспечении безопасности образовательной среды*. В: Вестник ПСТГУ IV: Педагогика. Психология, 2011, Вып. 2 (21).
2. Ардашев А.И. *Конституционные основы обеспечения безопасности личности в Российской Федерации*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008.
3. Воеводин Л.Д. *Юридический статус личности в России*. М.: Инфра-М-Норма, 1997.
4. Воробьев С.Д. *Проблемы законодательного определения и разграничения в конституционном режиме безопасности. Право человека на безопасность: сущность и проблемы реализации*. В: Право и безопасность, 2011, №1(38).
5. Галузин А. Ф. *Правовая безопасность как самостоятельный вид безопасности*. В: Право и политика, 2008, №2, с. 275-284. [электронный ресурс]: <http://www.center-bereg.ru/m2964.html>. (посещен 20.02.2015).
6. Калина Е.С. Государственно-правовой механизм обеспечения права на безопасность личности в Российской Федерации: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Челябинск, 2003.
7. Калина Е.С. Понятие безопасности и право на безопасность как одно из личных прав. В: *Безопасность бизнеса*, 2004, № 4.
8. Колоткина О. А. *Право личности на безопасность: понятие и механизмы обеспечения в РФ: теоретико-правовое исследование*: Автореферат диссертации ... кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2009.

9. Колоткина О.А. *Право личности на безопасность: понятие, место в системе прав человека и особенности изучения в курсе конституционного права РФ // Право и образование*, 2007, № 11.

10. Мурадян Э. Р. *Концепция безопасности личности, общества и государства*. В: Вестник Челябинского государственного университета, 2009, № 15 (153).

11. Пугачева А.С., Ахметов Ш.Р. *Сущностная характеристика безопасности как категории гражданского права*. В: *Фундаментальные исследования*, 2014, № 9.

12. Тер-Акопов А. А. *Безопасность человека (теоретические основы социально-правовой концепции)*. Москва, 1998.

„JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL:

TEORIE ȘI PRACTICĂ” S.R.L.

Publicație științifico-practică de drept

„НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ:

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА” O.O.O.

Научно-практическое правовое издание

„NATIONAL LAW JOURNAL:

TEORY AND PRACTICE” L.L.C.

Scientific and practical Publication in law

Certificat de înregistrare nr.1013600031111 din 30.09.2013
eliberat de Camera Înregistrării de Stat

ISSN 2345-1130

Revistă inclusă în Registrul Național al revistelor științifice de profil prin hotărârea comună nr. 270 din 31.10.2013 a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și a Consiliului Suprem pentru Acreditare și Atestare al AȘM

Журнал включен в Национальный реестр профильных научных журналов совместным решением № 270 от 31.10.2013 Высшего совета по науке и технологическому развитию и Высшего Совета по аккредитации и аттестации Академии наук Молдовы

The magazine included in the national register of scientific magazines profile of joint decision nr. 270 of 31.10.2013 of the Supreme Council for Science and Technological Development and the Supreme Council for Accreditation and Attestation of Academy of Sciences of Moldova

Fondatori:

Instituția Privată de Învățământ

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată
Întreprinderea cu capital străin «Demsta» S.R.L.

Se editează din martie 2013

Nr. 4(8) 2014

Redactor-șef L. Arsene

Redactor științific O. Bejan, doctor în drept

Colegiul de redacție:

G. Alecu, doctor în drept, prof. univ., (Constanța, România); P. Biriucov, doctor în științe juridice, profesor (Voronej, Federația Rusă); V. Bujor, doctor în drept, prof. univ.; G. Costachi, doctor habilitat în drept, prof. univ.; N. Egorova, doctor în științe juridice, profesor (Volgograd, Federația Rusă); N. Karpov, doctor în științe juridice, profesor (Kiev, Ucraina); M. Corj, doctor în drept, conf. univ.; M. Gheorghijă, doctor habilitat în drept, prof. univ.; I. Guceac, doctor habilitat în drept, prof. univ., membru corespondent al AȘ RM; V. Guțuleac, doctor în drept, prof. univ.; E. Haritonov, doctor în științe juridice, profesor, membru corespondent al AȘ din Ucraina (Odesa, Ucraina); V. Șepitko, doctor în științe juridice, profesor, membru corespondent al AȘ din Ucraina (Harkov, Ucraina).

Adresa redacției: Casa Presei et. 5, of. 512,
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: 022-233790

E-mail: jurnaljuridic@mail.ru

Pagina Web: jurnaljuridic.md

SUMAR

O.BEJAN. Creativitatea: o soluție care s-a transformat în problemă.....	4
Г. КОСТАКИ, В. ЕНИКОВ. Безопасность человека в системе национальной безопасности.....	8
A. СОСНА, С. КИОСЕ. Административная ответственность за нарушение законодательства об энергетике.....	13
Б. СОСНА, Д. ФАКИРОВ. Гражданская ответственность за нарушение законодательства, регулирующего поставку электроэнергии.....	19
V. MADAN. Aspecte privind regimul vamal de tranzit	25
Dj. VASILOI. Mecanismul apariției consecințelor sociale ale criminalității.....	28
E.BECCIEV. Restricții de ordin legal privind limitele realizării dreptului la agitație electorală.....	30
A.-M. COMȘA (BEJAN). Mandatul internațional ca suport juridic al operațiunii pacifice în zonele de conflict etnopolitic	36
C.BOROIU-DRAGOMIR. Măsuri cu caracter special-criminologic de prevenire a criminalității în rândul femeilor	40
R.LUPU. Precedentul în sistemul de drept romano-germanic	45
A.MARINESCU. „Buna guvernare” în cadrul demersului politic și administrativ contemporan	49
V.CERBA. Unele considerații teoretice privind fapta ilicită – condiție a răspunderii juridice de drept public și de drept privat	54
В. ВЕПРИЦКАЯ. Правозащитная деятельность поверенных и осуществление правосудия в одесском коммерческом суде (первая половина XIX столетия)	59
T.ГОНЧАР. О некоторых вопросах правовой охраны промышленных образцов по законодательству государств ЕВРАЗЭС	63
Д. ЗОЛОТАРЁВА. Правовые основы использования временно занятых земель в Украине	71
М.КОЛОС. Клевета и оскорбление: генезис ответственности и проблемы современной криминализации – декриминализации	76
I.СИТАР. Міжкультурна комунікація у праві.....	82
В.ТАТЬКОВ. Проблемы разграничения частноправовых и публичноправовых споров в сфере земельных отношений	86
О.ТИМОШЕК. Принципи реалізації захисту конституційних прав та свобод іноземців в Україні	92
A. ХРАМЦОВ. Насилие как категория общей части уголовного права Украины	97

БЕЗОПАСНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Георге КОСТАКИ,

доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института Правовых и Политических Исследований Академии Наук Молдовы

Вадим ЕНИКОВ,

эксперт, Институт публичной политики

SUMMARY

The purpose of this paper is to study human security in the system of national security of the Republic of Moldova, on the basis of the international concept of human security and the National Security Strategy of the Republic of Moldova.

Keyword: security, national security, human security, state, society, personality.

РЕЗЮМЕ

Целью данной статьи является исследование безопасности человека в системе национальной безопасности Республики Молдова, на основе международной концепции безопасности человека и Стратегии национальной безопасности Республики Молдова.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, безопасность человека, государство, общество, личность.

Введение. На сегодняшний день, важнейшим фактором, определяющим уровень развития общества в целом, а также населения отдельного государства, является сочетание таких характеристик, как «безопасность», «свобода личности», «развитие человека» и, как следствие, обеспечение «прав человека». Это значит, что гарантией обеспечения прав человека является обеспечение безопасности и свобод человека в современном понимании этих слов [5, с. 51].

В современной науке выделение и соблюдение баланса жизненно важных интересов личности в обществе рассматривается как один из основных принципов обеспечения безопасности государства [12, с. 39].

С другой стороны, важнейший аспект качества жизни считается свобода и защищенность человека от различных опасностей и угроз, степень его уязвимости от современных рисков. Современная концепция развития человека определяет человеческую безопасность как возможность использовать право выбора в условиях свободы, и безопасности, а также полную уверенность в том, что эти возможности сохраняются и в будущем [10, с. 280].

На сегодняшний день, Республика Молдова развивается в соответствии с общепризнанными мировыми стандартами, в том числе и в сфере прав и свобод человека. Но, несмотря на то, что на конституционном и законодательном уровне закреплены и гарантированы основные права и свободы человека и другие демократические ценности, у нас отсутствует ясная концепция безопасности человека, которая предусмотрела бы защиту личности от разных негативных фак-

торов и угроз, тем самым гарантируя свободное и устойчивое развитие.

Целью данной статьи является исследование безопасности человека в системе национальной безопасности Республики Молдова, на основе международной концепции безопасности человека и Стратегии национальной безопасности Республики Молдова.

Изложение основного материала исследования. Национальная безопасность – это чрезвычайно сложная многоуровневая функциональная система, отражающая тесную взаимосвязь и взаимообусловленность безопасности личности и общества на всех уровнях – от международного до конкретного локального или регионального уровня [15, с. 261].

Е.В. Ефанова считает, что высшим критерием национальных интересов в демократическом обществе должны быть потребности каждого человека, ибо только их гарантия способна дать государству и обществу подлинную стабильность и безопасность. Защита конституционного строя, суверенитета и территориальной целостности, установление политической, экономической и социальной стабильности, безусловное исполнение законов и поддержание правопорядка, развитие международного сотрудничества, по своей сущности, являются с позиции конкретного человека способами обеспечения главного, жизненно важного, значимого интереса государства – всестороннего развития личности [7, с. 151].

Академик А.О. Колобов определяет безопасность личности как свободу от угроз жизни отдельного индивида и ее качеству, при одновремен-

ном создании условий для ее свободного развития и реализации ее прав и возможностей участвовать в общественной жизни (как на национальном, так и глобальном уровне). По его мнению, концепция личностной безопасности в таком значении позволяет преодолеть противоречие между человеком и обществом (поскольку возможность участвовать в общественной жизни является ее компонентом), человеком и государством (государство, например, через работу правоохранительных органов по-прежнему является механизмом обеспечения физической безопасности индивида), обществом и государством (гражданское общество и его взаимодействие с государством во многом является механизмом для создания условий свободного развития личности). В условиях же трансформации международных отношений в мировую политику личностная безопасность вполне может быть связующим звеном между уровнем отдельного индивида и глобальным уровнем [3, с. 109].

По своей сущности, концепция личностной безопасности отличается от традиционных концепций безопасности, где основным объектом анализа являются государства. Вместо этого граждане и их экономические и социальные взаимоотношения становятся главным объектом политики в области безопасности. По мнению Хейнбекера, «личностная безопасность связана с возможностью защиты людей в такой же степени, как с защитой государств» [1, с. 6].

Зарубежные специалисты считают, что личностная безопасность имеет как количественные, так и качественные аспекты. Количественные аспекты связаны с материальной достаточностью. Качественный аспект связан с защитой человеческого достоинства, которое включает в себя личную автономию, контроль над собственной жизнью и участие в жизни общества. Освобождение от угнетения со стороны властных структур (глобальных, национальных или местных) является необходимым условием обеспечения безопасности личности [2, с. 162].

«Безопасность личности» – категория, отражающая сложное социальное явление, которое характеризуется органичной взаимосвязью человека, находящегося в состоянии опасности, с социальной средой, обществом. Социальный фактор имеет решающее значение в механизме возникновения и устранения опасности. Сам человек – существо в значительной степени социальное, его жизненно важные интересы и конкретные условия жизнедеятельности, в том числе и те, в связи с которыми он оказывается в опасной ситуации, социально обусловлены. Угрозы, формирующие опасность, также в основном имеют социальную природу (либо производны от различных соци-

альных источников, то есть социогенны, либо получили возможность действовать благодаря социальной индифферентности, попустительству и нарушениям социальных норм). Отсюда следует, что общество обязано нести ответственность за судьбу человека, оказавшегося в опасности, а сам он имеет право на обеспечение его безопасности социальными средствами [16, с. 144].

По мнению М.Д. Курбатова, за государством признается активная объективная роль в обеспечении безопасности личности, гарантировании ее прав и свобод, т.е. государство берет на себя всю совокупность обязательств по отношению к личности. Взаимоотношения личности и государства, личности и общества строятся на основе единства их прав и обязанностей по отношению друг к другу. Только при таком условии осуществляется баланс интересов личности, общества и государства, посредством которого достигается стабильность мирного разрешения возникающих проблем и конфликтов [11, с. 31].

Государство в процессе реализации своей социальной и иных функций должен обеспечивать безопасность личности и всего общества, заботиться о соблюдении интересов всех слоев общества с помощью права [13, с. 312].

На международном уровне, в 1994 г. доклад Программы ООН [6] по развитию был посвящен исключительно *human security*. В докладе предлагалось развивать идею расширенной трактовки концепции безопасности личности, предложив выделить в ней два взаимосвязанных фактора:

- «защита от неожиданных и пагубных нарушений нашего повседневного образа жизни» (известная как «свобода от страха»);
- «защита от постоянных угроз голода, болезней, преступлений и подавления» (известная как «свобода от нужды»).

Далее выделялось семь отдельных компонентов безопасности личности [6]:

- экономическая безопасность;
- продовольственная безопасность;
- экологическая безопасность;
- безопасность для здоровья;
- личная безопасность;
- политическая безопасность;
- общественная и культурная безопасность.

В этом Докладе впервые были объединены концепции безопасности и развития человека исходя из того, что данные концепция являются хотя и разными, но взаимодополняющими: первое относится к расширению свободы человека, второе – к защите от угроз жизненно важным свободам. Безопасность требует внимания ко всем рискам развития человека [4, с. 80].

Далее рассмотрим подробнее вышеназванные

компоненты безопасности личности в контексте *Стратегии национальной безопасности Республики Молдова*.

1. Экономическая безопасность личности трактуется как обеспеченность доходом, достаточным для удовлетворения насущных потребностей (гарантированный минимальный доход) [6]. При оценке *угроз экономической безопасности* первостепенное значение имеют показатели безработицы – один из главных индикаторов экономической безопасности человека. Возможность занятия оплачиваемым трудом – условие предотвращения угрозы нищеты и ее последствий для человека [9, с. 5].

Согласно *Стратегии национальной безопасности Республики Молдова* [14], «экономическая безопасность является неотъемлемой частью национальной безопасности. Следовательно, действия органов центрального и публичного управления будут направлены на создание внутренних и внешних условий, обеспечивающих независимость национальной экономики, устойчивый экономический рост, **удовлетворение потребностей государства и граждан, борьбу с бедностью**, конкурентоспособность на внешних рынках.» С нашей точки зрения, законодатель довольно смутно представляет экономическую безопасность личности, практически игнорируя такие угрозы как безработица и вынужденная миграция.

2. Продовольственная безопасность – это доступность основных продуктов питания, что предполагает наличие их достаточного количества и свободного доступа к ним, достаточную покупательную способность населения (физическая и экономическая доступность продуктов питания) [6]. Угрозы продовольственной безопасности оцениваются на основе анализа следующих показателей: суточное потребление калорий в процентах к минимальной потребности; индекс производства продуктов питания на душу населения; коэффициент зависимости от импорта продукции [9, с. 5].

Согласно Стратегии, «Государственная политика должна обеспечить полное и эффективное управление стратегическими продовольственными ресурсами. Аутентичность, безопасность и качество продуктов питания являются фундаментальными критериями, которые Республика Молдова будет соблюдать в целях обеспечения защиты здоровья потребителей и конкурентоспособности продуктов питания на внутреннем и внешнем рынках. Внутренняя продовольственная безопасность станет одним из приоритетов развития агропромышленного сектора. Принцип «от безопасных продуктов питания к режиму здорового питания» будет положен в основу развития политик и планов действий, разработки и принятия нормативной базы в сфере

качества, надежности и безопасности продуктов питания, а также защиты здоровья потребителей. В целях защиты здоровья потребителей предстоит разработать и внедрить программы мониторинга угроз продовольственной цепи» [14].

Несмотря на такие важные векторы продовольственной безопасности как: обеспечения качества продуктов питания, защиты здоровья потребителей и конкурентоспособности продуктов питания на внутреннем и внешнем рынках, все-таки следует отметить, что Стратегия не предусматривает такой важный момент как **покупательная способность населения** (физическая и экономическая доступность продуктов питания).

3. Экологическая безопасность – это свобода и защита от угроз экологического загрязнения, прежде всего, наличие чистого воздуха и незагрязненной воды; возможность приобретения экологически безопасной пищи; возможность проживания в условиях, не представляющих опасности для здоровья с точки зрения экологии (жилище, условия труда и т.п.); защищенность от экологических катастроф (доступность чистой воды и чистого воздуха, система землепользования, сохраняющая плодородие почвы) [6]. Угрозы экологической безопасности определяется радиационным загрязнением, химическим загрязнением окружающей среды, геомагнитными и электромагнитными излучениями [9, с. 5].

С целью обеспечения экологической безопасности в трансграничном контексте, на региональном и международном уровнях, Стратегия предусматривает принятие следующих мер [14]: «• гармонизации национального законодательства в области охраны окружающей среды с Европейскими директивами; • осуществления мониторинга и предотвращения опасных геологических процессов; • осуществления мониторинга и прогнозирования опасных стихийных бедствий; • снижения загрязнения компонентов окружающей среды в результате антропогенной деятельности; • обеспечения оперативного оповещения в случае аварийного загрязнения компонентов окружающей среды; • сокращения и ликвидации воздействия токсичных химических веществ на окружающую среду и здоровье населения; • улучшения состояния земель, зараженных стойкими органическими загрязнителями». Предполагаем, что в данной области предусмотрен самый комплексный набор мер по обеспечению экологической безопасности, но в котором не упоминается о **возмещении ущерба личности** вызванных экологическими факторами.

4. Безопасность для здоровья – защищенность человека от рисков заболеваемости, т.е. возможность жить в безопасной для здоровья среде обитания; доступность эффективного медицин-

ского обслуживания (относительная свобода от заболеваний и заражений) [6]. *Угрозы безопасности здоровья* включают *неблагоприятные условия жизни*: неполноценное питание, опасные для здоровья условия труда, малые и нестабильные доходы, бедность и нищету, снижение доступа к эффективному медицинскому обслуживанию. В то же время, основные риски для здоровья являются: загрязнение среды обитания (почвы, питьевой воды, атмосферного воздуха, химическое и радиационное загрязнение пищевой продукции), Нерегулируемые экологические параметры жилищно-бытовых условий населения, Риски новых биотехнологий, материнская смертность [9, с. 6].

Для обеспечения безопасности здоровья личности, Стратегия предусматривает [14]: «сокращение распространения болезней (посредством разработки и реализации национальных политик и программ по первичной и вторичной профилактике, в том числе посредством укрепления здоровья, просвещения и изменения поведения, представляющего угрозу здоровью, расширения профилактической вакцинации, увеличения потенциала по выявлению, локализации и ликвидации эпидемиологических очагов, международного сотрудничества в целях защиты территории страны от ввоза и распространения передающихся болезней, а также внедрения Международного санитарного регламента); *поддержание здоровья населения* (путем развития способности к адаптации и к ответу на ряд внешних и социальных факторов, таких как загрязнение питьевой воды, изменение климата, утилизация токсичных химических веществ и отходов, а также путем реализации мер по предотвращению заболеваний, вызванных указанными факторами); *постоянный мониторинг в области распространения ВИЧ/СПИД-инфекции, стабилизация положения с эпидемией туберкулеза.*» В этот раз остается без внимания такой важный момент как **обеспечение доступности к эффективному медицинскому обслуживанию.**

5. Личная безопасность – предполагает свобода и защита человека от физического насилия и угроз [6]. *Угрозы личной безопасности* включают природные и техногенные аварии и катастрофы; *риск несчастных случаев* на производстве, на транспорте, в быту; смертность от дорожных происшествий; рост преступности и т.д. В то же время следует обратить внимание на такие угрозы как насилие государства (физические пытки, принудительные работы в зонах повышенной опасности для здоровья и жизни и т.д.), насилие над детьми и женщинами, насилие на работе, рост психического насилия, как характерные черты современного развития, представляющие угрозу здоровью и жизни человека [9, с. 6-7].

Согласно Стратегии, для **личной безопасности человека** необходимы меры «для обеспечения защиты жизни, здоровья, чести, достоинства, прав, свобод, интересов и имущества граждан от преступных посягательств, предупреждения и пресечения преступлений, поддержания общественного порядка и обеспечения общественной безопасности, а также для осуществления государственного надзора в области гражданской защиты и пожарной безопасности. Активизируются усилия по снижению уровня преступности, числа жертв и укреплению безопасности и общественного порядка в целях защиты граждан, неприкосновенности собственности и других имущественных и нематериальных ценностей [14].

6. Общественная и культурная безопасность предполагает защищенность культурного многообразия меньшинств и защита общественного развития от деструктивных тенденций (сохранность культурного своеобразия) [6]. *Угрозы культурной и общественной безопасности* вызывают разрушение традиционных общностей – семьи, общины, организации, этнической группы, деструктивные тенденции в развитии общества, которые не поддаются точному количественному измерению, но по силе разрушительного воздействия могут иметь катастрофические последствия. Конкретными угрозами являются: монополизация средств массовой информации, манипулирование общественным сознанием, углубление неравенства возможностей, депопуляция, чрезмерное миграционное давление, широкое распространение псевдокультурных знаний и ценностей, распространение наркомании и д. [9, с. 7-8].

Для обеспечения общественной и культурной безопасности, Стратегия предусматривает обязанность государства: «обеспечивать гарантирование прав этнических меньшинств и различных относящихся к меньшинствам социальных групп; поддерживать информирование общества об истории и культуре страны, политических процессах, возможностях и правах участия в этих процессах, стимулируя тем самым гражданский дух и гражданское участие; сохранить в процессе интеграции этнических меньшинств в общество их культурную и языковую самобытность; продвигать в образовательной системе освоения государственного языка Республики Молдова, языков этнических меньшинств с облегчением тем самым социальной интеграции; соблюдать право граждан Республики Молдова на свободу совести и свободу вероисповедания; создать необходимые условия для функционирования на территории страны культов, соблюдающих национальное законодательство. Особое внимание уделено: борьбе с курением, борьбе со злоупотреблением алкоголем, лечению больных

алкоголизмом или наркоманией, мерам для недопущения распространения наркотиков [14].

7. Политическая безопасность – возможность жить в обществе, которое признает основные права человека (защита основных прав человека и свобод). *Угрозы политической безопасности* характеризуются политическими преследованиями, систематическими пытками, жестоким обращением; репрессиями со стороны государства по отношению к отдельным лицам и группам; контролем сферы идеологии и информации [9, с. 8].

В данном контексте, Стратегия рассматривает только обеспечение политической стабильности, которая предполагает «необходимость внедрения европейских норм конструктивного диалога между политическими формированиями, особенно вовлеченными в электоральные процессы, с целью преодоления кризисов, ведущих к политической нестабильности.» [14].

С нашей точки зрения, важным компонентом безопасности человека в Республике Молдова является обязанность *соблюдения прав и свобод человека при обеспечении государственной безопасности*. Так, согласно ст. 7 Закона о государственной безопасности [8] уважение и защита прав и свобод человека являются одной из основных обязанностей государства. Деятельность по обеспечению государственной безопасности не может ущемлять законные права и свободы человека.

Соответственно, не допускается: - вмешательство в семейную и частную жизнь; - ущемление права частной собственности; - действия, затрагивающие честь и достоинство человека, если он не совершил проступок, составляющий в соответствии с законом угрозу для государственной безопасности; преследование за свободное выражение политических и религиозных взглядов. Ограничение прав и свобод человека осуществляется в строгом соответствии с законом. Государство обеспечивает тайну писем, телеграмм и других почтовых отправлений, телефонных переговоров и иных законных видов связи.

В то же время, лицо, считающее, что его законные права и свободы были ущемлены, их осуществление необоснованно ограничено либо нарушена процедура их осуществления со стороны органа (официального лица), осуществляющего меры по обеспечению государственной безопасности, имеет право обратиться в вышестоящий орган государственной безопасности, прокуратуру или суд в установленном законодательством порядке, которые обязаны принять меры к полному восстановлению ущемленных прав и свобод лица с возмещением материального и морального ущерба в соответствии с законодательством.

Выводы. В завершении, подчеркнем, что с на-

шей точки зрения, в Республике Молдова не существует ясная концепция безопасности человека как составной элемент национальной безопасности. Это во многом влияет на эффективность защиты личности от разных негативных факторов и угроз. В нынешних условиях, построения правового государства и развития гражданского общества, представляется особенно необходимым создание такой концепции в соответствии с мировыми стандартами и обеспечение ее эффективного претворения в жизнь.

Литература:

1. Heinbecker P. Human Security. In: Headlines (Toronto: Canadian Institute of International Affairs). 1999. Vol. 56, № 2.
2. Smith D. The State of War and Peace Atlas. London: Penguin, 1997.
3. Безопасность личности, общества, государства. Монография. // Кол. авт. Под общей редакцией академика О. А. Колобова. Нижний Новгород: ИСИ ННГУ, 2008.
4. Борисов Д.А. Безопасность человека в современной теории и практике международных отношений. В: Вестник Томского Государственного Университета, 2011, № 343, с. 79-82.
5. Дзлиев М. И., Иззатдуст Э. С. Национальная безопасность и насилие (гуманитарные аспекты национальной безопасности). В: Вестник Омского университета. Серия «Право», 2011, № 3 (28), с. 50–64.
6. Доклад о человеческом развитии за 1994 г. Программа развития ООН Канады. <http://hdr.undp.org/en/reports/>. (посещен 23.07.2014)
7. Ефанова Е.В. Национальная безопасность России: теоретические и терминологические аспекты. Вестник Волгоградского государственного университета, Сер. 4, Ист., 2010, № 1 (17), с. 151-156.
8. Закон о государственной безопасности, п. 618 от 31.10.1995 13.02.1997. В: Monitorul Oficial Nr. 10-11 от 13.02.1997.
9. Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. К.: Основа, 2012. 673 с.
10. Капустин Б.Г. Моральный выбор в политике. М., 2004.
11. Курбатов М.Д. Проблемы законодательного обеспечения национальной безопасности Российской Федерации. М., 2003.
12. Мищериков А. А. Безопасность и свобода личности в информационном обществе: анализ проблемы. В: Теория и практика общественного развития, 2011, № 1, с. 39-42.
13. Нижник Н.С. Национальная безопасность: концептуальные основания и феноменологическая характеристика. СПб., 2002.
14. Постановление Парламента об утверждении Стратегии национальной безопасности Республики Молдова, Nr. 153 от 15.07.2011. В: Monitorul Oficial Nr. 170-175 от 14.10.2011.
15. Стародубцева К.А. Концепция национальной безопасности РФ как система ценностей. В: Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2007, №44, Том 18, с. 260-263.
16. Терехова Н.Н. Система обеспечения безопасности личности в общей структуре обеспечения национальной безопасности Российской Федерации. В: Вестник Удмуртского Университета, 2012, вып. 1, с. 144-150.

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Ministerul Justiției
al Republicii Moldova
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 6
1 din 30.04.2009

Categoria C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă
de Justiție, Ministerul Afacerilor Interne, Institutul
de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul
de cercetări Juridice și Politice al Academiei de
Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a
MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul),
Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret”
(Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași),
Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991
Nr. 8 (272) 2014

Redactor-șef L. Arsene

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, prof. univ. (Constanța,
România); A. Armeanic, doctor în drept, conf. univ.;
V. Balmuș, doctor în drept; C. Bocancea, doctor în
drept, prof. univ. (Iași, România); V. Bujor, doctor
în drept, prof. univ.; A. Burian, doctor habilitat în
drept; T. Capșa, doctor în drept; Gh. Costachi, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; I. Floander, doctor în
drept (Constanța, România); M. Gheorghită, doctor
habilitat în drept, prof. univ.; Gh. Gladchi, doctor
habilitat în drept; V. Guțuleac, doctor în drept,
prof. univ.; V. Florea, doctor în drept, prof. univ.;
V. Moraru, doctor în drept, prof. univ.; V. Naumov,
redactor-șef adjunct; V. Popa, doctor habilitat în drept,
prof. univ.; V. Stratonov, doctor în drept, prof. univ.
(Herson, Ucraina).

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5 – 523; 515
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova
Tel.: 233 790; mob. 067431762;
234 132 (contabilitatea)

E-mail: legea_zakon@mail.ru
Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md
www.legeasviata.in.ua

SUMAR

V. GÎSCA. Partajul averii succesoriale	4
И. ЯКУБ, В. ЕНИКОВ. «Национальная безо- пасность» и «государственная безопасность»: сущность и соотношение понятий	9
V. MADAN. Aspecte privind agricultura eco- logică.....	15
E. BECCIEV. Reforma finanțării campaniilor electorale în Republica Moldova	19
V. CERBA. Unele considerații teoretice privind raportul de cauzalitate în răspunderea juridică de drept privat.....	27
A. MARINESCU. Unele reflecții asupra concep- telor de guvernare și putere executivă	34
V. MAZUR. Competența primarului ca autoritate locală reprezentativă și executivă	39
A. NOVAC. Obligațiunile fiscale ale agenților economici în cazul transmiterii bunurilor în capi- talul social al societăților	48
C.-C. PRETULA. Necesitatea studierii aprofun- date a influenței imuabile a factorilor mediului asupra infractorilor juvenili.....	51
A. TĂLĂMBUȚĂ. Analiza investigațiilor științi- fice în materia instituției înstrăinării bunurilor cu condiția întreținerii pe viață în doctrina Republi- cii Moldova și a altor state.....	54

«НАЦИОНАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ» И «ГОСУДАРСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ»: СУЩНОСТЬ И СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙ

Ирина ЯКУБ,
доктор права, Институт Криминологии
Вадим ЕНИКОВ,
независимый эксперт

SUMMARY

The purpose of this article is to analyze the concepts of “national security” and “state security”, based on scientific research and legislation of the Republic of Moldova (National Security Concept of the Republic of Moldova, National Security Strategy of the Republic of Moldova, Law on State Security), to determine their nature and relations.

Keyword: security, national security, state security, threats, state, society, personality.

***

Целью данной статьи является анализ понятий «национальная безопасность» и «государственная безопасность» на основе научных исследований и законодательства Республики Молдова (Концепции национальной безопасности Республики Молдова, Стратегия национальной безопасности Республики Молдова, Закон о государственной безопасности), для выяснения их сущности и соотношения.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, государственная безопасность, угрозы, государство, общество, личность.

Введение. В недалеком прошлом под безопасностью понимали защиту страны от нападения врагов, шпионажа, покушений на государственный строй. Со второй половины XX века и в особенности в 90-е годы большую роль стали играть новые параметры безопасности, которые связаны с экономическим и финансовым положением стран, научно-технической революцией, развитием информационных и коммуникационных систем, экологических катастрофах, трансграничной преступностью, международным терроризмом, торговлей наркотиками и оружием, незаконной миграцией, войнами, спровоцированными по заказу тех или иных политических сил [7, с. 59].

Соответственно, с середины XX в. понятие «безопасность» получило широкое распространение во всем мире в самых разнообразных его проявлениях и интерпретациях. Понятия глобальной, международной, региональной, национальной, обще-

ственной, экономической, экологической, информационной, демографической и т.д., вплоть до космической безопасности стали использоваться в официальных документах, научном обороте, средствах массовой информации. Особый интерес эта проблема вызвала в связи с активизацией террористической и экстремистской деятельности во всем мире [6, с. 50].

В то же время, на мировом уровне, в последние десятилетия наблюдается концептуальный сдвиг в мышлении о безопасности: от национальной безопасности с ее упором на военную защиту государства к более широким концепциям безопасности и вопросам личностной безопасности, учитывающим необходимость обеспечения спокойствия и благосостояния граждан, живущих в государстве. Возникает потребность в новых подходах к политике безопасности [3, с. 79].

В целом, по мнению К.А. Стародубцева сегодня проблема безопасности превратилась

в глобальную проблему выживания человечества в целом [18, с. 260].

С этой точки зрения, представляется что на сегодняшний день, проблема безопасности на международном уровне и внутри каждого государства, стало одной из ключевых от которой зависит будущее человечества в целом.

Целью данной статьи является анализ понятий «национальная безопасность» и «государственная безопасность» на основе научных исследований и законодательства Республики Молдова, для выяснения их сущности и соотношения.

Изложение основного материала исследования. Национальная безопасность - важнейшее условие функционирования и развития личности, общества и государства. Безопасность относится к числу наиболее актуальных и вместе с тем дискуссионных тем современной юридической науки [12, с. 3].

Размышления о системе национальной безопасности, о

направлениях деятельности по обеспечению социальной устойчивости мы находим уже у Платона, в его философско-правовых рассуждениях о структуре и целях идеального государства (диалог «Государство»). Аристотель главную угрозу социальной устойчивости видел в неправильном государственном устройстве. Определенное значение для формирования проблематики национальной безопасности внесли и мыслители Нового времени, среди которых выделяются Томас Гоббс и Джон Локк. Конечно, о существовании самой идеи национальной безопасности здесь пока говорить преждевременно. В политико-правовых разработках Эммануила Канта четко просматривается необходимость выделения внутренней и внешней безопасности государства и гражданского общества, взаимозависимость национальной безопасности каждого государства с безопасностью международного сообщества, учение о всеобщем мире как единственно надежной основе безопасности [11, с. 150].

В целом, проблема безопасности является не новой. Но, как было сказано раньше, для этой проблемы нужны новые подходы, соответствующие условиям и угрозам современного мира.

Понятие «безопасность» как сложнейшее, многогранное социально-политическое и правовое явление объективно носит конкретно-исторический характер и тесно связано со всеми формами и направлениями взаимодействия в системе природа – человек – общество [20, с. 7].

Этимологически слово «безопасность» означает «отсутствии опасности, сохранность,

надежность»; «положение, при котором не угрожает опасность кому, чему». Безопасность может также определяться как состояние и тенденция развития защищенности жизненно важных интересов социума и его структур от внутренних и внешних угроз», как «результат социальной деятельности по обеспечению безопасности личности, общества, государства». Данная деятельность возникает как социальный феномен в ходе разрешения противоречия между такой объективной реальностью, как опасность, и потребностью разумного существа, социального индивида, социальных групп и общностей предотвратить ее, локализовать, устранить последствия опасности [17, с. 250].

В то же время следует уточнить, что безопасность – это состояние или положение, когда нет опасности. Но, как показывает история, такого состояния достичь ни отдельному человеку, ни различным формам его сообщества не удавалось. Полная безопасность невозможна в принципе. Это категория, которая находится за пределами собирательного понятия жизнь. Реально можно говорить только о безопасности относительной [17, с. 50].

При рассмотрении проблем обеспечения безопасности основополагающими являются понятия об объектах и субъектах безопасности. В настоящее время в общественном восприятии и научном обороте прочно утвердилось сознание того, что объектами безопасности являются [6, с. 50]: - личность (ее права и свободы); - общество (его материальные и духовные ценности); - государство (его

конституционный строй, суверенитет и территориальная целостность).

Субъектом же обеспечения безопасности является государство, осуществляющее функции в этой области через органы законодательной, исполнительной и судебной власти [6, с. 50]. С другой точки зрения, общество и государство рассматриваются как основные объекты безопасности и вместе с тем как ее субъекты, обладающие правами и обязанностями по участию в обеспечении безопасности [14, с. 39].

В современной науке, в зависимости от того, кто выступает субъектом или объектом – отдельный человек, общество, государство или сообщество государств, – устанавливается тот или иной уровень безопасности. Всего выделяются следующие уровни [14, с. 40]:

- 1) личная или индивидуальная (individual) безопасность;
- 2) социетальная (societal) безопасность или безопасность общества;
- 3) национальная (national) безопасность или безопасность государства;
- 4) международная (international) или коллективная (collective) безопасность;
- 5) всемирная или глобальная (global) безопасность.

Промежуточными уровнями так же выделяют уровень между индивидом и обществом либо государством – групповой, или уровень общности (entity), между национальным уровнем и международным либо глобальным – региональный (regional) [21].

Рассматривая непосредственно категорию «национальная безопасность», отметим, что впервые термин «национальная

безопасность» употребил президент США, Т. Рузвельт, в 1904 г. в своем послании конгрессу США. Американская модель национальной безопасности базировалась на методологических разработках середины XX в. политолога Г. Моргентау, в которой национальная безопасность понимается как безопасность граждан, общества и государства [22].

По мнению Д.Г. Балуева: «термин «национальная безопасность» фактически является «калькой» с английского термина «national security», который в принципе может переводиться и как национальная, и как государственная безопасность, что нередко и делается рядом авторов» [2, с. 8].

Однако другие авторы утверждают, что термины «государственная безопасность» и «национальная безопасность» не синонимы, а разновеликие, самостоятельные понятия [20, с. 17]. «Подменять национальную безопасность государственной и наоборот недопустимо, поскольку первое понятие более общее, родовое, а второе – частное, видовое», – считает А. А. Прохожев [15, с. 23].

Поддерживая эту позицию, И.В. Гончаров утверждает, что безопасность государства – более узкое понятие. Национальная безопасность включает в себя все виды безопасности (экономическую, политическую, конституционную, социальную, продовольственную и др.). В свою очередь, государственная безопасность является частью национальной и сводится в основном к политическому аспекту. Безопасность государства предполагает защищенность прежде всего по-

литических институтов и отношений, складывающихся в виде учреждений (государственных и общественных), характера и содержания их деятельности, взаимоотношений между ними, практики политической жизни [4, с. 121].

Из выше сказанного, можно констатировать, что исследуемые понятия являются самостоятельными и отличаются по своему содержанию.

Рассматривая эти понятия, М.Д. Аверьев отмечает, что «национальная безопасность как безопасность нации включает безопасность личности – ее прав и свобод; общества – его материальных и духовных ценностей; государства – его конституционного строя, суверенитета и территориальной целостности» [1, с. 26]. С.В. Гунич и А.И. Зубков считают, что национальная безопасность подразумевает триединую составляющую – безопасность личности, безопасность общества и безопасность государства» [5, с. 15-17; 10, с. 100].

Автор З.А. Жаде развивает эти понятия [7, с. 61]:

Безопасность государства достигается при наличии эффективного механизма управления и координации деятельности политических сил и общественных групп, а также действенных институтов их защиты.

Безопасность общества предполагает наличие общественных институтов, норм, развитых форм общественного сознания, позволяющих реализовать права и свободы всех групп населения и противостоять действиям, ведущим к расколу общества (в том числе и действиям со стороны государства).

Безопасность личности состоит в формировании комплекса правовых и нравственных норм, общественных институтов и организаций, которые позволяли бы ей развиваться и реализовывать социально значимые потребности и способности, не испытывая противодействия со стороны государства и общества.

Органическое соединение всех этих трех векторов и обеспечивает надежную безопасность государства в целом [7, с. 61].

В настоящее время понятие «национальная безопасность» рассматривается с точки зрения жизнеспособности наций и стран, то есть как совокупность условий, обеспечивающих суверенитет государства, защиту его стратегических интересов и полноценное развитие общества и всех граждан данного государства [13, с. 204].

Принято считать, что сущность национальной безопасности составляют физическое выживание общества, сохранение суверенитета и территориальной целостности государства, обеспечение его дееспособности перед лицом угрозы применения вооруженной силы со стороны других субъектов международных отношений. Но безопасность государства – это не только сведение к минимуму угрозы военного нападения, захвата территории, уничтожения населения. В широком смысле понятие «безопасности» включает обеспечение гражданам необходимых условий для нормальной цивилизованной жизни, свободного развития и самовыражения. Поэтому политический, экономический, военный, социальный и иные внешние и внутренние аспекты националь-

ной безопасности, поддержание оптимальных условий для развития общества, составляют внешние и неотъемлемые ее компоненты [7, с. 60].

В самом общем виде под безопасностью государства как одного из главных условий нормального развития человека и общества понимается защищенность качественного состояния общественных отношений, обеспечивающих прогрессивное развитие человека и общества в конкретных исторических и природных условиях от опасностей, источником которых являются внутренние и внешние противоречия [19, с. 6].

Для того, чтобы понять особенности национальной безопасности и государственной безопасности Республики Молдова, следует проанализировать текущее законодательство в сфере безопасности.

В целом, политика безопасности Республики Молдова представляет собой комплекс понятий, правовых норм и действий, направленных на продвижение и защиту национальных интересов посредством идентификации, предупреждения и предотвращения угроз и рисков в отношении безопасности государства [16].

Согласно *Концепции национальной безопасности Республики Молдова* «национальная безопасность представляет собой основополагающее условие существования народа Республики Молдова и молдавского государства. **Целями** национальной безопасности Республики Молдова являются обеспечение и защита независимости, суверенитета, территориальной целостности, конституционного порядка, демократического

развития и внутренней безопасности, а также укрепление государственности Республики Молдова» [9]. Далее, законодатель уточняет: «Национальная безопасность представляет собой не только безопасность **государства**, но и **безопасность общества и граждан** Республики Молдова как на территории Республики Молдова, так и за ее пределами».

В качестве угроз национальной безопасности определены: приднестровский конфликт, риски возникновения межэтнических напряжений, угроза международного терроризма, угрозы экономического характера, угрозы социального характера, угрозы в сфере информационных технологий, угрозы, происходящие от деятельности человека, техногенные факторы и природные катаклизмы, угроза организованной преступности и коррупции [9].

В свою очередь, *Стратегия национальной безопасности Республики Молдова* устанавливает: «Жизненно важные национальные интересы Республики Молдова состоят в обеспечении и защите независимости, суверенитета и территориальной целостности, неизблемости государственных границ, безопасности граждан, в соблюдении и защите прав и свобод человека, укреплении демократии, дающей возможность развивать правовое государство и рыночную экономику» [16].

Пути обеспечения национальной безопасности являются: борьба с бедностью, обеспечение экономической безопасности и снижение энергетической зависимости, решение вопросов, связанных с приднестровским конфликтом и выведением

иностраных войск, уменьшение шансов внешнего давления, борьба с криминальным фактором и коррупцией, улучшение демографической ситуации и здоровье населения, предотвращение, управление и устранение последствий стихийных бедствий, загрязнения окружающей среды и техногенных аварий, обеспечение информационной безопасности, обеспечение социальной безопасности, обеспечение политической стабильности, интегрированный менеджмент государственной границы, обеспечение продовольственной безопасности, борьба с терроризмом, исследование угроз, рисков и уязвимостей обороноспособности и национальной безопасности [16].

Стратегические задачи по национальной безопасности, согласно Стратегии, должны решаться при участии органов публичного управления всех уровней, гражданского общества, неправительственных организаций и отдельных граждан.

Стратегия устанавливает критерии, которым должна соответствовать система национальной безопасности, а именно: соблюдение принципов правового государства и норм защиты прав человека, укрепление демократических институтов и принципов в стране, экономический рост, обеспечение гражданского контроля за вооруженными силами и силовыми структурами, реализация принципа демилитаризации государственных учреждений, не имеющих оборонных функций, развитие добрых отношений с соседними государствами, надлежащая защита информации ограниченного доступа. В Стратегию включены также действия, которые необходимо

предпринять в таких важных для национальной безопасности секторах, как здравоохранение, экология, образование, борьба с коррупцией [16].

Что касается государственной безопасности, то согласно ст. 1 *Закона о государственной безопасности* [8], является составной частью национальной безопасности и предполагает «...защищенность суверенитета, независимости, территориальной целостности и конституционного строя страны, ее экономического, научно-технического и оборонного потенциала, законных прав и свобод личности от разведывательно-подрывной деятельности иностранных спецслужб и организаций, а также от преступных посягательств отдельных групп или лиц».

Далее, ст. 1 предусматривает: «(1) Под угрозой государственной безопасности понимается совокупность действий, условий и факторов, представляющих опасность для государства, общества и личности. (2) К основным угрозам государственной безопасности относятся:

а) действия, направленные на насильственное изменение конституционного строя, подрыв или уничтожение суверенитета, независимости и территориальной целостности страны. Эти действия не могут быть истолкованы в ущерб политическому плюрализму, реализации конституционных прав и свобод человека;

б) деятельность, прямо или косвенно способствующая развязыванию боевых действий против страны или развязыванию гражданской войны;

с) вооруженные или иные насильственные действия, подрывающие государственные устои;

д) действия, способствующие возникновению чрезвычайных происшествий на объектах транспорта, связи, жизнеобеспечения и экономики;

е) шпионаж, передача сведений, составляющих государственную тайну, другим государствам, а также незаконное получение или хранение сведений, составляющих государственную тайну, с целью передачи их другим государствам или антиконституционным структурам;

ф) предательство, выражающееся в оказании помощи другому государству в проведении враждебной деятельности против Республики Молдова;

г) действия, направленные на насильственное свержение законно избранных органов публичной власти;

h) действия с целью ущемления конституционных прав и свобод граждан, вызывающие угрозу государственной безопасности;

i) подготовка и совершение террористических актов, а также посягательство на жизнь, здоровье и неприкосновенность высших должностных лиц республики и зарубежных государственных и общественных деятелей во время их пребывания в Республике Молдова;

j) хищение и контрабанда оружия, боеприпасов, боевой техники, взрывчатых, радиоактивных, отравляющих, наркотических, токсичных и иных веществ, их незаконное производство, использование, транспортировка и хранение, если при этом затрагиваются интересы обеспечения государственной безопасности;

к) создание незаконных организаций или групп, представляющих угрозу государственной

безопасности, или участие в их деятельности.

l) случаи организованной преступности и/или коррупции, подрывающие государственную безопасность.

Очень важно отметить, что согласно ст. 6 основными принципами обеспечения государственной безопасности являются: а) законность; б) равенство всех перед законом; с) соблюдение прав и свобод человека; d) разделение полномочий органов, обеспечивающих государственную безопасность; е) своевременность; f) сочетание гласных и негласных методов работы; g) обеспечение государственной безопасности без нанесения ущерба безопасности других государств и всеобщей безопасности; h) внепартийность; i) конспирация в работе и гласность; j) применение научно-технических достижений.

В ст. 13 ч. (1) предусмотрено система органов государственной безопасности в которой входят: Служба информации и безопасности Республики Молдова, Служба государственной охраны, Пограничная полиция, подведомственная Министерству внутренних дел, Таможенная служба, также учебные заведения и другие невоенизированные учреждения и организации органов государственной безопасности [8].

Выводы. Подытоживая изложенное, можно сделать вывод, что «государственная безопасность» является более узким понятием чем «национальная безопасность». Как составная часть национальной безопасности, государственная безопасность строго урегулирована законом, в том, что касается: система органов государственной безопас-

ности, полномочия, принципы обеспечения государственной безопасности, действия которые представляют угрозы государственной безопасности, основные направления деятельности по обеспечению государственной безопасности и т.д. Четкое законодательное урегулирование этих моментов является основной гарантией соблюдения интересов общества, прав и свобод человека при обеспечении государственной безопасности.

Литература:

1. Аверьяров М.Д. Проблемы законодательного обеспечения национальной безопасности Российской Федерации. М., 2003.
2. Балуев Д. Г. Личностная и государственная безопасность: современное международно-политическое измерение: автореф. дис. ... д-ра полит. наук. Н. Новгород, 2004.
3. Борисов Д.А. Безопасность человека в современной теории и практике международных отношений. В: Вестник Томского Государственного Университета, 2011, № 343, с. 79-82.
4. Гончаров И.В. О соотношении понятий «национальная безопасность», «государственная безопасность», «конституционная безопасность». В: Актуальные Проблемы российского права, 2009, № 1, с. 116-122.
5. Гунич С.В. Конституционно-правовые аспекты определения сил обеспечения национальной безопасности Российской Федерации. В: Конституционное и муниципальное право, 2013, № 6, с. 15-17.
6. Дзалиев М. И., Иззатдуст Э.С. Национальная безопасность и насилие (гуманитарные аспекты национальной безопасности). В: Вестник Омского университета. Серия «Право», 2011, № 3 (28), с. 50-64.
7. Жаде З.А. Национальные интересы и безопасность России в контексте геополитики. В: Вестник Адыгейского государственного университета, 2005, №2, с. 56-61.
8. Закон о государственной безопасности, пр. 618 от 31.10.1995 13.02.1997. В: Monitorul Oficial Nr. 10-11 от 13.02.1997.
9. Закон об утверждении Концепции национальной безопасности Республики Молдова, пр. 112 от 22.05.2008. В: Monitorul Oficial nr. 97-98 от 03.06.2008.
10. Зубков А.И. Геополитика и проблемы национальной безопасности России. М., 2004.
11. Калайджян А.А. Национальная безопасность России: историко-правовые и теоретические аспекты. В: Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2009, №108, с. 149-157.
12. Куковский А.А. Национальная безопасность в Российской Федерации: теоретико-правовое исследование. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2011, 21 с.
13. Михайлова Е. Образование и национальная безопасность. В: Безопасность, 1999, № 9-10, с. 204-214.
14. Мищериков А. А. Безопасность и свобода личности в информационном обществе: анализ проблемы. В: Теория и практика общественного развития, 2011, № 1, с. 39-42.
15. Общая теория национальной безопасности: учебник / под ред. А. А. Прохожева. М. : Изд-во РАГС, 2002.
16. Постановление Парламента об утверждении Стратегии национальной безопасности Республики Молдова, Nr. 153 от 15.07.2011. В: Monitorul Oficial Nr. 170-175 от 14.10.2011.
17. Сипок Р.Д. О содержании понятий “безопасность”, “государственная безопасность” и “национальная безопасность”. Вестник российского государственного аграрного заочного университета, 2008, № 5(10), с. 249-252.
18. Стародубцева К.А. Концепция национальной безопасности РФ как система ценностей. В: Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2007, №44, Том 18, с. 260-263.
19. Степашин С.В. Безопасность человека и общества (политико-правовые вопросы): Монография. СПб.: Санкт-Петербургский юридический институт МВД России, 1994.
20. Фатеев К.В. Военная безопасность Российской Федерации и правовые режимы ее обеспечения (теоретико-правовое исследование). М.: Военный университет, 2004.
21. Фененко Ю. Безопасность личности как научная проблема. URL: <http://www.nemchenko.ru/wind.php?ID=425679&soch=1>. (посещен 23.07.2014).
22. Чапчиков С.Ю. Категория «национальных интересов» в стратегиях национальной безопасности России и США. В: Армия и общество, 2013, №4(36). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/kategoriya-natsionalnyh-interesov-v-strategiyah-natsionalnoy-bezopasnosti-rossii-issha>. (посещен 23.07.2014).

**ИНСТИТУТ ДЕМОКРАТИИ
КОМРАТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ОБЩЕСТВО БОЛГАРСКОЙ КУЛЬТУРЫ
«РОДОЛЮБЕЦ»
ЦЕНТР ПРОДВИЖЕНИЯ И ЗАЩИТЫ
ПРАВ МОЛОДЫХ ЖЕНЩИН**

ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

**НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

КОМРАТ – 2018

CZU 341.231.14(082)=135.1=161.1=161.2

3 402

Редакционная коллегия:

Аникин Владимир, доктор хабилитат политологии, доктор философии, конференциар, действительный член Дома ученых Тель-Авива

Бандурка Александр, доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины, академик Национальной академии правовых наук Украины, почетный ректор Харьковского университета внутренних дел

Боршевский Андрей, доктор истории, председатель Консилиума Института демократии, старший научный сотрудник Института культурного наследия Академии наук Молдовы

Губерский Леонид, доктор философских наук, профессор, академик Национальной академии наук Украины, ректор Киевского национального университета им. Тараса Шевченко

Захария Сергей, доктор истории, конференциар, ректор Комратского государственного университета, депутат Народного Собрания Гагаузии

Костаки Георге, доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института правовых и политических исследований Академии наук Молдовы

Кузнецов Валерий, доктор h.c., председатель правления Западно-региональной ассоциации клубов ЮНЕСКО

Кустрябова Степанида, доктор хабилитат истории, профессор Государственного педагогического университета им. Иона Крянгэ

Левченко Екатерина, доктор юридических наук, профессор, президент Международного правозащитного центра «Ла Страда – Украина»

Литвинов Алексей, доктор юридических наук, профессор, начальник кафедры № 2 Харьковского национального университета внутренних дел

Николаев Андрей, директор Приднестровского общества болгарской культуры «Родолюбец»

Райнин Игорь, доктор юридических наук, глава Администрации Президента Украины

Рапопорт Анатолий, доктор философии, профессор кафедры методики преподавания Университета Пурдю (США), редактор журнала «Международные социальные исследования» (США)

Данный сборник содержит доклады конференции, которая была организована Институтом демократии и Комратским государственным университетом в партнерстве с Обществом болгарской культуры «Родолюбец» и Центром продвижения и защиты прав молодых женщин. Сборник был подготовлен при содействии Европейского Союза. Ответственность за его содержание несут исключительно авторы, и оно никоим образом не выражает видения Европейского Союза.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Защита прав человека”, научно-практическая конференция / (2018; Комрат).

Защита прав человека: научно-практическая конференция [26 октября 2017 г.] / редкол.: Аникин Владимир [и др.]. – Комрат: Institutul pentru Democrație, 2018. – 528 p.: tab.

Atetiti.: Ин-т демократии, Комрат. гос. ун-т, Общ-во болгарской культуры „Родолюбец”, Центр продвижения и защиты прав молодых женщин. – Texte: lb. rom., ucr., rusă. – Referințe bibliogr. în subsoal.

ISBN 978-9975-3000-2-5.

341.231.14(082)=135.1=161.1=161.2

3 402

ПРИВЕТСТВЕННАЯ РЕЧЬ ПЕТЕРА МИХАЛКО, ПОСЛА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Позвольте мне поздравить участников этой конференции. Я не мог отказаться от приглашения приветствовать участников, так как это очень приятная возможность. Это мой первый официальный визит в Комрат в данной должности, хотя до вступления в мандат я бывал тут много раз. Первый раз я приехал в Республику Молдова 22 года тому назад, и всегда рад встречаю с людьми из РМ, где у меня много друзей.

Я очень рад также, что, приезжая сейчас в Молдову, могу работать в должности главы Делегации ЕС с той правовой базой, которая уже существует между Европейским Союзом и Республикой Молдова. Соглашение об ассоциации в своей преамбуле говорит именно о ценностях прав человека, которые являются основой наших отношений, и очень важно соблюдать все, что связано с демократией, правами человека и верховенством права.

В Европейском Союзе чрезвычайно важны демократические ценности, на которых он основывается и которые оформил как свою базу, основу существования. Права человека являются фундаментальным элементом того общества, в котором мы живем.

Европейский Союз уделяет большое внимание вопросам прав человека и демократии в странах – партнерах ЕС. Это является значимым моментом в наших отношениях и имеет влияние на все сферы нашего сотрудничества. Европейский Союз оказывает поддержку партнерам для того, чтобы стандарты в области защиты прав человека могли повышаться, и в Республике Молдова Делегация ЕС очень активна в этом направлении.

Делегация ЕС крайне заинтересована в том, чтобы быть в контакте со всеми частями общества, для которых эти вопросы важны. В связи с этим мы активно продвигаем Программу укрепления мер доверия, сотрудничая с партнерами из неправительственного сектора, так как этот сектор является самой активной частью общества, той его частью, которая хочет своим трудом, своей деятельностью помочь сделать повседневную реальность и жизнь людей лучше. Поэтому Делегация ЕС будет продолжать осуществлять эту поддержку и всегда будет открыта к контактам и дискуссиям в рамках сотрудничества.

Я могу заверить, что, вступая в исполнение мандата, буду всегда работать в данном направлении и буду открыт для взаимных контактов.

Позвольте пожелать удачи и успехов участникам этой конференции.

СОДЕРЖАНИЕ

ПРИВЕТСТВЕННАЯ РЕЧЬ ПЕТЕРА МИХАЛКО, ПОСЛА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....	3
ПРЕДИСЛОВИЕ.....	9
РАЙНІН ІГОР. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДОТРИМАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	11
MICU VICTOR. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A STATULUI: FORME ȘI TEMEIURI.....	23
СВІТЛИЧНА ЮЛІЯ. СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ КУЛЬТУРИ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН ТА ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	31
ЗАХАРИЯ СЕРГЕЙ, БОРШЕВСКИЙ АНДРЕЙ. ЗАЩИТА И ПРОДВИЖЕНИЕ ПРАВ ЖЕНЩИН В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....	41
РАПОПОРТ АНАТОЛИЙ. РОЛЬ АКТИВНЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК.....	54
АНИКИН ВЛАДИМИР. ПРАВО МОЛОДЕЖИ НА ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ.....	61
ЛЫСЕНКО ВЛАДЛЕНА. ЕВРОПЕЙСКИЕ СТАНДАРТЫ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА О ЗАЩИТЕ ПРАВА НА ОБЪЕДИНЕНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....	72
МИРОНОВА СВЕТЛАНА. ПРЕПОДАВАНИЕ КУРСА ЮРИДИЧЕСКОЙ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В АСПЕКТЕ СООТНОШЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО И РЕГИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА.....	79
COSTACHI GHEORGHE. VALOAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN CONTEXTUL EDIFICĂRII STATULUI DE DREPT ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	92
БІЛАС ІВАН, БІЛАС АНДРІЙ. РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ КРАЇН ЄС, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	108
ARNĂUT SERGIU. REFLECȚII ASUPRA MECANISMULUI JURIDIC DE PROTECȚIE A DREPTURILOR ȘI INTERESELOR ECOLOGICE.....	125

SULT GHEORGHE. NORMELE MORALE ALE LEGISLAȚIEI PRIVIND JUSTIȚIA ÎN ACTIVITĂȚILE DE APLICARE A LEGII DIN REPUBLICA MOLDOVA CA FACTOR A RESPECTĂRII DREPTURILOR CETĂȚENILOR.....	135
БРИК ЕВГЕНИЙ, ПРАВА НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ДИСКРИМИНАЦИИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	141
СТЕПАНОВ ВЯЧЕСЛАВ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО О РЕАЛИЗАЦИИ ЭТНИЧЕСКИХ ПРАВ И СВОБОД НАСЕЛЕНИЯ ПРИДНЕСТРОВСКОГО РЕГИОНА.....	149
БАНДУРКА АЛЕКСАНДР. К ВОПРОСУ О ПРОТИВОДЕЙСТВИИ КИБЕРПРЕСТУПНОСТИ КАК ЭЛЕМЕНТУ НАРУШЕНИЯ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА.....	163
КОЖУХАР КАТЕРИНА, КОЖУХАР ВИКТОР. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЕТНІЧНИХ УКРАЇНЦІВ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ВИВЧАТИ РІДНУ МОВУ, ІСТОРІЮ І КУЛЬТУРУ.....	175
DIACONU MIHAIL. REFLECȚII CRITICE ASUPRA VALABILITĂȚII ȘI LEGALITĂȚII ACTELOR ADMINISTRATIVE ÎN CONTEXTUL PROTECȚIEI DREPTURILOR OMULUI.....	203
MARIAN OCTAVIAN. INTERESUL DOCTRINAR FAȚĂ DE STATUTUL JURIDIC AL PERSOANEI ÎN AREALUL ȘTIINȚIFIC AUTOHTON ȘI STRĂIN.....	215
КАМІНСЬКА НАТАЛІЯ, СВЄШНІКОВА МАРІЯ. ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	231
АНТОНОВА ОЛЕНА. РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБУ І СІМ'Ї КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ.....	236
ТЕРТЫШНИК ВЛАДИМИР. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В СФЕРЕ ПРАВОСУДИЯ: АЛГЕБРА ПРОЦЕССА, ИЛИ МОИ ПРАВА – МОЕ БОГАТСТВО.....	241
РАКОВЧЕНА ТАТЬЯНА. ОПЫТ РАБОТЫ ПО ПАТРИОТИЧЕСКОМУ И ГРАЖДАНСКОМУ ВОСПИТАНИЮ В СФЕРЕ ШКОЛЬНОГО ГРАЖДАНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	249
ЩУКИНА НАТАЛІЯ. ПОСОБІЕ ПО БЕЗРАБОТИЦЕ В СИСТЕМЕ МЕРОПРИЯТІЙ ПО ОБЕСПЕЧЕНІЮ КОНСТИТУЦІОННОГО ПРАВА НА СОЦІАЛЬНУЮ ЗАЩИТУ.....	260
ФРУНЗЕ ЮРИЙ, МИХАЛАШ ВИКТОРИЯ. ЗАЩИТА ОСНОВНЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ.....	269
RAILEAN PETRU. INDEPENDENȚA PUTERII JUDECĂTOREȘTI – ELEMENT INDISPENSABIL MECANISMULUI DE APĂRARE A DREPTURILOR OMULUI.....	290

ENICOV VADIM. ACCESIBILITATEA ŞI PREVIZIBILITATEA LEGII – FACTORI DE ASIGURARE A SECURITĂŢII JURIDICE A PERSOANEL.....	302
СОСНА АЛЕКСАНДР. ЗАЩИТА ОТДЕЛЬНЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА.....	308
КИВЕРЬ ГАЛИНА. О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ТРУД И ЗАЩИТУ ТРУДА.....	325
КРИВОШАПОВА НАТАЛЬЯ. АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.....	342
ШЕЛЕНГА НАТАЛЬЯ. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ СОДЕРЖАНИЯ ПРАВА ГРАЖДАН НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА.....	347
СОСНА БОРИС. О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ ЗАЩИТЫ ОСНОВНЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....	354
ЕФРЕМОВА ИРИНА. СОСТОЯНИЕ ДЕЛ В НЕКОТОРЫХ СФЕРАХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И ПУТИ УЛУЧШЕНИЯ СИТУАЦИИ В ПРИДНЕСТРОВЬЕ.....	377
ВЕЛЬЧЕВ РАДИОН. ПРОЯВЛЕНИЕ ДИСКРИМИНАЦИИ В СФЕРЕ ОКАЗАНИЯ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ.....	390
БОЛЬШАКОВА ПОЛИНА. К ВОПРОСУ О ЗАЩИТЕ ПРАВ НЕРОЖДЕННОГО РЕБЕНКА.....	395
ГЕОРГИЕВА СВЕТЛАНА, СУЛТ ВАЛЕНТИНА. ЗНАЧЕНИЕ НРАВСТВЕННЫХ НАЧАЛ ДЛЯ УГОЛОВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В КОНТЕКСТЕ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ ГРАЖДАН.....	400
КРИСТЕВА НАТАЛЬЯ. ПРАВО УЧАСТИЯ ГРАЖДАН В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ ОРГАНАМИ ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ: ТЕНДЕНЦИИ, ОСОБЕННОСТИ И ПРОБЛЕМЫ.....	405
САРЫ ТАТЬЯНА, ЯКИМОВА МАРИЯ. СУДЕБНАЯ ЭТИКА КАК ОСНОВНОЙ ЭЛЕМЕНТ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУДЬИ.....	418
ХОРОЗОВ СЕРГЕЙ. УЧАСТИЕ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ ЮЖНОГО РЕГИОНА МОЛДОВЫ.....	422
ДЕРИВОЛКОВА ЕКАТЕРИНА. ПРИМЕНЕНИЕ НАВЫКОВ ГРАЖДАНСКОГО СОДЕРЖАНИЯ ДЛЯ ИССЛЕДОВАНИЯ/ОЦЕНИВАНИЯ ФАКТОВ, СОБЫТИЙ, ПРОЦЕССОВ В ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ.....	431
КОСАРЕВА СВЕТЛАНА. ПОНИМАНИЕ СОВРЕМЕННЫМИ ШКОЛЬНИКАМИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА: СОБЛЮДЕНИЕ ИХ НА ПРАКТИКЕ В РАМКАХ УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ И ГОСУДАРСТВА.....	441

ЕПИШКО ИВЕТТА. К ВОПРОСУ ОБ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЕ ЧЕСТИ И ДОСТОИНСТВА ЛИЧНОСТИ В УКРАИНЕ.....	447
COZMA DANIELA. RĂSPUNDEREA CIVILĂ A JUDECĂTORILOR: ELEMENT IMPORTANT AL MECANISMULUI DE APĂRARE A DREPTURILOR OMULUI.....	451
НАЗАРКО ЮЛИЯ. ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ОХОРОНУ ДОРОВ'Я.....	460
TATARU GHEORGHI. ȘEFULUI DE STAT ÎN LUMINA „NOILOR MODIFICĂRI CONSTITUȚIONALE” CA MIJLOC DE GARANTARE A DREPTURILOR CANDIDAȚILOR LA ACEASTĂ FUNCȚIE.....	464
ABABII NICOLETA. EDUCAȚIA JURIDICĂ – FUNDAMENTUL RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ.....	472
PÎNZARU TUDOR. TRANSPARENȚA DECIZIONALĂ A LEGISLATIVULUI – FACTOR DE GARANTARE A EXERCITĂRII DREPTURILOR POLITICE DE CĂTRE CETĂȚENI.....	479
IACUB IRINA, GHEREGA CAROLINA. REFLECȚII PE MARGINEA LEGALITĂȚII ȘI LEGITIMITĂȚII INTERVENȚIEI UMANITARE CA MIJLOC DE APĂRARE A DREPTURILOR OMULUI.....	490
ARNĂUT VERONICA. DREPTUL CETĂȚENILOR LA INIȚIATIVĂ LEGISLATIVĂ.....	505
ПРОЕКТ «ПОВЫШЕНИЕ ВЗАИМНОГО ДОВЕРИЯ МЕЖДУ УЧИТЕЛЯМИ ОБОИХ БЕРЕГОВ ДНЕСТРА: ФОРМИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ДЛЯ НЕПРЕРЫВНОГО РАЗВИТИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЕЙ В СФЕРЕ СОВРЕМЕННЫХ ПРОАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБРАЗОВАНИЯ В ОБЛАСТИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА».....	520
ИМПЛЕМЕНТИРУЮЩИЕ ОРГАНИЗАЦИИ.....	523
ДОНОР ПРОЕКТА: ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ.....	525

ACCESIBILITATEA ȘI PREVIZIBILITATEA LEGII – FACTORI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII JURIDICE A PERSOANEI

Enicov Vadim,

expert la Institutul de Politici Public

„Rolul major al dreptului pentru societate nu poate fi realizat dacă nu este siguranța necesară” – este o afirmație expusă încă la începutul secolului trecut, de marele savant român A. Rădulescu¹ (citat de M. Nicolae²), care a rămas actuală și în zilele noastre. În opinia sa, unul din mijloacele generale prin care poate fi înlăturată nesiguranța dreptului, constă în „recunoașterea și precizarea dreptului prin legi și în genere prin norme scrise, clare și înțelese ușor; texte cât mai puțin susceptibile de discuții și controversă”³.

După cum prea bine se știe, în cadrul societății ordinea de drept este asigurată în cea mai mare parte prin intermediul realizării/respectării principiului *legalității*, care „implică subordonarea necondiționată a subiectelor raporturilor juridice față de comandamentul normativ”⁴. În acest sens, atragem atenția că chiar dacă respectarea legilor este obligatorie, nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu își poate adapta conduita în funcție de ipoteza normativă a legii. De aceea, legiuitorul trebuie să manifeste o deosebită atenție atunci când adoptă un act normativ⁵. Prin urmare, e de la sine clar că destinatarilor normelor juridice trebuie să aibă o reprezentare clară a normelor juridice aplicabile, astfel încât să-și adapteze conduita și să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea acestora.

Asemenea momente au fost ridicate la rangul de cerințe legale, fiind reglementate în actele legislative consacrate normelor de tehnică legislativă

---

¹ Rădulescu A. Siguranța Dreptului. București, 1932. P. 39.

² Marian N. Tratat de publicitate imobiliară. Introducere în publicitatea imobiliară. Vol. I. București, 2006. P. 100-102.

³ Rădulescu A. Siguranța Dreptului. București, 1932. P. 53-54.

⁴ Popa N. Teoria generală a dreptului. Ed. a 3-a. București, 2008. P. 163.

⁵ Popescu R.M. Claritatea, precizia și previzibilitatea – cerințe necesare pentru respectarea Constituției, a supraștației sale și a legilor în România // Dreptul. 2017. № 9. P. 79.

vă. Bunăoară, art. 3 alin. (2) din Legea privind actele legislative¹ stipulează în acest sens: „Actul legislativ trebuie să respecte condițiile legalității, accesibilității, preciziei...”. Mai mult, în conținutul aceleiași legi este stabilit (art. 4 alin. (3)):

„La elaborarea, adoptarea și aplicarea actului legislativ se respectă principiile:

- oportunității, coerenței, consecvenței și echilibrului între reglementările concurente;
- consecutivității, stabilității și predictabilității normelor juridice;
- transparenței, publicității și accesibilității.”

Așadar, după cum se poate observa *accesibilitatea* și *previzibilitatea* au fost consacrate normativ ca principii ale legiferării. Acest lucru nu este întâmplător, deoarece alături de alte principii în materie (neretroactivitatea legii, interpretarea unitară a legii etc.) acestea constituie o condiție *sine qua non* pentru o legislație de calitate² și o aplicare eficientă a acesteia, care în esență reprezintă condiții indispensabile garantării și realizării drepturilor fundamentale ale omului într-o societate democratică.

Accesibilitatea legii. Vorbind despre *accesibilitatea legii*, precizăm că în sensul cel mai general, aceasta privește, în principal, aducerea la cunoștința publică a legii, moment realizat în principal prin publicarea actelor normative. După cum se știe, pentru ca o lege *lato sensu* să producă efecte juridice, trebuie să fie cunoscută de destinatarii săi; efectele legii se produc, prin urmare, după aducerea sa la cunoștința publică și după intrarea sa în vigoare³.

O relevanță distinctă în contextul dat o are art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, potrivit căruia: „(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”. Prin urmare, asigurarea accesibilității legilor este o îndatorire fundamentală/

¹ Legea privind actele legislative № 780 din 27.12.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2002. № 36-38.

² Duminică R. Criza legii contemporane. București, 2014, P. 107.

³ Predescu I., Safta M. Principiul securității juridice, fundament al statului de drept. Repere jurisprudențiale // Buletinul Curții Constituționale. 2009. № 1.

constituțională a statului, un prim element al mecanismului de protecție a drepturilor omului.

Există însă și o altă semnificație a noțiunii de *accesibilitate*, și anume aceea care privește modul de receptare a conținutului actelor normative de către corpul social, în sensul de înțelegere a acestora. În acest sens, este important faptul că norma juridică trebuie să fie *clară și inteligibilă*, întrucât cei cărora li se adresează trebuie nu doar să fie informați în avans asupra consecințelor actelor și faptelor lor, ci să și înțeleagă consecințele legale ale acestora. În caz contrar, principiul *nemo censetur ignorare legem* nu ar mai putea fi aplicat, ceea ce ar avea grave consecințe asupra securității raporturilor sociale, dar și a existenței societății în general¹.

Într-o altă opinie (considerată de noi cea mai completă), *accesibilitatea legii* presupune atât caracterul public al normei, ca pe un element intrinsec al juridicității sale, cât și claritatea conținutului ei, care să-i confere inteligibilitate, nu doar pentru specialistul în drept, ci și pentru orice persoană cu inteligență medie².

În esență, precizăm că realizarea regulii legată de accesibilitatea legii e condiționată de mai mulți factori precum: alegerea formei exterioare a reglementării, alegerea modalității de reglementare, care se referă la opțiunea legiuitorului în legătură cu un anumit mod de impunere a conduitei prescise subiecților de drept și utilizarea procedeeleor de stabilire a unor noțiuni sintetice, într-un limbaj adecvat, printr-un instrument logic potrivit construcției normative³.

Așadar, pornind de la cele enunțate, considerăm că cel mai dificil aspect al accesibilității unei legi rezidă în claritatea acesteia, altfel spus, în calitatea acesteia. Aceasta deoarece, norma de drept trebuie să fie, pe de o parte, *clară*, adică ușor de înțeles, fără echivoc, simplă, concisă, fără elemente inutile, și, pe de altă parte, *precisă*, în sensul că nu trebuie să lase loc de incertitudine în mintea cititorului⁴.

---

¹ Ibidem.

² Deleanu I. Accesibilitatea și previzibilitatea legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a României // Dreptul. 2011. № 8. P. 53.

³ Mihai G.C., Motica R.I. Fundamentele dreptului. Teoria și filozofia dreptului. București, 1997. P. 144-145.

⁴ Popescu R.M. Claritatea, precizia și previzibilitatea – cerințe necesare pentru respectarea Constituției, a suprațamei sale și a legilor în România // Dreptul. 2017. № 9. P. 81.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, cerințele necesare unei legi pentru ca aceasta să fie înțeleasă sunt definite astfel:

- *precizie* – faptul de a fi precis, calitatea de a măsura, de a determina sau de a indica precis; exactitate.
- *claritate* – calitate a gândirii, a exprimării, a stilului de a fi clare, deslușite, lămurite; *cu claritate* – cu precizie, clar, lămurit, limpede.
- Pornind de la aceste definiții lexicografice se poate susține că o lege precisă și clară se caracterizează prin aceea că¹:
- indică precis, cu exactitate și lămurește care este „reprezentarea conștientă a legiutorului în legătură cu conduita posibilă sau datorată a subiecților participante la relațiile sociale”²;
- are un stil al exprimării clar, deslușit și limpede.

Prin urmare numai o astfel de normă poate fi calificată ca fiind *de calitate*, deoarece ea conține, fără posibilitatea de a fi interpretată, „ceea ce trebuie să îndeplinească un subiect, ceea ce el este îndreptățit să facă sau ceea ce i se recomandă sau este stimulat să îndeplinească”³.

Vorbind despre calitatea legii, specialiștii precizează „legea este făcută pentru a impune, a interzice, a sancționa. Ea nu este făcută pentru a flecări, a crea iluzii, a provoca ambiguități și decepții. Legea trebuie să fie deci normativă: legea non-normativă diminuează regula necesară, inducând un dubiu asupra efectului real al dispozițiilor sale. (...) Pentru a ști ce prevede legea, nu este suficient ca ea să fie accesibilă în sens material. Mai trebuie ca norma să fie și inteligibilă, calitate ce implică lizibilitatea, adică atât claritatea și precizia enunțurilor, cât și coerența lor”.

Din această perspectivă, se poate susține că inflația legislativă, instabilitatea normativă, nerespectarea cerințelor de tehnică și procedură legislativă, la care se adaugă și incertitudinea care planează asupra condițiilor de aplicare, creează o insecuritate juridică dificil de suportat pentru omul obișnuit, confruntat cu aplicarea dreptului, punându-l în dificultate chiar și pe specialistul în drept⁴.

Generalizând, subliniem că atât asigurarea clarității, cât și a preciziei (deci a calității legii) revine, în totalitate, în responsabilitatea nemijlo-

¹ Ibidem.

² Popa N. Teoria generală a dreptului. Ed. a 3-a. București, 2008. P. 117.

³ Ibidem. P. 118.

⁴ Duminică R. Criza legii contemporane. București, 2014. P. 103.

cită a legiitorului, moment ce de asemenea are un rol important pentru eficiența mecanismului de protecție a drepturilor omului.

Previzibilitatea legii. Cerința imperativă de vizibilitate semnifică faptul că efectele legii trebuie să fie vizibile, în măsura în care să permită subiecților de drept să-și gândească conduita conform reglementărilor sale¹.

Într-o altă opinie, vizibilitatea legii evocă posibilitatea pe care o oferă celor interesați însăși norma juridică de a-și reprezenta consecințele punerii ei în operă ori cele ce derivă din ignorarea sau încălcarea ei. Vizibilitatea se polarizează astfel în jurul „urmărilor” efectivității normei².

Dintr-o altă perspectivă, cercetătorii atrag atenția că o lege este vizibilă dacă „definește întinderea și modalitățile de exercitare a funcțiilor autorităților publice competente în materie cu suficientă claritate pentru a proteja individul împotriva arbitrarului”³.

În cele din urmă, considerăm necesar a sublinia că cele două concepte – *accesibilitatea* și *vizibilitatea* – se află într-o strânsă legătură și relație de interdependență, afirmându-se în acest sens că „accesibilitatea este condiția imanentă a vizibilității, premisa acesteia, întrucât pentru a prevedea trebuie mai întâi să ai acces la suficiente și comprehensibile informații pertinente”⁴.

Prin urmare, nu putem să ne raportăm la una dintre aceste cerințe (pe care trebuie să le întrunească o lege de calitate), fără a lua în considerare existența celeilalte. Cel mai bine se observă acest fapt atunci când încercăm să identificăm conținutul cerinței privind *vizibilitatea* – „o lege este vizibilă dacă este suficient de precisă și clară pentru a putea fi aplicată”. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că „legea trebuie să fie accesibilă justițiabilului și vizibilă în ceea ce privește efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerința de vizibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea

¹ Popescu R.M. Claritatea, precizia și vizibilitatea – cerințe necesare pentru respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor în România // Dreptul. 2017. № 9. P. 83.

² Deleanu I. Accesibilitatea și vizibilitatea legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a României // Dreptul. 2011. №. 8. P. 60.

³ Popescu R.M. Claritatea, precizia și vizibilitatea – cerințe necesare pentru respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor în România // Dreptul. 2017. № 9. P. 84.

⁴ Deleanu I. Accesibilitatea și vizibilitatea legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a României // Dreptul. 2011. № 8. P. 53.

și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrariului” (citată de Popescu R.M.¹).

În concluzie, reiterăm opinia regretatului profesor I. Deleanu, care destul de just a apreciat problema în cauză și a subliniat următoarele²: „Accesibilitatea și previzibilitatea unei norme de conduită socială și, *a fortiori*, a unei norme juridice sunt condiții imanente ale acesteia, în lipsa lor acea normă negându-și însuși rostul. Mai mult chiar, am spune că o normă juridică inaccesibilă și/sau imprevizibilă introdusă în viața socială este ori poate fi mai păgubitoare decât inexistența ei, pentru prea simplul motiv că o normă care nu există nu poate antrena răspunderea juridică, pe când una care există, dar de nimeni înțeleasă cum s-ar cuveni, rămâne un mijloc perfid oficializat de a face rău destinatarilor ei”, deci – un pericol pentru drepturile omului.

Importanța acestor principii a fost subliniată și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a pus, în mod esențial, accentul pe respectarea exigențelor de calitate a legislației interne, legislație care, pentru a fi compatibilă cu principiul preeminenței dreptului, trebuie să îndeplinească cerințele de: *accesibilitate*, *claritate* (normele trebuie să aibă o redactare fluentă și inteligibilă, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce, într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie), *precizie* și *previzibilitate* (lex certa, norma trebuie să fie redactată clar și precis, astfel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate – să își corecteze conduita și să fie capabilă să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat).

Aceste exigențe trebuie să fie inerente oricărui act normativ, cu atât mai mult unor reglementări care dau dreptul autorităților publice de a interveni în viața privată a persoanei. Numai în condițiile respectării lor este posibilă protecția și, eventual, apărarea eficientă a drepturilor și libertăților omului.

¹ Popescu R.M. Claritatea, precizia și previzibilitatea – cerințe necesare pentru respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor în România // Dreptul, 2017. 9. P. 85.

² Deleanu I. Accesibilitatea și previzibilitatea legii în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a României // Dreptul. 2011. № 8. P. 52-53.

ИНСТИТУТ ЮРИДИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ НАУК

АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

УНИВЕРСИТЕТ ПОЛИТИЧЕСКИХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ
ЕВРОПЕЙСКИХ ЗНАНИЙ ИМЕНИ КОНСТАНТИНА СТЕРЕ

СЛАВЯНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

ИНСТИТУТ УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКИ
И ПРИКЛАДНОЙ КРИМИНОЛОГИИ

МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**«ПРАВОВЫЕ РЕФОРМЫ В МОЛДОВЕ,
УКРАИНЕ И ГРУЗИИ В КОНТЕКСТЕ
ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ»**

7-8 ноября 2014 г.

Часть I

**г. Кишинев,
Республика Молдова**

«Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов», междунар. науч.-практ. конф. (2014; Кишинэу). Международная научно-практическая конференция «Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы», 7-8 ноября 2014 г. / орг. ком.: Бужор В. [и др.]. В 2-х частях. – Кишинев : Iulian, 2014 (Tipogr. «Cetatea de Sus»). Ч. 1. – 220 p.

Antetit.: Ин-т Юрид. и Полит., Акад. Наук Респ. Молдова, Славян. ун-т [и др.]. – Texte: lb. rom., engl., rusă, alte lb. străine. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 200 ex.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ КОМИТЕТ КОНФЕРЕНЦИИ:

Председатель оргкомитета:

Бужор В. – доктор права, профессор, ректор
Института уголовного права и прикладной криминалистики

Члены оргкомитета:

Аворник Г. – доктор хабилитат права, профессор, ректор Университета политических и экономических европейских знаний имени Константина Стере;

Гучак И. – доктор хабилитат права, профессор, член-корреспондент Академии наук Республики Молдова, вице-председатель Академии наук Республики Молдова;

Фрунзе Ю. – доктор права, декан юридического факультета Славянского университета;

Кушниц В. – доктор хабилитат права, профессор, директор Института юридических и политических исследований Академии наук Республики Молдова;

Костаки Г. – доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института юридических и политических исследований Академии наук Республики Молдова;

Быргэу М. – доктор хабилитат права, профессор, проректор по научной работе Госуниверситета по физической культуре и спорта;

Гуцулеак В. – доктор права, профессор, заведующий кафедрой Института уголовного права и прикладной криминалистики;

Флореа В. – доктор права, профессор, преподаватель Академии МВД Республики Молдова;

Арсене Л. – главный редактор журнала «Закон и жизнь»;

Морарь В. – доктор права, профессор, Государственный университет Республики Молдова

СОДЕРЖАНИЕ

НАПРАВЛЕНИЕ 1. ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ

ГОСУДАРСТВА И ПРАВА, ФИЛОСОФИЯ ПРАВА

Rolul filozofiei dreptului în pregătirea specialiștilor în domeniul jurisprudenței Carcelea V.	8
Interesele și contradicțiile de interese în conceptul de securitate al sistemului social Bujor V., Clășevici A.	10
Activismul juridic al persoanei: esență și valoare într-un stat de drept Costachi Gh., Iacub I.	12
Obligațiile juridice – elemente indispensabile ale statutului juridic al personalității Marian Octavian	15
Accepțiunea filosofică a justiției ca valoare general-umană Railean Petru	18
Суспільно-політичні процеси та правовий статус української мови в системі освіти 1923–1932 рр. Булавина С. Є.	22
Предмет і об’єкт правового регулювання: співвідношення понять Городецька І. А.	24
Погляди Г. Ф. Шершеневича на розподіл повноважень між органами влади Грабовецький Д. В.	26
К вопросу о праве на обращение в суд о признании нормативно-правового акта недействительным Жидецкая В. В.	28
Мовна єдність: дезінтеграція чи шлях до інтеграції? Ковальова Т. В.	31
Особливості оціночних понять в правовому регулюванні Куракін О. М.	33
Юридична термінологія і правовий поліцентризм Кучук А. М.	35
Діалог цивілізацій: західні цінності в мусульманському світі Лук’янов Д. В.	37
Релігійно-правові традиції в генезисній структурі правової системи України Міма І. В.	39
Актуальні питання розвитку демократії в Україні в умовах розбудови правової держави Мирошниченко В. Р.	42
Роль правової інтеграції у становленні та розвитку правових систем Настасяк І. Ю.	44
Джерела формування юридичної термінології та особливості її уніфікації Невмержицька Н. О.	46
Вплив правової поведінки на розбудову сучасної соціальної держави Полонка І. А.	48
Вимоги принципу законності тлумачення права Прийма С. В.	50
Становлення принципу верховенства права в Україні як невід’ємної частини правової держави Романов М. Ю.	52
Правова поведінка як детермінанта суспільної активності особистості в умовах сучасного соціуму Савенко В. В.	53

Реалізація судової реформи ХІХ ст. в Україні: історико-правовий аспект	
Середа А. М.	56
Аксіолого-правові аспекти шлюбно-сімейних відносин у практиці	
Європейського Суду з прав людини	
Слабак М. М.	58
Актуальне питання проблеми примусу в праві	
Теремцова Н. В.	61

НАПРАВЛЕНИЕ 2. КОНСТИТУЦИОННОЕ И МУНИЦИПАЛЬНОЕ ПРАВО

Structura parlamentului: între avantaje și dezavantaje	
Albu Viorel	63
Cadrul legal al politicii de securitate a Republicii Moldova	
Enicov V.	65
Inițiativa populară în procesul decizional local	
Pînzaru T.	68
Специализация судов в Украине и её влияние на судоустройство и процессуальное законодательство	
Бобрик В. И.	71
Імунітет глави держави у світлі новітніх тенденцій	
Волощук О. Т.	73
Роль правових механізмів у забезпеченні гендерної рівності	
Дашковська О. Р.	75
Система стримувань і противаг за законодавством України	
Жильнікова Н. Д.	77
Ідеологічні концепції формування правового статусу глави держави: традиції Сходу і легізм Заходу	
Задорожня Г. В.	80
Принцип відповідального правління як інституціональна детермінанта становлення засад конституційного правопорядку в пострадянських країнах	
Закоморна К. О.	82
Конституційно-правові напрямки євроінтеграції України	
Калініченко О. Ф.	84
«Парламентська опозиція»: сучасні підходи	
Коляда А. Ю.	86
Проблеми визначення природи соціального контракту – договору на здійснення соціального замовлення як організаційно-правової інновації в системі місцевого самоврядування в Україні	
Кулі-Іванченко К. К.	87
Новели законодавчого регулювання відносин місцевого самоврядування в Україні: досягнення та перспективи	
Лагус І. І.	90
Правова реформа в Україні в аспекті забезпечення конституційного правапорядку та побудови правової держави	
Подорожна Т. С.	92
Прояв судової політики в сфері суддівського розсуду	
Поповський Д. П.	94
Професіоналізм суддів – чинник якісної державної політики	
Трофімова Л. В.	96
О Высшем Совете безопасности Республики Молдова	
Фортуна А.	100

Актуальність проведення реформ в системі органів місцевого самоврядування в Україні	
Цимбалюк В. І.	102
Элементы усовершенствования законодательства Украины в сфере обеспечения национальной безопасности	
Чеховская М. Н.	104

НАПРАВЛЕНИЕ 3. АДМИНИСТРАТИВНОЕ, ФИНАНСОВОЕ, НАЛОГОВОЕ ПРАВО

Constituirea Guvernului RM	
Ion Cebanu	106
Poziția seful statului în cadrul puterii executive	
Slipenski B.	109
Information wars and the freedom of expression in the Internet	
Zhylinkova O.	111
Адміністративна відповідальність за порушення законодавства, що регулює злиття і поглинання компаній	
Андрущенко І. Г.	113
Щодо впровадження ювенальної юстиції у попередженні правопорушення серед дітей групи ризику	
Боднарчук О. І.	115
Щодо ознак правовідносин виконання бюджету за видатками	
Бойко В. В.	117
Реформирование полиции Молдовы: проблемы, перспективы и поиски решений	
Бойко Н.	119
Формування і реалізація єдиної кадрової політики в органах внутрішніх справ України	
Босак Х. З., Живко М. О., Тухай Б. Т.	122
Теоретичні засади визначення понять «орган держави» та «орган державної влади»	
Дудченко О. С.	124
О контроле общественном в сфере публичных финансов	
Жидецкая Е. В.	127
Суспільна небезпека як критерій розмежування адміністративних правопорушень та злочинів, вчинених в інформаційній сфері	
Заярний О.	129
Важливість екологічної експертизи в адміністративно-правовому регулюванні охорони навколишнього природного середовища в процесі розвитку євроінтеграційних процесів в Україні	
Казанчук І. Д.	131
Боротьба громадських організацій проти порушень якості послуг	
Калашнікова М. О.	133
Виконавча влада як об'єкт державного контролю	
Кандаєва Д. Р.	136
Правове регулювання порядку надання допомоги військовослужбовцям волонтерами та волонтерськими організаціями в Україні	
Коновеичук Х. Б.	138
«Громадський порядок» і «громадська безпека»: визначення поняття	
Корнієнко М. В.	140
Дотримання принципу законності в розподілі коштів між бюджетами	
Крупко Я. М.	142
Напрямки удосконалення організації діяльності виконавчої служби в Україні	
Макушев П. В.	144

Місце адміністративного права у галузевій класифікації правової системи	
Марчук І. І.	146
Участь органів державного управління в цивільному процесі	
Марчук І. І.	149
Громадські формування в контексті підвищення ефективності охорони громадського порядку	
Мельник В. І.	151
Реалізація процесуальної компетенції органів прокуратури при здійсненні адміністративного затримання особи	
Миронюк Р. В.	153
Особливості правового регулювання трансплантації органів і тканин людини в Україні	
Міщук І. В.	156
Державне регулювання матеріального забезпечення молодих спеціалістів України	
Найда І. В.	158
До питання про зміст податкових правовідносин	
Пасічна І. О.	160
Сучасний стан охорони праці на підприємствах України	
Пасічнюк В. Б.	162
Налог на перехід имущества: перспективы введения и место в налоговой системе	
Рябуш Л. А.	164
Процедура оскарження нормативно-правових актів в контексті інтеграційних процесів	
Рябченко Я. С.	167
Результати надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності	
Сасенко А. І.	169
Взаємодія науки інформаційного права з іншими науками	
Селезньова О. М.	171
Правовий механізм забезпечення наукової і науково-технічної діяльності	
Смерницький Д. В.	173
Правовий статус податкового агента при адмініструванні акцизного податку	
Стріяшко Г. М.	175
Проблеми правозастосування норм, що закріплюють відповідальність за домашнє насильство	
Сукмановська Л. М.	177
Адміністративно-правове забезпечення оплати праці в бюджетній сфері	
Тацішин І. Б.	179
Заборона дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності у сфері праці	
Товпеко Я. К.	181
Досвід функціонування та компетенція податкових органів Французької Республіки та Королівства Швеції при реалізації податкової політики та можливості його використання в Україні	
Удяк В. І.	183
Окремі аспекти співробітництва органів юстиції з органами державної влади в Україні	
Узунова О. В., Башлай Р. О.	185
Вимоги до адміністративних актів: міжнародно-правовий аспект	
Утченко К. Ю.	188
Оверсайт платіжних систем як складова регулювання фінансової сфери Національним банком України	
Федоров М. Д.	190
Стан і шляхи удосконалення митного оформлення у суднобудівній галузі при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності	
Хачатуров Е. Б.	192

Особливості адміністративно-правового статусу Державного підприємства «Інтелзахист» Хрідочкін А. В.	194
Сучасні тенденції та перспективи розвитку бюджетних правовідносин в Україні Чернадчук В. Д.	196
Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання інвестиційної діяльності у галузі цивільної авіації України Шапенко Л. О.	198
Категорія «принципи адміністративного права» в українській доктрині адміністративного права Шарая А. А.	201
Система гарантування вкладів як частина фінансової системи держави Швагер О. А.	204
Правовая природа общественного наркоконтроля: понятие, элементы, формы Шевчук А. М.	206
Понятие, признаки и правовой режим блогов Эннан Р. Е.	208
Щодо видів прав неповнолітніх: оновлення теоретичного підходу Юськів Н. В.	210
Недоліки податкової системи в Україні та необхідність її реформування Ярема О. Г.	212
Шляхи удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання освіти в Україні Ярош А. О.	214
Нормативно-правове регулювання адміністративних відносин в галузі насінництва Ярошенко А. С.	216

9. Muraru I., Tănăsescu E. S. Drept constituțional și instituții politice. Ediția 12, Vol. II. București: Editura C. H. Beck, 2006.
10. Reintegrarea Moldovei. Soluții și modele. I. Creangă, V. Popa. Chișinău: TISH (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2005.
11. Teodoroiu I. Drept constituțional și instituții politice contemporane. vol. 2. București: Ed. Sylvi, 2001.
12. Sartori G. Inginerie constituțională comparată. București, Ed. Mediterana 2000, 2002.

CADRUL LEGAL AL POLITICII DE SECURITATE A REPUBLICII MOLDOVA

Enicov V.

expert

Institutul de Politici Publice

Odată cu destrămarea URSS, Republica Moldova a încetat să mai facă parte din sistemul de securitate sovietic. La începutul anilor '90, Moldova a refuzat aderarea la structurile de apărare (*nu și de securitate*) ale CSI, conducerea de la Chișinău depunând eforturi pentru a promova propriile politici de securitate, bazate pe principiul neutralității permanente. În condițiile în care raioanele de est se aflau sub ocupația fostei Armate a 14-a, prin conceptul de neutralitate se urmărea (și în prezent) asigurarea unor condiții optime de apărare a independenței, suveranității și securității naționale la 4 cele nivele: individual (cetățeni), colectiv (asociații de interese), național (stat) și internațional (în mediul extern). Acesta presupunea o ajustare continuă a sistemului național de securitate la mediul extern și intern pentru a face față noilor provocări și probleme de securitate în toate domeniile: politic, militar, economic, ecologic și societal. În acest scop a fost elaborat cadrul normativ cu privire la securitatea și apărarea țării [1].

Principalele documente în acest sens sunt:

Constituția Republicii Moldova [2], este primul act juridic de referință pentru elaborarea și implementarea politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova. Constituția proclamă valorile și principiile naționale supreme, care sunt: suveranitatea și independența; caracterul unitar și indivizibil; statul de drept; inalienabilitatea teritoriului; respectarea drepturilor și libertăților omului; etc.

O normă constituțională specifică care determină caracterul distinct al politicii de securitate și apărare al Republicii Moldova este statutul de neutralitate permanentă și declarația că „Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său”. Constituția nu oferă mai multe detalii cu privire la obligațiile, drepturile sau alte criterii care reies din statutul de neutralitate permanentă.

Doctrina militară a Republicii Moldova [3] – stabilește că scopul principal al politicii militare a Republicii Moldova este asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloace de drept internațional.

Pentru asigurarea acestui scop, Republica Moldova va aplica un sistem de măsuri:

- *la nivel global* – participarea la activitatea comunității mondiale în vederea prevenirii războaielor și conflictelor armate și soluționării pașnice a problemelor litigioase; crearea condițiilor care, în cazul unui pericol militar extern, vor asigura realizarea dreptului republicii la asistența organizațiilor internaționale; participarea activă la edificarea sistemului internațional unic de securitate colectivă;

- *la nivel regional* – stabilirea relațiilor prietenești bilaterale și multilaterale cu statele din regiune, care vor asigura un nivel înalt de încredere reciprocă și deschidere în domeniul militar, precum și ajutorul reciproc în cazul periclitării securității colective;

- *la nivel național* – crearea unui potențial militar, suficient pentru asigurarea securității militare a statului.

În același timp, doctrina are la bază următoarele priorități:

- în domeniul politic – soluționarea pașnică a contradicțiilor apărute între state și excluderea confruntării militare prin eforturile colective ale țărilor, pornind de la principiile și normele dreptului internațional; stabilirea relațiilor politice, economice și militare, care exclud lezarea suveranității și independenței statului;

- în domeniul militar – menținerea capacității de apărare a statului la nivelul care asigură securitatea militară; întărirea măsurilor de încredere, extinderea colaborării militare reciproc avantajoase bazată pe principiile respectării suveranității, independenței și neamestecului în treburile interne ale altor state.

Un alt document în domeniu este **Legea securității statului** [4], adoptată în baza Concepției Securității Naționale. Aceasta precizează că securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Drept amenințări la adresa securității statului (ansamblul de acțiuni, condiții și factori ce comportă pericol pentru stat, societate și personalitate) sunt stabilite:

a) acțiunile îndreptate spre schimbarea prin violență a regimului constituțional, subminarea sau suprimarea suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării. Aceste acțiuni nu pot fi interpretate în detrimentul pluralismului politic, realizării drepturilor și libertăților constituționale ale omului;

b) activitatea ce contribuie, în mod direct sau indirect, la desfășurarea de acțiuni militare contra țării sau la declanșarea războiului civil;

c) acțiunile militare și alte acțiuni violente care subminează temeliile statului;

d) acțiunile care favorizează apariția de evenimente extraordinare în transporturi, telecomunicații, la unitățile economice și cele de importanță vitală;

e) spionajul, transmiterea informațiilor ce constituie secret de stat altor state, precum și obținerea ori deținerea ilegală a informațiilor ce constituie secret de stat în vederea transmiterii lor unor state străine sau structuri anticonstituționale;

f) trădarea manifestată prin acordarea de ajutor unui stat străin în desfășurarea activității ostile împotriva Republicii Moldova;

g) acțiunile care au ca scop răsturnarea prin violență a autorităților publice legal alese;

h) acțiunile care lezează drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor ce pun în pericol securitatea statului;

i) pregătirea și comiterea actelor teroriste, atentatelor la viața, sănătatea și inviolabilitatea persoanelor oficiale supreme din republică, a oamenilor de stat și fruntașilor vieții publice din alte state aflați în Republica Moldova;

j) sustragerea de armament, muniție, tehnică de luptă, materii explozive, radioactive, substanțe otrăvitoare, narcotice, toxice și de altă natură, contrabanda cu acestea, producerea, folosirea, transportarea și păstrarea lor ilegală, dacă prin aceasta sînt atinse interesele de asigurare a securității statului;

k) constituirea de organizații sau grupări ilegale care pun în pericol securitatea statului sau participarea la activitatea acestora;

l) cazurile de crimă organizată și/sau corupție, care subminează securitatea statului.

Respectiv, direcțiile principale ale activității de asigurare a securității statului, potrivit legii (art. 5), sunt:

a) formarea politicii interne și externe în funcție de interesele asigurării securității statului;

b) stabilirea și aplicarea unui sistem de măsuri cu caracter economic, politic, juridic, militar, organizatoric și de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului;

c) constituirea unui sistem de organe ale securității statului, delimitarea atribuțiilor lor, asigurînd interacțiunea dintre ele, precum și crearea mecanismului de control și supraveghere asupra activității lor;

d) perfecționarea cadrului juridic al asigurării securității statului;

e) coordonarea cu alte state a eforturilor în vederea descoperirii, prevenirii și contracarării eventualelor amenințări la adresa securității statului.

Legea privind organele securității statului [5], este actul normativ care stabilește structura sistemului național de apărare, atribuțiile și responsabilitățile autorităților publice în domeniul apărării, organizarea, destinația și conducerea forțelor sistemului național de apărare.

Potrivit art. 13 al legii, sistemul organelor securității statului se constituie din Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, care își desfășoară

activitatea în conformitate cu legile respective, precum și din instituțiile de învățământ și alte instituții și organizații nemilitarizate ale organelor securității statului.

Principalele obligații ale organelor securității statului sînt:

a) să descopere, să prevină și să contracareze, în limita competenței lor, activitățile orientate împotriva regimului constituțional al Republicii Moldova și care urmăresc răsturnarea prin violență a organelor legal constituite ale puterii;

b) să creeze premisele necesare întreținerii optime a relațiilor internaționale ale Republicii Moldova;

c) să informeze regulat autoritățile publice despre problemele securității statului;

d) să apere, în limita competenței lor, drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor Republicii Moldova, să-și dea concursul la reabilitarea persoanelor supuse represiunilor în mod ilegal;

e) să ia măsuri, în comun cu alte autorități ale administrației publice, pentru asigurarea pazei de stat a persoanelor oficiale supreme din republică și a oamenilor de stat și fruntașilor vieții publice din alte state aflați în Republica Moldova;

f) să combată terorismul, crima organizată, corupția care subminează securitatea statului telecomunicații, conform nomenclatorului întocmit de Guvern, să organizeze și să asigure exploatarea și siguranța lor etc.

Concepția securității naționale a Republicii Moldova [6] este un document care reflectă evaluarea generală a mediului de securitate pe plan național și internațional în care operează Republica Moldova și care definește scopul securității naționale, liniile directorii de bază pentru securitatea națională, valorile și principiile generale ce urmează a fi protejate de statul și societatea moldovenească. Prinesență, Concepția securității naționale a Republicii Moldova este un sistem de idei care conturează prioritățile statului în domeniul securității naționale. În conținutul acesteia sunt stabilite principiile, valorile generale, obiectivele, liniile directorii de bază ale securității naționale, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile cu impact asupra securității naționale a Republicii Moldova.

Strategia securității naționale a Republicii Moldova [7], este actul normativ care stabilește criteriile cărora trebuie să li se conformeze sistemul de securitate națională, acestea fiind: respectarea principiilor statului de drept și a normelor de protecție a drepturilor omului, consolidarea instituțiilor și a principiilor democratice în țară, creșterea economică, asigurarea unui control civil asupra forțelor armate și a structurilor de forță, implementarea principiului de demilitarizare a instituțiilor în stat care nu au atribuții de apărare, promovarea bunelor relații cu statele vecine, protejarea cuvenită a informațiilor clasificate. Strategia cuprinde totodată acțiuni necesare în alte sectoare de importanță majoră pentru securitatea națională, precum sănătate, ecologie, educație, luptă împotriva corupției etc.

În pofida acestui cadru juridic, destul de amplu, specialiștii recunosc că politica de securitate și apărare a Republicii Moldova este afectată de mai multe deficiențe de ordin conceptual, legal și instituțional care, pe de o parte, nu permit funcționarea eficientă a sistemului de securitate și apărare națională, iar pe de altă parte, nu asigură un sprijin adecvat implementării obiectivului politic de integrare europeană și de participare la politica de securitate și apărare comună [8]. Respectiv, susținem necesitatea consolidării eforturilor ce vizează perfecționarea continuă a cadrului juridic al asigurării securității statului, pentru aceasta fiind necesare studii ample și complexe cu caracter științific.

Literatura:

1. Securitatea națională – imperativ strategic, Jurnal Academic, Mai 2008, Ediția 9
2. Constituția Republicii Moldova, din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial Nr. 1 din 12.08.1994.
3. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova privind Doctrina militară a Republicii Moldova, Nr. 482 din 06.06.1995. În: Monitorul Oficial Nr. 038 din 14.07.1995.
4. Legea securității statului, Nr. 618 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial Nr. 10-11 din 13.02.1997.
5. Legea privind organele securității statului, Nr. 619 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial nr. 10-11 din 13.02.1997.
6. Legea pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova, Nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial Nr. 97-98, din 03.06.2008.
7. Hotărîrea pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, Nr. 153 din 15.07.2011. În: Monitorul Oficial Nr. 170-175 din 14.10.2011.

8. Politica de Securitate a Republicii Moldova – rezumat informativ. Institutul de Politici Publice. http://www.ipp.md/public/files/Proiecte/Info_Brief_no._4_-_POLITICA_DE_SECURITATE_A_REPUBLICII_MOLDOVA.pdf.

INIȚIATIVA POPULARĂ ÎN PROCESUL DECIZIONAL LOCAL

Pînzaru T.

doctorand

*Institutul de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei*

Fiind reprezentanți ai colectivității locale, autoritățile administrației publice locale în procesul decizional trebuie să se conformeze voinței populației unității administrativ-teritoriale și să adopte/emită acte normative în corespundere cu aceasta. O asemenea conformare trebuie realizată nu abstract, ci prin intermediul identificării opiniei colectivității locale, care să fie luată în considerație pe parcursul desfășurării procesului decizional [8, p. 11].

Exercitarea autonomiei locale de către autoritățile administrației publice locale în scopul „promovării intereselor și soluționării problemelor populației unității administrativ-teritoriale respective” [2, art. 1], implică necesitatea amplificării participării cetățenești în procesul normativ/decizional local, prin aceasta asigurându-se corespunderea activității administrației locale cu voința locuitorilor.

Participarea populației la activitatea decizională a autorităților publice locale poate fi realizată printr-un sistem de forme de participare interdependente și complementare, precum: *formele principale de participare* – inițiativa decizională a cetățenilor, dezbaterile publice și expertiza obștească; *forme complementare* – întrunirile și consultările publice, conferințele (întrunirea delegaților) cetățenilor, adresarea cetățenilor cu petiții la autoritățile administrației publice locale etc.; *forme speciale* – de ex., adoptarea de decizii prin referendum local (adunare generală a cetățenilor), realizarea cărora impune autorităților locale să adopte anumite decizii [8, p. 11].

În literatura de specialitate autohtonă, dreptul la inițiativă legislativă (o vom numi decizională sau normativă, pentru a o distinge clar de inițiativa legislativă din cadrul procesului legislativ al parlamentului) a cetățenilor la nivel local nu a fost dezvoltat practic deloc. Pot fi atestate doar idei răzlețe în acest sens. Spre exemplu, cercetătoarea G. Chiveri propune completarea *Legii privind administrația publică locală* cu un nou capitol ce ar avea denumirea de „Inițiativa cetățenească”, unde s-ar prevedea că cetățenii au dreptul de a propune proiecte de hotărâri, dacă acestea sunt susținute de cel puțin 5% din populația cu drept de vot a unității administrativ-teritoriale date [1, p. 96].

Sub aspect comparativ, precizăm că în doctrina rusă se subliniază ideea că natura autoadministrării locale atribuie populației un rol activ în calitate de subiect al procesului decizional local (numit proces normativ), fiind accentuată necesitatea realizării reale a acestui rol în viață [9, p. 227].

În realitate însă se poate constata că în virtutea particularităților istorice de dezvoltare a societății noastre, la nivel local a rămas dominantă o slabă inițiativă și implicare a cetățenilor în procesul decizional, iar autoritățile administrației publice locale tind să preia un caracter statal.

Prin urmare, la moment a devenit oportună și necesară crearea unui sistem echilibrat de elaborare a deciziilor la nivel local, fapt ce implică, în primul rând, necesitatea dezvoltării formelor de exercitare a suveranității poporului, formarea deprinderilor de inițiativă decizională și implicarea tot mai intensă a colectivității locale în procesul decizional.

Rolul principal în procesul decizional local revine activității normative a autorităților administrației publice locale, care, într-o formă ideală, ar trebui să reprezinte un mijloc de identificare, consacrare și exprimare a voinței colectivității locale în probleme de interes local. Voința colectivității locale este astfel „formată” de către autorități și există ca un fenomen obiectiv și social. Autoritățile administrației publice locale sunt reprezentanții colectivității locale și de aceea ele trebuie să identifice voința acesteia și să o materializeze în voința sa. Cu toate acestea, însă tot mai pronunțată a devenit tendința acestor autorități, de a-și exprima propria voință, prezentînd-o ca voință a populației. În acest sens, un oarecare echilibru în sistemul normativ local ar putea fi creat

---

Institutul de Politici Publice

CONSILIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE
ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

Analiză comparată: Republica Moldova, România și Ucraina

CARTIER

Studiile din cadrul Proiectului "Consiliul Suprem de Securitate – instrument de decizii vitale în Moldova, Ucraina și România" au fost finanțate de Inițiativa Centrelor de Politici Publice a Institutului pentru o Societate Deschisă, Budapesta.

INSTITUTUL DE POLITICI PUBLICE

Institutul de Politici Publice este o organizație neguvernamentală, independentă, non-profit. Scopul Institutului constă în a contribui la dezvoltarea în Republica Moldova a unei societăți deschise, participatorii, pluraliste, bazate pe valorile democratice, prin efectuarea, sprijinirea și sponsorizarea cercetărilor și analizelor independente ale politicilor publice, precum și prin dezbateră publică și mediatizarea largă a rezultatelor acestor cercetări.

Principalele domenii de activitate ale Institutului sunt: politici educaționale, de integrare europeană, de securitate și apărare națională, de soluționare a conflictului transnistrian. Toate acestea presupun și efectuarea unor investigații sociologice.

Institutul întreține relații de colaborare cu organizații și instituții similare de studii în domeniul politicilor publice din mai multe țări europene în vederea unui schimb benefic de informații și experți, elaborării unor studii comparative și promovării politicilor regionale.

Autori: Iurie Pîntea, Viorel Ciubotaru, Victor Popa, Vadim Enicov, Sever Voinescu, Constantin Dudu Ionescu, Victor Ciumak
Redactori științifici: dr. Arcadie Barbăroșie, Iurie Pîntea

Opiniile expuse în studii sunt în exclusivitate ale autorilor și nu reflectă neapărat pozițiile instituției finanțatoare.

CARTIER®

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 24 05 87, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2.

Tel./fax: 210 80 51. GSM: 0744 30 49 15.

Chișinău: bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, sectorul Ciocana. Tel.: 34 64 61.

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Casa Cărții Ciocana, bd. Mircea cel Bătrân, nr. 9, Chișinău. Tel.: 34 64 61.

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 24 10 00.

Librăria Vărul Shakespeare, str. Șciusev, nr. 113, Chișinău. Tel.: 23 21 22.

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Inga Druță

Coperta: Mihai Bacinschi

Design: Victoria Dumitrașcu

Tehnoredactare: Victoria Dumitrașcu

Prepress: Editura Cartier

Tipar: Bons Offices (nr. 60)

Iurie Pîntea, Viorel Ciubotaru, Victor Popa, Vadim Enicov, Sever Voinescu, Constantin Dudu Ionescu, Victor Ciumak
CONSILIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

Analiză comparată: Republica Moldova, România și Ucraina

Ediția I, martie 2006

© Institutul de Politici Publice, pentru prezenta ediție. Această ediție a apărut în 2006 la Editura Cartier.

Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Consiliul securității naționale în procesul de luare a deciziilor: Analiză comparată: Republica Moldova, România și Ucraina / Iurie Pîntea, Viorel Ciubotaru, Victor Popa, ...; cop.: Mihai Bacinschi; Inst. de Politici Publice. — Ch.: Cartier, 2006 (Tipogr. "Bons Offices"). — 228 p.

ISBN 978-9975-79-006-2

750 ex.

342.5(478+498+477): 32.019.52=135.1

C 66

ISBN 978-9975-79-006-2

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE.....	5
CONSILIUL SUPREM DE SECURITATE ȘI GUVERNAREA DEMOCRATICĂ (<i>Iurie PÎNTEA</i>).....	7
CADRUL JURIDIC AL ACTIVITĂȚII CSS – REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE (<i>Victor POPA</i>).....	17
CONSILIUL SUPREM DE SECURITATE ÎN SISTEMUL DE ASIGURARE A SECURITĂȚII NAȚIONALE (<i>Vadim ENICOV</i>).....	46
CONSTITUIREA SISTEMULUI DE SECURITATE NAȚIONALĂ ȘI EVOLUȚIA ROLULUI CONSILIULUI SUPREM DE SECURITATE (<i>Viorel CIUBOTARU</i>).....	58
PRACTICI ORGANIZAȚIONALE ÎN CADRUL CONSILIULUI SUPREM DE SECURITATE (analiza managementului organizațional) (<i>Viorel CIUBOTARU</i>).....	102
CONSILIUL SUPREM DE APĂRARE A ȚĂRII, PRINCIPAL INSTRUMENT DE DECIZIE ÎN POLITICA DE SECURITATE A ROMÂNIEI (<i>Sever VOINESCU, Constantin Dudu IONESCU</i>).....	120
CONSILIUL SUPREM DE SECURITATE CA INSTRUMENT DE LUARE A DECIZIILOR ÎN UCRAINA (<i>Victor CIUMAK</i>).....	168

CONSILIUL SUPREM DE SECURITATE ÎN SISTEMUL DE ASIGURARE A SECURITĂȚII NAȚIONALE

Vadim ENICOV

Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova a fost constituit prin Decret prezidențial la 20.08.1991. În această perioadă a fost prezidat de trei președinți de stat: Mircea Snegur, Petru Lucinschi și Vladimir Voronin. Prezentul studiu va examina activitatea actuală a Consiliului Suprem de Securitate, prezidat de Președintele Vladimir Voronin, care cuprinde perioada 2001-2005.

**Consiliul Suprem de Securitate și politica de securitate națională;
rolul Consiliului Suprem de Securitate în elaborarea
și implementarea Concepției securității naționale;
identificarea intereselor, riscurilor, pericolelor și răspunsurilor**

Potrivit Legii privind securitatea statului, nr. 618-XIII din 31.10.1995, „Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și departamentelor în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de politică externă și internă a statului”. Consiliul Suprem de Securitate este una dintre cele patru autorități publice supreme cu competențe în domeniul asigurării securității statului, altele trei fiind Parlamentul, Președintele statului și Guvernul. Componența CSS este aprobată de Președintele Republicii Moldova și, în prezent, întrunește Prim-Ministrul, Președintele Comisiei pentru securitatea națională a Parlamentului, miniștri ai apărării, afacerilor externe și integrării europene, economiei, alte persoane cu înalte funcții de răspundere.

Consiliul Suprem de Securitate, având competențe în domeniul asigurării securității naționale, se preocupă de probleme ce țin de: securitatea de stat, securitatea publică, securitatea militară, economică, ecologică și alte probleme de importanță majoră.

Astfel, putem ușor observa că atât competența CSS, cât și componența sa determină rolul său în stabilirea politicii de securitate națională, elaborarea și implementarea Concepției securității naționale. Fiind un organ colegial și consultativ, CSS este acel for unde se întrunesc informațiile, opiniile și propunerile membrilor săi – reprezentanții autorităților publice supreme cu competențe în domeniul asigurării securității statului – asupra celor mai importante chestiuni din domeniu. Datorită acestui fapt, deciziile CSS au un conținut consistent, în măsură să reflecte o poziție consolidată a ramurilor puterii statului, precum și să-și asigure o implementare eficientă.

Consiliul Suprem de Securitate și politica externă: rolul CSS în elaborarea și implementarea Concepției politicii externe

Consiliul Suprem de Securitate nu a avut o implicare directă în promovarea politicii externe. Aceasta este o activitate specifică Președintelui Republicii Moldova, ca autoritate constituțională care reprezintă statul și, potrivit art. 86 din Constituție, poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova. Șeful statului își execută atribuțiile în domeniul politicii externe fiind asistat de unele servicii speciale ale Aparatului său și de consilierul în politica externă.

Consiliul Suprem de Securitate este un organ colegial cu atribuții în domeniul securității, care trebuie distinsă de activitățile în domeniul politicii externe. Totuși, unele chestiuni examinate la ședințele Consiliului au avut tangențe cu politica externă a statului, vizând atât relațiile cu alte state, cât și poziția țării în unele probleme internaționale.

În acest context, pot fi menționate mai multe probleme examinate de CSS. Deciziile adoptate în legătură cu măsurile de contracarare a terorismului internațional și susținerea eforturilor internaționale vizează atât raporturile cu statele lumii, cât și poziția oficială a Moldovei în această problemă (ședința din 06.10.2001). Tot aici pot fi încadrate deciziile de participare a Forțelor Armate ale Moldovei la operațiunile internaționale (ședințele din 13.12.2002 și 21.04.2003).

În același context, pot fi menționate și deciziile privind fluxul migrațional de la ședințele din 24.09.2001 și 03.05.2002, privind securitatea frontierelor și traficul ilicit cu droguri și ființe umane (ședința din 26.10.2001), deciziile adoptate în vederea soluționării conflictului transnistrian (ședința din 21.07.2004). Aceste decizii au vizat, inclusiv, și relațiile cu Federația Rusă și Austria.

Ședințele CSS în problemele enumerate vor fi analizate detaliat în capitolele corespunzătoare ale lucrării.

Consiliul Suprem de Securitate și procesul de soluționare a conflictului transnistrian

Este relevant faptul că CSS nu s-a implicat direct în procesul de soluționare a conflictului transnistrian până în vara anului 2004. Cauza acestui fapt a fost că în perioada premergătoare se căutau căi pur politice de soluționare a conflictului. Acestea fiind de la încheierea unor acorduri cu administrația neconstituțională a raioanelor de est ale Republicii Moldova până la elaborarea și negocierile asupra așa-numitului „Memorandum Kozak”. Toate acțiunile întreprinse din partea Președinției și Guvernului Republicii Moldova nu au avut rezultate pozitive. Iar măsurile întreprinse pentru a aduce activitatea instituțiilor publice și a agenților economici în cadrul juridic constituțional al Moldovei au scos la iveală adevăratele intenții ale grupării Smirnov, dezvăluind totodată și lipsa de cooperare din partea statelor garante.

Pe parcursul anului 2004, autoritățile statale ale Republicii Moldova au suportat mai multe atacuri provocatoare, cum ar fi închiderea școlilor cu predare în limba de stat pe baza grafiei latine, reținerile neîntemeiate și ilegale ale cetățenilor Republicii Moldova de către forțele de miliție transnistriene etc. Totodată, la sfârșitul semestrului I al anului 2004 a fost acumulat un volum considerabil de informații referitoare la activitățile criminale practicate în raioanele de est, care indicau asupra pericolului real pentru securitatea națională, regională și internațională. În urma acestor acțiuni ilegale și agresive ale autorităților raioanelor de est, s-a recurs la elaborarea unui complex de măsuri de ordin politic și economic, menite de a influența autoritățile transnistriene în încetarea acțiunilor criminale.

Prima ședință a CSS care a vizat direct problema soluționării conflictului transnistrian a avut loc la 21 iulie 2004. Pe ordinea de zi a ședinței chestiunea examinată a fost definită ca „privind relațiile de corespondență și alte relații financiare ale băncilor din raioanele de est ale Republicii Moldova cu băncile și alte instituții financiare din alte state și privind exportul produselor siderurgice de la Uzina Metalurgică din Râbnița și alți agenți economici din stânga Nistrului”. La ședință au fost prezentate datele acumulate despre numărul impunător al operațiunilor financiare externe, folosind mijloace financiare provenite din contrabandă, vânzări de arme și muniții, alte surse ilegale. Fluxurile mijloacelor bănești erau transferate instituțiilor financiare din Federația Rusă și Austria, pentru ca mai apoi să fie legalizată proveniența lor. Se impunea concluzia că această activitate periclitează în mod direct securitatea economică a Republicii Moldova și prezintă un pericol iminent pentru securitatea regională. În centrul atenției s-a aflat și folosirea ulterioară a banilor, fiind presupusă destinația acestora criminalității și terorismului transnațional.

O problemă aparte, strâns legată de prima a fost și activitatea de export al produselor siderurgice de la Uzina Metalurgică din Râbnița, situată în raioanele de est. Drept impuls au servit informațiile parvenite din Spania, Statele Unite ale Americii despre exportul în aceste țări al produselor siderurgice cu certificate de origine ale Republicii Moldova falsificate. Fiind analizate referitoare la importul în Moldova de produse siderurgice și exportul acestora în alte state de către Uzina Metalurgică din Râbnița, s-a depistat schema criminală de prejudiciere a bugetului național, precum și a statelor importatoare.

Fiind examinate chestiunile programate pentru ședința Consiliului, au fost puse în discuție și problemele activității școlilor din raioanele de est, reținerile ilegale ale cetățenilor statului de către forțele militarizate din aceste raioane, blocarea locuitorilor unor localități din stânga Nistrului și interzicerea cultivării loturilor de pământ aflate în proprietatea acestor persoane.

La ședință a fost adoptată decizia principală de încetare a negocierilor cu administrația raioanelor de est. Dintre măsurile practice elaborate la ședința CSS menționăm: apelurile către statele și organizațiile internaționale privind blocarea activității fi-

nanciare externe ilegale a instituțiilor din Transnistria, interzicerea exporturilor de mărfuri de către agenții economici din raioanele de est care n-au relații cu sistemul bugetar al Moldovei, punctarea unui program complex de soluționare a conflictului transnistrian.

Ulterior, problemele în cauză și soluționarea lor au fost de mai multe ori discutate la ședințele ordinare ale CSS. Pe parcurs, erau identificate metode noi de impulsione a procesului de soluționare. Printre acestea menționăm: aderarea la Organizația Internațională de Combatere a Spălării Banilor EGMONT; negocierile în problema școlilor ș.a. Este necesar de menționat că în sarcina Consiliului Suprem de Securitate a fost pusă și monitorizarea permanentă a proceselor numite, adunarea și sistematizarea informațiilor despre activitatea instituțiilor statale în aceste domenii.

Consiliul Suprem de Securitate în situații de criză, lupta cu corupția și terorismul

Lupta cu corupția

Încă în preajma alegerilor parlamentare din primăvara anului 2001 lupta cu corupția a fost declarată una din prioritățile actualului partid de guvernământ, fiind privită ca o problemă majoră pentru buna funcționare a statului, asigurarea securității publice și economice. CSS în permanență a acordat o atenție deosebită acestui flagel, fiind examinate diverse aspecte ale problemei. La ședințele Consiliului au fost examinate atât cazuri concrete, particulare, cât și chestiuni de sistem, în perspectiva unei diminuări esențiale a corupției.

Conștientizând că mai multe probleme care afectează securitatea statului au la bază acte de corupție, vom încerca să ilustrăm activitatea CSS în domeniul combaterii corupției prin cazuri concrete de nivel național.

În toamna anului 2003 s-a semnalat situația de criză de pe piața pâinii și a produselor de panificație, care s-a manifestat prin lipsa cantității necesare de materie primă la combinatele de panificație sau proasta ei calitate. Ca o continuare logică a acestei situații a fost majorarea substanțială a prețurilor la pâine – produs alimentar de primă necesitate. În situația unei crize economice în țară, fiind afectate în primul rând păturile defavorizate ale populației, creșterea prețurilor la produsele de panificație prezentau pericole reale pentru securitatea socială și impunea măsuri de protecție a populației.

Fiind tratată inițial ca o problemă dictată de seceta verii 2003 și nivelul scăzut al recoltelor, chestiunea totuși a atras atenția Consiliului Suprem de Securitate prin lipsa unui program guvernamental clar de depășire a situației. Au fost inițiate un șir de controale atât privind îndeplinirea obligațiilor funcționale de către organele statale cu funcții regulatorii în domeniu, privind respectarea legislației și buna administrare a întreprinderilor cu capital majoritar de stat, în special a Societății pe Acțiuni „Fran-

zeluța”, cât și privind activitatea economică a agenților economici cu capital privat sub aspectul respectării legislației cu privire la importul grâului, păstrarea lui, realizarea produselor de panificație și stabilirea prețurilor la pâine.

Rezultatele controalelor au indicat un șir de încălcări din partea persoanelor cu diverse funcții de răspundere, începând de la încălcări disciplinare până la fapte sancționate penal, cele mai grave fiind faptele de corupție. Urmare a analizei rezultatelor obținute, la 28 februarie 2004 CSS s-a întrunit în ședință pentru a examina situația de pe piața pâinii și a produselor de panificație și starea legalității în activitatea organelor de stat și a agenților economici ce activează în domeniul respectiv. Prin decizia CSS, în sarcina organelor abilitate a fost pusă ameliorarea situației în acest domeniu și elaborarea unor programe guvernamentale de prevenire a situațiilor de criză. Totodată, în atenția membrilor Consiliului s-au aflat și delictele concrete comise de persoane cu funcții de răspundere din cadrul Guvernului și de managerii unor agenți economici. În sarcina organelor abilitate – Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale – a fost pusă examinarea și sancționarea legală a tuturor acestor cazuri. Au fost inițiate un șir de urmăriri penale, finalizate deja cu sentințe judiciare de condamnare.

Un alt aspect al activității CSS în domeniul combaterii corupției, de ordin general, a fost elaborarea proiectului Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției și a Planului de acțiuni pentru realizarea strategiei. Fiind evidențiată necesitatea elaborării unei asemenea strategii la mai multe ședințe ale CSS pe parcursul anilor 2002-2003, în această perioadă a fost efectuat un volum substanțial de lucru în vederea identificării cauzelor și premiselor corupției, metodelor de prevenire și de contracarare a ei. În acest proces au fost implicate toate instituțiile statale guvernamentale, forul legislativ și societatea civilă. Lucrul efectuat a fost în permanență monitorizat și dirijat de CSS. După elaborarea unui proiect inițial, la definitivarea acestuia au fost atrași experții și organismele internaționale.

Strategia națională de prevenire și combatere a corupției a fost stabilită ca una din prioritățile actuale ale reformelor economice, politice și sociale din Republica Moldova. Oportunitatea Strategiei a fost determinată de conștientizarea imposibilității de a dezrădăcina corupția doar prin aplicarea unor măsuri penal-restrictive, a necesității unei noi abordări a acestui fenomen, inclusiv a îmbinării acțiunilor de prevenire a corupției cu cele de depistare, instrumentare și sancționare, promovându-se, totodată, mecanismele economiei de piață. Documentul definește corupția potrivit actelor internaționale – Convenția civilă privind corupția (Strasburg, 04.11.1999), Convenția penală privind corupția (Strasburg, 27.01.1999), alte definiții ale acesteia și stabilește oportunitățile de ajustare a legislației naționale la cerințele și standardele convențiilor și tratatelor anticorupție. Măsurile de prevenire și de combatere a corupției au fost identificate prin acțiuni prioritare și complementare de:

- perfecționare a cadrului legislativ și asigurare a aplicării legislației;
- prevenire a corupției în instituțiile publice și în procesul politic;
- intensificare a cooperării instituțiilor publice cu societatea civilă, inclusiv prin sensibilizarea opiniei publice și educația civică.

Planul de acțiuni conține indicarea acțiunilor preconizate, instituțiile responsabile și termenele de realizare. De menționat că, la nivel general, coordonarea realizării acțiunilor planificate a fost pusă în sarcina Consiliului Suprem de Securitate.

La 15 aprilie 2004 a fost convocată o ședință largită a CSS în problema dată. La ședință au participat membrii permanenți ai Consiliului și persoane invitate: membri ai Curții de Conturi, ai Serviciului Fiscal, ai Curții Supreme de Justiție, Departamentului Vamal, Trupelor de Grăniceri, Statistică și Sociologie, ai Confederațiilor Sindicatelor și Patronatului, ai instituțiilor de învățământ superior și ai organizațiilor obștești. Mai multe persoane au prezentat opinii asupra proiectului Strategiei și Planului de acțiuni, au fost în discuție oportunități de adoptare și punere în aplicare a acestor documente.

În decizia adoptată au fost stabilite termene concrete pentru aprobarea Strategiei și a Planului de acțiuni de către Guvern și transmiterea lor în Parlament. Faza finală a lucrului efectuat a fost la 16 decembrie 2004, când Parlamentul a adoptat Hotărârea nr. 421-XV pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției și a Planului de acțiuni. Deja de la începutul anului 2005, cu sprijinul Consiliului European, se întreprind acțiuni concrete pentru implementarea sarcinilor trasate.

Lupta cu terorismul

Activitatea CSS în domeniul luptei cu terorismul a fost, firește, influențată de evoluțiile internaționale din ultimii ani. În perioada premergătoare anului 2001 terorismul era privit ca o problemă a unor state aparte, fiind identificate în mod corespunzător și mijloacele de contracarare a terorismului. Fiind luate în considerație mai multe acte internaționale vizând lupta cu terorismul, în opinia noastră, cooperarea internațională lăsa mult de dorit. O asemenea abordare era caracteristică și pentru Republica Moldova. După evenimentele tragice din 11 septembrie 2001, noțiunea de terorism internațional a devenit plină de conținut, fiind conștientizat pericolul real pe care prezintă terorismul pentru fiecare stat. Totodată, unei abordări noi au fost supuse și condițiile specifice ce favorizează dezvoltarea terorismului, cum ar fi operațiunile ilegale cu mijloace bănești, traficul de arme, regimurile și teritoriile necontrolate de comunitatea internațională, securitatea transporturilor și a comunicațiilor.

O primă abordare a problemei terorismului internațional de către CSS al Republicii Moldova a avut loc la 6 octombrie 2001. În ședința Consiliului au fost examinate oportunitățile de cooperare internațională în domeniu, au fost trasate unele sarcini concrete pentru asigurarea acesteia. Decizia adoptată, în mare parte, este una politică cu caracter de declarație și privește colaborarea Republicii Moldova cu țările lumii

în lupta cu terorismul internațional. Necesitatea acesteia a fost determinată de evenimentele menționate mai sus și de consolidarea statelor lumii în acțiunile întreprinse. Totodată, la ședință a fost adoptată decizia de principiu privind acceptarea survolului și aterizării avioanelor militare pe aeroporturile naționale.

Ședința din 6 octombrie 2001 a determinat una dintre direcțiile de activitate ale CSS pentru următorii ani. Astfel, problemele cooperării internaționale în domeniul luptei cu terorismul au fost examinate la ședințele din 13 decembrie 2002 și din 21 aprilie 2003. Cea din 13.12.2002 a avut în agenda de lucru acceptarea participării geniștilor Armatei Naționale a Republicii Moldova la operațiunile de deminare în cadrul Forței de Securitate Internațională în Afganistan. Cea din 21.04.2003 a vizat participarea militarilor Armatei Naționale la operațiunile internaționale postconflict cu caracter umanitar. Atât în primul, cât și în al doilea caz a fost acceptată participarea Forțelor Armate ale Moldovei la operațiunile amintite. Deciziile au fost executate.

În contextul contracarării terorismului internațional, la ședințele CSS au fost examinate probleme ce țin de asigurarea securității în transporturi. La acest capitol este necesar de evidențiat rolul serviciului CSS în examinarea situației reale și elaborarea măsurilor de ameliorare. Fiind o problemă ce vizează mai multe organe de forță ale statului, cu atribuții specifice în domeniu, precum și conducătorii acestor organe, cu responsabilități concrete, necesitatea evaluării situației reale a dictat elaborarea unor operațiuni operative și confidentiale. Fiind desfășurate acestea, s-a constatat nivelul scăzut al securității transportului aerian. În urma obținerii unor rezultate negative, la 28 august 2004 a fost convocat Consiliul, fiind examinate problemele ce țin de asigurarea reală a securității la ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău”. Prin decizia CSS a fost pusă în sarcina organelor abilitate întreprinderea măsurilor pentru ameliorarea situației, inclusiv prin elaborarea unor planuri complexe de colaborare a organelor de forță și control cu atribuții în domeniu, ridicarea continuă a nivelului profesional al angajaților și renovarea bazei tehnico-materiale respective. Tot la această ședință a fost adoptată decizia de sancționare a persoanelor vinovate de nivelul scăzut al securității.

După această ședință au fost întreprinse un șir de măsuri pentru redresarea situației existente, care, totuși, au fost considerate insuficiente de către CSS. Acest fapt a determinat organizarea, la 14.10.2004, a unei noi ședințe la temă, la care a fost examinat nivelul de executare a deciziei CSS. În cadrul ședinței au fost audiate rapoartele persoanelor responsabile de măsurile întreprinse și acestea au fost atenționate asupra necesității intensificării activității în domeniu. Faptul este și un exemplu privind modul de control asupra executării deciziilor CSS.

La aceeași ședință a fost examinată problema asigurării legitimității și securității survolării spațiului aerian al țării cu referire specială la zborurile neautorizate și necontrolate de autoritățile statale pe teritoriul raioanelor de est ale țării. Aceasta este o problemă strâns legată de soluționarea conflictului transnistrian, dar care are tangențe

evidente cu contracararea terorismului. În sarcina Guvernului au fost puse măsurile de interzicere a funcționării aeroportului de la Tiraspol, dar, din motive obiective, decizia CSS sub acest aspect nu a fost executată.

Situații de criză

Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova a activat în mai multe situații de criză în calitate de organ competent de adoptare a deciziilor ce nu suferă amânare. Aceasta se datorează faptului că, pe de o parte, majoritatea membrilor CSS sunt conducători ai structurilor de forță și ai ministerelor-cheie din componența executivului, pe de altă parte, în componența CSS intră reprezentanți ai Parlamentului și Șeful statului. În plus, la ședințele CSS pot fi invitate oricare alte persoane cu funcții de răspundere. Astfel, la adoptarea deciziilor se omit treptele birocratice, dar și necesare, de adoptare a actelor normative, cum ar fi expertizarea în instituțiile guvernamentale interesate, aprobarea în cadrul Guvernului, expertizarea în comisiile parlamentare și adoptarea în plenul legislativului.

Deciziile CSS nu au forța normei juridice și nu sunt obligatorii pentru executare, acestea sunt consultative, cu caracter de recomandare. Acestui fapt i se datorează și procedura simplificată de adoptare. Problema sau situația de criză apărută este studiată într-un timp restrâns în cadrul fiecărei dintre instituțiile implicate, după care membrii CSS o examinează, ascultă opiniile altor persoane competente și adoptă decizia respectivă. Plusul acestui mecanism de adoptare a deciziilor este operativitatea sa, extrem de eficientă în cazul situațiilor de criză.

Reprezentarea în CSS permite examinarea operativă și completă a oricăror probleme de importanță majoră și adoptarea unor decizii practice și viabile. Această formă de depășire a situațiilor de criză și-a demonstrat eficacitatea în timp.

Unele probleme puse în discuție la ședințele CSS și care pot fi clasificate ca situații de criză au fost menționate mai sus, cum ar fi criza pâinii sau situația provocată de conflictul transnistrian.

Un alt exemplu de activitate a CSS în situații de criză este în cazul contrabandei cu produse petroliere. Practic, de la începutul activității sale în componență nouă, constituită în anul 2001, CSS conștientiza pericolul ce-l reprezintă pentru securitatea economică a țării contrabanda cu produse petroliere. Era clar că contrabanda a depășit nivelul când este doar o infracțiune sancționată penal și a devenit un pericol real pentru securitatea economică a statului. Prețurile la produsele petroliere erau în permanentă creștere, nivelul alocațiilor la buget, din acest gen de activitate, era în scădere, iar securitatea economică a statului era bazată pe activitatea unor întreprinderi fictive controlate de anumite grupări criminale, care în orice moment erau în stare să provoace o criză de proporții. Totodată, a fost nevoie de timp pentru evaluarea acestui fenomen și elaborarea unor mecanisme funcționale de combatere.

La ședința din 24 mai 2002 a CSS a fost examinată situația pe piața produselor petroliere. În cadrul ședinței au fost prezentate informațiile și rezultatele investigațiilor unui număr mare de instituții statale, cum ar fi Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul de Informații și Securitate, Procuratura Generală, Departamentul Vamal, Departamentul Statistică și Sociologie. Fiind sistematizate aceste rapoarte, s-a conturat și mecanismul de combatere a contrabandei. A devenit clar că una din principalele cauze ale contrabandei cu produse petroliere este nivelul avansat al corupției în organele de stat, începând de la controlul vamal al mărfurilor și terminând cu controlul comercializării la stațiile de benzină. Se impuneau măsuri de ordin administrativ.

Guvernul a fost obligat să întreprindă un șir de măsuri pentru ameliorarea situației. Au fost organizate controale ale activității organelor vamale, depistate multiple cazuri de implicare a angajaților în scheme ilicite de contrabandă. Organele de drept au inițiat un șir de urmăriri penale, persoanele vinovate fiind trase la răspundere penală. Au fost adoptate hotărâri de Guvern la tema respectivă, elaborate proiecte de modificare a legislației, întreprinse măsuri de înăsprire a controalelor efectuate de organele Departamentului Standardizare și Metrologie, ale Serviciului Fiscal.

Este un exemplu de implicare eficientă a CSS în soluționarea unei probleme de securitate națională, care a permis diminuarea reală a contrabandei cu produsele petroliere și, ca rezultat, majorarea vădită a veniturilor bugetare.

Consiliul Suprem de Securitate și controlul democratic asupra Forțelor Armate

În activitatea sa Consiliul Suprem de Securitate de mai multe ori a abordat chestiuni ce țin de funcționarea Forțelor Armate. Situația a fost examinată sub diferite aspecte: nivelul disciplinei în corpul de soldați și ofițeri, păstrarea patrimoniului militar și modernizarea Armatei Naționale.

La 13 decembrie 2001 a avut loc ședința privind situația din Armata Națională în ceea ce privește vânzarea patrimoniului militar, la care a fost audiat raportul Ministrului Apărării despre unele aspecte ale colaborării Armatei Naționale în plan extern. Au fost constatate mai multe încălcări ale legislației la vânzarea patrimoniului militar, discutate problemele referitoare la operațiunile post-conflict cu caracter militar. Prin decizia CSS au fost stabilite sarcinile în vederea ameliorării situației în aceste domenii.

La 6 martie 2003 la ședința CSS a fost discutat nivelul infracțional și gradul de respectare a drepturilor constituționale ale militarilor în Forțele Armate. Temei pentru discutarea problemei la ședința CSS au servit multiplele informații privind crimele comise atât de către militari, cât și în privința militarilor. A fost constatată situația deplorabilă din domeniu, în sarcina Guvernului și a altor instituții a fost pusă combaterea criminalității în Forțele Armate și sancționarea unor persoane cu funcții de răspundere.

O chestiune importantă discutată la ședința CSS a fost cea privind modernizarea armatei. În urma examinării unui șir de proiecte și propuneri privind restructurarea armatei, precum și bazându-se pe recomandările Consiliului Europei în acest domeniu, Ministerul Apărării a elaborat Concepția de restructurare și modernizare a Armatei Naționale. La ședința din 13 mai 2004 această Concepție a fost aprobată, a fost adoptată decizia de transmitere a documentului dat Guvernului pentru examinare. La aceeași ședință au fost discutate problemele privind condițiile de păstrare a armamentului. A fost aprobat un Plan de măsuri și stabilită sarcina de efectuare a unor controale privind păstrarea armamentului la structurile ce dețin armament. Decizia a fost executată.

Consiliul Suprem de Securitate și bugetul sistemului de securitate (capacitatea de influență asupra priorităților bugetare)

Consiliul Suprem de Securitate în activitatea sa nu a avut implicații în politica bugetară. Fiind un domeniu nespecific structurilor de forță, reprezentanții cărora constituie majoritatea membrilor CSS, politica bugetară s-a aflat în atenția CSS doar tangențial, prin examinarea unor probleme ce ar influența procesul bugetar.

La 15 octombrie 2002 la ședința CSS a fost discutată executarea Legii privind prevenirea și combaterea spălării banilor. Susținem că este o lege ce influențează procesul bugetar, deoarece spălarea banilor este un domeniu unde se comit multiple fraude ce afectează direct disciplina financiară și colectarea impozitelor la buget. Încălcărilor și infracțiunilor comise în acest domeniu țin de activitatea agenților economici, a instituțiilor financiare și a organelor de control ale statului. Prin decizia CSS au fost trasate un șir de măsuri de ordin administrativ, îndreptate spre ameliorarea situației în domeniu.

Una din problemele examinate recent de CSS este cea privind asigurarea securității în domeniile bancar și financiar ale țării, la ședința din 30.03.2005. Necesitatea acesteia a fost dictată de creșterea numărului de cazuri de activitate ilicită a instituțiilor bancare, cazuri de insolvabilitate intenționată sau fictivă, fabricarea și punerea în circulație a banilor falși. În această ședință au fost trasate sarcini vizând activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept și a Băncii Naționale a Moldovei. CSS s-a referit la activitatea Băncii Naționale a Moldovei privind asigurarea și controlul legalității la autorizarea, supravegherea și reglementarea activității instituțiilor bancar-financiare.

Capacitățile Consiliului Suprem de Securitate de a îndeplini misiunile atribuite prin legislație. Capacitățile Consiliului Suprem de Securitate și ale aparatului de a rezolva alte probleme care nu sunt atribuite prin legislație

Analiza efectuată mai sus indică numărul mare și diversitatea problemelor puse în discuție la ședințele CSS. Considerăm că misiunile atribuite prin legislație Consiliului Suprem de Securitate sunt executate pe deplin. Totodată, la acest capitol accentuăm și rolul CSS în soluționarea unor probleme mai puțin tradiționale pentru noțiunea de securitate națională.

La ședința CSS din 25 ianuarie 2002 au fost discutate probleme ce țin de situația ecologică și direcțiile prioritare de asigurare a securității ecologice. La ședința Consiliului au fost prezentate rapoartele savanților în domeniu referitoare la poluarea aerului, poluarea apelor, eroziunea solurilor și pericolele prezentate de alunecările de teren. Prin decizia CSS Guvernul a fost obligat să elaboreze Programul național de asigurare a securității ecologice.

Deși legislația existentă nu stabilește expres atribuțiile CSS în domeniul securității ecologice, din motivul importanței acestui domeniu chestiunea a fost discutată la ședința CSS. În prezent se elaborează modificări ale legislației prin care de competența CSS vor fi și chestiunile privind asigurarea securității ecologice.

În același context, la ședința CSS din 20 iunie 2003 a fost pusă în discuție starea fondului forestier național. Prin decizie s-a pus în sarcina Guvernului elaborarea unui program de reconstrucție a fondului forestier. Decizia a fost executată în ceea ce privește elaborarea programului. Referitor la implementarea acestuia, CSS până în prezent monitorizează nivelul și calitatea executării lui.

O altă chestiune mai puțin specifică CSS este cea privind situația din domeniul construcțiilor și măsurile de asigurare a securității în construcții, discutată la ședința din 31 iulie 2002. Necesitatea examinării acestei probleme a fost motivată de Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului. Specialiștii ministerului au efectuat un studiu complex privind starea construcțiilor în localitățile Republicii Moldova, eventualele pericole pentru populație. S-au constatat multiple încălcări ce țin de executarea ilegală a construcțiilor noi și de reconstrucția neautorizată a clădirilor existente. În special, aceste pericolele de năruire se referă la blocurile de locuit care au suferit mai multe modificări neautorizate. În sarcina Guvernului și a altor instituții a fost pusă elaborarea unui plan complex de măsuri privind combaterea construcțiilor neautorizate și asigurarea securității în construcții.

O chestiune ce s-a aflat permanent în atenția CSS este cea privind adopțiile naționale și internaționale și protecția drepturilor copilului. Problemele în cauză au fost discutate la mai multe ședințe, ultima având loc la 11.01.2005. La ședință a fost luată

decizia privind constituirea de către Guvern a Comitetului Național pentru Adopții și formarea unui grup de lucru pentru elaborarea proiectului de lege cu privire la statutul juridic al adopției. Decizia a fost executată.

Rezerve și imperative de perfecționare. Propuneri

Activitatea oricărei structuri statale necesită perfecționare permanentă. Dezvoltarea socială și statală, noile realități internaționale impun elaborarea noilor mecanisme de activitate, identificarea căilor de soluționare a problemelor și înlăturarea pericolelor pentru securitatea națională.

La 3 iunie 2005, a fost publicat Decretul Președintelui Republicii Moldova din 30.05.2005 privind constituirea Consiliului Suprem de Securitate. Potrivit acestui decret, a fost modificată componența Consiliului în sensul excluderii unor membri anteriori. La fel, a fost exclusă prevederea privind constituirea comisiilor specializate pe lângă CSS.

Printre obiectivele de perfecționare a activității CSS menționăm: elaborarea Concepției securității naționale, a Legii privind Consiliul Suprem de Securitate, modificarea actelor normative vizând securitatea națională.

ИНСТИТУТ ДЕМОКРАТИИ

**ОБУЧЕНИЕ ПРАВАМ
ЧЕЛОВЕКА**

СБОРНИК СТАТЕЙ

КОМПАТ 2017

Редакционная коллегия:

Аникин Владимир, доктор хабилитат политических наук, доктор философии, конференциар, действительный член Дома ученых Тель-Авива (Израиль)

Бандурка Александр, доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины, академик Национальной академии правовых наук Украины, почетный ректор Харьковского университета внутренних дел (Украина)

Боршевский Андрей, доктор истории, председатель Консилиума Института демократии, старший научный сотрудник Института культурного наследия Академии наук Молдовы

Губерский Леонид, доктор философских наук, профессор, академик Национальной академии наук Украины, ректор Киевского национального университета имени Тараса Шевченко (Украина)

Захария Сергей, доктор истории, конференциар, ректор Комратского государственного университета, депутат Народного Собрания Гагаузии

Костаки Георге, доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института правовых и политических исследований Академии наук Молдовы

Кузнецов Валерий, доктор h.c., председатель правления Западно-региональной ассоциации клубов ЮНЕСКО, главный редактор Специализированного издательства «ЮНЕСКО-СО-ЦИО» (Украина)

Кустрябова Степанида, доктор хабилитат истории, профессор Государственного педагогического университета имени Иона Крянгэ

Николаев Андрей, директор Приднестровского общества болгарской культуры «Родолубец»

Райнин Игорь, доктор юридических наук, глава Администрации Президента Украины

Рапопорт Анатолий, доктор философии, профессор кафедры методики преподавания Университета Пурдюо (США), редактор журнала «Преподавание общественных наук в мире» (США)

Степанов Вячеслав, доктор хабилитат истории, профессор Приднестровского государственного университета имени Тараса Шевченко

Стремление к свободе является врожденным чувством человека, однако для того, чтобы построить современное демократическое общество, где верховенствуют права и свободы, необходимо изучать права человека и им необходимо обучать. Данный сборник содержит статьи в области прав человека, демократии и обучения правам человека.

Сборник был подготовлен при содействии Европейского Союза. Ответственность за его содержание несет исключительно автор, и оно никоим образом не выражает видения Европейского Союза, а также имплементирующей организации – Института демократии и партнеров проекта – Общества болгарской культуры «Родолубец» и Центра по защите и продвижению прав молодых женщин.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Обучение правам человека: Сборник статей / Ин-т демократии; редкол.: Аникин Владимир [и др.]. – Компар: Institutul pentru Democrație, 2017 («MITRA-GRUP» S.A.). – 316 p. Texte: lb. rom., ucr., rusă. – Adnot.: engl. – Referințe bibliogr. în subsol. – 5000 ex.

ISBN 978-9975-4474-9-2.

342.7(082)=135.1=161.2=161.1

O-26

*Pirkka Tapiola,
Ambassador, Head of the European Union Delegation to Moldova*

FOREWORD

Since the end of the second world war, the world has made huge progress in its attempt to safeguard and protect the fundamental rights and freedoms of people.

On the European continent, which was hit 70 years ago by a hurricane of war, violence and hate, the “European Convention on Human Rights” protects all of us with almost no exception – from Greenland on the West to the far-east of Russia on the East. In the European Union itself, fundamental rights guaranteed by this Convention constitute general principles. The values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities, form a common foundation.

This is our common heritage, which all generations must take care of. Indeed, this heritage is also fragile. Human rights and freedoms are not written in stone! Nothing is worse than believing that these rights and freedoms are acquired forever. The situation worldwide, including in Europe, shows that the need to protect human rights and freedoms requires daily work, particularly when new threats and challenges arise.

To guarantee respect of those rights and freedoms, education is fundamental not only for pupils or students but for all of us. Human rights education is one of the most relevant tools to continue to promote them.

The articles and communications gathered in this book contribute to reminding us that peace, democracy and freedom are not only common-sense but the result of humankind’s desire to build a better society. It is our common duty to educate ourselves in keeping this reality alive.

I wish you a fruitful reflection.

СОДЕРЖАНИЕ

PIRKKA TAPIOLA. FOREWORD.....	3
ПРЕДИСЛОВИЕ.....	7
РАЙНИН ІГОР. ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	9
ЗАХАРИЯ СЕРГЕЙ, БОРШЕВСКИЙ АНДРЕЙ, СОСНА БОРИС. СУЩНОСТЬ НЕПРЕРЫВНОГО АКТИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	15
СТЕПАНОВ ВЯЧЕСЛАВ. РОЛЬ ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ГРАЖДАНСКОМ ВОСПИТАНИИ.....	27
MICU VICTOR. RĂSPUNDEREA PENALĂ A PARLAMENTARILOR – GARANȚIE A RESPECTĂRII PRINCIPILOR STATULUI DE DREPT (LEGISLAȚIE ȘI JURISPRUDENȚĂ RELEVANTĂ).....	48
РАПОПОРТ АНАТОЛИЙ. ГЛОБАЛЬНОЕ ГРАЖДАНСТВО И ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЛАСТИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА.....	62
ТРОЯН ВАДИМ. НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ.....	74
КОСТАКИ ГЕОРГЕ. ПРАВОВОЕ ВОСПИТАНИЕ – ОСНОВА ГРАЖДАНСКОГО ВОСПИТАНИЯ.....	88
БОЛУЧЕНКОВА АННА. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ У МОЛОДЕЖИ НА ОСНОВЕ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ.....	93
КУРКО МИКОЛА. ПРАВО ГРОМАДЯН НА ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ.....	101
ДАРАДУР НАТАЛЬЯ. ГРАЖДАНСКОЕ ВОСПИТАНИЕ И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ.....	106

АНИКИН ВЛАДИМИР. ГРАЖДАНСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ.....	113
РИБАЛКА НАТАЛІЯ. ПРАВОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ.....	120
РОГОВАЯ ГАЛИНА. ГРАЖДАНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В МОЛДАВСКОМ ОБЩЕСТВЕ: МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ.....	129
RAILEAN PETRU. FELURILE JURISDICȚIEI CONTEMPORANE.....	136
КОРНІЄНКО МИХАЙЛО, ТЕРТИШНИК ВОЛОДИМИР. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	142
ARNĂUȚ SERGIU. DREPTUL CONSTITUȚIONAL LA UN MEDIU SĂNĂTOS: NOȚIUNE ȘI CONȚINUT.....	152
ДИАКОНУ МИХАИЛ. ЗАКОННОСТЬ И ДИСЦИПЛИНА ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ – ОСНОВНАЯ ГАРАНТИЯ УВАЖЕНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА.....	162
БОСЫЙ ДМИТРИЙ. ВОЛОНТЕРСКАЯ АКТИВНОСТЬ МОЛОДЕЖИ И ЗАЩИТА СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ПРАВ ВОЛОНТЕРОВ В НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ.....	173
ДЖАМАЛОВ ИЛЬКИН ДЖАЛИЛ ОГЛЫ. ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД ГРАЖДАН: ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СУДЕБНОГО КОНТРОЛЯ В ДОСУДЕБНОМ УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ.....	178
COZMA DANIELA. LEGALITATEA ȘI EFICIENȚA PUTERII JUDECĂTOREȘTI – EXIGENȚE INDISPENSABILE RESPECTĂRII ȘI PROTECȚIEI DREPTURILOR OMULUI ÎN STATUL DE DREPT.....	185
CARAMAN IURIE. ABORDĂRI ALE EDUCAȚIEI CIVICE ÎN ȚĂRILE UNIUNII EUROPENE.....	195

ЗАДОРЖНИЙ ОЛЕКСАНДР, БЛОЦЬКИЙ СЕРГІЙ. НЕВІЙСЬКОВИ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДОКТРИНІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	200
IACUB IRINA, PASCAL AURELIA. ORDINEA DE DREPT ȘI ORDINEA PUBLICĂ ÎN STATUL DE DREPT: CONCEPT ȘI VALOARE.....	211
СОСНА АЛЕКСАНДР. СОВРЕМЕННЫЕ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ЗАЩИТЫ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ ГРАЖДАН МОЛДОВЫ.....	218
ЗЛОБИН СЕРГЕЙ, КОСТАКИ ГЕОРГЕ. ПРАВОСОЗНАНИЕ И ПРАВОВОЕ ВОСПИТАНИЕ: НЕОБХОДИМОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ.....	236
PIŢZARU TUDOR. REFERENDUMUL LOCAL CA FORMĂ DE IMPLICARE A CETĂŢEANULUI ÎN PROCESUL DECIZIONAL LOCAL.....	247
БОРШЕВСКИЙ АНДРЕЙ. АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ.....	257
ENICOV VADIM. REFLECŢII ASUPRA SECURITĂŢII CONSTITUŢIONALE A PERSOANEI.....	265
ИВАНОВ ДЕНИС. РОЛЬ ОБЩЕСТВЕННОГО ВЕЩАТЕЛЯ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ПРАВОВОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ.....	275
АНДРИЕШ ЕЛЕНА. ПРАВА РЕБЕНКА: ПУТЬ В СЕМЬЮ.....	284
СОСНА ЛЮДМИЛА. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА КИРЬЯКОВА АННА. ПРАВА ДЕТЕЙ, ВСТУПИВШИХ В КОНТАКТ С СИСТЕМОЙ ПРАВОСУДИЯ.....	293
ЯСЬКОВ НИКОЛАЙ. ГУМАНИСТИЧЕСКИЙ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД К ОБУЧЕНИЮ УЧАЩИХСЯ. ТРЕБОВАНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	306

REFLECȚII ASUPRA SECURITĂȚII CONSTITUȚIONALE A PERSOANEI

Enicov Vadim,
expert la Institutul de Politici Publice

În ultima vreme, problema „securității” persoanei, a societății și a statului a devenit una dintre cele mai dominante în mediul politic și academic. Paralel cu abordarea detaliată a unor asemenea concepte precum: *securitatea națională*, *securitatea statului*, *securitatea persoanei*, tot mai frecvent cercetătorii insistă pe identificarea unui segment distinct al securității – *securitatea constituțională*. Importante premise în acest sens servesc următoarele momente¹:

- în esența sa, Constituția reprezintă fundamentul normativ al securității persoanei, societății și a statului, securitate ce reflectă un anumit regim juridic al statului acestor subiecte și prin aceasta capătă caracteristici constituționale, adică devine securitate constituțională;
- un domeniu distinct al securității naționale este axat pe securitatea valorilor constituționale;
- securitatea constituțională a persoanei reprezintă un principiu al statului de drept.

Deci, pornind de la rolul Constituției ca fundament normativ al securității și de la necesitatea asigurării securității valorilor constituționale (printre care se enumeră și persoana), ca condiție importantă pentru stabilitatea statului și a societății, se poate susține că *securitatea constituțională a persoanei* reprezintă o instituție distinctă, menită să consolideze statutul juridic al persoanei și protecția sa în cadrul statului.

Pentru a elucida esența acestei instituții, considerăm necesar a aborda trei aspecte importante: securitatea persoanei, dreptul persoanei la securitate și securitatea constituțională.

Securitatea persoanei. În prezent, în contextul tendinței generale a omisirii de creare a condițiilor de *securitate* pentru viața persoanei², tot mai mult,

---

¹ Бондарь Р. С. Конституционная безопасность личности, общества, государства: постановка проблемы в свете конституционного правосудия, обеспечения социальной справедливости, равенства и прав человека // Законодательство и экономика. 2004. № 4. Р. 15.

² Галузин А. Ф. Правовая безопасность как самостоятельный вид безопасности // Право и политика. 2008. № 2. Р. 275-276.

în doctrină, este fundamentată existența unui *drept al persoanei la securitate*¹ *ca element indispensabil al statutului său juridic*.

Înainte de a ne referi nemijlocit la acest drept, considerăm necesar a re-itera succint problema naturii și esenței securității persoanei care, potrivit cercetătorilor, rezidă în faptul că este una din necesitățile vitale ale omului, fără satisfacerea căreia individul neputând să existe, să acționeze și să se dezvolte normal în societate. Această necesitate stă și la baza securității diferitor niveluri sociale, precum: grupuri sociale, comunități, state, societatea în ansamblu². Sub acest aspect, securitatea este apreciată că o valoare socială-cheie, fără de care semnificația celorlalte valori este pusă sub semnul întrebării.

Pe de altă parte, doctrina tot mai mult insistă pe ideea că unul din semnele distinctive ale statului de drept rezidă în starea de *securitate a persoanei*, fundamentată constituțional pe limitarea juridică a activității arbitrare a puterii de stat. În acest sens, A. И. Ардашев susține că *securitatea persoanei* face parte din acele valori constituționale, care permit integrarea suveranității statului, dezvoltarea materială suficientă a societății și persoanei ca valoare supremă³.

Mai mult, în viziunea cercetătorului, *securitatea persoanei* necesită a fi recunoscută drept o categorie juridico-constituțională, deoarece dispune de toate trăsăturile și însușirile proprii obiectelor reglementării constituționale. Astfel, *securitatea persoanei* reprezintă un fenomen constituțional multidimensional, care se manifestă în trei ipostaze distincte⁴:

- *securitatea persoanei ca valoare constituțională;*
- *securitatea persoanei ca instituție juridico-constituțională;*
- *securitatea persoanei ca drept constituțional al omului și cetățeanului.*

Securitatea persoanei este o valoare constituțională întrucât cele mai importante aspecte ale securității au tangență cu valorile constituționale fundamentale, reflectate în Legea supremă. Majoritatea elementelor de conținut ale *securității*, sunt strâns legate de securitatea statului, a societății și a persoanei, făcând parte din obiectul reglementării juridico-constituționale, fapt ce determină ca noțiunea dată – *securitate* – să fie atribuită la categoriile dreptului constituțional. În concret, conținutul securității se intersectează, interacționează și completează cele mai importante valori și norme constituționale, legate în special de suveranitatea poporului și a statului, asigurarea statutului persoanei

¹ Костаки Г., Еников В. Безопасность личности и право человека на безопасность как конституционно-правовые категории // Закон и жизнь. 2015. № 3. П. 6.

² Колоткина О. А. Право личности на безопасность: понятие, место в системе прав человека и особенности изучения в курсе конституционного права РФ // Право и образование. 2007. № 11. П. 12.

³ Ардашев А. И. Конституционные основы обеспечения безопасности личности в Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. П. 5.

⁴ Там же. С. 11.

ca valoare supremă în societate și stat. Iată de ce securitatea face parte din categoriile dreptului constituțional, manifestând un efect integrator în sistemul normelor constituționale¹.

La rândul său, și C. Д. Воробьев afirmă că *securitatea* este o categorie constituțională, al cărei conținut normativ-juridic nu se limitează doar la sfera publică (societate și stat), dar are menirea de a reflecta starea de protecție a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului, asigurând echilibrul dintre acestea².

Important e în acest sens că *securitatea persoanei* este transpusă în cadrul normativ al statului prin intermediul consacării juridico-constituționale a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului³. Din acest punct de vedere, se consideră că *securitatea persoanei ca valoare constituțională*, este chemată să recunoască omul ca valoare socială în general, să garanteze manifestarea caracteristicilor lui constituționale prin intermediul unui complex de posibilități politico-juridice, orientate spre prevenirea și contracararea amenințărilor și pericolelor în procesul de realizare a drepturilor și libertăților sale fundamentale. Conținutul *securității persoanei* nu se limitează doar la obligația statului de a-i asigura cele mai importante drepturi și libertăți constituționale, legate de viață, sănătate și demnitatea umană. *Securitatea persoanei* – este o asemenea categorie constituțională care reprezintă o valoare de sine stătătoare, reunind un șir de alte valori constituționale⁴.

În calitatea sa de *instituție juridico-constituțională*, securitatea persoanei înglobează în sine principiile juridice internaționale ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului, dreptul omului la securitate și principiile naționale ale securității omului și cetățeanului la nivel de stat. Deci, securitatea persoanei ca instituție juridico-constituțională are un caracter complex, cuprinzând în sine norme ale diferitor subramuri și instituții de drept constituțional (bazele regimului constituțional, drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului, sistemul și atribuțiile autorităților supreme ale puterii de stat), precum și norme ale altor ramuri de drept (administrativ, penal, ecologic, civil, social etc.), care reglementează relațiile din sfera secu-

¹ Там же. С. 15-16.

² Воробьев С. Д. Проблемы законодательного определения и разграничения в конституционном режиме безопасности. Право человека на безопасность: сущность и проблемы реализации // Право и безопасность. 2011. № 1(38). С. 98.

³ Мурадян Э. Р. Концепция безопасности личности, общества и государства // Вестник Челябинского государственного университета. 2009. № 15 (153). С. 21.

⁴ Ардашев А. И. Конституционные основы обеспечения безопасности личности в Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. С. 17.

rității persoanei¹.

Din cele expuse, putem constata că conținutul securității persoanei ca instituție juridico-constituțională cuprinde, în mod special, *dreptul persoanei la securitate*².

Privit cercetătorilor, drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului au drept scop principal (de natură constituțională) – garantarea persoanei în toate sferile de manifestare a acesteia: viața privată și securitatea personală; participarea la administrarea treburilor publice; includerea sa în viața social-economică a societății. Drepturile și libertățile sunt chemate să protejeze, să asigure și să apere omul și cetățeanul prin punerea la dispoziția acestuia a diferitor mijloace și posibilități, inclusiv juridice, a căror menire principală constă în apărarea persoanei în toate manifestările sale³.

În doctrina juridică pot fi atestate cel puțin trei abordări a esenței *dreptului la securitate* ca fenomen, sub aspectul reglementării constituționale a statutului juridic al persoanei⁴. Într-o primă abordare, *dreptul la securitate* este văzut ca un drept subiectiv de sine stătător, care trebuie reglementat în Constituția statului de rând cu alte drepturi fundamentale precum: dreptul la viață, dreptul la libertate și inviolabilitate, dreptul la inviolabilitatea vieții private etc⁵. Într-o a doua accepțiune, se propune înțelegerea *dreptului la securitate* într-un sens mai îngust: ca unul din atributele ce decurg dintr-un drept constituțional mai larg. În fine, într-o a treia abordare, *dreptul la securitate* este considerat strâns legat nu doar de unul, dar de mai multe drepturi și libertăți constituționale⁶.

Privit cercetătoarei A. O. Колоткина, *securitatea persoanei* se exprimă juridic prin *dreptul persoanei la securitate*, prin care se înțelege: *posibilitatea juridică a persoanei ca subiect de drept de a-și menține starea de securitate a activității sale sub forma revendicărilor asigurate și protejate de către stat, de*

¹ Там же. С. 19.

² Enicov V. *Dreptul persoanei la securitate* // Теория și практика administrării publice. Chișinău, 2016. P. 356-360.

³ Воеводин Л. Д. Юридический статус личности в России. Москва, 1997. С. 190.

⁴ Воробьев С. Д. Проблемы законодательного определения и разграничения в конституционном режиме безопасности. Право человека на безопасность: сущность и проблемы реализации // Право и безопасность. 2011. №1(38). С. 100.

⁵ Калина Е. С. Понятие безопасности и право на безопасность как одно из личных прав // Безопасность бизнеса. 2004. № 4. С. 9-10; Колоткина О. А. Право личности на безопасность: понятие, место в системе прав человека и особенности изучения в курсе конституционного права РФ // Право и образование. 2007. № 11. С. 109-114.

⁶ Воробьев С. Д. Проблемы законодательного определения и разграничения в конституционном режиме безопасности. Право человека на безопасность: сущность и проблемы реализации // Право и безопасность. 2011. № 1(38). С. 100.

a-și realiza de sine stătător necesitățile vitale de diferită natură. În această accepțiune dreptul persoanei la securitate reprezintă o caracteristică substanțială a securității juridice a persoanei. În același timp, conținutul dreptului persoanei la securitate este cu mult mai complex dat fiind faptul că acumulează în sine și alte tipuri de drepturi la securitate în diferite sfere ale relațiilor sociale (securitatea economică, securitatea fiscală, securitatea muncii, securitatea bancară etc.) nu doar juridică¹.

În literatura de specialitate, *dreptului persoanei la securitate* i se recunoaște o natură juridică dublă. Pe de o parte, acesta este un drept subiectiv ce caracterizează conținutul raporturilor juridice ce apar în legătură și în scopul asigurării securității fiecărui subiect de drept. Din acest punct de vedere, dreptul persoanei la securitate în calitatea sa de categorie juridică, având o semnificație autonomă, corelează direct și intens cu alte categorii și noțiuni juridice (*reglementare juridică, raporturi juridice, răspunderea juridică, mecanismul statului, legiferarea, protecția juridică* etc.).

Pe de altă parte, *dreptul persoanei la securitate*, având o legătură organică cu asemenea drepturi și libertăți fundamentale precum dreptul la viață, dreptul la libertate și securitate și alte drepturi și libertăți absolute, de facto „este prezent” în fiecare din aceste drepturi, accentuând atenția asupra posibilității realizării de către persoană a drepturilor sale. Respectiv, există temeieri suficiente pentru a recunoaște că dreptul persoanei la securitate este un element central care coagulează elementele întregului sistem de drepturi și libertăți ale omului, dar și a sistemului de drept în ansamblu².

În opinia cercetătoarei A. И. Ардашева, conținutul și caracteristicile securității persoanei ca drept constituțional sunt determinate de următoarele momente³:

- 1) drepturile și libertățile ce constituie statutul juridic al subiectului de drept cuprind nu doar drepturile fundamentale (constituționale), dar și întregul complex de drepturi și libertăți stipulate în alte acte legislative ale statului, cât și de documentele internaționale, recunoscute de către stat;
- 2) sediul originar al acestuia sunt normele Constituției, conform cărora persoana, drepturile și libertățile acesteia constituie valori supreme în stat, recunoașterea, respectarea și protecția drepturilor și libertăților

¹ Колоткина О. А. Право личности на безопасность: понятие и механизмы обеспечения в РФ: теоретико-правовое исследование. Автореферат диссертации... кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2009. С. 12-13.

² Там же. С. 14.

³ Ардашев А. И. Конституционные основы обеспечения безопасности личности в Российской Федерации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. С. 23.

omului constituie o obligație a statului, drepturile și libertățile omului au o aplicabilitate directă, determină sensul, conținutul aplicării legilor, a activității puterii legislative și executive, a administrației publice locale și sunt asigurate de către justiție;

- 3) securitatea persoanei reprezintă o valoare nematerială, general umană. Ea generează un drept corespunzător, care constituie unul din drepturile naturale ale omului, statutul căruia este confirmat prin consacarea lui în actele juridice internaționale;
- 4) dreptul la securitatea persoanei prin natura sa este cel mai apropiat de drepturile inviolabile ale persoanei (dreptul la viață, demnitatea persoanei, inviolabilitatea persoanei). În lipsa dreptului la securitate este greu de imaginat realizarea reală a acestor drepturi, întrucât aceasta apare odată cu nașterea persoanei;
- 5) dreptul la securitatea persoanei excede limitele conținutului drepturilor personale, deoarece:
  - a) este strâns legat de securitatea statului și a societății, punând accentul pe realizarea drepturilor colective ale comunităților sociale;
  - b) securitatea persoanei excede și limitele securității fizice a persoanei, întrucât acest drept se completează cu necesitatea asigurării securității mediului ecologic, moral, a condițiilor sociale în care omul își realizează esența sa biosocială etc¹.

Prin esență, autorul citat este de părerea că dreptul persoanei la securitate trebuie privit ca un drept fundamental al omului și cetățeanului. În galeria drepturilor constituționale, acesta îndeplinește rolul unui garant general, deoarece pătrunde toate drepturile constituționale și protejează securitatea omului și cetățeanului, prin aceasta creând condițiile necesare pentru realizarea tuturor drepturilor fundamentale ale omului².

Important este că dreptului constituțional al persoanei la securitate îi corespund obligații constituționale corelative de asigurare a realizării sale: obligațiile constituționale ale persoanei, obligațiile constituționale ale comunităților sociale și instituțiilor societății civile, precum și obligația constituțională a statului. Obligația constituțională a statului de a asigura securitatea persoanei fundamentează un adevărat sistem de garanții constituționale, în centrul cărora se află activitatea statului și a autorităților sale. Statul astfel este principalul subiect chemat să asigure un asemenea drept complex precum este dreptul persoanei la securitate. Unul din cele mai importante principii ale asigurării securității persoanei este răspunderea reciprocă (obligațiile reciproce) a per-

¹ Ардашев А. И. Конституционные основы обеспечения безопасности личности в Российской Федерации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. С. 23.

² Там же. С. 12.

soanei, societății civile și a statului¹.

Realizarea *dreptului persoanei la securitate* se asigură prin intermediul creării și funcționării a numeroase mecanisme sociale și juridice. Printre acestea, rolul principal îi revine mecanismelor juridice, în concret mecanismului de legiferare și a celui de apărare a ordinii de drept². Prin asigurarea dreptului persoanei la securitate se înțelege crearea anumitor condiții favorabile pentru realizarea sa (existența garanțiilor politice, economice, juridice, organizaționale etc. – realizarea unei politici unice în sfera asigurării securității persoanei, monitorizarea pericolelor care amenință interesele vitale ale persoanei, crearea unor mecanisme eficiente de gestionare a riscurilor etc.), precum și posibilitatea utilizării măsurilor de protecție și apărare a acestui drept³. Toate aceste momente, conturează un domeniu distinct al securității, și anume – *securitatea constituțională*.

Securitatea constituțională. În literatura de specialitate, *securitatea constituțională* este definită în mod diferit. Astfel, în viziunea lui T. Șubert, aceasta reprezintă „un sistem de măsuri, desfășurate de autoritățile statului și ale administrației publice locale, cât și de către asociațiile obștești, agenții economice și alte persoane juridice, funcționari publici și cetățeni – în limitele drepturilor și posibilităților acestora, în scopul consolidării și protecției ordinii constituționale a statului, a acțiunii legislației constituționale, fortificării regimului politic, bazat pe autoritatea înaltă a autorităților statului, dezvoltarea democrației, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenilor⁴. Mai târziu însă, autorul și-a revăzut definiția, precizând că *securitatea constituțională* presupune o stare de protecție a ordinii constituționale față de amenințările interne și externe⁵.

La rândul său, cercetătorul rus A. Fomin, înțelege prin *securitate constituțională* „un complex de măsuri ale organelor statului, precum și a autorităților locale orientate spre elucidarea, prevenirea și contracararea a tot ceea ce amenință bazele ordinii constituționale a țării”⁶.

În aceeași ordine de idei, I.V. Goncearov susține că *securitatea constituțională* reprezintă: „securitatea internă a statului care presupune o stare de

¹ Там же. С. 24.

² Колоткина О. А. Право личности на безопасность: понятие и механизмы обеспечения в РФ: теоретико-правовое исследование. Автореферат диссертации ... кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2009. С. 14.

³ Там же. С. 15.

⁴ Шуберт Т. Э. Конституционная безопасность: понятие и угрозы // Право. 1997. № 4.

⁵ Шуберт Т. Э. Национальная безопасность России: конституционно-правовые аспекты. Сравнительно-правовое исследование // Право и закон. 2001. Р. 17.

⁶ Фомин А. А. Юридическая безопасность государства как особого субъекта российского права // Право и политика. 2003. № 3. Р. 71.

protecție a bazelor ordinii constituționale față de amenințările predominant interne și care asigură dezvoltarea stabilă a persoanei, a societății și a statului⁷¹. Cu ocazia unui alt demers științific, autorul susține lapidar că *securitatea constituțională* „este o parte componentă a securității naționale”, prin care se înțelege „starea de protecție a sistemului constituțional (ordinii constituționale) față de amenințările de orice natură”⁷².

Analizând mai multe definiții din literatura de specialitate, A. A. Ezerov conchide că în definirea conceptului de *securitate constituțională*, ca și în cazul *securității naționale*, pot fi evidențiate două abordări: „de esență” prin noțiunea de „stare de protecție” și „după formă” – ca sistem de garanții (măsurii) normative, organizaționale, instituționale ce asigură dezvoltarea stabilă a constituționalismului, protecția regimului constituțional. Deci, combinând aceste două abordări, *securitatea constituțională* poate fi definită, în viziunea sa, în linii generale ca starea de protecție a ordinii constituționale și sistemul de garanții (măsurii) normative, organizaționale și instituționale ce asigură protecția acesteia. Într-un sens mai larg, *securitatea constituțională* poate fi interpretată ca stare a relațiilor juridice constituționale desfășurate în procesul unei activități planificate, al cărui rezultat constă în atingerea unei stări optimale de funcționare și dezvoltare a societății civile, a statului de drept și a structurilor acesteia, și care se caracterizează prin capacitatea de rezistență față de amenințările ce prezintă pericol pentru orânduirea constituțională³.

Referitor la identificarea obiectelor *securității constituționale*, majoritatea cercetătorilor atribuie la această categorie principalele valori reglementate și protejate de Constituție, precum: forma de guvernământ – republica; caracterul unitar (sau federativ) al statului; integritatea teritorială și inalienabilitatea teritoriului; suveranitatea statului; supremația Constituției; drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului; pluralismul politic și ideologic etc⁴. Dat fiind faptul că acest sistem de valori formează conținutul ordinii constituționale, el reprezintă și *obiectul securității constituționale*. Existența stabilă a acestor valori, dezvoltarea și utilizarea liberă a lor determină starea

¹ Гончаров И. В. К вопросу о понятии конституционной безопасности государства // Государство и право. 2003. № 12. P. 108.

² Гончаров И. В. О соотношении понятий «национальная безопасность», «государственная безопасность», «конституционная безопасность» // Актуальные проблемы российского права. 2009. № 1. P. 121.

³ Езеров А. А. Конституционная безопасность с позиций конфликтологического подхода // Актуальні проблеми держави і права. 2011. № 57. P. 83; Езеров А. А. Объект и содержание конституционной безопасности // Юридична наука. 2011. № 1(1). P. 50.

⁴ Гончаров И. В. О соотношении понятий «национальная безопасность», «государственная безопасность», «конституционная безопасность» // Актуальные проблемы российского права. 2009. № 1. P. 122; Езеров А. А. Объект и содержание конституционной безопасности // Юридична наука. 2011. № 1(1). P. 51.

de protecție a ordinii constituționale ca o lipsă de amenințări la adresa lor, precizează A. A. Ezerov¹.

Totodată, în doctrină s-a pus accentul și pe problema factorilor negativi ce pot acționa asupra valorilor constituționale fundamentale (considerați că formează conținutul securității date), printre care: coliziunile, lacunele și alte defecte ale legislației; conflictul dintre dreptul natural și cel pozitiv; nihilismul juridic al subiecților raporturilor juridico-constituționale, nivelul scăzut al culturii juridice al acestora; abuzul de drept². Acești factori de risc se pot manifesta prin diferite acțiuni periculoase pentru ordinea constituțională precum: atentarea la integritatea teritorială a statului, încălcarea supremației Constituției, uzurparea puterii de stat, nerecunoașterea și nerespectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului etc³.

În context, trebuie să recunoaștem că chiar dacă conceptul dat nu este întâlnit în Republica Moldova, totuși o anumită preocupare în materie de *securitate constituțională* nu poate fi contestată, cel puțin din considerentul că atât *Concepția securității naționale*⁴, cât și *Strategia securității naționale a Republicii Moldova*⁵ recunosc ca *interese vitale ale țării în de: „asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, a frontierelelor inalienabile ale statului, a siguranței cetățenilor, respectarea și protejarea drepturilor și libertăților omului, consolidarea democrației și a statului de drept”, toate acestea fiind veritabile valori constituționale*⁶. Prin urmare, putem conchide că *securitatea națională* a Republicii Moldova începe de la securitatea constituțională a valorilor supreme ale statului.

Din sistemul acestor valori, după cum am menționat *supra*, face parte și persoana, grație căruia fapt ea formează un obiect distinct al *securității constituționale*.

¹ Езеров А. А. Объект и содержание конституционной безопасности // Юридична наука. 2011. № 1(1). P. 51.

² Там же. P. 52.

³ Езеров А. А. Объект и содержание конституционной безопасности // Юридична наука, 2011. № 1(1). P. 52 (P. 50-53); Конституционное право России / Отв. ред. Ю. Л. Шульженко. Москва, 2007, С. 91-102; Воробьев Д. С. Институциональные аспекты конституционной безопасности в современной России // Ученые записки орловского государственного университета. 2010. № 3. С. 261.

⁴ Concepția Securității Naționale, aprobată prin Legea № 112 din 22.05.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2008. № 97-98.

⁵ Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova № 153 din 15.07.2011 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2011. № 170-175.

⁶ Enicov V. Securitatea constituțională – dimensiune distinctă a securității naționale // Teoria și practica administrării publice. Materialele conferinței științifice internaționale din 22.05.2015. Chișinău, 2015. P. 258-261.

În context, este necesar a preciza că chiar dacă fundamentul securității juridice și constituționale a persoanei este *securitatea națională*, totuși aceasta este considerată o categorie mai largă ce privește mai mult domeniul relațiilor publice, în cadrul cărora se asigură securitatea națiunii, a poporului ca unicul deținător al suveranității naționale. Securitatea juridică a persoanei însă, starea de protecție a acesteia se exprimă ca o *securitate constituțională*, deoarece cuprinde și interesele persoanei, drepturile și libertățile acesteia. Cu toate acestea, *securitatea constituțională* nu se reduce doar la protecția unor interese private. În această categorie se cuprinde echilibrul dintre interesele private și publice ca fundament al ordinii constituționale din cadrul statului și a societății¹.

Pe cale de consecință, *securitatea constituțională a persoanei* este un component indispensabil al statului de drept, iar drepturile și libertățile persoanei, reprezentând mijloace de atingere a intereselor societății și a statului, constituind totodată și un fundament al *securității constituționale*.

---

¹ Бондарь Р. С. Конституционная безопасность личности, общества, государства: постановка проблемы в свете конституционного правосудия, обеспечения социальной справедливости, равенства и прав человека // Законодательство и экономика. 2004. № 4. Р. 15.

Guvernul Republicii Moldova
Academia de Administrare Publică

TEORIA ȘI PRACTICA ADMINISTRĂRII PUBLICE

*Materiale ale conferinței științifico-practice
cu participare internațională
22 mai 2015*

CHIȘINĂU, 2015

COMITETUL ORGANIZATORIC

- Andrei GROZA** - doctor, conferențiar universitar, prim-prorector al Academiei de Administrare Publică, președinte
- Aurel SÎMBOTEANU** - doctor, conferențiar universitar, prorector al Academiei de Administrare Publică, vicepreședinte
- Silvia DULSCHI** - doctor, conferențiar universitar, șef Direcție știință și cooperare internațională, secretar științific
- Maria STRECHII** - doctor, conferențiar universitar, director Departament Învățământ Superior
- Aurelia ȚEPORDEI** - magistru, director Departament Dezvoltare Profesională
- Ion DULSCHI** - doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe administrative
- Tatiana TOFAN** - doctor, conferențiar universitar, șef Catedră economie și management public
- Rodica RUSU** - doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe politice și relații internaționale
- Silvia GORIUC** - doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe juridice
- Teodora GHERMAN** - doctor, conferențiar universitar, șef Catedră tehnologii informaționale aplicate
- Mihai MANEA** - șef Secție activitate editorială
- Tudor LEANCĂ** - șef Direcție generală logistică
- Ludmila ANDRIEVSCHI** - magistru, șef Direcție managementul personalului și relații publice
- Rodica SOBIESKI-CAMERZAN** - magistru, șef Bibliotecă
- Svetlana IVANU** - șef Direcție planificare și evidență contabilă

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

„Teoria și practica administrării publice”, conferință științifico-practică cu participare internațională (2015 ; Chișinău). Teoria și practica administrării publice: materiale ale conferinței științifico-practice cu participare internațională, 22 mai 2015 / com. org.: Andrei Groza [et al.]. – Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2015. – 481 p.

Antetit.: Acad. de Administrare Publică. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 200 ex.
ISBN 978-9975-3019-3-0.
351/354(082)
T 43

Autorii poartă răspundere pentru conținutul materialelor și stilul expunerii.

11. România 2010. Sectorul neguvernamental – profil, tendințe, provocări. București: Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, 2010.
12. Codul Fiscal al României (Legea nr. 571 din 22 decembrie 2003).// Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 927 din 23 decembrie 2003.
13. Legea educației fizice și sportului nr. 69/2000.// Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 200 din 9 mai 2000.
14. Organizațiile neguvernamentale și economia socială. Manual de intervenție. București, 2011.

SECURITATEA CONSTITUȚIONALĂ – DIMENSIUNE DISTINCTĂ A SECURITĂȚII NAȚIONALE

Vadim ENICOV,
doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei

SUMMARY

In this study, the author proposes a brief approach of the concept „constitutional security” based on studies conducted in the field, arguing the need and timeliness of this distinct dimensions of national security. Constitutional security is defined generally as state of protection of constitutional order and system of normative, organizational and institutional guarantees (measures) that ensures its protection.

Keywords: security, national security, constitutional security, constitutional values, constitution.

În ultima vreme, problema „securității” persoanei, societății și a statului a devenit una dintre cele mai dominante în mediul politic și academic, moment justificat pe deplin de realitatea socială, politică, economică, juridică etc. din societate.

Paralel cu abordarea detaliată, multispectuală a unor asemenea concepte precum „securitatea națională”, „securitatea statului”, „securitatea persoanei”, tot mai frecvent cercetătorii se pronunță pentru identificarea unui segment distinct al securității – „securitatea constituțională.” În viziunea cercetătorului R. S. Bondari, aceasta se explică prin faptul că: [3, p. 15]

- în primul rând, Constituția, în esența sa, reprezintă fundamentul normativ al securității persoanei, societății și a statului, securitate ce reflectă un anumit regim juridic al statutului acestor subiecte și prin aceasta capătă caracteristici constituționale, adică devine securitate constituțională. Altfel spus, categoria de securitate este considerată a fi una de natură constituțională (aspect dezvoltat cu ocazia unui alt demers științific [9, p. 4-8]);

- în al doilea rând, securitatea constituțională a persoanei reprezintă un principiu al statului de drept. Chiar dacă fundamentul securității juridice și constituționale a persoanei este securitatea națională, totuși aceasta este considerată o categorie mai largă ce privește mai mult domeniul relațiilor publice, în cadrul cărora se asigură securitatea națiunii, a poporului ca unicul deținător al suveranității naționale. Securitatea juridică a persoanei însă, starea de protecție a acesteia se exprimă ca o securitate constituțională, deoarece cuprinde și interesele persoanei, drepturile și libertățile acesteia. Cu toate acestea, nu se poate susține că securitatea constituțională se reduce doar la protecția unor interese private. În această categorie se cuprinde echilibrul dintre interesele private și publice ca fundament al

ordinii constituționale din cadrul statului și al societății. Pe cale de consecință, securitatea constituțională a persoanei este văzută ca un component indispensabil al statului de drept, iar drepturile și libertățile persoanei, reprezentând mijloace de atingere a intereselor societății și ale statului, constituie, totodată, și un fundament al securității constituționale;

- în al treilea rând, necesitatea dezvoltării conceptului de *securitate constituțională* este dictată de faptul că un domeniu distinct al securității naționale este reprezentat de securitatea valorilor constituționale (reglementate și protejate prin normele constituționale).

O abordare inedită propune în acest sens cercetătorul A. A. Ezerov, care pornește în argumentarea securității constituționale de la existența, practic, continuă a *conflictualității constituționale* (generată de interesele și necesitățile diferite ale subiecților raporturilor juridice constituționale), ceea ce determină ca și asigurarea securității constituționale să fie un proces permanent. Pe cale de consecință, acest moment justifică necesitatea unei monitorizări permanente a situației, înțelegerea și conștientizarea științifică a mecanismului de asigurare a securității constituționale în condițiile unor realități politico-juridice dinamice. [6, p. 80]

Ținând cont de cele expuse, putem susține existența unor premise teoretice suficiente pentru dezvoltarea conceptului de „securitate constituțională”. Cu regret însă în arealul nostru științific deficiențele la acest capitol sunt mai pronunțate, întrucât nu avem o teorie dezvoltată a protecției Constituției și nici a securității juridice, care să stea la baza securității constituționale.

În încercarea de a aborda succint această categorie în studiul de față (în limitele de care dispunem), ne vom baza pe contribuția cercetătorilor ruși și ucraineni. Astfel, potrivit lui N. G. Kutiin, [10, p. 13] noțiunea de „securitate constituțională” a fost introdusă în circuitul academic din Rusia în anul 1997, fiind definită de către T. Șubert ca „un sistem de măsuri, desfășurate de autoritățile statului și cele ale administrației publice locale, precum și de către asociațiile obștești, agenții economici și alte persoane juridice, funcționari publici și cetățeni – în limitele drepturilor și posibilităților acestora, în scopul consolidării și protecției ordinii constituționale a statului, a acțiunii legislației constituționale

le, fortificării regimului politic, bazat pe autoritatea înaltă a autorităților statului, dezvoltarea democrației, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenilor. [13]

În opinia lui A. A. Ezerov (de origine ucraineană), [6, p. 82] o asemenea definiție pune accentul mai mult pe latura funcțională a categoriei în cauză, fără a lua în considerație esența acesteia.

Mai târziu însă, T. Șubert și-a reformulat definiția, precizând că „securitatea constituțională” presupune o stare de protecție a ordinii constituționale față de amenințările interne și externe, care cuprinde normele Constituției, ce stabilesc principiile sistemului de drept, cele mai importante principii ale statutului și activității subiecților relațiilor juridico-constituționale, ce permit determinarea și dezvoltarea instituțiilor și direcțiilor legislației constituționale. Securitatea constituțională cuprinde în sine legislația ce reglementează sfera securității, metodele aplicării legii în sfera securității și sistemul organelor care o asigură. [14, p. 17]

Criticând și această definiție, A. A. Ezerov subliniază că în cazul dat deja este reflectată latura formală a categoriei, fără a fi luată în considerație componența funcțională a acesteia. Mai mult, definiția este predominantă de elucidarea caracteristicilor normei constituționale în detrimentul elucidării conținutului noțiunii definite. [6, p. 82]

Un alt cercetător rus, A. Fomin, definește „securitatea constituțională” ca „un complex de măsuri ale organelor federale ale statului, ale organelor puterii de stat a subiecților federației, precum și a autorităților locale orientate spre elucidarea, prevenirea și contracararea a tot ceea ce amenință bazele ordinii constituționale a țării.” [12, p. 71] Și această definiție, potrivit lui A. A. Ezerov, nu este perfectă, întrucât cuprinde doar „un complex de măsuri,” eludând „starea de protecție/siguranță,” ceea ce o face incompletă. În același timp, nici cercul subiecților ce asigură securitatea constituțională nu poate fi redus doar la autoritățile statului. [6, p. 82]

Încercări de definire a conceptului pot fi atestate și la savantul V. Mamonov, care trasează distincția dintre „securitatea națională” și „securitatea constituțională,” precizând că securitatea constituțională asigură protecția constituției juridice, pe când securitatea națională – a Constituției de fapt a țării. [11, p. 11] Cu o asemenea afirmație este greu de a fi de acord, întrucât o înțelegere atât de îngustă a securității constituționale o reduce la noțiunea de „protecție juridică a Constituției.” [6, p. 82-83]

La rândul său, I. V. Goncareov înțelege prin „securitate constituțională” – „securitatea internă a statului care presupune o stare de protecție a bazelor ordinii constituționale față de amenințările predominant interne și care asigură dezvoltarea stabilă, treptată a persoanei, a societății și a statului. [4, p. 108] Ceva mai târziu, cu ocazia unui alt demers științific, autorul susține lapidar că „securitatea constituțională este o parte componentă a securității naționale”, prin care se înțelege „starea de protecție a sistemului constituțional (ordinii constituționale) față de amenințările de orice natură.” [5, p. 121]

Generalizând asupra problemei, A. A. Ezerov notează că în definirea conceptului de „securitate constituțională,” ca și în cazul „securității naționale,” pot fi evidențiate două abordări: „de esență” prin noțiunea de „stare de protecție” și „după formă” – ca sistem de garanții (măsuri) normative, organizaționale, instituționale ce asigură dezvoltarea stabilă a constituționalismului, protecția regimului constituțional. Combinând aceste două abordări, securitatea constituției

onală poate fi definită în linii generale ca starea de protecție a ordinii constituționale și sistemul de garanții (măsuri) normative, organizaționale și instituționale ce asigură protecția acesteia.

Luând în considerație definițiile enunțate, securitatea constituțională poate fi interpretată pe larg ca stare a relațiilor juridice constituționale desfășurate în procesul unei activități planificate, al cărui rezultat constă în atingerea unei stări optime de funcționare și dezvoltare a societății civile, a statului de drept și a structurilor acestuia și care se caracterizează prin capacitatea de rezistență față de amenințările ce prezintă pericol pentru orânduirea constituțională. [6, p. 83; 7, p. 50]

Paralel cu definirea conceptului, cercetătorii au fost preocupați și de identificarea sistemului de obiecte ale securității constituționale, majoritatea atribuind la această categorie principalele valori reglementate și protejate de Constituție, precum: forma de guvernământ – republica; caracterul unitar (sau federativ) al statului; integritatea teritorială și inalienabilitatea teritoriului; suveranitatea statului; supremația Constituției; asigurarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului; protecția dreptului de proprietate; pluralismul politic și ideologic etc. [5, p. 122; 7, p. 51]

Acest sistem de valori formează conținutul ordinii constituționale și, astfel, reprezintă obiectul securității constituționale. Existența stabilă a acestor valori, dezvoltarea și utilizarea liberă a lor determină starea de protecție a ordinii constituționale ca o lipsă de amenințări la adresa lor, precizează A. A. Ezerov. [7, p. 51]

Odată identificate obiectele securității constituționale, s-a pus accentul și pe problema factorilor negativi ce pot acționa asupra valorilor constituționale fundamentale (considerați că formează conținutul securității date), printre care: coliziunile, lacunele și alte defecte ale legislației; conflictul dintre dreptul natural și cel pozitiv; nihilismul juridic al subiecților raporturilor juridico-constituționale, nivelul scăzut al culturii juridice al acestora; abuzul de drept. [7, p. 52] Acești factori de risc se pot manifesta prin diferite acțiuni periculoase pentru ordinea constituțională, precum: atentarea la integritatea teritorială a statului, încălcarea supremației Constituției, uzurparea puterii de stat, nerecunoașterea și nerespectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului etc. [7, p. 52; 15, p. 91-102; 16, p. 261]

O cercetare destul de voluminoasă și profundă a securității constituționale atestăm la cercetătorii ruși N. S. Ignatova și O. I. Zverev, în viziunea cărora sistemul securității constituționale este constituit din următorii factori principali: [8, p. 5]

- în primul rând, legislația constituțională perfectă;
- în al doilea rând, existența unui sistem de instituții de stat și obștești care asigură aplicarea corectă și respectarea legislației constituționale;
- în al treilea rând, asigurarea stabilității constituționale, elucidarea oportună, prevenirea și anihilarea pericolelor ce amenință securitatea constituțională fie prin lichidarea instituțiilor neconstituționale, fie prin abrogarea dispozițiilor constituționale necorespunzătoare și adoptarea altor noi.

Pronunțându-se tot mai insistent asupra necesității elaborării unei *concepții a securității constituționale*, cercetătorii subliniază că scopul acesteia ar consta în: [8, p. 5-6]

- analiza și determinarea acelei stări a statului și a societății în care se poate considera că instituțiile constituționale funcționează normal, activitatea lor este soldată cu rezultatele scontate în corespundere cu menirea;
- identificarea factorilor indezirabili pentru dezvoltarea politico-constituțională a statului, care pot sau au condiționat deja neutralizarea acțiunii normelor Constituției, erodarea instituțiilor de stat și obștești, prevăzute de aceasta;
- satisfacerea necesității de noi relații, acte și norme juridico-constituționale, precum și a necesității de abrogare, modificare sau completare a normelor în vigoare; căutarea mijloacelor necesare asigurării unei atmosfere juridico-constituționale „liniștite”, adică încrederea cetățenilor și a opiniei publice în aceea că statul asigură corespunderea regimului politic cu principiile constituționale și acțiunea eficientă a legislației constituționale.

Referitor la sarcinile concepției securității constituționale, cercetătorii identifică următoarele: [8, p. 7]

- asigurarea stabilității ordinii constituționale în cadrul statului și a societății;
- consolidarea puterii de stat, a mecanismelor de interacțiune dintre ramurile puterii și nivelurile acesteia;
- asigurarea consolidării statului de drept;
- crearea condițiilor pentru optimizarea procesului de edificare a unei noi statalități, inclusiv pentru dezvoltarea relațiilor interstatale;
- prevenirea amenințărilor la adresa pluralismului politic și a diversității ideologice, excluderea confruntărilor sociale, politice, etnice și de altă natură (uneori ireconciliabile) și a ostilității din societate, menținând condițiile unei concurențe sănătoase a intereselor și a metodelor constituționale admise de exprimare a acestora;
- asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului etc.

Apreciind în mod deosebit contribuția cercetătorilor enunțați la dezvoltarea teoriei securității constituționale, trebuie să recunoaștem că chiar dacă conceptul în cauză nu este întâlnit în Republica Moldova, totuși o anumită preocupare în materie de „securitate constituțională” nu poate fi contestată, cel puțin, din considerentul că atât *Concepția securității naționale*, [1] cât și *Strategia securității naționale a Republicii Moldova* [2] recunosc ca interese vitale ale țării

„asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, a frontierelor inalienabile ale statului, a siguranței cetățenilor, respectarea și protejarea drepturilor și libertăților omului, consolidarea democrației și a statului de drept,” toate acestea fiind veritabile valori constituționale. Prin urmare, presupunem că la moment există destule premise teoretice, normative și practice pentru recunoașterea securității constituționale drept un segment distinct al securității naționale și dezvoltarea unei ample teorii în domeniu.

BIBLIOGRAFIE

1. Concepția securității naționale, aprobată prin Legea nr. 112 din 22.05.2008.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 03.06.2008, nr. 97-98.
2. Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 153 din 15.07.2011.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 14.10.2011, nr. 170-175.
3. Бондарь Р. С. Конституционная безопасность личности, общества, государства: постановка проблемы в свете конституционного правосудия, обеспечения социальной справедливости, равенства и прав человека.// «Законодательство и экономика», 2004, № 4.
4. Гончаров И. В. К вопросу о понятии конституционной безопасности государства.// «Государство и право», 2003, № 12, р. 104-108.
5. Гончаров И. В. О соотношении понятий «национальная безопасность», «государственная безопасность», «конституционная безопасность».// «Актуальные проблемы российского права», 2009, № 1, р. 116-122.
6. Езеров А. А. Конституционная безопасность с позиций конфликтологического подхода.// «Актуальні проблеми держави і права», 2011, № 57, р. 76-83.
7. Езеров А. А. Объект и содержание конституционной безопасности.// «Юридична Наука», 2011, № 1(1), р. 50-53.
8. Игнатова Н. С., Зверев О. И. Проблемы конституционной безопасности в Российской Федерации. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2002, 96 р.

9. Костаки Г., Еников В. Безопасность личности и право человека на безопасность как конституционно-правовые категории.// «Закон и жизнь», 2015, № 3, р. 4-8.
10. Кутын Н. Г. Безопасность: понятие, виды, определения.// «Вестник Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации», 2013, № 1 (33), р. 10-16.
11. Мамонов В. В. Конституционные основы национальной безопасности. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук, Саратов, 2004, 42 р.
12. Фомин А. А. Юридическая безопасность государства как особого субъекта российского права.// «Право и политика», 2005, № 3.
13. Шуберт Т. Э. Конституционная безопасность: понятие и угрозы.// «Право», 1997, № 4.
14. Шуберт Т. Э. Национальная безопасность России: конституционно-правовые аспекты. Сравнительно-правовое исследование.// «Право и закон», 2001.
15. Конституционное право России. / Отв. ред. Ю. Л. Шульженко. Москва: «Проспект», 2007.
16. Воробьев Д. С. Институциональные аспекты конституционной безопасности в современной России.// «Ученые записки орловского государственного университета», 2010, № 3, часть 1, р. 261-264.

PARTICULARITĂȚILE ASIGURĂRII DREPTULUI FUNDAMENTAL LA PROPRIETATE DE CĂTRE AUTORITĂȚILE PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana CEBAN,
doctorandă, asistent judiciar,
Curtea Supremă de Justiție

Andrei OJOGA,
magistru în drept, formator, Institutul Național de Justiție,
asistent judiciar, Curtea de Apel Chișinău

SUMAR

Andrei GROZA	
Mesaj adresat participanților la Conferință.....	3

ATELIERUL nr. 1 MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

Andrei GROZA	
„Rumân” sau „Român”, „Rumânia” sau „România”.....	4
Aurel SÎMBOTEANU	
Unele reflecții asupra prevederilor acordului de asociere cu Uniunea Europeană privind domeniul administrației publice.....	7
Viorel CIBOTARU	
Dezvoltarea profesională a personalului armatei naționale: teorie și practică.....	12
Tamara GHEORGHÎȚA	
Modernizarea managementului funcției publice și al funcționarului public în Republica Moldova.....	18
Ion DULSCHI	
Metoda de caz în formarea competențelor profesionale.....	22
Iurie ȚAP	
Locul administrației locale în contextul puterii publice și principiile de bază ale acesteia.....	25
Ana PASCARU	
Contribuția organizațiilor administrației publice la consolidarea societății moldovenești.....	27
Nikolai IJA	
Cerințe actuale față de reforma administrării regionale în Ucraina.....	30
Tatiana ȘAPTEFRAȚI	
Administrația publică și Noul Management Public.....	34
Angela POPOVICI, Corneliu POPOVICI	
Delegarea eficientă în cadrul instituțiilor publice.....	37
Sergiu CORNEA	
.....	

Angela ZUBCO

Instituția medierii – element important în procesul de modernizare
a administrației publice și a integrării europene.....42

Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice **451**

Irina RUDAIA

Particularități ale adoptării proiectelor de decizie de către
organele autoadministrării locale la implementarea proiectelor sociale.....45

Natalia SAITARLÎ

Conceptul și elementele componente ale statutului juridic al alesului local.....50

Violeta TINCU

Practici moderne de gestiune a serviciilor publice în UTA Găgăuzia.....52

Tatiana CASTRAȘAN

Unele aspecte comparate de descentralizare administrativă.....54

Svetlana RAȚA

Aspecte ale procesului integrării europene în raport cu autoritățile publice locale.....56

Magdalena-Ioana ILIE

Cariera funcționarilor publici europeni.....58

Adriana-Corina IVAN, Denisa-Carmen JILĂVEANU

Considerente privind dezvoltarea regională în România și Republica Moldova.
Studiu de caz: Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia (România)
și Regiunea de Dezvoltare Sud (Moldova).....62

Eugen POPOVICI

Locul instituției președintelui în unele state-membre ale Uniunii Europene.....69

Oleg SOLOMON

Inovarea proceselor decizionale administrative: opțiune sau necesitate.....72

Nighina AZIZOV

Rolul reformei administrativ-teritoriale în procesul de integrare
a Republicii Moldova în Uniunea Europeană.....76

Gheorghe BOTNARIUC

Ajustarea sistemului de siguranță rutieră la standardele europene:
un imperativ pentru Republica Moldova.....78

Veaceslav BULAT

Elementele specifice, trăsăturile și caracteristicile
cooperării intercomunale în Republica Moldova.....82

Denisa-Carmen JILĂVEANU, Adriana-Corina IVAN

Auditul cunoștințelor în cadrul instituțiilor publice.....85

Elena STUDENEANSCHI

Participarea femeilor la procesul decizional în spațiul comunitar

Participarea tinerilor la procesul decizional în spațiul comunitar. (Studiu de caz: țările scandinave).....	87

Renata ATAMUSOV

Parteneriatul public-privat în dezvoltarea infrastructurii termoenergetice de biomasă. (Cazul raionului Leova).....	91

452

Teoria și practica administrării publice

Tatiana SAVCA

Corelarea politicilor de descentralizare și de dezvoltare regională: obiectiv pentru planificarea strategică integrată.....	94

Marina ALBU

Corelarea principiului subsidiarității cu alte principii de drept.....	98

Nina GUȚU

Repere ale procesului de descentralizare administrativă în Republica Moldova.....	101

Diana CICANCI

Experiența europeană privind dezvoltarea regională.....	103

Severian COTIC

Politica de Vecinătate a Uniunii Europene - noi oportunități pentru autoritățile publice locale ale României și Republicii Moldova.....	105

Viorica MOCREAC

Fondul de Date Geospațiale – sistem informațional de verificare a veridicității datelor din cadastru.....	107

Victoria GOREA

Microsistemul decizional al politicilor naționale e-guvernamentale ale Republicii Moldova reflectat macrosistemic.....	110

Anatolii BABAIANU

Locul și rolul autorităților publice locale în organizarea și gestionarea serviciilor publice în municipiul Chișinău.....	112

Leonid BOAGHI

Politici de stat privind securitatea alimentară.....	115

Iulia DOLGAIA

Comunicarea profesionistă în instituțiile publice: apariție și evoluție.....	118

ATELIERUL nr. 2

PROBLEME ACTUALE ALE ȘTIINȚEI POLITICE ȘI PARCURSUL EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA

Victor SACA

Reflecții asupra proceselor integraționiste ale Republicii Moldova

în contextul relației democratizare - modernizare	121
Constantin SOLOMON	
Agitația electorală în campania pentru alegerile parlamentare din 2014 în Republica Moldova.....	125
Alexandru GRIBINCEA	
Diplomația economică ca mecanism de soluționare a problemelor internaționale.....	128
<i>Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice</i>	453
Orest TĂRĂȚĂ	
Asia – relații internaționale, politici de securitate și cooperare.....	131
Svetlana NAUMKINA	
Politica de stat în vederea prevenirii escaladării extremismului ca formă deviantă a activității social-politice.....	134
Pantelimon VARZARI	
Democratizarea și modernizarea politică a societății tranzitive: reflecții conceptuale și de conținut.....	138
Rodica RUSU	
Tendințe migraționiste în Republica Moldova.....	141
Gheorghe CĂLDARE	
Colaborarea Republicii Moldova cu organizațiile internaționale în domeniul democratizării societății.....	144
Stela SPÎNU	
Promovarea dialogului intercultural în bazinul Mării Negre.....	148
Teodor POPESCU	
Cultura politică - factor esențial în constituirea și consolidarea societății democratice.....	149
Silvia DULSCHI	
Rolul și funcționarea organizațiilor interparlamentare.....	152
Tatiana TURKO, Rodica SVETLICINĂI	
Aspecte ale orientării de politică externă în programele partidelor politice din Republica Moldova.....	155
Cezar MĂNĂSCURTĂ, Ana GÎNCU	
Diplomația publică: expresia occidentului pentru lumea islamică.....	158
Iurie RICHICINSCHI	
Securitatea Republicii Moldova în contextul implementării Acordului de Asociere la Uniunea Europeană.....	161
Alexandru BURIAN, Ludmila NOFIT	
Dimensiuni conceptuale ale securității în raport cu sistemele internaționale.....	164
Cristina MANEA, Teodor POPESCU	
Politici de integrare a Republicii Moldova în spațiul european de cercetare-inovare.....	167
ORNA TĂBĂȚĂ, Dana GHERMAN	

Orest IAKAȚA, DOINA GHEKMAN Poziționarea Republicii Moldova în ultimele tendințe și strategii ale brandingului de țară.....	169
Orest TĂRĂȚĂ, Mariana IAȚCO Evaluarea politicilor publice în condițiile integrării europene.....	172
Rodica RUSU, Ion BAMBULEAC Discursurile de ură în mass-media on-line din Republica Moldova.....	175

---

454 **Teoria și practica administrării publice**

Svetlana CEBOTARI Politica hard-power a Federației Ruse în Republica Moldova.....	177
Cristina EJOVA, Timur LUCHIN Aspecte privind relațiile Republicii Moldova – S.U.A. în contextul intereselor geostrategice ale Rusiei (1994-2009).....	181
Vasile CROITORU Conotația geopolitică a statelor și zonelor-tampon.....	184
Tatiana NAIZAMBAEV Relațiile Republicii Moldova cu Republica Federală Germania prin prisma integrării în UE.....	187
Ilie GÎRNEȚ Evoluția structural-funcțională a Parlamentului Republicii Moldova.....	190
Nicolae OLARAȘU Caracteristici și tendințe esențiale de evoluție și consolidare a societății civile asociative din Republica Moldova.....	193
Aleksei CERNOV Colaborarea economică a Republicii Moldova cu Federația Rusă (1991-2005).....	196
Ana BĂBĂLĂU Guvernarea minoritară în Republica Moldova din perspectiva comparativă.....	198
Vladimir STERPU Implicațiile Interpol-ului în combaterea infracțiunilor de mediu.....	201

A T E L I E R U L nr. 3

ASPECTE TEORETICO-PRACTICE PRIVIND EDIFICAREA STATULUI DE DREPT ȘI MODERNIZAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Gheorghe COSTACHI Dreptul omului la educație – un drept indispensabil edificării statului de drept.....	204
Ion TIPA Alternativile la pedeapsa cu închisoarea aplicate funcționarilor publici și	

demnitarilor pentru săvârșirea infracțiunilor de corupție.....	208
Victor GUȚULEAC, Elena COMARNIȚAIA	
Principiile de bază ale administrației publice locale.....	212
Ștefan BELECCIU, Ion COJOCARU	
Condițiile de eficiență a controlului actelor și faptelor administrative.....	216
<i>Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice</i>	455
Valeriu ZUBCO	
Garantarea și realizarea <i>stricto jure</i> a prevederilor constituționale privind contenciosul administrativ.....	219
Serghei CERNOV	
Mecanismul juridico-organizatoric al expertizei complexe a proiectelor investiționale în administrarea publică.....	222
Vasile CREȚU, Ilona JOSANU	
Cu privire la problema independenței procedurii simplificate (ordonanța judecătorească) ca modalitate separată a procedurii civile.....	227
Irina IACUB	
Răspunderea politică și juridică a membrilor guvernului: reglementări, viziuni și argumente.....	230
Valentina CEBOTARI, Ludmila ȚARANU	
Domiciliul – atribut distinctiv al persoanei fizice.....	237
Ana VIZIRU-STEGARESCU	
Informația legislativă în contextul democratizării societății.....	240
Elena TĂNASE	
Justiția – garanție a protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului într-un stat de drept...243	
Mariana BORDIAN	
Carențe în reglementarea răspunderii autorităților publice la deetatzarea pachetului de acțiuni.....	246
Felicia PĂSCĂLUȚĂ	
Noțiuni introductive privind accidentele de muncă și bolile profesionale.....	250
Ciprian UNGUREANU	
Reflecții asupra cadrului juridic al ONG-urilor în România.....	253
Vadim ENICOV	
Securitatea constituțională – dimensiune distinctă a securității naționale.....	258
Mariana CEBAN, Andrei OJOGA	
Particularitățile asigurării dreptului fundamental la proprietate de către autoritățile publice din Republica Moldova.....	261
Gheorghe GUȚU	
Administrarea proprietății publice în cazul delimitării teritorial-administrative prin formarea (înființarea) și desființarea localităților.....	263
Victor MACOVEI	
Conturul unui nou proiect de societate pentru Republica Moldova.....	271

Valeriu CARAGACEAN

Demarcarea infracțiunii de răpire a minorului de către rudele apropiate (art. 164¹ CP RM),
de răpirea unei persoane (art. 164 CP RM).....274

Gheorghe RENIȚĂ

Conotații teoretico-practice privind provocarea la acte de corupție.....278

ATELIERUL nr. 4

TENDINȚE ALE MANAGEMENTULUI PUBLIC ÎN CONTEXTUL CREĂRII UNUI SISTEM ADMINISTRATIV BAZAT PE CUNOAȘTERE

Emil CIOBANU

Tendențele implementării sistemelor informaționale în medicină.....282

Oleg BUGA

Managementul public și politicile de economie externă ale colectivităților locale.....284

Adrian BELĂI

Managementul timpului în sectorul chirurgical al spitalului:
importanța informatizării, instruirii personalului și impactul asupra productivității muncii.....288

Aleksandr CEBAN

Abordări filozofice ale formării principiilor de evaluare în sfera administrării publice.....293

Tatiana TOFAN

Reducerea inegalităților economice și sociale – obiectivul principal al politicii coeziunii UE.....296

Oleg FRUNZE, Svetlana FRUNZE

Clustering-ul ca oportunitate pentru dezvoltarea regională.....298

Ecaterina BARBAROȘIE, Nadejda NAZAR

Importanța asigurării informaționale pentru securitatea economică a întreprinderilor.....302

Natalia ȘTEFĂRȚĂ, Igor BAȚALAI

Reglementarea juridică a activității bancare în Republica Moldova.
Rolul interacțiunii Băncii Naționale a Moldovei cu Parlamentul în procesul elaborării legislației.....304

Tatiana TOFAN

Aspecte teoretice ale securității economice.....307

Oleg FRUNZE

Securitatea energetică - o provocare pentru viitorul Republicii Moldova.....309

Veronica BUTNARU

Dezvoltarea sustenabilă prin prisma standardului ISO 26000 Responsabilitatea Socială.....	314
Sveatoslav MIHALACHE	
Riscuri și amenințări la adresa securității economice a Republicii Moldova.....	316
Oksana BEDA	
Necesitatea planificării activității întreprinderilor mici.....	320
Silvia ROȘCA	
Specificul standardelor de calitate din familia ISO 9000 ale serviciilor de sănătate.....	322
<i>Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice</i>	457
Tatiana SAVCA	
Evaluarea <i>ex ante</i> a strategiilor și programelor de dezvoltare locală – instrument de sporire a calității documentelor de politici.....	325
Alexei STURZA	
Consolidarea securității economice a Republicii Moldova prin prisma managementului cunoașterii.....	329
Ludmila MURZAC	
Specificul implementării sistemului informațional în Spitalul Clinic al Ministerului Sănătății.....	332
Dinu MANOLE, Veronica BUTNARU	
Dezvoltarea democrației participative - contribuție la „buna guvernare”.....	334
Svetlana GLODEANU	
Sisteme de management al calității implementate în instituțiile publice din Republica Moldova.....	336
Igor TOFAN	
Premisele dezvoltării parteneriatului public-privat în Republica Moldova.....	339
Natalia MIRON	
Specificul managementului serviciilor de asistență socială din Republica Moldova.....	341
Iulian OLTU	
Caracteristicile fundamentării deciziilor manageriale în instituțiile publice.....	344
Marina GOLOVACI	
Specificul dezvoltării parteneriatului public-privat în sănătate din Republica Moldova.....	347
Vasile TOMUZ	
Tendențele acordării facilităților tinerilor specialiști din domeniul medicinei în Republica Moldova.....	349
Tatiana LIȘCENCO	
Particularitățile dezvoltării strategice în cadrul organizațiilor publice.....	352
Veronica BUTNARU	
Perspectivele politicii de coeziune - instrument al politicii regionale a Uniunii Europene.....	354
Svetlana ȘTIRBU, Sveatoslav MIHALACHE	
Oportunități de consolidare privind managementul crizelor și situațiilor de risc în sistemul administrativ al Republicii Moldova.....	357

Leonid BOAGHI, Ludmila FULGA, Andrei BLANOVSKI	
Întreținerea dominantă în contextul globalizării economiei.....	360
Eleonora MOCANU, Tatiana TOFAN	
Tendințe actuale ale sistemului de achiziții publice din Republica Moldova.....	362
Leonid POPOV	
Managementul integrat al calității solului.....	364
Tatiana MARIAN	
Particularitățile sistemului decizional în S.A. „Moldtelecom”.....	365

ATELIERUL nr. 5

IMPACTUL E-GVERNĂRII ÎN ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ȘI ACCESULUI LA INFORMAȚIE ÎN PROCESUL DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

Teodora GHERMAN	
Implementarea <i>Cloud Computing</i> în e-Guvernare.....	368
Inga ȚIȚCHIEV	
Competențe și finalități de studii în dezvoltarea personalului din administrarea publică.....	371
Milena KARADJOVA	
Registrele electronice cu privire la proprietate în Bulgaria și protecția datelor personale și a interesului public.....	373
Roumiana ATANASSOVA	
Probleme de transparență și acces la informații în administrația publică spre e-Guvernare.....	377
Eugenia CEBOTARU	
Rolul și importanța comunicării în administrația publică.....	379
Teodora GHERMAN, Grigore VOLOȘCIUC	
e-Guvernare sectorială realizată prin sistemul informațional integrat în sănătate.....	382
Nadejda SCRIPNIC, Igor COJOCARU	
Utilizarea instrumentelor de securizare a informației în cadrul Casei Naționale de Asigurări Sociale (CNAS).....	385
Tamara SUSARENCO	
Managementul informațional al resurselor umane în sindicate.....	388
Valeriu BULGAC	
Noi oportunități de transformare a instituțiilor de stat și noi forme de comunicare cu publicul prin intermediul rețelelor de socializare.....	393
Ana POPESCU	

Rețelele sociale în sectorul public.....	395
Adriana CATRUC-INCULEȚ	
Elaborarea unei aplicații pentru procesul de informatizare a autorităților administrației publice locale.....	398
Vlad CORNEA	
Tehnologii și sisteme informatice pentru monitorizarea și securitatea mediului.....	399
Ala MUSCHEI	
Intelligence, diplomatie și decizia de politică externă. Perspective pentru Republica Moldova.....	403

Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice **459**

Mihail MORARU	
Aplicarea PGP în securitatea bazelor de date.....	406
Ecaterina STĂVILĂ	
Importanța și impactul rețelelor de socializare în cadrul administrației publice în Republica Moldova.....	410
Vasilisa ANGHEL	
e-Guvernare - transparență și eficiență.....	413
Rodica DUPLACHI	
Serviciile fiscale electronice în asigurarea transparenței și accesului la informație.....	416
Aliona DOBROTA	
Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici.....	419

A T E L I E R U L nr. 6

DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ A PERSONALULUI: TEORIE ȘI PRACTICĂ

Tatiana CIOBANU	
Promovarea valorilor etice la nivel local.....	422
Vasile SECRIERU, Galina ULIAN	
Importanța dezvoltării profesionale a funcționarilor publici.....	425
Mihail BULICANU	
Aspecte teoretice și practice privind identificarea necesităților de dezvoltare profesională/ instruire a personalului din cadrul Casei Naționale de Asigurări Sociale.....	428
Irina CIUTAC	
Tendențe actuale ale procesului de dezvoltare profesională a funcționarilor publici.....	430
Inga MALDUR	
Performanța profesională – element de bază al dezvoltării personalului.....	433
Veaceslav BĂTRĂNESCU	

Rolul APL și APC în contextul procesului de reîntoarcere a migranților.....	435
Irina CIOBANU	
Motivarea eficientă a personalului – condiție esențială pentru succesul organizațional.....	439
Liubovi PRODAN-ȘESTACOVA	
Transformarea funcției de monitorizare-evaluare într-un proces de învățare în organizațiile publice.....	442
Marcelina RĂU	
Trăsăturile defnitorii ale leadership-ului în sectorul public.....	445
Lilia CANȚÎR	
Schimbarea imaginii bibliotecii prin comunicarea eficientă cu utilizatorii.....	447

460

Teoria și practica administrării publice

CONTENTS

Andrei GROZA	
Welcome Address for the participants of the Conference.....	3

WORKSHOP no. 1 MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Andrei GROZA	
„Rumân” or „Român”, „Rumânia” or „România”.....	4
Aurel SÎMBOTEANU	
Some reflections on the provisions on public administration of the Association Agreement with the European Union.....	7
Viorel CIBOTARU	
Professional development of national army personnel: theory and practice.....	12
Tamara GHEORGHITA	
Modernization of public function and civil servant management in the Republic of Moldova.....	18
Ion DULSCHI	
Case method in professional skills training.....	22
Iurie TAP	
The place of local administration in the context of public power and its basic principles.....	25
Ana PASCARU	
The contribution of public administration organization in strengthening the Moldovan society.....	27
Nikolai IJA	
Current requirements towards regional administration reform in Ukraine.....	30

TEMA ȘI CĂRTEȚAȚI

Oportunități, necesități și opțiuni pentru reorganizarea Consiliului Suprem de Securitate

Vadim ENICOV
Consultant principal în Serviciul
Consiliului Suprem de Securitate

Chișinău, 2011

CUPRINS

- I. Necesitatea, importanța și caracterul imperativ al reformei Consiliului Suprem de Securitate.**
  - 1. Tendințele mondiale actuale în perceperea securității.*
  - 2. Reglementările actuale privind securitatea națională în Republica Moldova.*
  - 3. Starea sectorului de securitate în Republica Moldova și necesitatea reformării lui.*
- II. Rolul, funcțiile și organizarea Consiliului de Securitate în contextul reformei constituționale.**
  - 1. Baza normativă națională.*
  - 2. Practica internațională.*
  - 3. Concluzii și recomandări.*
- III. Cine și cum trebuie să inițieze și să realizeze reforma Consiliului Suprem de Securitate?**
- IV. Rolul diferitelor instituții în acest proces.**
- V. Provocările majore pentru a iniția și realiza cu succes reforma Consiliului Suprem de Securitate.**
- VI. Recomandări pentru Președinție, Comisiile Parlamentare și Guvern.**
- VII. Termeni de referință pentru proiectul legii cu privire la rolul, funcțiile, organizarea Consiliului Național de Securitate și instituției de sprijin.**

Prezentul document a fost elaborat în cadrul Programului “Guvernarea Democratică a Sectorului de Securitate” - program comun al Comisiei Securitate Națională, Apărare și Ordine Publică, Centrului privind Controlul Democratic asupra Forțelor Armate (DCAF) de la Geneva și Institutului de Politici Publice. Afirmările și concluziile din acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția sau opiniile finanțatorului.

I. Necesitatea, importanța și caracterul imperativ al reformei Consiliului Suprem de Securitate.

1. Tendințele mondiale actuale în perceperea securității.

La începutul mileniului trei s-au conturat noile realități sociale și geopolitice. Lumea a devenit globalizată, informatizată și interdependentă. Fiecare din aceste trei componente determină consecințe specifice pentru modul de guvernare la nivel statal, dar și la nivel mondial. Globalizarea, în sensul guvernării, înseamnă că elementele disparate până nu demult, acum trebuie privite în ansamblu, deoarece evenimentele de orice natură, fie economică, politică sau socială, din careva state inevitabil generează reacții în toate celelalte. Informatizarea, ca o realizare importantă a societății umane, reprezintă o șansă unică pentru dezvoltarea durabilă și democratică a statelor lumii. Asta deoarece, pe această cale, fiecare membru al societății are posibilitatea de a obține o viziune clară, completă și obiectivă referitoare la progresele și cele mai bune practici din toată lumea. Respectiv, are posibilitatea de a compara și a aprecia critic realitățile care-l înconjoară. Interdependența mileniului trei dictează necesitatea imperativă de a adopta deciziile statale reieșind din realizările și nivelul de dezvoltare ale altor state. În caz contrar, apare riscul transformării țării într-o zonă problematică a lumii cu toate consecințele acestui fapt.

Guvernarea mondială, în sensul structurilor internaționale, cum este Organizația Națiunilor Unite, grupurilor regionale, dar și guvernelor naționale, conștientizând realitățile obiective ale mileniului trei, a formulat și permanent perfecționează modul de abordare a dezvoltării durabile și democratice. Una din condițiile de bază ale acesteia este asigurarea securității și fortificarea sectorului de securitate. Noțiunile de administrare, reformare și perfecționare a sectorului de securitate au dobândit în ultimul deceniu sensuri noi, novatoare și chiar neobișnuite. Dacă în secolul precedent noțiunea de securitate era definită, în principal, sub aspectul militar, maximum sub aspectul stabilității sociale, atunci acum noțiunea de securitate cuprinde în sine și guvernarea democratică, și justiția, și chiar drepturile omului. Respectiv, perceperea sectorului de securitate s-a lărgit considerabil. Acesta nu mai întrunește doar structurile militare și de forță, dar și instituții parlamentare, guvernamentale, de justiție și organizațiile societății civile.

Reformarea sectorului de securitate și administrarea democratică au devenit condiții obligatorii pentru dezvoltarea durabilă a societății. Doar o societate protejată poate pretinde o creștere economică, evoluție culturală și avansare creatoare. Dar ce înseamnă societate protejată? Oare numai lipsa pericolului militar sau de distrugerii masive? Nu. După cum am afirmat și mai sus, o societate protejată este o societate în care este respectată legea, sunt respectate drepturile omului și fiecare membru al acesteia are acces, prin instituțiile democratice, la guvernare. Lipsa acestor factori duce inevitabil la instabilitate, suprimare, nemulțumire și, ca manifestări extreme, dezordini, revoluții și războaie. Iată de ce conceptul sectorului de securitate s-a umplut cu un sens nou, iar obiectivele de bază ale reformării sectorului de securitate au devenit: securitatea statului și securitatea persoanei; instituirea guvernării democratice; creșterea și eficiența economică.

Organizația Națiunilor Unite definește sectorul de securitate ca totalitatea instituțiilor, grupurilor, organizațiilor și persoanelor, deopotrivă statale și non-statale, care participă și sunt responsabile pentru administrarea, promovarea și monitorizarea securității în stat:

Componentele de bază ale sectorului de securitate, inclusiv organele de apărare a ordinii de drept: forțele armate, poliția, carabinierii, penitenciarele, forțele paramilitare, serviciile de informații, serviciile de grăniceri, autoritățile vamale și serviciile de situații excepționale;

Componentele de administrare și supraveghere: organele legislative și comisiile sale relevante, guvernul, incluzând ministerele apărării, afacerilor interne și afacerilor externe, organele naționale consultative, organele de administrare financiară și reprezentanții societății civile, incluzând mass-media, cercurile academice și organizațiile neguvernamentale;

Componentele de justiție: ministerele de justiție, organele de urmărire penală și procuraturii, instanțele judiciare, organele de executare, comisiile pentru drepturile omului și avocații parlamentari;

Componentele nestatale ale forțelor de securitate: structuri militare neconstituționale, unități paramilitare private, companii private de securitate.¹

Din cele expuse putem observa extinderea semnificativă a noțiunii de securitate, importanța care i se atribuie și diversitatea instrumentelor prin care ea este asigurată. Încercând să definim securitatea, în sensul său actual, putem afirma că **securitatea este o stare de siguranță și protecție pentru persoană, societate și stat, creată printr-un sistem de măsuri menite să asigure interesele naționale, supremația legii, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, accesul la justiție, guvernarea democratică și dezvoltarea durabilă.**

2. Reglementările actuale privind securitatea națională în Republica Moldova.

Un rol aparte în guvernarea democratică a sectorului de securitate revine componentelor statale de administrare și supraveghere, care sunt structuri de elaborare a politicilor și de coordonare strategică a actorilor implicați. Potrivit **Legii securității statului Republicii Moldova**, adoptată la 31 octombrie 1995,² autoritățile publice supreme în domeniul asigurării securității statului sunt Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul și Consiliul Suprem de Securitate. Fiecare din aceste autorități are competențe specifice în domeniu, reprezentând voința poporului în guvernarea țării. Parlamentul exercită reglementarea legislativă în domeniul asigurării securității statului, aprobă politicile de domeniu, creează baza juridică a activității organelor specializate, ratifică și denunță tratatele internaționale privind asigurarea securității statului. Președintele Republicii Moldova, fiind șeful statului și garantul suveranității țării, exercită conducerea generală a activității de menținere a securității statului și promovează conlucrarea autorităților publice în domeniu. Guvernul asigură executarea legilor și hotărârilor Parlamentului, precum și a decretelor Președintelui Republicii Moldova în domeniu, exercită conducerea activității autorităților publice și adoptă hotărârile necesare acestei activități.

Consiliul Suprem de Securitate, fiind un organ național consultativ, este parte componentă a structurilor de administrare și supraveghere. În concordanță cu acest statut și conform articolului 12 din Legea securității statului, el este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități administrative centrale în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în problemele examinate.

---

¹ Asigurarea păcii și securității: rolul Națiunilor Unite în susținerea reformei sectorului de securitate. Raportul Secretarului General (A/62/659-S/2008/39).

http://www.un.org/french/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/62/659&TYPE=&referer=http://www.un.org/fr/ga/63/plenary/a_comprehensive_review.shtml&Lang=E

² Legea securității statului, nr.618 din 31.10.1995. Publicat în Monitorul Oficial nr.10 din 13.02.1997.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311700>

În activitatea sa, Consiliul Suprem de Securitate se conduce de Regulamentul aprobat prin decret prezidențial la 8 octombrie 1997,³ care desfășoară atribuțiile acestuia, componența și modul de constituire, competența Serviciului Consiliului Suprem de Securitate și a secretarului Consiliului.

Astfel, potrivit **Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate**, acesta are atribuții de a acorda Președintelui Republicii Moldova consultații în problemele de securitate națională; prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică externă și internă a statului; examinează proiectele de hotărâri privind Concepția securității naționale, Doctrina militară și Concepția politicii externe; examinează planurile construcției Forțelor Armate, dotarea cu armament, tehnică militară a Forțelor Armate, a organelor și subunităților afacerilor interne și securității statului; examinează problemele privind completarea Forțelor Armate; analizează situații care necesită declararea stării de urgență, stării de asediu, stării de război sau declararea mobilizării parțiale sau generale și demobilizării; încheierea păcii după încetarea acțiunilor militare. Consiliul Suprem de Securitate are și alte atribuții în domeniul securității naționale.

Regulamentul Consiliului nu definește noțiunea de securitate națională. Trimitere la ea găsim în articolul 1 din Legea securității statului, citată mai sus, unde se menționează că securitatea statului este parte integrantă a securității naționale și că prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Din normele amintite, de care se conduce în activitatea sa Consiliului Suprem de Securitate până în prezent, putem desprinde ideea că securitatea statului sau securitatea națională se concentrează în principal pe componenta militară și pericolele legate de aceasta și într-o măsură limitată pe protecția persoanei și a drepturilor sale, pe protecția intereselor democratice ale societății. Aceasta este o abordare învechită a noțiunii de securitate, care nu corespunde practicilor internaționale actuale și cerințelor societății. Dar aceste norme constituie baza deciziilor Consiliului Suprem de Securitate și determină conținutul lor.

Ceva mai nou, găsim noțiunea de securitate națională în **Concepția securității naționale a Republicii Moldova**,⁴ aprobată de Parlament la 22 mai 2008. Cităm: „Securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței poporului din Republica Moldova, a statului moldovenesc și este un obiectiv al țării. Obiectivele securității naționale a Republicii Moldova sunt: asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, ordinii constituționale, dezvoltării democratice, securității interne, consolidarea statalității Republicii Moldova. Un loc aparte în acest sens revine apărării și promovării valorilor, intereselor și obiectivelor naționale. Securitatea națională nu este numai securitatea statului, ci și securitatea societății și a cetățenilor Republicii Moldova, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotarele ei.” Progresul în abordarea noțiunii de securitate este vizibil: apar noțiuni noi ca: dezvoltarea democratică, securitatea societății și a cetățenilor și altele.

---

³ Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate, nr.331 din 08.10.1997. Monitorul Oficial nr. 070 din 23.10.1997

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=290266>

⁴ Lege pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova, nr.112 din 22.05.2008. Monitorul Oficial nr. 97-98 din 03.06.2008. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=328010>

O abordare mai nouă și corespunzătoare cerințelor timpului găsim în **Strategia securității naționale**,⁵ aprobată de Parlament la 15 iulie 2011. La general, Strategia are menirea de a desfășura ideile expuse în Concepția securității naționale și de a trasa modul de realizare a Concepției securității naționale. Aici, se menționează că strategia „ține cont de abordarea multilaterală a securității naționale, de caracterul ei multidimensional și interdependent, determinat atât de starea de lucruri din domeniul politic, militar și cel al ordinii publice din țară, cât și de situația din sfera economică, socială, ecologică, energetică și de altă natură.” Criteriile cărora trebuie să se conformeze sistemul de securitate națională sunt: „respectarea principiilor statului de drept și a normelor de protecție a drepturilor omului, consolidarea instituțiilor și a principiilor democratice în țară, creșterea economică, asigurarea unui control civil asupra forțelor armate și a structurilor de forță, implementarea principiului de demilitarizare a instituțiilor în stat care nu au atribuții de apărare, promovarea bunelor relații cu statele vecine, protejarea cuvenită a informațiilor clasificate. Strategia cuprinde, totodată, acțiuni necesare în alte sectoare de importanță majoră pentru securitatea națională, precum sănătate, ecologie, educație, luptă împotriva corupției.”

Abia în Strategia securității naționale, noțiunea de securitate națională, având o dezvoltare logică din Concepția respectivă, beneficiază de o abordare exhaustivă, cel puțin pentru nivelul actual de dezvoltare a societății. Însă aceste norme încă nu au găsit o realizare practică, nu sunt materializate în reglementări legislative privind reformarea și administrarea sectorului de securitate.

3. Starea sectorului de securitate în Republica Moldova și necesitatea reformării lui.

Activitatea eficientă a Consiliului Suprem de Securitate, ca parte componentă indispensabilă a sectorului de securitate, este imperativă pentru asigurarea securității, dezvoltării durabile și democratice. După cum a reiterat Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite în ședința sa din 12 octombrie 2011, **un sector de securitate efektiv, profesional și responsabil este piatra de temelie a păcii și dezvoltării durabile**.⁶ Tot la această ședință s-a menționat că „lecțiile învățate” pot deveni „lecții pierdute” dacă experiența internațională în reformarea sectorului de securitate nu este utilizată.

Dar, în ce măsură activitatea Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova corespunde necesităților timpului și abordărilor noi ale noțiunii de securitate națională? Care este eficiența deciziilor acestuia? Cum se implementează acestea și care este rostul lor?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, vom analiza sumar istoricul Consiliului Suprem de Securitate, specificul de activitate în diferite perioade, problemele soluționate, calitatea deciziilor, modul de executare și implementare a acestora, starea sectorului național de securitate și capacitatea Consiliului Suprem de Securitate de a-l supraveghea.

Consiliul Suprem de Securitate a fost creat pe lângă Președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, la 20 august 1991, în scopul coordonării acțiunilor de asigurare a securității, independenței

---

⁵ Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr.153 din 15.07.2011. Monitorul Oficial nr.170-175 din 14.10.2011.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340510>

⁶ Națiunile Unite, Consiliul de Securitate, ședința 6630, 12.10.2011 (SC/10409)

<http://www.un.org/News/Press/docs//2011/sc10409.doc.htm>

și integrității teritoriale a republicii.⁷ Menționăm, că crearea Consiliului a avut loc cu trei ani înainte de adoptarea Constituției țării la 29 iulie 1994,⁸ în condițiile funcționării precedentei Constituții, din 15 aprilie 1978. La acel moment, organizarea structurală a noului stat Republica Moldova încă nu era determinată și separarea puterilor nu era definită. Ulterior, acest fapt va avea repercusiuni importante asupra activității Consiliului Suprem de Securitate.

Din componența primului Consiliu făceau parte: Președintele Republicii Moldova, Președintele Parlamentului, Prim-ministrul, președintele Comitetului pentru Securitatea Statului, ministrul de interne, ministrul de externe și un consilier al Președintelui țării. Ulterior, pe parcursul a 20 de ani, componența numerică și reprezentativă a Consiliului a fost modificată de 14 ori în dependență de conjunctura politică și necesitățile de moment. În unele perioade, reprezentarea Parlamentului era mai mare ca a Guvernului, apăreau și dispăreau din componența Consiliului reprezentanții structurilor nespecifice securității statului, așa ca președinte al Academiei de Științe, guvernator al Băncii Naționale sau guvernator de Unitate Teritorială, componența numerică ajungând până la 17 membri. Structura Consiliului Suprem de Securitate oscilează până în prezent, fără a avea o concepție statornică.

Pe parcursul primilor ani de la constituire, activitatea Consiliului Suprem de Securitate nu era vizibilă pentru societate, unul din motivele principale fiind reglementarea normativă insuficientă. Din anul 1991 până în anul 1997 în general nu exista un act normativ care ar reglementa organizarea și funcțiile Consiliului, limitându-se la formulările generale din decretul de constituire. Un alt motiv important era axarea inițială doar pe problemele de ordin militar.

Odată cu aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate în anul 1997 și o oarecare concretizare a cercului de probleme din competența acestuia, activitatea puțin s-a înviorat, însă, tot fără a deveni importantă în formularea și promovarea politicii de stat. Pe lângă motivele menționate ale activității slabe, din anul 1997 s-a evidențiat și lipsa unui secretariat capabil să soluționeze multitudinea de probleme ce trebuie să preocupe organul suprem de securitate. Practic, secretariatul Consiliului Suprem de Securitate se limita la două-trei persoane, care făceau parte din Aparatul Președintelui țării, fiind cantitativ prea insuficient pentru realizarea adecvată a sarcinilor asumate. Același număr de colaboratori se păstrează până în prezent.

La 5 iulie 2000 în Republica Moldova a avut loc reforma constituțională,⁹ care substanțial a redus atribuțiile Președintelui țării, a modificat și a dezechilibrat distribuția și separarea puterilor în stat. Iar, baza normativă cu privire la Consiliul Suprem de Securitate a rămas până în prezent aceeași, aprobată prin decret prezidențial în anul 1997. Prin urmare, reforma constituțională, nefinalizată în opinia noastră nici până acum, a subminat credibilitatea deciziilor Consiliului Suprem de Securitate, deoarece pretinde exercitarea unor atribuții ale Șefului Statului care nu mai există sau nu sunt clar definite.

---

⁷ Decret cu privire la crearea Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova, nr.162 din 20.08.1991. Monitorul Oficial nr.008 din 30.08.1991. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=287651>

⁸ Constituția Republicii Moldova, 29.07.1994. Monitorul Oficial nr.1 din 18.08.1994. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311496>

⁹ Lege cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, nr.1115 din 05.07.2000. Monitorul Oficial nr.088 din 29.07.2000. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=77DAC2CD:869480F5

După alegerea în funcție a Președintelui Vladimir Voronin, frecvența ședințelor Consiliului și numărul chestiunilor examinate au crescut considerabil. În perioada anilor 2001-2009, Consiliul se întrunea de 5-9 ori pe an, fiind soluționate diferite probleme importante pentru securitatea națională, cum ar fi: funcționarea armatei naționale, abuzurile polițienești, situația gravă în aviația civilă, contrabanda cu produse petroliere sau criza pe piața pâinii. Calitatea și eficiența deciziilor Consiliului Suprem de Securitate s-a ridicat la nivelul convenit, contribuind esențial la sarcina de asigurare a securității statului, societății și persoanei. Însă, această stare de fapt nu se datora bazei normative perfecționate sau secretariatului viguros, ci influenței personale a Președintelui în exercițiu, care îndeplinea și funcția de președinte al partidului de guvernământ și dispunea de susținerea sigură a Parlamentului și Guvernului. Practic, s-a creat situația când activitatea eficientă a Consiliului Suprem de Securitate se datora unei persoane și se desfășura în lipsa reglementărilor corespunzătoare, având la bază norme perimate.

Până în prezent nu a fost soluționată nici una din problemele numite, acestea doar s-au înmulțit, fără a-și găsi soluționarea justificată în norme legislative.

Astăzi, **componenta Consiliului Suprem de Securitate**, constituit prin decret prezidențial la 5 aprilie 2011,¹⁰ întrupește: **președinte:** Președintele interimar al Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate; **secretar:** consilierul Președintelui în domeniul apărării și al securității; **membri:** Prim-ministru; președintele Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului; președintele Comisiei pentru politică externă și integrare europeană a Parlamentului; un deputat în Parlament; viceprim-ministrul, ministrul afacerilor externe și integrării europene; viceprim-ministru, ministru al economiei; un viceprim-ministru; ministru al apărării; ministru al afacerilor interne; ministru al finanțelor; ministru al justiției; director al Serviciului de Informații și Securitate; Procuror General; Guvernator al Băncii Naționale a Moldovei; director al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.

În opinia noastră, reprezentarea Parlamentului și a Guvernului în componenta actuală a Consiliului Suprem de Securitate, dictată de considerente politice, este excesivă și contraproductivă. Considerăm că componenta Consiliului trebuie profesionalizată, eficientizată și responsabilizată. Această chestiune va fi examinată mai jos.

Cercul de probleme examinate de Consiliul Suprem de Securitate în prezent, continuând practica ultimilor ani, este destul de larg, fiind examinate așa probleme ca: soluționarea conflictului transnistrean; securitatea energetică a statului; securitatea economică și contracararea acțiunilor ilegale împotriva agenților economici de importanță strategică (atacuri raider); criminalitatea, combaterea contrabandei și traficului ilicit de mărfuri; disciplina în forțele armate și participarea acestora la operațiunile internaționale de menținere a păcii. Într-o interpretare extensivă, actele normative în vigoare, cele din anii 90, permit examinarea problemelor enumerate, dar considerăm că competența Consiliului necesită o abordare exhaustivă și univocă. Mai complicată rămâne a fi problema executării deciziilor adoptate, care în condițiile reformei constituționale nefinalizate din anul 2000, se suprapun competențelor altor autorități publice supreme. În capitolul următor vom propune viziunea noastră asupra reglementării competenței Consiliului.

---

¹⁰ Decret privind constituirea Consiliului Suprem de Securitate, nr.81 din 05.04.2011. Monitorul Oficial nr. 54-57 din 08.04.2011. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=338029>

Totodată, așa și au rămas nesoluționate problemele moștenite din secolul trecut: agenda vagă și adesea confuză; nedistribuirea clară a competențelor între componentele supreme ale sectorului de securitate; lipsa cadrului legal deplin, aprobat de Parlament; nereglementarea raporturilor secretariatului cu structurile sectorului de securitate; lipsa unui secretariat puternic și eficient. Aceste probleme duc inevitabil la calitatea joasă a deciziilor, neexecutarea și chiar ignorarea lor.

Or, ineficiența sau lipsa acestei verigi importante cum este Consiliul Suprem de Securitate în structura organelor de securitate, duce la acumularea și agravarea pericolelor de securitate cu care se confruntă societatea.

Strategia securității naționale a Republicii Moldova constată că securitatea țării este afectată de o serie de riscuri și vulnerabilități și anume: insecuritatea socială și polarizarea societății, instabilitatea politică, criminalitatea și corupția, existența conflictului transnistrean nesoluționat, vulnerabilitatea economică și financiară. Vom adăuga aici opinia noastră că fenomenele negative numite se află într-o fază gravă care amenință cu izbucnirea de revolte sociale, tentative de răsturnare a ordinii constituționale și prăbușire a sistemului de securitate socială și statală. **Exemplul zilei de 7 aprilie 2009 vorbește clar despre starea de lucruri în Moldova.** Această stare nu s-a consumat.

Existența riscurilor și gravitatea lor semnalează în cel mai evident mod că sectorul de securitate în Republica Moldova este slab, nu corespunde necesităților actuale ale societății moldovenești și tendințelor mondiale. Iar Consiliul Suprem de Securitate, în aceste împrejurări, se conduce de reglementări elaborate în secolul trecut, cu abordări simpliste și chiar periculoase. Sectorul de securitate și activitatea Consiliului Suprem de Securitate necesită reformare fără întârziere, reieșind din abordarea actuală a noțiunii de securitate, descrisă mai sus.

În același context, reforma și consolidarea capacităților Consiliului Suprem de Securitate, care este una din cele patru autorități publice supreme în domeniul asigurării securității naționale și unica specializată în acest domeniu, este imperativă. Reprezentând un for specializat, care poate pune în discuție diverse opinii și concepții, păreri contradictorii și recomandări discutabile, Consiliul Suprem de Securitate trebuie să dispună de potențial suficient în exercitarea atribuțiilor sale. Necesită o revizuire fundamentală cercul de probleme ce țin de competența Consiliului Suprem de Securitate. Reforma este importantă deoarece securitatea trebuie să meargă mai departe de dimensiunea militară și să includă o multitudine de actori, instituții naționale și internaționale. Este necesară revizuirea modului de constituire al Consiliului Suprem de Securitate, procedurile de activitate și de examinare a chestiunilor, natura și puterea deciziilor, mecanismele de control și monitorizare, precum și activitatea secretariatului acestuia. Amânarea reformării Consiliului Suprem de Securitate va reduce substanțial din capacitatea statului de a soluționa riscurile și amenințările imediate.

Exemple nedorite de acest gen vedem nu numai acasă, dar și peste tot în lume, cele mai recente fiind „primăvara” arabă și criza europeană. Aici vom relua cele formulate la începutul capitoului: trăim într-o lume globalizată, informatizată și interdependentă. Oamenii comunică, analizează și compară. Sau mergem în pas cu lumea și încercăm să implementăm cele mai bune practici și chiar să propunem idei și concepte noi, inovatoare, sau rămânem pe peron, privim în urma trenului care pleacă și așteptăm seara rece și întunecoasă.

Societatea dorește o dezvoltare democratică și durabilă, iar securitatea este un imperativ al timpului.

II. Rolul, funcțiile și organizarea Consiliului de Securitate în contextul reformei constituționale.

1. Baza normativă națională.

Necesitatea reformării Consiliului Suprem de Securitate este conștientizată de clasa politică din Republica Moldova și recomandată de experții străini. Pe parcursul ultimilor ani, tematica reformării Consiliului Suprem de Securitate a fost abordată la mai multe întruniri, conferințe și seminare. Au fost efectuate studii, elaborate prezentări și proiecte de acte legislative.¹¹¹²¹³ Însă, din lipsa voinței politice pentru finalizarea procesului separării puterilor în stat, nu s-a purces la adoptarea de acte legislative cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, nu a început reformarea propriu-zisă.

De menționat că reformarea Consiliului Suprem de Securitate este în legătură strânsă cu atribuțiile Șefului Statului, deoarece reforma va revizui unele chestiuni din normele existente: cum se constituie Consiliul? Cine organizează activitatea acestuia, cine conduce lucrul secretariatului? Or, revizuirea atribuțiilor Șefului Statului inevitabil duce la reforma constituțională care, la rândul său, este la ordinea zilei, însă fără ca să existe un consens politic asupra necesității acesteia și proporțiile ei.

Totuși, mai multe reglementări constituționale, legislative și normative marchează direcția generală de reformare a Consiliului Suprem de Securitate și, incontestabil, permit începerea acestui proces în conformitate cu normele și practicile internaționale. Proces care va transforma Consiliul Suprem de Securitate într-o autoritate eficientă în domeniul asigurării securității.

Constituția Republicii Moldova determină statutul și atribuțiile Șefului Statului care este Președintele Republicii Moldova. Printre cele mai importante, în contextul problemei examinate, putem menționa patru dintre acestea:

1. Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității țării;
2. Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă spre ratificare Parlamentului;
3. Președintele Republicii Moldova este Comandantul Suprem al Forțelor Armate;
4. Președintele Republicii Moldova poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii.

Cadrul constituțional existent corespunde atribuțiilor actuale ale Consiliului Suprem de Securitate și încadrează în atribuțiile Președintelui Republicii Moldova prezidarea Consiliului Suprem de Securitate. Totodată, normele constituționale existente permit extinderea competenței Consiliului Suprem de Securitate în conformitate cu definiția securității naționale date de Concepția securității naționale și Strategia securității naționale.

Concluzionăm că reforma Consiliului Suprem de Securitate nu este condiționată de reforma constituțională și că ea poate fi efectuată în baza normelor constituționale existente.

---

¹¹ <http://www.capc.md/forum/comments.php?DiscussionID=27&page=1>

¹² http://www.prisa.md/rom/analysis_security_000909

¹³ <http://www.viitorul.org/newsview.php?l=ro&idc=132&id=2564>

Totuși, considerăm că în cazul unei reforme constituționale ample, precum și în cazul elaborării și adoptării unei Constituții noi, ar fi oportună includerea în textul acesteia a unei norme cu privire la activitatea Consiliului Suprem de Securitate, după exemplul unor state, cum sunt Federația Rusă sau România. O normă constituțională cu privire la Consiliul Suprem de Securitate ar consolida esențial statutul acestuia în administrarea sectorului de securitate, precum și eficiența deciziilor sale.

Pe ce bază juridică se întemeiază afirmația despre necesitatea consolidării statutului Consiliului Suprem de Securitate?

Concepția securității naționale stipulează necesitatea reformării sectorului securității naționale, care include, în particular, dar nu și exhaustiv: „sporirea eficienței sectorului securității naționale, care se ghidează după necesitățile, liniile directorii și scopul securității naționale; consolidarea capacității de reacție a sectorului securității naționale la schimbările mediului de securitate la nivel național și internațional; asigurarea controlului civil asupra sectorului securității naționale; consolidarea legitimității sectorului securității naționale; redimensionarea calitativă și cantitativă a sectorului securității naționale, în felul în care va face posibilă planificarea activității și alocarea resurselor pentru acest sector în conformitate cu prioritățile societății moldovenești; prevenirea eficientă a situațiilor de conflict, de criză și de urgență; reunificarea țării.”

Strategia securității naționale desfășoară aceste idei și conține prevederi importante concrete referitoare la reforma Consiliului Suprem de Securitate în subcapitolul 5.2 „**Liniile directe ale reformei sectorului de securitate națională.**” În subpunctul a) „Consolidarea capacităților de planificare strategică”, se menționează că „scopul acestei sarcini îl constituie dezvoltarea unui sistem eficient de planificare în vederea asigurării securității naționale, investirea cu putere a acestuia, în funcție de amenințările și de riscurile cu impact asupra securității naționale, precum și de resursele și de instrumentele politice disponibile.” Ca metode de implementare a acestui obiectiv sunt menționate:

- „Consolidarea rolului Consiliului Suprem de Securitate, investirea sa cu funcții deliberative, de coordonare și de elaborare a politicilor în domeniile de securitate și de apărare, precum și dezvoltarea următoarelor capacități:
  - de informare și comunicare;
  - de analiză permanentă a sistemului de securitate națională și de ajustare a acestuia în funcție de evoluția amenințărilor și a riscurilor;
  - de coordonare, de monitorizare și de planificare strategică pentru prevenire și reacție în situații de criză;
- Implicarea activă în procesul elaborării politicilor de securitate a componentei civile a sectorului de securitate națională și a societății civile;
- Efectuarea periodică a analizei strategice a sistemului de securitate națională și de apărare.”

Mai există un document de politici național, care prevede reformarea Consiliului Suprem de Securitate. Acesta este Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO, care se implementează începând cu 6 iulie 2006,¹⁴ iar ultima versiune actualizată a fost aprobată la

---

¹⁴ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – NATO, nr.774 din 06.07.2006. Monitorul Oficial nr.134-137 din 25.08.2006.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=317036>

18 august 2010.¹⁵ În punctul 1.4 „Reforma sectorului de securitate și apărare” se menționează: „Republica Moldova este determinată să-și reformeze sectorul de securitate și apărare în scopul sporirii eficienței lui în combaterea amenințărilor la adresa securității naționale. Acest efort are și scopul de a spori nivelul de transparență a sectorului de securitate și apărare. O evaluare a întregului sector de securitate va fi efectuată în vederea identificării celei mai adecvate formule de promovare a reformei, precum și a acțiunilor ce urmează a fi întreprinse. În baza rezultatelor acestui exercițiu va fi elaborat un Plan de acțiuni care va ghida reforma. O atenție deosebită va fi acordată instituțiilor – cheie ale sectorului de securitate, în special Consiliului Suprem de Securitate, în scopul sporirii rolului acestuia în calitate de autoritate națională de coordonare în sectorul de securitate și apărare.”

Am citat detaliat actele normative de mai sus pentru a demonstra existența unei viziuni clare asupra necesității consolidării statutului Consiliului Suprem de Securitate. E mai important, însă, de conștientizat că această viziune nu este una de conjunctură sau de moment, ci una bine înțeleasă și asumată de forțele politice moldovenești de toate culorile.

2. *Practica internațională.*

Schimbările la nivel mondial în domeniul sectorului de securitate, care s-au conturat la începutul mileniului trei, au determinat majoritatea statelor lumii să revizuiască și rectifice politicile naționale și, în special, să consolideze Consiliile de Securitate. Chiar și în statele unde până nu demult rolul de organ național consultativ îl îndeplineau alte structuri asemănătoare, au fost instituite Consilii de Securitate. În dependență de regimul constituțional, acestea sunt prezidate și activează pe lângă prim-ministru sau președintele țării.

Așa, spre exemplu, Consiliul Național de Securitate al Regatului Unit a fost instituit la 12 mai 2010 de către Prim-ministrul David Cameron.¹⁶ Consiliul are statutul unui comitet guvernamental și de competența acestuia țin toate chestiunile legate de securitatea națională, coordonarea serviciilor de informații și strategia de apărare. Printre membrii consiliului se numără: prim-ministrul, viceprim-ministrul, primul secretar de stat, secretarul de stat pentru apărare, secretarul de stat pentru dezvoltarea internațională, secretarul de stat parlamentar pentru crime și securitate. În dependență de chestiunile discutate, pot fi invitate să participe la ședință și alte persoane cu funcții de conducere. Organizarea și conducerea Secretariatului Consiliului a fost pusă în seama Consilierului pentru securitatea națională al Primului-ministru.

În Franța, Consiliul de Apărare și de Securitate Națională a dobândit forma sa actuală în anul 2010.¹⁷ Până atunci, existau două structuri autonome: Consiliul de securitate internă și Consiliul de apărare. În prezent, această structură, prezidată de Președintele Republicii Franceze, are în competența sa planificarea militară, organizarea operațiunilor externe, planificarea răspunsurilor la crizele majore, securitatea economică și energetică, securitatea națională și lupta contra terorismului. Din componența lui fac parte: prim-ministrul, ministrul apărării, ministrul de interne, ministrul economiei, ministrul de finanțe și ministrul afacerilor externe. La necesitate, pot fi convocate și alte persoane competente.

¹⁵ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat, nr.746 din 18.08.2010. Monitorul Oficial nr.166-168 din 14.09.2010.

¹⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335977>

¹⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/National_Security_Council_\(United_Kingdom\)](http://en.wikipedia.org/wiki/National_Security_Council_(United_Kingdom))

¹⁷ http://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_de_d%C3%A9fense_et_de_s%C3%A9curit%C3%A9_nationale

Consiliul de Securitate Națională și Apărare al Ucrainei are statut de organ constituțional, ca parte componentă a puterii prezidențiale.¹⁸ Atribuțiile acestuia sunt definite în Constituția țării și cuprind competențe în domeniul securității naționale și coordonării activității organelor de resort. Tot în Constituția țării sunt enumerați membrii permanenți ai Consiliului, care sunt: prim-ministrul, ministrul apărării, șeful Serviciului de Securitate, ministrul afacerilor interne și ministrul afacerilor externe al Ucrainei. La ședințele Consiliului poate participa Președintele Radei Supreme a Ucrainei. Deciziile Consiliului intră în vigoare prin decretele Președintelui țării.

Constituția României, la fel, conține prevederi referitoare la Consiliul Suprem de Apărare a Țării.¹⁹ Conform articolului 119 din Constituția României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii. Membrii Consiliului sunt: ministrul apărării naționale, ministrul administrației și internelor, ministrul afacerilor externe, ministrul justiției, ministrul economiei, comerțului și mediului de afaceri, ministrul finanțelor publice, directorul Serviciului Român de Informații, directorul Serviciului de Informații Externe, șeful Statului Major General și consilierul prezidențial pentru securitatea națională. Deciziile Consiliului sunt deliberative.

În Statele Unite ale Americii, Consiliul Securității Naționale activează pe lângă Președintele țării, care este Șeful Statului și Șeful Guvernului.²⁰ Competențele Consiliului Securității Naționale permit întrebuițarea acestuia ca principalul for pentru examinarea chestiunilor ce țin de securitatea națională și politica externă. Membri ai Consiliului sunt: consilierii președintelui țării, vicepreședintele țării, secretarul de stat, secretarul apărării, secretarul energiei, șeful Serviciului Național de Informații, secretarul de finanțe, procurorul general și alți oficiali. Deciziile Consiliului se implementează prin mecanismele de care dispune Președintele Statelor Unite ale Americii, ca șef de stat și șef de guvern.

Activitatea Consiliului de Securitate al Federației Ruse, prezidat de Președintele Federației Ruse, este reglementată de Constituția țării și de alte acte normative.²¹ De competența Consiliului de Securitate al Federației Ruse țin chestiunile de apărare a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului de la amenințări interne și externe, promovarea politicii de asigurare a securității naționale. Componenta acestuia este determinată de Președintele țării pe bază personală, dar nu pe baza funcției ocupate și întrunește membri permanenți și nepermanenți. Membri permanenți ai Consiliului, la moment, sunt: prim-ministrul, președintele Dumei de Stat, președintele Consiliului Federației, directorul Serviciului Federal de Securitate, ministrul afacerilor externe, ministrul afacerilor interne, șeful administrației Președintelui Federației Ruse, ministrul apărării, directorul Serviciului de Informații Externe și secretarul Consiliului de Securitate. Membri nepermanenți ai Consiliului de Securitate sunt în număr de 19 persoane care dețin diferite funcții de răspundere, inclusiv președintele Academiei de Științe și procurorul general. Deciziile Consiliului de Securitate, la fel, sunt deliberative.

---

¹⁸ <http://ru.wikipedia.org/>

¹⁹ http://ro.wikipedia.org/wiki/Consiliul_Suprem_de_Ap%C4%83rare_a_%C8%9A%C4%83rii

²⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_National_Security_Council

²¹ <http://ru.wikipedia.org>

Această analiză succintă ne permite să observăm că, în diferite sisteme constituționale, fie ele parlamentare, prezidențiale sau mixte funcționează Consilii de Securitate. Acestea pot fi prezidate de Președintele țării, care este sau nu șef al Guvernului, precum și de Prim-ministru.

Dar, indiferent de persoana oficială care conduce activitatea acestui organ național, componența acestuia, funcțiile lui și modul de activitate, în linii mari sunt similare.

3. Concluzii și recomandări.

Consiliul de Securitate reprezintă o componentă esențială și chiar centrală în sistemul de asigurare a securității. Iată de ce reformarea lui este vitală pentru un sistem de securitate durabil. Ca și oricare instituție statală sau civilă, Consiliul de Securitate necesită o perfecționare permanentă, care ar corespunde necesităților crescânde ale societății.

Deci, cum trebuie să fie un Consiliu de Securitate modern?

Consiliul de Securitate, conform normelor naționale, este un organ consultativ, în domeniul securității. Din acest fapt reiese că această structură trebuie să ofere opinii profesionale cu referire la interesele naționale de bază, menite să asigure starea de securitate pentru persoane, societate și stat. Interesele naționale vitale, după cum este menționat și în Strategia securității naționale, rezidă în: apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, a frontierelor inalienabile ale statului, a siguranței cetățenilor, în respectarea și în protejarea drepturilor și libertăților omului, în consolidarea democrației, ceea ce permite dezvoltarea unui stat de drept și a unei economii de piață.

Interesele naționale n-ar trebui să se schimbe peste noapte, în dependență de conjunctura politică, respectiv organul care le apără trebuie să ducă o politică consecventă. Pentru aceasta, fiind clar definite interesele naționale, trebuie asigurată o participare reprezentativă și profesionistă la activitatea Consiliului. Președintele Consiliului de Securitate, la numirea membrilor săi, trebuie să se conducă de principii transparente, inclusiv de necesitatea asigurării competenței și responsabilității.

În viziunea noastră, componența Consiliului trebuie să întrunească:

1. Președintele Consiliului, care este Șeful Statului și Comandantul Suprem al Forțelor Armate;
2. Reprezentanții componentelor de bază ale sectorului de securitate, cum sunt Armata Națională; Poliția Națională; Serviciul Grăniceri; Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, numiți pe principiul profesionalismului, dar nu pe cel al apartenenței politice și care nu au calitatea de membri ai Guvernului;
3. Reprezentanții Executivului: Prim-ministrul; ministrul justiției; ministrul de finanțe;
4. Reprezentanții altor structuri: Procuratura Generală; Secretariatul Consiliului de Securitate.

Totodată, în scopul asigurării transparenței decizionale și responsabilității Consiliului, la ședințele acestuia ar putea participa, fără a avea calitatea de membru și respectiv drept de vot, reprezentanții comisiilor parlamentare relevante: securitate națională, apărare și ordine publică; politică externă și integrare europeană; drepturile omului și relații interetnice, fiind asigurată și participarea opoziției parlamentare.

Competențele Consiliului de Securitate, grupate în patru categorii, trebuie să fie clar definite, reieșind din concepțiile actuale ale securității:

- apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale și a frontierelor inalienabile ale statului;
- siguranța cetățenilor;
- respectarea și protejarea drepturilor și libertăților omului;
- consolidarea democrației.

Este necesar ca, pentru evitarea suprapunerii competențelor, dublărilor și ingerinței în activitatea organelor legislative, executive sau, cu atât mai mult, judiciare, competența Consiliului de Securitate să fie limitată. Consiliul de Securitate nu poate adopta acte normative; nu poate adopta hotărâri de administrare și executive; nu se poate expune asupra unor cazuri litigioase, intrând în domeniul justiției.

Având în vedere **caracterul consultativ al acestui organ**, considerăm că deciziile acestuia trebuie să fie deliberative, cu drept de recomandare pentru orice structură statală. Deciziile Consiliului de Securitate, trebuie să fie investite cu puterea de a fi examinate obligatoriu și primordial de către organele cărora le sunt adresate, iar respingerea recomandărilor să fie clar motivată.

Totodată, deciziile Consiliului pot servi ca temei pentru elaborarea și adoptarea de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau de către Guvern a actelor normative, politice și administrative cu caracter individual, în problemele ce țin de competența lor. Deciziile Consiliului, cu caracter de recomandare, pot fi adresate și altor structuri statale, pentru examinare și expunere asupra unor chestiuni particulare.

Reformarea Consiliului Suprem de Securitate va contribui la finalizarea procesului întârziat de separare deplină a puterilor în stat, de administrare, coordonare și supraveghere a politicilor de securitate, urmând principiile democratice. Totodată, datorită reglementării legislative, executarea deciziilor adoptate va deveni un imperativ legal, fapt care a lipsit pe tot parcursul istoric al Consiliului.

O altă problemă ce trebuie abordată este organizarea lucrului. Activitatea Consiliului Suprem de Securitate este una de importanță majoră. Cercul de probleme care intră în competența sa este amplu. Totodată, fiecare dintre membrii Consiliului exercită atribuții publice în domeniile sale specifice. Din acest motiv, pentru a asigura calitatea înaltă a deciziilor Consiliului și controlul executării lor, acesta are nevoie de un organ de lucru. Existența unui Secretariat eficient și funcțional, la fel ca și reformarea Consiliului de Securitate, este imperativă.

În opinia noastră, implementarea modelului propus de organizare a Consiliului de Securitate nu trebuie să fie afectată de o eventuală reformă constituțională. Mai mult ca atât, ar fi indicat ca reforma Consiliului de Securitate să fie realizată până la reforma constituțională sau, măcar, în paralel cu aceasta.

Ultima propunere din acest capitol se referă la formă, nu la conținut. Reieșind din esența, atribuțiile și componența sa, considerăm că ar fi corect ca organul reformat să fie numit **Consiliul Național de Securitate**.

O structură reformată, profesionistă și reprezentativă în domeniul securității naționale, ar putea dobândi autoritatea necesară stabilizării sistemului de securitate, care actualmente se află într-o stare gravă, și începerii cu succes a implementării Strategiei Securității Naționale și reformării întregului sector de securitate.

III. Cine și cum trebuie să inițieze și să realizeze reforma Consiliului Suprem de Securitate?

Pentru a răspunde la întrebarea formulată în titlul capitolului, vom reveni la Strategia Securității Naționale. Mai sus am arătat că, la momentul actual, actul normativ de bază care univoc stipulează necesitatea reformării Consiliului de Securitate este Strategia Securității Naționale. Dar, pe lângă prevederile citate, în partea 7 a Strategiei, se menționează că „rolul de monitorizare a procesului de implementare și de coordonare interinstituțională a activităților se atribuie Consiliului Suprem de Securitate. Autoritățile administrației publice centrale vor informa semestrial Consiliul Suprem de Securitate despre mersul implementării Strategiei și vor formula, după caz, propuneri, recomandări, soluții coordonate. Consiliul Suprem de Securitate va informa anual Parlamentul despre aplicarea Concepției Securității Naționale și despre implementarea Strategiei.”

Așa dar, Strategia Securității Naționale, pe lângă necesitatea reformării Consiliului de Securitate, stipulează că tot Consiliul este principalul organ responsabil de implementarea adecvată a Strategiei. În opinia noastră, aplicarea corespunzătoare a Concepției Securității Naționale și implementarea eficientă a Strategiei Securității Naționale sunt două obiective de importanță majoră pentru securitatea națională. Iar realizarea acestora corectă și completă trebuie începută de la reformarea organului în sarcina căruia sunt puse. Totodată, este necesar de menționat că, chiar dacă afirmăm necesitatea stringentă de reformare al Consiliului de Securitate, acesta activează și în prezent și are capacitatea de a adopta decizii ce țin de competența sa actuală.

Reforma Consiliului de Securitate trebuie inițiată de actualul Consiliu, în baza competențelor sale, în baza prevederilor Strategiei Securității Naționale și în baza propriei convingeri despre necesitatea acestui pas.

Ca și oricare inițiativă sau proiect complex și multilateral, obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate necesită o abordare practică și profesionistă. Calea recomandabilă pentru realizarea acestui obiectiv, care și-a dovedit eficiența pe parcursul mai multor ani, ar fi formarea de către Consiliul Suprem de Securitate a unui grup de lucru căruia să-i traseze sarcinile, să determine modul de coordonare a activității acestuia și să stabilească termenele de realizare a sarcinilor, care nu trebuie să fie mai mari de două-trei luni.

În cadrul activității acestui grup de lucru ar trebui examinate toate propunerile și părerile despre reformarea Consiliului de Securitate, temă care, pe parcursul ultimilor ani, a atras atenția mai multor politicieni, cercetători și practicieni. Este necesară examinarea minuțioasă a practicii internaționale la capitolul reformării sectorului de securitate și, în special, privind activitatea Consiliilor de Securitate. Este strict necesar să se examineze cauzele eșecurilor și neajunsurile activității anterioare a Consiliului Suprem de Securitate în Moldova. În prezenta lucrare am numit care sunt, în opinia noastră, cauzele eșecurilor și principalele neajunsuri. La aceste probleme trebuie formulate soluții legislative. Activitatea grupului de lucru și rezultatele acesteia ar trebui făcute publice, pentru a le supune unor dezbateri, perfecționări și cristalizării opiniei întregii societăți asupra organizării Consiliului de Securitate. Considerăm dezbaterile publice vitale pentru dobândirea în viitor de către

Consiliul de Securitate a unei autorități recunoscute în societate, care ar putea asigura eficiența activității acestuia.

Activitatea grupului de lucru, format de Consiliul Suprem de Securitate, trebuie să se finalizeze cu elaborarea unor proiecte de legi, necesitatea cărora am argumentat-o mai sus: cu privire la Consiliul Național de Securitate, cu privire la Regulamentul Secretariatului Consiliului Național de Securitate și cu privire la aducerea în concordanță a actelor normative în vigoare. După cum am afirmat mai sus, doar în cazul unei reforme constituționale ample, ar fi oportună elaborarea unei norme cu referire la Consiliul Național de Securitate. Dar, repetăm, aceasta nu trebuie să stopeze sau să frâneze procesul de reformare.

Următoarea etapă ar fi prezentarea rezultatelor obținute Consiliului Suprem de Securitate, pentru aprobare și înaintarea de către Șeful Statului a inițiativelor legislative corespunzătoare Parlamentului, cu respectarea tuturor procedurilor prevăzute de avizare și expertizare a actelor legislative.

Conștientizând situația politică complicată din țară, considerăm, totuși, că reformarea Consiliului de Securitate, trebuie să fie o prioritate pentru Parlament. Fără o securitate națională durabilă nu vom depăși cu succes crizele și riscurile majore existente și care încă pot apărea.

Din aceste considerente, examinarea proiectelor de lege în Parlament, fiind abordată cu toată responsabilitatea, nu trebuie să dureze mai mult de o lună-două. În opinia noastră, formula propusă a Consiliului Național de Securitate ar putea avea o susținere largă parlamentară, dată fiind reprezentativitatea și depolitizarea acestui organ.

Reformarea Consiliului Suprem de Securitate și începerea activității acestuia într-o formulă modernă va constitui un suport solid pentru instaurarea unui sistem de securitate durabil și pentru soluționarea problemelor actuale ale statului și societății moldovenești.

IV. Rolul diferitelor instituții în acest proces.

Orice proces de reformare presupune implicarea mai multor actori și practica demonstrează că cu cât este mai largă participarea competentă, cu atât mai reușite și progresive sunt reformele realizate. Sigur că și procesul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate va avea nevoie de participarea mai multor instituții statale, nestatale și poate chiar internaționale.

Unul din principiile de bază în reforma sectorului de securitate este edificarea înțelegerii, dialogului și voinței politice. Implicarea în procesul de reformă are ca rezultat guvernarea eficientă și responsabilă, care poate evalua mai bine capacitățile și necesitățile sistemului de securitate.

Rolul Consiliului Suprem de Securitate, după cum am argumentat mai sus, ar fi în **inițierea procesului de reformare**. Capabilitățile, capacitățile și competențele necesare pentru aceasta există.

Activitatea grupului de lucru pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate va avea nevoie de participarea largă a reprezentanților structurilor implicate: Armata, Poliția, Serviciul de Informații și

Securitate, Guvernul, ministerele competente, alte organe de drept. Tot pentru o activitate rezultativă a acestui grup de lucru ar fi necesară **participarea specialiștilor și experților** în domeniu.

Serviciul Consiliului Suprem de Securitate, în conformitate cu competențele sale, ar putea organiza și conduce activitatea respectivului grup de lucru, inclusiv prin sistematizarea și examinarea propunerilor, elaborarea și prezentarea actelor necesare finalizării lucrului.

Tot la această etapă, reiterăm necesitatea participării largi a societății civile, reprezentate prin mass-media, cercurile academice și organizațiile neguvernamentale. Studiile, opiniile, criticile și aprecierile date vor contribui la elaborarea unor acte calitative și la dinamizarea activităților. Dialogul între actorii statali și non-statali este esențial pentru coordonare și cooperare în reformarea securității.

După aprobarea proiectelor de legi de către Consiliul Suprem de Securitate și **înaintarea inițiativei legislative**, rolul principal va reveni organului legislativ.

Parlamentul Republicii Moldova este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. Respectiv, numai aici poate fi demonstrată capacitatea și voința politică de a implementa reformele imperative în domeniul securității, asupra cărora s-au expus pozitiv forțele politice de toate culorile.

Extrem de importantă este activitatea comisiilor parlamentare competente, examinarea și avizarea operativă și calitativă a proiectelor de lege prezentate. Și la această etapă implicarea responsabilă a societății civile ar fi de natură să contribuie la accelerarea procesului legislativ. Drept rezultat, va fi **adoptarea bazei normative** necesare.

La toate etapele de implementare și **realizare a reformei** Consiliului Suprem de Securitate va fi importantă participarea structurilor executive. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. Respectiv, participarea activă a reprezentanților Guvernului va contribui la elaborarea unor acte realiste și realizabile. Nu mai puțin important este și aspectul financiar al procesului de reformare, care, la fel, va necesita o analiză minuțioasă și toată susținerea posibilă. O echipă guvernamentală integrată poate produce mai mult pentru reformă, decât lucrul individual al instituțiilor implicate.

Participarea instituțiilor și structurilor internaționale ar putea livra practica și experiența internațională, expertiza și susținerea financiară a unor măsuri specifice de discuție și informare asupra activităților desfășurate. Rolul acestora de **consultanță și susținere** este extrem de important și benefic, deși trebuie notat faptul că securitatea națională este o latură distinctă și specifică a existenței fiecărui stat și că interesele naționale ale diferitor state nu de fiecare dată coincid.

V. **Provocările majore pentru a iniția și realiza cu succes reforma Consiliului Suprem de Securitate.**

Cum arată practica internațională, reformele în domeniul sectorului de securitate se ciocnesc de mai multe provocări majore.

Prima și cea mai importantă este **voința politică**. Doar cu voință politică poate fi începută și realizată oricare reformă, inclusiv în sectorul de securitate. Voința politică este necesară la toate etapele: la inițierea ei, la elaborarea actelor normative, la avizarea proiectelor și la aprobarea lor. Discuțiile pot fi constructive și rezultative când există dorința de a obține o finalitate, sau pot fi demagogice și interminabile când există intenția de a obstrucționa inițiativa pozitivă.

Rolul societății civile în promovarea voinței politice este inestimabil. Atenția sporită a societății față de subiectul abordat este o motivație foarte bună pentru politicieni de a acționa. Implicarea activă a mass-mediei, experților și organizațiilor neguvernamentale va spori substanțial mersul reformelor.

O altă provocare majoră este **abordarea în complex** a reformelor. Nici o reformă nu trebuie privită în particular. Fiecare măsură întreprinsă trebuie să fie ghidată de analiza influențelor externe, din alte domenii și din alte cercuri de probleme. Cu atât mai mult, când este abordată problema reformării substanțiale a unei autorități publice supreme. Totodată, problema securității naționale este una care implică cele mai diverse și neașteptate laturi ale vieții sociale, cum ar fi: economia, informația, ecologia sau altele.

Planificarea strategică și pe termen lung este încă un factor determinant în succesul reformei. Pornind la drum, e bine să știi unde vrei să ajungi. Respectiv, succesul parcursului depinde de instrumentele potrivite cu care a început acesta. Ne referim aici la componența grupurilor de lucru implicate în activitățile necesare reformării, la atragerea experților necesari și la formarea unei viziuni clare despre finalitatea și rostul reformei.

O provocare majoră tradițională în promovarea oricăror reforme sunt **resursele financiare**. În opinia noastră, reformarea Consiliului Suprem de Securitate nu va atrage resurse financiare importante, iar elaborarea proiectelor necesare și promovarea acestora poate fi efectuată în cadrul activităților curente. Totodată, existența de surse și posibilități suplimentare vor spori esențial calitatea lucrului efectuat și vor accelera realizarea practică a scopurilor propuse.

Practica internațională demonstrează că soluțiile problemelor de securitate națională nu pot fi importate din afară. Domeniul acesta este extrem de sensibil și individual fiecărui stat, iar soluțiile trebuie neapărat să cuprindă toate **realitățile locale**. Atât Concepția Securității Naționale, cât și Strategia Securității Naționale, destul de exhaustiv caracterizează starea sectorului de securitate în Moldova. Anume aceste analize trebuie să stea la baza răspunsurilor căutate.

Ultimul moment pe care dorim să-l menționăm în acest capitol este conștientizarea faptului că **procesul de reformare și modernizare este unul continuu**, care nu încetează nicicând. Nici un act normativ, nici o lege, nici o instituție statală nu poate pretinde că este perfectă. Societatea se află într-o mișcare permanentă și instituțiile statului trebuie și ele să se dezvolte și să se perfecționeze permanent, pentru a răspunde ultimelor cerințe ale societății. Căci anume aceasta este misiunea lor.

VI. Recomandări pentru Președinție, Comisiile Parlamentare și Guvern.

Consecvență. Mai multe documente de politici citate mai sus specifică necesitatea reformării Consiliului Suprem de Securitate. Acestea trebuie realizate. Este o chestiune de principiu implementarea politicilor elaborate și promovate. Iar problema timpului oportun și favorabil acum nu trebuie pusă. Tărăgănarea va duce la năruirea sistemului de securitate.

Unul din principiile reformei sectorului de securitate este **suportul național**. În cazul reformei Consiliului Suprem de Securitate îndrăznim să afirmăm că este una așteptată de societate, în sensul în care aceasta poate deveni o cale spre un consens național și spre soluționarea problemelor arzătoare. Pentru obținerea suportului național, societatea trebuie să fie bine informată, consultată și luată în considerație.

Incorporarea principiilor **bunei guvernări** și respectului pentru **drepturile omului** în reforma sectorului de securitate este un imperativ al timpului. Statele care au pornit pe această cale obțin sprijinul societății. Ignorarea acestora duce la declanșarea proceselor nedorite de revoltă socială.

Transparența decizională la toate etapele de lucru asigură legitimitatea și responsabilitatea instituțiilor statului. Transparența decizională presupune obligația statului de a informa, nu numai de a răspunde la întrebările puse. O societate informată progresează și crește.

În acest capitol am enumerat unele din principiile implementării reușite a reformei Consiliului Suprem de Securitate. Fiind ghidați de ele, instituțiile statului trebuie să purceadă la realizarea reformelor programate.

Președinției, care reprezintă autoritatea de suport a Șefului Statului, îi este recomandabilă continuarea inițierii și promovării reformelor în sectorul de securitate, ghidarea și dirijarea proceselor de modernizare și administrare, asigurarea accesului societății la informație.

Comisiile parlamentare, în calitatea lor de structuri reprezentative, specializate ale Parlamentului, pot asigura dezbaterile și susținerea normelor și proiectelor elaborate, prezentarea adecvată a acestora forului reprezentativ suprem al poporului.

Guvernul va trebui să asigure realizarea practică a unor prevederi specifice, componente ale reformei desfășurate. Suportul administrativ va contribui la realizarea corespunzătoare a tuturor etapelor reformei Consiliului Suprem de Securitate.

VII. Termeni de referință pentru proiectul legii cu privire la rolul, funcțiile, organizarea Consiliului Național de Securitate și instituției de sprijin.

În opinia noastră, **Legea cu privire la Consiliul Național de Securitate** trebuie să conțină noțiunile generale privind securitatea națională, privind sistemul național de securitate, privind rolul și locul Consiliului Național de Securitate.

Reglementările legii se vor referi la:

- modul de constituire al Consiliului Național de Securitate, statutul, drepturile și obligațiile membrilor acestuia;
- competența Consiliului Național de Securitate;
- limitarea competențelor și excluderea ingerințelor;
- consultarea societății civile și experților la pregătirea deciziilor;
- modul de organizare a ședințelor și modul de adoptare a deciziilor;
- statutul, caracterul și executarea deciziilor Consiliului Național de Securitate;
- transparența deciziilor;
- controlul asupra executării deciziilor și monitorizarea stării securității naționale;
- responsabilitatea membrilor Consiliului Național de Securitate.

Viitoarea lege cu privire la Consiliul Național de Securitate trebuie să fie dezbătută public, expertizată la nivel local și internațional, pentru a corespunde normelor și recomandărilor internaționale în domeniu.

Totodată, considerăm că este necesară adoptarea unui **Regulament al Secretariatului Consiliului Național de Securitate**. Acesta poate fi aprobat de Președintele Consiliului Național de Securitate, în calitate sa de Șef al Statului, și va conține reglementări cu privire la:

- conducerea și organizarea lucrului Secretariatului;
- monitorizarea Secretariatului;
- competențele atribuite în scopul asigurării activității Consiliului Național de Securitate;
- respectarea legalității;
- interacțiunea Secretariatului Consiliului Național de Securitate cu autoritățile publice, societatea civilă și actorii implicați;
- modul de numire și de eliberare din funcție a colaboratorilor Secretariatului;
- evaluarea competenței și integrității în cadrul Secretariatului;
- responsabilitatea Secretariatului.

Sperăm că, la elaborarea actelor numite, se va ține cont de principiile directorii trasate în prezentul studiu, întemeiate pe baza normativă națională, pe documentele naționale de politici, pe actele internaționale directorii, pe experiența și practica internațională, pe opiniile specialiștilor și experților în domeniu.

Activitatea de succes a Consiliului Național de Securitate reformat este posibilă și necesară, ea servind intereselor supreme ale cetățeanului, societății și statului Republica Moldova.

Monitorizarea implementării Programului de guvernare și activitate al Guvernului
„Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare 2011-2014”

Capitolul: ORDINE PUBLICĂ, SECURITATE ȘI APĂRARE

Obiectivul: Reformarea Consiliului Suprem de Securitate

Vadim ENICOV

Expert independent

Chișinău 2014

Cuprins:

Introducere.

- I.** Obiectivul de reformare a Consiliului Suprem de Securitate în documentele de politici.
  - Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO;
  - Concepția securității naționale;
  - Strategia securității naționale;
- II.** Realizarea obiectivului de reformare a Consiliului Suprem de Securitate. Activități întreprinse de Președintele RM.
  - Constituirea Comisiei pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate;
  - Elaborarea Concepției de reformare a Consiliului Suprem de Securitate.
- III.** Monitorizarea activităților întreprinse de Consiliul Suprem de Securitate.
- IV.** Activitățile întreprinse de Parlament.
- V.** Activități în domeniul sectorului de securitate întreprinse de Guvern.
- VI.** Deficiențele principale ale Consiliului Suprem de Securitate care afectează starea actuală a sectorului de securitate.
- VII.** Constatări generale.
- VIII.** Concluzii.
- IX.** Recomandări.

Acest material este realizat cu suportul Fundației Est – Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei prin intermediul Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (SIDA). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est – Europene, Guvernului Suediei sau SIDA.

Introducere

Consiliului Suprem de Securitate este un element cheie în sistemul de asigurare a securității naționale, care are misiunea de planificare, elaborare și integrare a politicilor interne, externe și militare. Fiind un organ suprem și specializat de securitate a statului, rolul Consiliului nu poate fi subestimat. Consiliul Suprem de Securitate este menit să asigure coordonarea procesului de implementare a politicilor, să sprijine Șeful Statului, Președintele Republicii Moldova în luarea unor decizii cheie în domeniul securității naționale, să asigure examinarea celor mai stringente probleme de moment sau a programelor de dezvoltare strategică.

Totuși, în lumea dinamică de astăzi, Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova activează în baza unor reglementări învechite, necorespunzătoare atât tendințelor mondiale, cât și construcției statale și necesităților Republicii Moldova. Aceste reglementări privesc securitatea națională într-un sens îngust, sub aspect strict militar, pe când reglementările internaționale, inclusiv recomandările Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite¹, recomandă o interpretare largă a sectorului de securitate, care va include organele de asigurare a ordinii de drept, organele de justiție, societatea civilă și alte componente. Baza normativă a Republicii Moldova la capitolul sectorul de securitate este depășită și nu poate răspunde provocărilor timpului.

Necesitatea reformării Consiliului Suprem de Securitate a fost menționată în repetate rânduri în documentele de politici adoptate de Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova. Printre cele mai recente documente de acest gen au fost: Concepția securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 112 din 22.05.2008; Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 153 din 15.07.2011; Planul individual de acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 746 din 18.08.2010.

Aceste documente reies din faptul că, sectorul de securitate a Republicii Moldova este în mare parte nesistemic, lipsit de o structură logică bine pusă la punct. Totodată, sectorul de securitate în Republica Moldova este afectat de un șir de deficiențe funcționale care diminuează substanțial capacitatea de planificare, posibilitățile de a reacționa la schimbările mediului de securitate, de a preveni în mod eficient provocările previzibile și asigurarea unui control adecvat asupra instituțiilor și structurilor sectorului de securitate. Este evident, că sectorul de securitate și în special Consiliul Suprem de Securitate ca organul suprem specializat în acest domeniu, are nevoie stringentă de remodelarea rolului și structurii acestuia, atribuțiilor și capacităților funcționale.

Scopul acestui studiu a fost de a analiza acțiunile întreprinse de autoritățile publice supreme în perioada anilor 2012-2014 în direcția realizării sarcinii de reformare al Consiliului Suprem de Securitate, rezultatele obținute și efectele acestor acțiuni.

---

¹ Rezoluția Consiliului de Securitate ONU număr 2151 (2014)
<http://www.un.org/News/Press/docs/2014/sc11369.doc.htm>

Pentru realizarea acestui studiu au fost utilizate în primul rând informațiile făcute publice pe paginile oficiale ale autorităților statului, inclusiv actele normative publicate, comunicatele de presă, informațiile despre deciziile adoptate și rapoartele oficiale. Aceste surse au stat la baza afirmațiilor despre publicitatea unor sau altor informații. Totuși, pentru a completa lacunele informaționale, au fost analizate studii tematice ale societății civile, au fost realizate interviuri cu persoane oficiale și folosite alte surse informaționale accesibile.

I. Obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate în documentele de politici.

- Primul document de politici de nivel național în care a fost stipulat obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate a fost **Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO**, care se implementează începând cu 6 iulie 2006,² iar ultima versiune actualizată a fost aprobată la 18 august 2010.³

În punctul 1.4 „Reforma sectorului de securitate și apărare” se menționează: „Republica Moldova este determinată să-și reformeze sectorul de securitate și apărare în scopul sporirii eficienței lui în combaterea amenințărilor la adresa securității naționale. Acest efort are și scopul de a spori nivelul de transparență a sectorului de securitate și apărare. O evaluare a întregului sector de securitate va fi efectuată în vederea identificării celei mai adecvate formule de promovare a reformei, precum și a acțiunilor ce urmează a fi întreprinse. În baza rezultatelor acestui exercițiu va fi elaborat un Plan de acțiuni care va ghida reforma. O atenție deosebită va fi acordată instituțiilor – cheie ale sectorului de securitate, în special Consiliului Suprem de Securitate, în scopul sporirii rolului acestuia în calitate de autoritate națională de coordonare în sectorul de securitate și apărare.”

Astfel, constatăm că Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO indică la necesitatea imperativă de a asigura Consiliul Suprem de Securitate cu capacități de coordonare a politicilor de securitate, precum și definește Consiliul ca autoritate națională cheie și unică în acest domeniu. Se menționează necesitatea sporirii eficienței în combaterea amenințărilor la adresa securității naționale.

- **Concepția securității naționale**, aprobată prin Legea pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova, nr.112 din 22.05.2008⁴, stipulează necesitatea reformării sectorului securității naționale, care include, în particular, dar nu și exhaustiv:

---

² Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – NATO, nr.774 din 06.07.2006. Monitorul Oficial nr.134-137 din 25.08.2006.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=317036>

³ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat, nr.746 din 18.08.2010. Monitorul Oficial nr.166-168 din 14.09.2010.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335977>

⁴ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=328010>

- „sporirea eficienței sectorului securității naționale, care se ghidează după necesitățile, liniile directorii și scopul securității naționale;
- consolidarea capacității de reacție a sectorului securității naționale la schimbările mediului de securitate la nivel național și internațional;
- asigurarea controlului civil asupra sectorului securității naționale;
- consolidarea legitimității sectorului securității naționale;
- redimensionarea calitativă și cantitativă a sectorului securității naționale, în felul în care va face posibilă planificarea activității și alocarea resurselor pentru acest sector în conformitate cu prioritățile societății moldovenești;
- prevenirea eficientă a situațiilor de conflict, de criză și de urgență; reunificarea țării.”

„Pentru a atinge obiectivul securității naționale, Republica Moldova va asigura, de o manieră coordonată cu restul programelor și acțiunilor la nivel național, implementarea politicii sale externe, politicii de securitate și de apărare.”

Astfel, se constată că obiectivele securității naționale sunt supra-departamentale, că este necesară redimensionarea calitativă și cantitativă a sectorului securității naționale, iar obiectivul de reformare a Consiliului Suprem de Securitate reiese în mod implicit din prevederile Concepției Securității Naționale.

- **Strategia securității naționale**, aprobată prin Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr.153 din 15.07.2011⁵, desfășoară aceste idei și conține prevederi importante concrete referitoare la reforma Consiliului Suprem de Securitate în subcapitolul 5.2 „Liniile directoare ale reformei sectorului de securitate națională.” În subpunctul a) „Consolidarea capacităților de planificare strategică”, se menționează că „scopul acestei sarcini îl constituie dezvoltarea unui sistem eficient de planificare în vederea asigurării securității naționale, investiția cu putere a acestuia, în funcție de amenințările și de riscurile cu impact asupra securității naționale, precum și de resursele și de instrumentele politice disponibile.” Ca metode de implementare a acestui obiectiv sunt menționate:

- „Consolidarea rolului Consiliului Suprem de Securitate, investiția sa cu funcții deliberative, de coordonare și de elaborare a politicilor în domeniile de securitate și de apărare, precum și dezvoltarea următoarelor capacități:
  - de informare și comunicare;
  - de analiză permanentă a sistemului de securitate națională și de ajustare a acestuia în funcție de evoluția amenințărilor și a riscurilor;
  - de coordonare, de monitorizare și de planificare strategică pentru prevenire și reacție în situații de criză;
- Implicarea activă în procesul elaborării politicilor de securitate a componentei civile a sectorului de securitate națională și a societății civile;
- Efectuarea periodică a analizei strategice a sistemului de securitate națională și de apărare.”

⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340510>

Reieșind din prevederile Strategiei Securității Naționale putem constata că acest document a determinat în mod explicit rolul primordial și deficiențele CSS în asigurarea sistemului de securitate națională și a definit necesitatea consolidării rolului CSS și investiția sa cu funcții deliberative.

Este necesar să menționăm că Strategia Securității Naționale a indicat că Consiliul trebuie să fie investit cu funcții deliberative reieșind din analiza documentelor precedente de politici și necesitatea asigurării Consiliului cu capacitatea exercitării: (1) funcțiilor de coordonare; (2) funcțiilor de elaborare a politicilor și (3) funcțiilor de monitorizare a implementării politicilor.

Totodată, în articolul 3 din Hotărârea Parlamentului număr 153, prin care a fost aprobată Strategia Securității Naționale, este stipulat că Consiliul Suprem de Securitate va monitoriza implementarea Strategiei și va prezenta anual Parlamentului un raport în acest sens.

Astfel, această hotărâre a Parlamentului investește Consiliul cu funcția de monitorizare, analiză și coordonare a politicilor în domeniul securității naționale. Însă, mai jos vom vedea că această funcție nu este realizată.

II. Realizarea obiectivului de reformare a Consiliului Suprem de Securitate. Activități întreprinse de Președintele RM.

În pofida faptului că obiectivul de reformare al CSS a fost stabilit în documente oficiale încă începând cu anul 2006, iar în anul 2011 a fost în mod expres detaliat în Strategia Securității Naționale, primele acțiuni concrete au început să fie întreprinse abia peste un an de la aprobarea Strategiei:

- Constituirea Comisiei pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate.

La 14 septembrie 2012 Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, a emis un decret privind constituirea Comisiei pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate⁶. Comisia a fost constituită cu următoarea componență:

Președintele Comisiei:

BARBĂNEAGRĂ Alexei, consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării și securității naționale, secretar al Consiliului Suprem de Securitate;

Secretarul Comisiei:

ONOFREI Andrei, șef al Serviciului Consiliului Suprem de Securitate;

Membri:

STOIANOGLO Alexandr, președinte al Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului;

---

⁶ Decret număr 297 din 14.09.2012.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344802>

LEANCĂ Iurie, viceprim-ministru, ministru al afacerilor externe și integrării europene;
NEGRUȚA Veaceslav, ministru al finanțelor;
EFRIM Oleg, ministru al justiției;
RECEAN Dorin, ministru al afacerilor interne;
MARINUȚA Vitalie, ministru al apărării;
ZUBCO Valeriu, Procuror General
DEDIU Valentin, director adjunct al Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova;
DUCA Gheorghe, Președinte al Academiei de Științe a Moldovei;
CIBOTARU Viorel, director al Institutului European de Studii Politice;
BARBĂROȘIE Arcadie, director executiv al Institutului de Politici Publice;
ȚARANU Anatol, director al Centrului de Cercetări Strategice și Consultanță Politică „Politicon”.

Componența Comisiei a întrunit practic toți membrii Consiliului Suprem de Securitate la acel moment, cu excepția Președintelui Parlamentului, Prim-ministrului și unor demnitari. Plus, în componența Comisiei au fost incluși trei reprezentanți ai societății civile.

Decretul Președintelui Republicii Moldova a stabilit că Comisia pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate urmează să:

- a) elaboreze proiectul Legii cu privire la Consiliul Suprem de Securitate ținând cont de rolul și locul Consiliului Suprem de Securitate în sistemul organelor securității statului și reieșind din contextul geopolitic actual;
- b) prezinte Președintelui Republicii Moldova până la 1 februarie 2013 proiectul Legii cu privire la Consiliul Suprem de Securitate;
- c) creeze un grup de lucru interdepartamental care să acorde asistența necesară Comisiei;
- d) antreneze în activitatea sa experți și specialiști din cadrul altor autorități care nu sunt reprezentate în Comisie.

Comisia constituită și-a îndeplinit scopul. Urmare activității sale, a fost elaborată Concepția de reformare a Consiliului Suprem de Securitate și un proiect de Lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, care a fost prezentat Președintelui Republicii Moldova și membrilor Consiliului⁷.

În pofida necesității realizării cât mai urgente a obiectivului de reformare a CSS, acțiunile de mai departe pentru realizarea obiectivului stabilit rămân a fi lipsite de o explicație logică și de o perspectivă clară.

Din motive inexplicabile proiectul de lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate nu a fost examinat de către Consiliul Suprem de Securitate și nu a fost prezentat Parlamentului ca

---

⁷ Comunicat de presă.

<http://www.presedinte.md/rom/css-comunicate-de-presa/consiliul-suprem-de-securitate-a-examinat-modul-de-implementare-a-strategiei-securitatii-nationale-a-republicii-moldova>

inițiativă legislativă a Șefului Statului. Până în prezent, în lucrul asupra proiectului sunt antrenați colaboratorii Aparatului Președintelui Republicii Moldova și în special al Serviciului Consiliului Suprem de Securitate, colaboratori din alte structuri statale, precum și experți internaționali.

La moment, situația cu proiectul de lege rămâne pe cât de confuză pe atât de inexplicabilă. Din informațiile publice nu este clar care este ultima versiune oficială a proiectului, care sunt prevederile asupra cărora există opinii divergente, care este argumentarea acestor divergențe, care sunt acțiunile preconizate pentru a găsi o soluție și pentru a definitiva proiectul. Nu este clar când proiectul va fi înaintat Parlamentului și când obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate va fi realizat.

Până în prezent, proiectul nu este definitivat ca inițiativă legislativă.

- Elaborarea Concepției de reformare a Consiliului Suprem de Securitate.

Concomitent cu elaborarea proiectului de lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, Comisia pentru reformarea Consiliului a elaborat și Concepția de reformare a Consiliului Suprem de Securitate.

Această Concepție a fost prezentată la ședința Consiliului Suprem de Securitate, prezidată de Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, care a examinat în ședința din 26 noiembrie 2012 modul în care este implementată Strategia securității naționale a Republicii Moldova.

La această ședință, membrii Consiliului au decis asupra necesității elaborării unui Plan de Acțiuni pentru implementarea Strategiei securității naționale. Îndreptați spre necesitatea reformării Consiliului, membrii acestuia la ședință au convenit asupra consolidării capacității de planificare strategică a Consiliului Suprem de Securitate, care va efectua o analiză permanentă a sistemului de securitate națională și de ajustare a acestuia în funcție de amenințări și riscuri, va coordona și va monitoriza activitățile în domeniul securității naționale ale structurilor relevante ale statului⁸.

Totodată, Membrii CSS au aprobat Concepția de reformare a Consiliului Suprem de Securitate, care prevede, între altele, sporirea eficienței în combaterea amenințărilor la adresa securității naționale și sporirea nivelului de transparență a sectorului de securitate și apărare. Conținutul Concepției nu este secret și ne-a devenit cunoscut în urma interviurilor în cadrul Serviciului Consiliului Suprem de Securitate. Totuși, textul acesteia nu a fost făcut public pentru o discuție largă.

Concepția conține cinci capitole: Aspecte generale; Descrierea situației și definirea problemei; Instrumentele și căile de reformare a CSS; Evaluarea impactului reformei CSS și lista actelor

---

⁸ Comunicat de presă.

<http://www.presedinte.md/rom/css-comunicate-de-presa/consiliul-suprem-de-securitate-a-examinat-modul-de-implementare-a-strategiei-securitatii-nationale-a-republicii-moldova>

legislative și normative de relevanță care urmează a fi elaborate, abrogate sau modificate în contextul implementării concepției.

Potrivit Concepției, pentru a realiza reforma CSS, este necesară reorganizarea cardinală a întregului sistem de coordonare și de elaborare a politicilor în domeniile de securitate și de apărare, pornind de la realizarea celor mai stringente obiective, precum:

- a) Elaborarea, promovarea, adoptarea și implementarea unei Legi cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, ținând cont de prevederile Strategiei Securității Naționale.
- b) Modificarea cadrului legal referitor la activitatea organelor securității statului și organelor conexe ca urmare a determinării noilor competențe ale CSS, prin abrogarea actelor sau prevederilor învechite, ineficiente în situația actuală, generatoare de duble interpretări.
- c) Elaborarea unui Regulament privind organizarea și funcționarea Serviciului Consiliului Suprem de Securitate în sensul sporirii eficienței și competențelor acestuia.
- d) Identificarea posibilității de asigurare financiară a reformei, inclusiv prin prisma lărgirii statelor de personal și modernizării eficiente a mijloacelor tehnice utilizate în activitatea profesională.
- e) Asigurarea caracterului transparent al activității de reformare a CSS.

Obiectivele Concepției nu sunt realizate pînă în prezent, fiind în proces de definitivare proiectul de Lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate.

Din analiza textului concepției constatăm că la momentul actual nu se urmărește o modificare substanțială al locului și rolului Consiliului Suprem de Securitate în sistemul organelor supreme a securității statului. Totodată, concepția nu stabilește clar acțiunile planificate, termenii și executorii acestor acțiuni. Respectiv, Concepția rămâne a fi un text declarativ de intenții, fără o finalitate clară.

Deși de la ședința CSS în cadrul căreia, potrivit anunțului de pe pagina web a Președintelui Republicii Moldova a fost aprobată concepția, au trecut deja 18 luni, în practică nu a fost realizată nici o acțiune pentru implementarea acesteia.

Valoarea acestui documentului este minimă. Concepția nu aduce nimic nou pe lângă documentele de politici menționate mai sus, ba mai mult chiar constituie un pas înapoi deoarece este neglijată opțiunea deciziilor deliberative.

III. Monitorizarea activităților întreprinse de Consiliul Suprem de Securitate.

În prezent, Consiliul Suprem de Securitate activează în componența stabilită de Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, care la 10 iunie 2013 a semnat decretul privind

constituirea Consiliului Suprem de Securitate într-o nouă componență⁹. Conform decretului prezidențial, președintele Consiliului Suprem de Securitate este Nicolae Timofti, președinte al Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate.

Secretar al Consiliului Suprem de Securitate este numit Alexei Barbăneagră, consilier al președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării și al securității naționale.

Membrii Consiliului Suprem de Securitate sunt:

Igor CORMAN - Președinte al Parlamentului

Iurie LEANCĂ - Prim-ministru

Alexandru STOIANOGLO - președinte al Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului

Natalia GHERMAN - viceprim-ministru, ministru al afacerilor externe și integrării europene

Valeriu LAZĂR - viceprim-ministru, ministru al economiei

Eugen CARPOV - viceprim-ministru

Vitalie MARINUȚA - ministru al apărării

Dorin RECEAN - ministru al afacerilor interne

Veaceslav NEGRUȚA - ministru al finanțelor

Oleg EFRIM - ministru al justiției

Ion PĂDURARU - secretar general al Aparatului Președintelui Republicii Moldova

Mihai BĂLAN - director al Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova

Corneliu GURIN - Procuror General

Dorin DRĂGUȚANU - Guvernator al Băncii Naționale a Moldovei

Viorel CHETRARU - director al Centrului Național Anticorupție.

Noul Consiliu Suprem de Securitate nu a adus modificări în componența nominală, comparativ cu precedentul constituit de președintele Timofti.

În perioada vizată, pe pagina oficială a Președintelui Republicii Moldova,¹⁰ au fost făcute publice informații cu privire la ședințele CSS și subiectele discutate:

- Din 5 Iunie 2012 privind corupția în instituțiile de stat;
- Din 29 Iunie 2012 privind securitatea sistemului bancar;
- Din 15 Octombrie 2012 cu privire la situația infracțională din țară și măsurile de combatere a crimelor;
- Din 26 Noiembrie 2012 cu privire la implementarea Strategiei Securității Naționale și reformarea Consiliului Suprem de Securitate;
- Din 11 Iunie 2013 cu privire la securitatea sectorului bancar;

---

⁹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=348216>

¹⁰ <http://www.preседinte.md/rom/css-comunicate-de-presa>

- Din 17 Iunie 2013 cu privire la reformarea Serviciului de Informații și Securitate și cu privire la reformarea Consiliului Suprem de Securitate;
- Din 16 Iulie 2013 cu privire la disciplina militară din Armata Națională;
- Din 11 Noiembrie 2013 cu privire la securitatea ecologică;
- Din 7 Aprilie 2014 cu privire la securitatea regională;

Deciziile adoptate nu au fost făcute publice.

Cum a fost menționat mai sus, Parlamentul prin textul Strategiei Securității naționale a investit Consiliul Suprem de Securitate cu funcția monitorizării și coordonării reformelor în sectorul de securitate. Această funcție nu este valorificată. Reformele în domeniul apărării, ordinii de drept și justiției se implementează răzleț, coordonare strategică nu există, iar rezultatele lor nu corespund obiectivelor declarate ale guvernării.

Nici obiectivul de reformare al CSS nu este realizat. Deși problema a fost discutată la ședințele respective, așa și nu a fost elaborată o viziune clară și consolidată asupra viitorului Consiliu reformat: nici privind componența, nici privind funcțiile și împuternicirile lui, nici privind forța deciziilor acestuia, nici privind funcționalitatea secretariatului Consiliului. Toate aceste probleme rămân nerezolvate, la nivelul secolului trecut. Asta în condițiile că în ultimele decenii în Republica Moldova a fost realizată dar nefinalizată o reformă constituțională, s-au conturat noi amenințări la adresa securității și s-au făcut vizibile multiplele lacune din sectorul de securitate: de la capacitățile forțelor armate și structurilor de forță până la respectarea drepturilor omului în stat. Activitatea Consiliului Suprem de Securitate este realizată prin inerție, fără o bază normativă corespunzătoare și fără o direcție strategică.

Totodată, deoarece deciziile , dacă au fost, nu au servit pentru elaborarea unor decrete sau acte normative, se impune concluzia că activitatea CSS este ineficientă și nu contribuie la activitatea Șefului Statului.

IV. Activitățile întreprinse de Parlament.

În perioada examinată, anii 2012-2014, Parlamentul Republicii Moldova nu a aprobat careva acte normative sau documente de politici în domeniul reformării Consiliului Suprem de Securitate.

Totodată, reprezentanții Parlamentului: Președintele Parlamentului și președintele Comisiei parlamentare securitate națională, apărare și ordine publică, au participat la lucrul Consiliului Suprem de Securitate, contribuind la adoptarea Concepției de reformare a Consiliului și la examinarea proiectului de Lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate.

Conform Articolul 111 din Regulamentul Parlamentului, Controlul asupra executării legii (publicarea în termenele stabilite, organizarea studierii prevederilor legii etc.) de către organele și persoanele competente, precum și determinarea eficienței acțiunii legii revin comisiei permanente de profil asistate de Direcția juridică a Secretariatului Parlamentului, altor comisii, create în acest scop de Parlament. Contrar acestor prevederi, careva informații despre ședințe a Comisiei parlamentare de profil la tema reformării CSS nu au fost făcute publice.

Trezește nedumeriri această atitudine a organului legislativ, care în repetate rânduri și în diferite componente politice a declarat intenția reformării Consiliului Suprem de Securitate. Nu se întrevide altă explicație decât declararea anumitor obiective pentru partenerii străini și ajustarea lor până la refuz în politica internă, încât nu se mai realizează.

V. Activități în domeniul sectorului de securitate întreprinse de Guvern.

Actualul Guvern activează în baza Hotărârii Parlamentului nr. 125 din 30 Mai 2013, pentru acordarea votului de încredere Programului de activitate și întregii liste a Guvernului. Programul de activitate al Guvernului pentru anii 2013 - 2014 este intitulat „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”. Acest program continuă prevederile programului de activitate cu aceeași denumire, aprobat prin votul de încredere al Parlamentului, exprimat în Hotărârea număr 22 din 25 Septembrie 2009.

La capitolul Edificarea statului de drept, subcapitol Ordine publică, securitate și apărare, litera d, sunt trasate obiectivele de guvernare în domeniul Securitate națională și apărare:

1. Reformarea sectorului de securitate în conformitate cu standardele internaționale;
2. Contracurarea eficientă a riscurilor de bază privind securitatea națională, precum și asigurarea securității împotriva riscurilor regionale și globale.

Pe lângă faptul că sunt obiective de ordin general și neclare, nici acestea nu sunt realizate.

Ca acțiuni prioritare sunt numite:

- Excluderea conflictului de interese, a dublărilor de competență și funcționalitate între instituțiile de ordine publică, securitate și apărare;
- Menținerea pe agenda dialogului cu partenerii străini a provocărilor legate de manifestările separatiste și teroriste, proliferarea armelor și drogurilor, migrația ilegală, insecuritatea energetică etc.;
- Perfecționarea analizei și planificării în domeniul securității naționale;
- Finalizarea analizei strategice a sectorului de securitate și apărare a țării;
- Implementarea instrumentelor de exercitare a controlului civil și democratic asupra sectorului de securitate națională;
- Contribuirea activă la Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) a UE și la operațiunile internaționale de stabilizare și de menținere a păcii;
- Profesionalizarea graduală a Armatei Naționale;

- Perfecționarea sistemului actual de mobilizare;
- Asigurarea controlului spațiului aerian național prin dezvoltarea capabilităților naționale și prin cooperarea cu partenerii străini;
- Dezvoltarea în cadrul Armatei Naționale a capacităților de colectare și analiză a informației în scopul apărării naționale.

În activitatea sa Guvernul s-a condus de Planul de acțiuni pentru anii 2012 – 2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului număr 289 din 7 Mai 2012. Ulterior, pentru a oferi un cadru unic, transparent și eficient de monitorizare și evaluare a activității Guvernului, a fost elaborat următorul Plan de acțiuni al Guvernului pentru anul 2014, aprobat prin Hotărârea Guvernului număr 164 din 5 Martie 2014. Ambele Planuri de acțiuni, la Capitolul Ordine publică, securitate și apărare, conțin punctul securitate națională și apărare, care repetă obiectivele menționate în programul de guvernare, însă acțiuni concrete ce ar ține de reformarea Consiliului Suprem de Securitate în acest plan nu se regăsesc.

Respectiv, careva acțiuni în acest sens nu au fost întreprinse, cu excepție celor de participare a membrilor Guvernului la activitatea Consiliului Suprem de Securitate, aprobarea în această calitate a Concepției de reformare a Consiliului Suprem de Securitate și elaborarea proiectului de Lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate.

Constatări: reforma Consiliului Suprem de Securitate nu face parte din acțiunile programate ale Guvernului. Aceasta poate fi privită doar în contextul general de reformare a sectorului de securitate, însă deoarece nu a fost întreprinsă nici o acțiune în această direcție, concluzionăm că Guvernul nu se preocupă de această problemă.

VI. Deficiențele principale ale CSS care afectează starea actuală a sectorului de securitate.

Starea actuală a sectorului de securitate, în opinia autorului, este nesatisfăcătoare, din următoarele motive:

- Consiliul Suprem de Securitate, ca o autoritate publică supremă în domeniul asigurării securității, nu a devenit efectiv, profesional și responsabil;
- Structura și componența Consiliului Suprem de Securitate oscilează în permanență pe parcursul anilor, fără a avea o concepție durabilă;
- Atribuțiile și funcțiile Consiliului sunt confuze, iar baza normativă este interpretată aleatoriu;
- Lipsește o agendă strategică a CSS, precum și un sistem unic de elaborare a politicilor în domeniul sectorului de securitate;
- Deciziile Consiliului, dacă există, nu sunt făcute publice și nu aduc nici un impact vizibil;

- Lipsește un cadru legislativ complet cu privire la activitatea Consiliului Suprem de Securitate, care ar trebui să justifice rolul său de organ suprem specializat în domeniul securității naționale;
- Nu este asigurată activitatea Serviciului Consiliului Suprem de Securitate, prin suportul informațional și operațional din partea structurilor sectorului de securitate, reglementat normativ.
- Reieșind din lacunele menționate, capacitatea de reacție la ultimele evoluții din regiune este scăzută. Dacă la nivel politic sunt întreprinse careva acțiuni în această direcție, cum ar fi Hotărârea Parlamentului număr 19 din 6 Martie 2014, pentru aprobarea Declarației Parlamentului Republicii Moldova în legătură cu evoluția situației din Ucraina, atunci la nivel operațional reacția nu este vizibilă.

VII. Constatări generale.

1. În perioada vizată nu au fost executate prevederile:
  - Concepției securității naționale a Republicii Moldova, aprobate prin Legea număr 112 din 22.05.2008;
  - Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, aprobate prin Hotărârea Parlamentului număr 153 din 15.07.2011;
  - Planului individual de acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO, aprobat prin Hotărârea Guvernului număr 746 din 18.08.2010.
2. În perioada vizată au fost înregistrate numai două acțiuni care vizează realizarea obiectivului de reformare a CSS: crearea comisiei de reformare al Consiliului Suprem de Securitate și aprobarea la 26 Noiembrie 2012 a Concepției de reformare a CSS. Totuși, nici acestea nu sunt acțiuni practice pe calea reformării, cum ar putea fi adoptarea unei legi, emiterea unui decret, modificarea componenței CSS, schimbarea structurii Serviciului CSS și altele.
3. Nici una dintre acțiunile declarate ca intenții nu au avut o finalitate.
4. Acțiunile au fost inconsistente și mult prea lente. Astfel, de la investirea Președintelui Republicii Moldova până la crearea Comisiei pentru reformarea CSS au trecut șase luni. Elaborarea Concepției și aprobarea ei a durat încă patru luni. Oricum, aceste acțiuni au rămas fără finalitate, deja împlinindu-se încă 18 luni de la aprobarea Concepției de reformare a CSS.
5. Proiectele elaborate în această perioadă, nu au adus schimbări substanțiale de conținut comparativ cu primul proiect de lege cu privire la Consiliul Suprem de Securitate elaborat și prezentat Parlamentului ca inițiativă legislativă în anul 2008. Nu aduce nimic nou acest proiect nici comparativ cu Regulamentul cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, care în prezent asigură baza normativă a activității lui.

6. În acest context, considerăm că procesul de reformare a Consiliului Suprem de Securitate se află în stare de stagnare. Sarcinile planificate nu au fost realizate. Nu au fost stabilite nici termene de executare, nici executorii responsabili.

Situația respectivă, de stagnare a reformei aduce un impact negativ asupra sectorului de securitate, făcând-ul vulnerabil mai ales amenințărilor din regiune din ultima perioadă.

VIII. Concluzii.

- Obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate a rămas nerealizat, iar responsabilitatea pentru nerealizarea acestui obiectiv aparține Președintelui Republicii Moldova;
- Eforturile Președinției RM în realizarea acestui obiectiv au fost lipsite de consistență și susținere politică, iar acțiunile de mai departe rămân nedefinite;
- Parlamentul și Guvernul nu au contribuit în nici un fel la reformarea Consiliului Suprem de Securitate, decât prin participarea membrilor din oficiu la ședințele Consiliului;
- Lipsa oricăror acțiuni pentru realizarea obiectivului de reformare a Consiliului denotă lipsa unei voințe politice ferme în acest domeniu, precum și lipsa unei viziuni clare asupra modului de reformare a CSS;
- Lipsa unor poziții oficiale ale Președinției, Parlamentului, partidelor politice privind reforma CSS nu contribuie la identificarea principalelor impedimente și eventualelor soluții, dar contribuie la stagnarea în continuare a procesului;
- Perspectivele de realizare a obiectivului de reformare sunt compromise;
- Fără o intervenție urgentă și activă din partea Președintelui Republicii Moldova procesul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate nu va fi realizat.

IX. Recomandări.

Analiza procesului de reformare a Consiliului Suprem de Securitate denotă clar lipsa unei poziții politice asupra necesității de reformare și modalității de reformare. Nici nu sunt puse în discuție locul și rolul Consiliului Suprem de Securitate în structura sectorului de securitate.

În acest sens, ar fi utilă studierea practicii internaționale la acest capitol, precum și ultimelor recomandări a Consiliului de Securitate a Organizației Națiunilor Unite din 28 Aprilie 2014 privind reformarea sectorului de securitate, care demonstrează elocvent direcția de reformare a sectorului de securitate, precum și consecințele negative a trăgănării acestui proces.

Situația actuală poate fi depășită prin:

1. elaborarea unui proiect de lege nou, care ar aduce schimbări substanțiale în noțiunea de activitate a Consiliului Suprem de Securitate;
2. înaintarea Parlamentului a inițiativei legislative pentru adoptarea Legii cu privire la Consiliul Suprem de Securitate și adoptarea acesteia;
3. fortificarea activității secretariatului Consiliului Suprem de Securitate, care ar asigura buna funcționare a Consiliului, sporirea capacităților de analiză și elaborare de politici.